alecsandri

«...Mă întorc la țara mea, ca să fiu cu totul al ei. Am nevoie să fiu scutit de orice preocupare personală, pentru ca să admir în voie *vitejia îndîrjită* a tinerei noastre armate. Ce lucru uimitor! Nu-i așa? simpli țărani, smulși de la plug, să devină dintr-o dată eroi. Inima mea a luat proporții care mă înăbușă, de cînd cu cele petrecute la Grivița. În sfîrșit, sîntem *cineva* în lumea asta.»

V. ALECSANDRI CĂTRE AGLAE ALLAUX
(5 octombrie 1877)

«Acum, scumpul meu contimpuran, să vorbim de ale noastre, ca doi bătrîni călători ajunși în culmea dealului și plecați spre coborîș. Plăcut ne-a fost suișul pe cărări înflorite, și chiar pe muchi de prăpăstii cîteodată... Bucuriile, plăcerile ne eșeau în cale și se prindeau în tovărășie cu noi, pentru ca să ne facă a desprețui greutățile luptelor la care ne chema iubirea de moșie. Multe am văzut, multe am simțit, multe am îndeplinit, și cînd cătăm în urmă-ne vedem cu mîndrie rezultatele obținute în timp de o jumătate de secol...»

V. ALECSANDRI CĂTRE
M. KOGĂLNICEANU

(Mircești, 9 aug. 1889)

Lei 5

editura minerva

697

alecsandri

alecsandri

cele mai frumoase scrisori

Ilustrația copertei: *D. Verdeș*

vasile alecsandri

cele mai frumoase scrisori

TEXT ALES ȘI STABILIT, TRADUCERE, PREFAȚĂ, TABEL CRONOLOGIC, NOTE ȘI INDICI DE MARTA ANINEANU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1972
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

PREFAȚĂ

Alecsandri a fost judecat adesea, de contemporani și de posteritate, în comparație cu Eminescu și, fatal, în defavoarea sa.

Se uita atunci că solida operă a lui V. Alecsandri s-a realizat într-o epocă de mari frămîntări și prefaceri naționale, în mijlocul cărora el a știut să fie un animator al progresului social și cultural. Descoperitor al poeziei populare și mesagerul ei peste hotare, făuritor, în creația sa, al limbii literare, pion al recunoașterii literaturii române între literaturile romanice, om politic la nevoie, sînt tot atîtea merite care nu-l mai situează în umbra marelui său succesor.

Am îndrăzni să spunem că acest tardiv act de dreptate se datorește în bună parte unei cunoașteri mai întemeiate a corespondenței sale, fidelă și spontană mărturisire autobiografică, care luminează și dă noi semnificații operei literare. Numeroasele studii consacrate astăzi lui Alecsandri de fruntașii criticii și istoriei literare, pentru o mai profundă înțelegere a sa, se sprijină toate pe bogatul material informativ al scrisorilor.

Chiar dacă în literatura română genul epistolar nu a fost des folosit, așa cum s-a întîmplat în literatura franceză, el s-a dezvoltat, totuși, prin însăși existența unor epistolieri talentați ca C. Negruzzi — care a inaugurat la noi scri-

sorile literare — M. Kogălniceanu, Ion Ghica, Al. Odobescu şi alţi scriitori ai secolului al XIX-lea, printre care V. Alecsandri se situează în frunte ca un epistolier de mare clasă.

De la scrisoarea naivă a tînărului elev, compusă după toate canoanele şcolii franceze a lui Cuénim (1834), pînă la seninele scrisori ale bătrînului, care în 1890 scria lui Ion Ghica: „Cît despre noi, dragul meu, care am plătit din plin cu persoana noastră în timpuri grele şi care am avut mulţumirea de a vedea eforturile noastre încununate de succes, îndreptînd ţara pe calea progresului, este timpul să ne retragem sub cort..."[1] corespondenţa nu prezintă deosebiri prea mari. Varietatea infinită a scrisorilor se datorează mai puţin vieţii sufleteşti în evoluţia ei, cît schimbărilor intervenite în condiţiile de viaţă ale poetului şi relaţiilor numeroase, Alecsandri fiind un veritabil artist în găsirea tonului celui mai adecvat, pentru a se adapta sensibilităţii corespondentului său.

Este ciudat cum o corespondenţă, care cuprinde pagini întregi de istorie trăită, pagini de muncă literară, de mărturisiri, nu a găsit, chiar de la început, înţelegerea meritată. La apariţia, în 1904, a primului volum de corespondenţă, editat de Il. Chendi şi Eug. Carcalechi, N. Iorga s-a grăbit să tragă concluzii pripite afirmînd că: „Cine s-ar aştepta să găsească părerile poetului asupra chemării sale literare, ideile sale asupra marilor întrebări ale vieţii, portrete bine schiţate ale contemporanilor, descrieri meşteşugite despre cărţile văzute de dînsul s-ar înşela".[2] Se nega deci tocmai ceea ce corespondenţa poetului a dezvăluit posterităţii: conştiinţa chemării sale ca scriitor, cunoaşterea adîncă a sufletului omenesc, contactul strîns cu contemporanii din ţară şi străinătate, calitatea literară a scrisului, numeroasele aluzii livreşti etc...

[1] Citatele din scrisori, folosite în introducere sînt, în majoritate, reproduse după ediţiile noastre anterioare, sau după cea de faţă, cum şi din scrisorile semnalate în *Catalogul corespondenţei lui V. Alecsandri*, Buc., 1957.

[2] Cf. *Semănătorul*, III, nr. 31, august 1904, p. 482—484.

Cultivarea corespondenţei a fost pentru Alecsandri o *necesitate* a temperamentului său comunicativ, şi, indirect şi nepremeditat, *o artă*.

Alecsandri nu a fost un solitar, şi refugiul său la Mirceşti nu a însemnat o izolare de lume, ci ancorarea în mediul cel mai propice şi indispensabil creaţiei literare. Dar de aici gîndul său a pornit permanent, pe calea micilor misive, spre acei a căror lipsă o simţea, de la care aştepta veştile care să-l ţină în legătură cu lumea dinafară, cum şi să-l apropie de toate nevoile, durerile sau bucuriile prietenilor şi familiei.

Poetul mărturisea lui Iacob Negruzzi (1875, septembrie) că, pentru a scrie, îi trebuia o anumită ambianţă: „Căci precum ştii nu lucrez vara nici de frică, ci numai iarna cînd viscoleşte pe afară mă aşez la birou şi iau pana în mînă. Acum nu cred să se găsească nici măcar destulă cerneală în călemare pentru ca să pot termina această scrisoare." Corespondenţa însă nu a neglijat-o niciodată, chiar dacă şi pentru aceasta i se păreau mai nimerite anumite momente: „Astăzi — scrie el lui Alex. Hurmuzaki (1865, ianuarie 30) — e una din acele zile de iarnă în care focul sobei pare a se mîndri de importanţa sa, căci el ţine locul soarelui. Afară ninge cu viscol, pămîntul s-a învelit cu blana albă, o blană însă ce-ţi insuflă fiori îngheţaţi, numai cîţiva corbi se zăresc negrind şi se aud cîrîind prin aer... Ei rîd de ger şi trag palme cu aripele lor peste faţa iernei. Acum doar e vreme *să grăim împreună* ca doi vechi amici care au multe de spus".

Pasaj demn de a fi subliniat pentru frumuseţea descrierii iernii şi pentru autocaracterizarea corespondenţei: *o convorbire în scris.*

Din programul zilnic al vieţii de la Mirceşti, fiica poetului îşi aminteşte că după-amiaza era consacrată lecturii şi corespondenţei „foarte întinse, căci tatăl meu răspundea

mai marilor lumii cu aceeaşi exactitate ca şi celor mai mici".[1] Grija era ca scrisorile să fie gata înainte de plecarea poştii rurale, dacă nu, un om călare era trimis înadins la gară să le ducă. În obişnuitele şederi la Castelul Peleş, dimineţile erau consacrate corespondenţei: „la ora opt îmi iau ceaiul, pe urmă îmi fac corespondenţa pînă la ora zece". N. Petraşcu, care a trăit în intimitatea poetului la Paris, ca secretar de legaţie, şi-l aminteşte cum „se apropia de masa de lucru, răspundea la scrisorile primite, scriind încet, cu slova lui măruntă şi frumoasă, două trei şi chiar patru pagini".[2]

Îi plăcea să-şi scrie scrisorile pe hîrtie de calitate, comandată în străinătate; într-o vreme foloseşte hîrtie cu blazonul familiei, combinat, după informaţiile baronului de Tourtoulon şi ale lui Papadopol-Calimah, de pe blazonul imaginarilor strămoşi italieni ai familiei Alecsandri. Grafia poetului, în care grafologii descoperă „cinste şi politeţe", a fost pînă la 1860 mare şi mai dezordonată, pentru a se stabili apoi la o formă elegantă şi feminină care îi este caracteristică. Afirmaţia lui Iacob Negruzzi că poetul scria în mod obişnuit pe linii trase mai dinainte nu se verifică; nici că ar fi folosit concepte, spontaneitatea exprimării şi alte elemente infirmînd asemenea presupuneri, cu toată acurateţea grafiei. Se cunosc cîteva concepte numai pentru scrisorile oficiale, unde, evident, era nevoie de mai mare grijă pentru fond şi formă.

Faptul că poetul îşi aduna cu grijă scrisorile primite într-o *colecţie de autografe* — din păcate în majoritate pierdute — mărturiseşte interesul pe care îl acorda acestora.

Scrisorile sînt, pentru poet, un instrument al raporturilor sale sociale şi personale, mînuit cu artă, în scopuri diferite.

---

[1] Marie Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui, 1920—1923*, Buc., 1929, p. 88.

[2] N. Petraşcu, *V. Alecsandri*, ⟨Buc.⟩, f.a., p. 47.

Un larg capitol îl reprezintă *corespondenţa sa diplomatică*, de care s-a achitat în mod magistral, făcînd, de exemplu, din scrisorile adresate domnitorului Cuza, în timpul misiunilor sale diplomatice la Napoleon al III-lea şi la Victor Emanuel, adevărată istorie; pe urma lor, a scris mai tîrziu *Istoria misiilor mele politice*.

Alt capitol îl formează *corespondenţa sa literară* care, deşi redusă faţă de aceea a prietenului său Ion Ghica, iniţiatorul ciclului, însumează cîteva piese de reală valoare artistică, dintre care una serveşte chiar de introducere ediţiei de *Scrisori* a lui Ghica, din 1883; după cum tot scrisoare literară este şi *Românii şi poezia lor*, adresată lui Alex. Hurmuzaki.

În afara acestor două categorii distincte, restul corespondenţei se prezintă variată ca speţă, formă şi farmec.

Este sigur faptul că V. Alecsandri nu a scris cu conştiinţa că scrisorile sale vor fi vreodată destinate circulaţiei literare. De aci şi grabnica sa alarmă cînd, în 1889, află de la Alex. Papadopol Calimah că Ion Ghica are intenţia să publice în *Revista nouă* ceva din statornica lor corespondenţă: „Îmi place să cred că este doar o glumă, în cazul contrar te rog să nu publici nimic din corespondenţa noastră particulară pînă ce nu iau cunoştinţă de ea şi nu mă convîng eu însumi dacă scrisorile acestea merită să fie tipărite".

Alecsandri a acceptat publicarea corespondenţei numai în anumit scop.

Publicitatea scrisorilor i-a servit în rarele sale încercări de polemică sau de protest, ca în cazul scrisorii adresate lui Ulysse de Marsillac, în *La voix de la Roumanie*, în urma învinuirilor ce i se aduseseră în presă, după apariţia piesei *Rusaliile*; sau în cazul scrisorii în versuri adresate generalului Florescu, cel nedreptăţit de liberali în 1877. A mai dat publicităţii scrisori de mulţumire către alegători sau către admiratorii săi care, mai cu seamă după succesul de la Montpellier, l-au copleşit cu laudele lor; a salutat apari-

ţia unor reviste din ţară sau scoase de românii de peste hotare etc...

Scrisorile-prefaţă sau articol rămîn însă publicaţiile cele mai interesante ale genului.

Ideea de *prefaţă* i-a repugnat lui Alecsandri căci, iată ce îi scria prietenului său Alex. Cantacuzino cneazul, în noiembrie 1879; „Am evitat în această scrisoare tot ceea ce ar fi putut avea aerul unei justificări, pentru că îmi repugnă să explic eu însumi cititorilor mei ceea ce sînt datori să înţeleagă ei. Sînt autori care fac greşeala de a pune în fruntea lucrărilor lor explicarea fiecărui paragraf. După părerea mea, înseamnă să te situezi în poziţia unui vinovat care se apără..."

Pentru aceea, cînd, în 1875, publică la Socec repertoriul său dramatic, locul unei prefeţe explicative este ocupat de un şir de nouă scrisori adresate unui prieten imaginar, în care comentează problema teatrului românesc, începînd cu perioada dinainte de 1844 pînă în 1874, scrisori care, deşi erau poate redactate atunci, la publicarea ediţiei, înregistrau lucruri observate şi gîndite la timpul lor şi este chiar de remarcat similitudinea temelor dintr-o scrisoare către un prieten imaginar, din 184... şi scrisoarea adresată lui Alex. Hurmuzaki, la 30 ianuarie 1865. Prefaţa la ediţia lui *Despot*, din 1880, este şi mai elocventă. Un schimb de scrisori şi răspunsuri, între poet şi prietenii săi, Alex. Cantacuzino cneazul şi Ion Ghica, sînt menite să explice geneza piesei *Despot*, să lămurească legenda istorică a acestuia, să înfrunte reaua-voinţă cu care parte din critici primiseră reprezentarea lui *Despot*, pentru care făgăduieşte să scrie piesa *Invidioşii*, care însă nu va fi scrisă niciodată.

Tot scrisori-prefaţă sînt şi cele care elogiază culegerea de basme a lui P. Ispirescu (1882) sau traducerea *Phedrei* lui Racine de către G. Sion.

O mare parte a corespondenţei este redactată într-o franceză aproape perfectă, restul în limba română, mai precis, într-un autentic şi pitoresc grai moldovenesc.

Facilitatea şi arta cu care poetul îşi scrie scrisorile nu rezultă însă din frumuseţea limbii franceze, care îşi are, de altfel, tiparele sale clasice pentru stilul epistolar, ci din faptul că Alecsandri nu foloseşte clişee, că exprimarea sa este spontană, personală, armonioasă. Cu originalul său talent îşi îngăduie invenţii, care dau personalitate stilului, introduce expresii traduse direct din limba română, alcătuieşte cuvinte ca *sarmalerons*, după modelul franţuzesc al lui *saucisserons*, cuvîntul *autoresse*, de dragul încîntătoarei scriitoare americane Bianca Roosvelt, şi, mai cu seamă, jocuri de cuvinte, făcute adesea numai de hazul potrivirilor, dar de multe ori pentru a atinge fin o ţintă satirică sau umoristică, ca atunci cînd cere să nu se confunde *l'art scénique* cu *l'arsenic*, *les paladins* cu *les baladins*, *le colosse* cu *le molosse* etc.

Tot în corespondenţă s-au născut şi poreclele *Cogîlceeveanu* sau *hidoasa pocitură*, de care C. A. Rosetti nu a scăpat nici sub pana lui Eminescu!

Este curios cum reţinea anumite moduri de exprimare pe care i se întîmpla să le folosească la distanţe considerabile, de ani de zile. Iată cum îi scria lui Iacob Negruzzi în septembrie 1867: „Ce importanţă nemărginită ar avea pentru noi o scriere de pe timpul lui Ştefan cel Mare, care ne-ar arăta ca într-un album fotografic chipurile şi caracterele energice ai ⟨sic⟩ contemporanilor acestui domn măreţ!" Şi iată cum îi scria lui G. Sion peste aproape douăzeci de ani, în decembrie 1888, după ce citise *Suvenirurile contimpurane*: „Ce n-am da să găsim vreun manuscris din timpul lui Ştefan Vodă, care să né arate cum era societatea, obiceiurile, caractirele şi tipurile de acum patru secole!"

Pentru lucruri povestite în acelaşi timp unor corespondenţi diferiţi, se străduieşte să utilizeze forme accesibile fiecăruia. După vizita din sudul Franţei, în 1882, îi scria fratelui său, Iancu: „Mistral e o personalitate de seamă în Provenţa şi ar fi oriunde, datorită geniului său poetic. Are o ţinută frumoasă, frunte înaltă, încununată de plete

cărunte, surîs atrăgător și înfățișare sinceră și nobilă. Ne-am văzut ca și cum ne-am fi cunoscut de 25 de ani și ne-am despărțit buni prieteni." Pentru soția sa Paulina, primirea la Maillane este evocată astfel: „Mistral e un om de vreo 52 de ani, înalt, frumos, cu frunte largă, cu păr bogat și argintiu, fizionomia lui e plăcută, veselă, simpatică și graiul lui poetic. Cum m-a văzut, m-a luat în brațe și ne-am sărutat împreună ca doi frați, ce nu s-au întîlnit de mult. Soția lui, mai tînără decît el cu vreo 25 de ani, ochesică și grațioasă, ne-a trimis în sala unde era pusă masa pentru dejun. Am șezut la masă 4 ore, grăind cu veselie, închinînd sănătății pentru țara și familia mea..." Fragmentul citat este și un iscusit portret, din seria acelora cu care nu o dată își ilustrează scrisorile. Nu lipsesc nici portretele, am spune morale, ca, spre exemplu, chiar acela al Paulinei, dintr-o scrisoare adresată rudei sale Euharia Duca (1880, ianuarie 22): „Paulina este foarte ocupată cu dulcețurile, cu încurcătura din casa care se restaurează și cu nenumăratele cîrduri de *pui de curcă, pui de găină, pui de pichiri*, fără să mai socotim cei doi cîini ai săi. În curînd secerișul grîului îi va aduce un surplus de muncă, căci are obiceiul de-a supraveghea totul ca singură, în timp ce eu scriu capodopere, fac glorie care nu produce nimic, nici măcar cu ce să-mi plătesc datoriile!"

Darul de povestitor face din unele scrisori adevărate bucăți literare, ca aceea adresată lui Titu Maiorescu (1875, martie), cu scopul de a obține cărți de cult pentru biserica reconstruită din Mircești și în care relatează necazurile dascălului Constantin.

Farmecul poeziei populare l-a introdus Alecsandri și în scrisori, folosind nu o dată urările de Anul Nou către Ion Ghica, cu modificări ad-hoc, aducînd în atmosfera străină de la Paris și Londra chiuiturile moldovenești, alături de tradiționalele sarmale și plăcinte ale Paulinei!

Haho, cu toții stați,
Flăcăi, și să urați
La cei prieteni depărtați
Să le fie casa, casă, vara, vară,
Să-i revidem la primăvară!

Sînt chiar și cîteva scrisori în versuri hazlii, ca cea adresată lui N. Pisoski (1877, martie):

Moș Pisoi din Răcăciuni,
Vestea-n lume s-a lățit
Că și tu printre nebuni
Vrei să fi buiurdisit;
Devenind un senator,
În Senatul viitor!

Sau cea adresată lui Pantazi Ghica, pentru ridiculizarea sufixului *țiune* (1868 noiembrie):

Mon cher Pantazițiune,
Nu-ți fie cu uitațiune
Că am o citațiune
La nalta Casațiune.
Semnează: Alecsandrițiune

Natura, pe care nu s-a mulțumit să o contemple în artist, ci în care s-a integrat, formează, nu o dată, prim-planul scrisorilor sale. Mai cu seamă în perioada cînd, revenit, la bătrînețe, în „orașul lumină", căuta, în întunecata clădire a legației, o cameră de lucru, care să aibă: „cîte o dată, o rază de soare și ...privire pe crengile unui copac..." cum îi scria Paulinei (1885, aprilie) el, stăpînul luncii și al malurilor însorite ale Siretului! Cîntarea Mirceștilor își ajunge apogeul în scrisorile adresate lui George Bengescu (1885–1890), secretarul său de legație de la Paris. Frumusețea paginilor din scrisorile despre Mircești a sugerat lui Perpessicius articolul *Elogiul Mirceștilor*, demn

de a inspira un poem simfonic, cum spune autorul; şi tot din scrisori s-a născut şi celălalt articol al aceluiaşi: *Bianca Marquetti sau ultima idilă horaţiană*, pagini de sensibiliate şi tinereţe sufletească.

Nevoia poetului de a se consulta cu alţii, în special cu Ion Ghica, asupra creaţiei sale literare şi receptivitatea sa la sugestiile ce i se făceau, au avut ca rezultat faptul că numeroase scrisori se pot grupa în adevărate „caiete" ale operelor sale, lucru aproape unic în literatura noastră de atunci. În special teatrul, de care s-a servit sub deviza *„ridendo castigat mores"* pentru a îndrepta moravurile unei societăţi retrogade, i-a prilejuit cea mai intensă corespondenţă. Se poate vorbi de „caietele" cîntecelelor comice, ale primelor comedii, în care explică pe larg sensul personajelor şi maniera de a fi interpretate, „caietele" lui *Despot, Pepelea, Fîntîna Blanduziei* şi *Ovidiu*. Dar se poate vorbi şi de „caietele" poeziei populare, ale creaţiei sale lirice sau epice. Tot aşa se pot grupa în mici monografii scrisorile privind mişcarea culturală, activitatea *Propăşirei*, a *României literare*, colaborarea la *Convorbiri literare*, cum şi activitatea politică, mai cu seamă dintre anii 1848—1859.

În ansamblul cronologic de documente epistolare Alecsandri există o singură lacună, şi aceasta tocmai în perioada hotărîtoare a adolescenţei, dintre anii 1834 şi 1842. Nu s-a păstrat nimic din corespondenţa adresată părinţilor sau prietenilor, din timpul cînd studia la Paris. Desigur scrisorile vornicului Alecsandri şi ale soţiei sale pot suplini acest gol, sugerînd ceva din tonul acelei corespondenţe: „apoi giudecă dacă te vei săli cu învăţătura cît folos ai să aibi şi cîtă bucurie ai să pricinuieşti părinţilor tăi şi patrioţilor", îl îndeamnă vornicul în una dintre scrisori, iar mama nu se lasă nici ea mai prejos: „să ti păzească Maica Domnului sănătos şi să-ţi dăruiască diplină procopseală... scri-i tatînă-tău ci înveţi, căci babaca pentru voi să jertfeşte şi nu cruţă cheltuială".

În corespondenţa tînărului, omului matur şi bătrînului rămîne însă surprinzătoare o lacună de altă natură, *lipsa unei adevărate intimităţi sufleteşti cu corespondenţii săi.* O mare discreţie pare că învăluie mărturisirile, îndoielile, durerile. Cîteodată tonul voit glumeţ ascunde adevărata sensibilitate a omului! Dacă nu s-ar fi păstrat jurnalul călătoriei sale cu Elena Negri în străinătate, nu s-ar fi ştiut nimic despre viaţa sentimentală a scriitorului, despre această pasiune care a avut o atît de mare înrîurire asupra sa. Dramaticul sfîrşit al acestei iubiri şi deznădejdea poetului au rămas exprimate doar în cîteva scrisori, către Zulnia Sturza, sora Elenei Negri (1847): „Ah, în adevăr, cînd mă gîndesc, pierd orice credinţă în Dumnezeu şi mă simt revoltat împotriva ideii unei îndurări divine, cuvinte zadarnice, care n-au nici măcar puterea de a mîngîia. Şi cum să crezi cînd de cinci luni neîntrerupte sora dumneavoastră nu a avut o singură zi de odihnă, cînd de cinci luni inima mea este torturată de îndoielile cele mai crude. Şi toate acestea pentru ce? Ce a făcut sora dumitale pentru a îndura atîtea suferinţe, ce am făcut eu însumi? Ce rău am făcut amîndoi? Haida de, Dumnezeu, soarta, toate acestea nu sînt decît poveşti. Singurul geniu care conduce lumea este geniul răului."

Poate şi-a destăinuit durerea şi lui Bălcescu, dacă, în octombrie 1847, acesta răspundea la o scrisoare a poetului din luna iulie: „... m-a făcut tare să sufăr. Am suferit de durerea ta ca şi de a mea... Ştiam şi ştiu că rana unei asemenea pierderi este adîncă şi înveninată şi nu se poate lesne vindeca..."

Cam la atît se reduc mărturisirile intime pe care le poţi întîlni în scrisorile poetului, într-o epocă în care romantismul deschisese drum liber exteriorizării vieţii sufleteşti.

Desigur o anumită intimitate sufletească se crease între poet şi mai vîrstnicul său prieten Costache Negri, pentru care nutrea o mare admiraţie. Cînd la intenţia poetului

de a face o călătorie în Japonia, Negri îl mustră că evadează de la obligațiile sale față de țară, poetul îi face o adevărată mărturisire de credință: „De ce deci tu, care ești chiar dreptatea și bunul simț, să nu recunoști odată pentru totdeauna acest adevăr și anume că îmi iubesc țara tot așa de mult ca oricare altul, dar că o servesc în felul meu... Felul meu de a vedea lumea este cu totul deosebit, este mult mai blînd, mai îngăduitor, căci ține seamă de slăbiciunile iminente naturii omenești... Dar lasă-mă și pe mine să-mi urmez calea pe care mă împinge propria mea soartă, dă-mi voie să iubesc și mai departe ceea ce a făcut din mine un om cu suflet și cu imaginație: călătoriile, și... femeile. Ce vrei, nu mă simt încă octogenar, inima mea are cel mult douăzeci de ani cînd îmi vorbește de patria mea sau de tine!"

În adevăr, scrisorile sale, de la orice vîrstă, sînt marcate de un profund sentiment patriotic, care s-a manifestat nu numai cînd participa direct la viața politică, ci permanent, inclusiv în timpul „refugiului" său de la Mircești, deși, cum e și firesc, entuziasmul poetului patriot și conștiința că glasul său exprimă sentimentul nației întregi, se vădesc mai puternic în timpul războiului Independenței: „Despărțindu-mă de fiica mea, mă întorc la țara mea ca să fiu cu totul al ei. Am nevoie să fiu scutit de orice preocupare personală, pentru ca să admir în voie *vitejia îndîrjită* a tinerei noastre armate. Ce lucru uimitor! Nu-i așa? simpli țărani, smulși de la plug, să devină dintr-o dată eroi. Inima mea a luat proporții care mă înăbușă, de cînd cu cele petrecute la Grivița. În sfîrșit, sîntem *cineva* în lumea asta" (către Aglae Allaux, 1877, octombrie 5).

Poetul a fost convins întotdeauna, „că un om poate servi patria sa pe cîmpul literaturii..." cum scria alegătorilor săi din Roman (1868), și cărora le făgăduiește că: „simțind aceeași dorință ca domniile voastre de a videa țara noastră progresînd în toate ramurile, îmi voi pune silința de a-i aduce tributul literar..." Această conștiință a rolului istoric

al factorului cultural în viața unei țări îl face conștient că prin succesul încununării de la Montpellier și-a servit țara: „România e astăzi mai cunoscută în lumea învățaților din lumea occidentală și ce mă bucură mai mult este că poezia mea a motivat *urările poeților latini pentru România*. Aicea este adevăratul triumf. Am cîștigat un nou drept la simpatiile marelor popoare de viță latină și poate că acele simpatii răsărite pe cîmpul literator, vor rodi pe cîmpul politic" (către I. Negruzzi, 1878, mai 18). Succesul nu l-a îmbătat însă niciodată și modestia sa îl face să recunoască cît datorește contemporanilor săi: „Toți românii au fost buni pentru mine, și amicii mei m-au susținut, m-au încurajat astfel încît opera mea este și a lor. Copacul dă roadă frumoasă cînd este îngrijit de grădinar. Tu și cu toți ai noștri ați fost grădinarii mei în tot cursul carierei mele literare" (către Lascăr Rosetti, 1878, mai 26).

Din același sentiment de modestie a încercat să fie perfect, pentru că s-a considerat îndatorat față de societatea în care trăia: „*Talent oblige*",[1] spunea poetul; iar o dată cu vîrsta, cînd i s-a strecurat în suflet îndoiala asupra valorii sale, nu se sfiește să se adreseze lui Maiorescu (1882, noiembrie 27): „Cu cît înaintez în viață, încep a lua apucăturile cailor de munte care încearcă soliditatea cărărilor cu piciorul la fiecare pas. Mă întreb cînd scriu, dacă scrierea mea nu arată cumva slăbiciunea condeiului, căci din momentul ce un critic serios ar fi în drept a zice: «scade Alecsandri!», aș închide dugheana și aș lipi pe fațada ei următorul anunț: «*Fermée pour cause de salubrité publique*»[2]".

Și prietenului său, Ion Ghica, i s-a plîns uneori de sterilitatea sa în creația literară, mai cu seamă în epoca pariziană, 1885–1890, pentru că lui Ghica îi putea scrie despre orice; de aceea, cele circa șase sute de scrisori adresate acestuia – și care ar merita să fie publicate ca o unitate separată – sînt principala sursă de informații despre realul Alecsandri.

[1] Talentul obligă (fr.).
[2] Închis din motive de salubritate publică (fr.).

Uimitorul său dar profetic îl făcuse să întrevadă că lupta dusă de el, de Kogălniceanu și contemporanii lor, pentru ideea de libertate și unitate a românilor, nu pierea o dată cu ei; poporul își însușise aceste idealuri, pe care le va înfăptui cîndva singur: „Țara noastră e transformată, desmorțită, reînoită, pornită spre o înaintare din care nu o mai poate opri..." (către Kogălniceanu, 1889, august 9).

Totul ne confirmă că, departe de a fi poetul izolat de lume, Alecsandri se simțea deplin angajat în destinul țării sale, consacrîndu-i toate eforturile creatoare. Care rămîne însă adevăratul, intimul Alecsandri, omul? Este poate cel care atunci cînd se găsește la un pas de tron, renunță senin la această mărire, preferînd libertatea: „Și totuși, dacă s-ar ști cît sînt de fericit de a fi făcut acest serviciu țării mele și de a fi rămas un simplu poet ca mai înainte, iubit de toți, și avînd mai mult ca oricînd conștiința de ceea ce voi putea produce, cînd voi fi liber".[1] Este cel care, bătrîn, se uimește în fața frumuseții Mirceștilor și a vieții liniștite de familie: „Întoarcerea noastră la Mircești a fost o adevărată sărbătoare... A doua zi, la ora șase dimineața, grădina, care înconjoară căsuța mea, avea aspectul unui coș cu flori și cu copii veseli, care surîdeau primelor raze de soare și care așteptau sculalarea bunicului și a bunicii, pentru a le ura bun-sosit. Toată poezia inimii intonase un cîntec național a cărui armonie este de o originalitate incomparabilă și de un caracter adînc mișcător. Acestea sînt clipe care prețuiesc o întreagă existență. Te simți fericit în toată accepția cuvîntului. Copiii ne înconjoară și ne invadează cu gura plină de sărutări, cățeii îți sar pe picioare, arătîndu-și bucuria aproape omenească, ești aiurit de fericire!"

MARTA ANINEANU

---

[1] Cf. Ion Stăvăruș, *Noi documente revelatoare*, în *Manuscriptum*, I, nr. 1, 1970, p. 149, fragment dintr-o scrisoare către A. Ubicini, din 15/27 ianuarie 1859, după alegerea lui Cuza, cu care ocazie poetul refuzase să fie propus candidat la tron.

TABEL CRONOLOGIC

1821 iulie Se naște la Bacău Vasile Alecsandri, fiul medelnicerului — devenit mai tîrziu vornic — Vasile Alecsandri, din Iași, și al Elenei, fiica pitarului Dumitrache Cozoni, din Tîrgul-Ocna.

1824—1828 Începe să învețe carte acasă cu vreun dascăl grec și călugărul maramureșean Gherman Vida, care dă lecții în casa spătarului Alecsandri și altor copii, între care și Mihail Kogălniceanu.

1828—1834 Internat la pensionatul francez al lui Victor Cuénim, unde i se predă trei limbi și discipline umanistice. Are colegi pe Matei Millo, Mihail Kogălniceanu, frații Miclescu, Cuciuc.

1834 august Capătă primul rang de boierie, fiind făcut comis.

august Pleacă la studii, la Paris, sub îngrijirea lui Filip Furnaraki, împreună cu Alex. Cuza, Nicolae Docan, Panait Radu, I. Negulici.

1834—1835 la lecții cu profesorul Cotte; își trece bacalaureatul „ès lettres".

1836 Se pregătește în laboratorul profesorului Gaultier de Claubry pentru a intra la medicină. Îl înduplecă pe tatăl său, venit la Paris, să-i îngăduie să urmeze dreptul.

noiembrie-14 aprilie 1837 înscris la Facultatea de Drept.

1837—1838 Părăsește dreptul spre a se prepara cu Bonin pentru bacalaureatul în științe, la care este respins. Își completează studiile umanistice sub conducerea lui Cotte. Scrie prima poezie în limba franceză, *La jeune fille.*

În anii petrecuți la Paris (1834—1839), cunoaște pe Ion Ghica, Costache Negri și alți munteni și moldoveni.

1839 primăvara Pornește spre țară, vizitînd Italia cu C. Negri și N. Docan. De la Viena, vine pe Dunăre la Galați.

1839 august 31 Este numit șef de masă la serviciul scutelnicilor și al pensiilor.

1840 ianuarie Mihail Kogălniceanu, Costache Negruzzi și V. Alecsandri fondează *Dacia literară;* în primul număr poetul publică *Buchetiera din Florența.*

primăvara Cunoaște pe Elena Negri la moșia Pribești.

mai (pînă în februarie 1842) Alecsandri, împreună cu Mihail Kogălniceanu, Costache Negruzzi și Petre Cîmpeanu, este numit director al teatrului românesc și francez din Iași.

noiembrie 16 Se joacă piesa *Farmazonul din Hîrlău.*

1841 Publică în *Le Glaneur moldo-valaque* primele poezii în limba franceză: *Le Cosaque*, *La jeunne fille.*

iulie 2 Ridicat la rangul de spătar.

1842 februarie Moare Elena Alecsandri, mama poetului.

februarie-martie Pleacă bolnav, însoțit de doctorul Vîrnav, la Lemberg și Viena.

1843 Excursii în munți, primul contact cu poezia populară.

1843—1844 Publică poezii în *Calendarul pentru poporul românesc*, editat de Kogălniceanu, și în *Albina* lui Gh. Asachi.

1844 ianuarie Apare *Propășirea*, redactată de V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, Panait Balș și Ion Ghica, dar cu titlul impus de cenzură, *Foaie științifică și literară*. Poetul publică proză și opt doine. Revista e suprimată în octombrie același an.

ianuarie 18 Se joacă piesa lui Alecsandri *Iorgu de la Sadagura*. Pînă în 1845 scrie și i se joacă și alte piese.

1845 Întîlnirile dintre munteni și moldoveni la moșia Mînjina, ținutul Covurlui, a lui C. Negri; cunoaște pe N. Bălcescu. Începutul idilei cu Elena Negri.

august Face o călătorie în Orient: Constantinopol, insula Prinkipo.

1846 *ianuarie 28* Călătorie în Țara Românească; întîlnire cu membrii „Societății literare".

martie 29 Demisionează din funcția de șef de masă.

iunie Face a doua călătorie la Constantinopol;

septembrie Întîlnește pe Elena Negri la Trieste, se stabilesc la Veneția. Scrie seria poeziilor venețiene.

1847 *ianuarie* Boala Elenei Negri agravîndu-se, pleacă la Neapole, apoi, împreună cu N. Bălcescu, se stabilesc la Palermo. Scrie *Piatra din casă.*

aprilie Pleacă spre țară. Elena Negri moare pe vapor, în apropiere de Constantinopole, și este înmormîntată în cimitirul bisericii grecești din Pera.

6 mai Poetul sosește la Galați.

iulie-august Face o cură la Balta Albă. Scrie bucata *Balta Albă.*

1848 *februarie 3* Se joacă piesa lui Alecsandri, *Nunta țărănească.*

martie Are loc mișcarea revoluționară din Moldova. V. Alecsandri scrisese *Deșteptarea României.*

aprilie După eșecul mișcării se refugiază la Brașov, unde redactează *Protestație în numele Moldovei, a omenirii și a lui Dumnezeu* și *Prințipiile noastre pentru reformarea patriei.*

Scrie *Sentinela română.*

iunie Alecsandri și alți revoluționari moldoveni se adună la Cernăuți, în jurul familiei Hurmuzaki. Se pun bazele revistei *Bucovina*, în care va publica și poetul.

septembrie Alecsandri pleacă la Paris.

octombrie 13 Admis membru al societății „Société orientale de France", recomandat de Billecocq și Vaillant; începe propaganda pentru cauza Principatelor.

1849 *aprilie* Pleacă la Constantinopol. Este propus membru al comitetului revoluționar unic.

iulie Se reîntoarce la Paris. Scrie *Românii și poezia lor*, publicată în *Bucovina.*

decembrie Revine în țară.

1850 Numit arhivist al statului. Publică balade și se joacă *Chirița în Iași.*

1851 *aprilie-mai* Face o călătorie în Franța, Germania și Anglia.

1851—1852 Prima încercare de a scoate revista *România literară.*

1852 Publică *Poezii poporale. Balade. Partea I*, Iași.

1852 septembrie Pleacă la Paris.

1853 Apare Partea a II-a a *Baladelor.*

1852—1853 Scrie primele poezii din ciclul *Mărgăritărele.*

Publică la Paris volumul *Doine și lăcrămioare.* Apare traducerea lui I. E. Voinescu: *Les Doïnes, poésies moldaves* de V. Alecsandri.

aprilie-decembrie Face o călătorie în sudul Franței, Africa și Spania. Petrece iarna la Paris. Scrie poezii exotice.

1854 iunie-iulie Pleacă în Anglia, Belgia și Germania.

septembrie Se întoarce în țară, după moartea tatălui său. Dezrobește pe țiganii de la Mircești.

1855 ianuarie 1 Apare *România literară.* Poetul publică versuri și proză.

Se publică la Paris traducerea în limba franceză a *Baladelor*, făcută de Alecsandri, cu o prefață de A. Ubicini.

octombrie-decembrie Pleacă la Constantinopol, de acolo cu Baligot de Beyne în Crimeea.

Scrie *La Sevastopol.*

1856—1857 Scrie *Hora Unirii*, care se publică în *Steaua Dunării*, în scop de propagandă pentru Unire, ca și piesele *Păcală și Tîndală*, *Cinel-Cinel.* Compune *Înșiră-te Mărgărite.*

1857 august Pleacă în Franța, bolnav.

1858 Se naște fiica sa, Maria.

1858 octombrie 25 Alecsandri numit secretar de stat sub căimăcămia de trei.

1859 ianuarie 3 Candidat la domnie, renunță în favoarea lui C. Negri, apoi a lui Alex. Cuza. După Unire, numit ministru al afacerilor străine în Moldova.

februarie-iunie Pleacă în misiuni diplomatice pentru recunoașterea Unirii, la împăratul Napoleon al III-lea, în Anglia și în Italia, unde urmărește desfășurarea războiului de eliberare a Piemontului.

octombrie-mai 1860 Ministru al afacerilor străine în Muntenia.

1860 Scrie piese de teatru, în care critică viața politică: *Lipitorile satului*, *Retrogradul*, *Satul lui Cremene.*

1861—1863 mai Pleacă în străinătate; înlocuiește pe fratele său, Iancu, la Agenția română din Paris. Colaborează la *Revista română.* Redactează *Istoria misiilor mele politice*, colecția de poezii populare, piese de teatru... Publică *Grammaire de la langue roumaine*, sub numele V. Mircesco, cu o prefață de A. Ubicini.

1863 vara Se stabilește la Mircești, împreună cu Paulina Lucasiewicz.

Apare *Doine* și *Lăcrămioare*, ediția a II-a, cuprinzînd și *Mărgăritărele*.

1863—1866 Scrie numeroase „cînticele comice" în special pentru Matei Millo: *Surugiul*, *Barbu lăutaru*, *Covrigarul*.

1865—1869 Colaborează la revista *Foaia Societății pentru literatură și cultură română în Bucovina*.

1866 decembrie Pleacă spre Paris; se oprește și este sărbătorit la Cernăuți.

1866—1871 Scrie comedii de moravuri.

1867 august Ales membru al Societății Academice.

septembrie Începe să publice în *Convorbiri literare*: *Tînăra creolă*, *Stan Covrigarul*.

octombrie Pleacă la Paris pentru a conduce pe fiica sa, Maria, într-un pension particular.

1868 ianuarie Ales deputat de Roman, refuză mandatul.

1869 martie Ales din nou deputat.

noiembrie—1870 august Călătorie la Paris, Nisa, Arcachon.

1871 august Participă la sărbătorirea de la Putna, pentru care scrie *Imnul lui Ștefan cel Mare*.

1872 Face o călătorie la Paris prin Viena și Elveția. Începe să scrie legende, citește la „Junimea" *Dumbrava roșie*.

1873—1874 Face mai multe călătorii în Franța.

1874 Se joacă la Iași piesa *Boieri și ciocoi*; va fi tipărită în *Convorbiri literare*.

1875—1876 Începe publicarea la Socec a *Operelor complete*.

1876 Se căsătorește cu Paulina Lucasiewicz. Se întoarce definitiv în țară fiica sa, Maria, căsătorită în octombrie 1877 cu Dimitrie Catargi.

1877 august Începe războiul Independenței. Compune poeziile din ciclul *Ostașii noștri*, care se publică în aprilie 1878.

1878 mai-iunie Participă la concursul de la Montpellier cu poezia *Ginta latină*; este premiat acolo și sărbătorit în țară.

1879 septembrie Se joacă la București *Despot-vodă*; se publică în editura Socec, în 1880.

1880 Începe în *Convorbiri literare* schimbul de scrisori literare cu Ion Ghica.

1880—1881 Scrie piesele de teatru *Sînziana și Pepelea*, *Sfredelul dracului*.

1882 aprilie-iunie La invitația felibrilor, face o călătorie în Provența. Cunoaște pe Frédéric Mistral și alți poeți; este premiat la concursul literar de la Forcalquier.

1883 martie 22 Se joacă la Teatrul Național din București piesa *Fîntîna Blanduziei*.

mai-iulie Pleacă la Neuwied, apoi, împreună cu soţia sa, vizitează malurile Rinului, Olanda, Anglia şi Franţa.

octombrie 14 Ţine la Ateneu conferinţa în folosul lui Eminescu, la care citeşte din *Fintîna Blanduziei*.

1884 *octombrie-decembrie* Scrie şi se reprezintă piesa *Ovidiu*.

noiembrie Ales senator, participă la lucrările Senatului.

1885—1890 Numit ministru plenipotenţiar la Paris; în strînse relaţii cu Ion Ghica, ministru la Londra. Nemulţumit de edificiul Legaţiei române, impune mutarea sediului în Avenue Montaigne.
Perioadă de inactivitate literară. Revine cu satisfacţie în concediu la Mirceşti şi Sinaia.

1886 Atacat de critici. Titu Maiorescu scrie articolul *Poeţi şi critici*, în apărarea poetului.

1887 Primele simptome ale bolii care îi va provoca moartea.

1888 Scrie poezia *Unor critici*.

1888—1890 E deseori bolnav.

1890 *mai* Se reîntoarce la Mirceşti, bolnav.

1890 *august* Moare în vîrstă de 69 de ani de cancer la plămîni şi ficat. Este înmormîntat în parcul casei de la Mirceşti.

M. A.

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Culegerea de faţă cuprinde atît scrisori publicate anterior, cît şi inedite, principiile de selecţie fiind multiple, ideea de *frumos*, care ne-a călăuzit, nereferindu-se exclusiv la calitatea literară a textului. Pe lîngă aceasta — care rămîne esenţială — s-a urmărit *frumosul* în însăşi esenţa scrisorilor, implicînd în această idee şi sentimentele care au determinat anumite atitudini ale poetului faţă de oamenii şi epoca în care a trăit, încrederea în destinul mai bun al ţării, pentru care a luptat, sentimentele familiale şi de prietenie, informaţiile sau mărturisirile poetului asupra procesului de creaţie literară, trecerea de la entuziasmul tineresc la echilibrul şi seninătatea bătrîneţii etc.

Pentru a urmări mai uşor evoluţia manifestărilor complexe ale unei vieţi, scrisorile au fost dispuse în ordine cronologică, rupîndu-se astfel cealaltă unitate, aceea a relaţiilor specifice cu un anumit destinatar.

Fără să fi urmărit în mod expres, dar prin însăşi dispunerea cronologică a scrisorilor, culegerea capătă şi un caracter biografic, fiind reprezentate aici toate perioadele şi momentele semnificative din viaţa poetului.

Marea majoritate a scrisorilor fiind redactate în limba franceză, au fost reproduse atît în original, cît şi în traducere. Poetul mînuia perfect limba franceză, totuşi, atunci cînd s-au sezisat anumite greşeli, vădit rezultate dintr-o

neatenţie, ele au fost corectate tacit; în schimb posibile erori de limbă sau construcţii incorecte au fost menţinute, pentru a nu falsifica cu nimic exprimarea proprie poetului.

La sfîrşitul textelor s-a indicat sursa din care provine piesa şi eventualele publicaţii anterioare, în ordine cronologică. S-au folosit următoarele abrevieri: B.A.R. = Biblioteca Academiei R.S. România; B.C.S. — Biblioteca Centrală de Stat; M.L.R. — Muzeul de literatură română.

Orice adaos al editorului: cuvinte lipsă, date incomplete etc. au fost dispuse în paranteze unghiulare, iar omisiunile în paranteze drepte.

Originalele în limba franceză sînt urmate de traduceri, strict literale, în care am căutat să dăm lectorului o imagine corectă a conţinutului scrisorilor.

Pentru numele proprii s-a păstrat ortografia franceză din original, alegîndu-se forma folosită mai frecvent; în traducere, s-a respectat ortografia românească. Pentru Bucureşti şi Iaşi ne-am oprit la formele *Bucarest* şi *Jassy*, folosite în majoritatea cazurilor şi de poet.

Inconsecvenţele cu care sînt scrise cifrele s-au păstrat în textele originale, iar în traduceri s-au adoptat cifrele arabe pentru date, sume de bani şi grade de temperatură, iar pentru celelalte indicaţii de valori, scrierea cifrelor cu litere. Fragmentele sau cuvintele în alte limbi au fost traduse, indicîndu-se în subsolul traducerilor limba din original. Tot aici s-au indicat cuvintele intraductibile, jocuri de cuvinte etc. Alecsandri foloseşte post-scriptumul marcat, uneori şi nemarcat, cum şi unele adaosuri marginale, care toate au fost reproduse ca post-scriptumuri.

Notele explicative urmează fiecărei scrisori pentru a lămuri, unde este cazul, poziţia lui Alecsandri faţă de diverse probleme culturale sau politice, a indentifica persoanele amintite în scrisori sau a preciza aluzii făcute de poet. Trimiterile la alte scrisori din volum, s-au făcut la numărul de ordine al acestora.

Socotind că orice scrisoare publicată este un document în sine, menit să aducă o informaţie sau să dea satisfacţie prin valoarea sa literară, am evitat creşterea excesivă a aparatului de note, dînd acestora dimensiunile strict necesare unei bune înţelegeri a fondului.

La scrisorile în limba română s-a ţinut seamă de metoda de transcriere folosită în prezent la editarea operei lui V. Alecsandri, păstrîndu-se particularităţile care corespundeau realităţilor lingvistice ale scriitorului şi epocii şi introducîndu-se ortografia modernă acolo unde a fost posibil.

Socotind că într-o scrisoare — chiar un scriitor preocupat de problemele de limbă ca Alecsandri — îşi permite să observe mai puţin regulele gramaticale pentru a scrie cum vorbeşte, am preferat să intervenim cît mai puţin, dar în mod consecvent, în transcrierea scrisorilor româneşti, păstrîndu-le astfel tot farmecul lor moldovenesc.

S-a folosit în general următoarea transcriere: *â* = *î*; *ě* = *ă*; *é* = *e* şi *ea*; *ĭ* = *î*, sau, final, eliminat; *ó* = *o* şi *oa*; *û* = *î*; *ŭ* = *u*, sau, final, eliminat; *ḑ* = *z*; *s* intervocalic = *z*; *s* înaintea oclusivelor sonore *b*, *d*, *g*, = *z*; *sce* = *şte*; *sci* = *şti*; *st* = *şt*; *cs* = *x*.

Influenţele evident etimologice ca *teu*, *seu*, *se*, *ve*, au fost transcrise prin *tău*, *său*, *să*, *vă*.

În general s-a păstrat *a* în loc de *ă*, aşa cum scrie Alecsandri, în cuvinte ca *margaritar*, *pastrînd*, *facînd*, *astazi*,

a în loc de diftongul *ea*, ex. *samă*,

ă s-a păstrat în cuvinte ca *mîngăiere*, *pănă*, *răvărsat*, *spăriat*,

ă + n = î, ex. *romănesc* = *romînesc*,

e precedat de majoritatea consoanelor devine *ă*, dar s-au păstrat forme folosite de poet sau auzite şi astăzi în graiul moldovenesc: *paseri*, *sermani*, *resfrînt*, *izvoreşte*.

Pentru cuvîntul *mulţumire* s-au păstrat şi celelalte forme întîlnite, *mulţămire*, *mulţemire*.

e iniţial a fost transcris cu i în *earnă*, *eară*, *eată*, respectiv: *iarnă*, *iară*, *iată* şi cu diftongul *ie* în *ertare* = *iertare*.

e antesilabic s-a diftongat în *ie*, cu excepţia lui *fer*, *peatră*.

e s-a păstrat nediftongat în *aice*, *asemine*, *atunce*,

i precedat de majoritatea consoanelor devine *i*, cu unele excepţii specifice lui Alecsandri, ex. *strimte*, *zimbire*,

o s-a păstrat în *monăstire*.

Diftongii *oa* şi *oă* s-au transcris *ua*, *uă*, ex. *zioa* = *ziuă*, iar formele *noui* şi *nuoi* s-au transcris *noi*; grupul *ge*, *gi* s-a menţinut, ex.: *descurageat*, *neagiunsuri*, *giocul*, *răpegiune*, *giupînese*, dar s-au menţinut şi alternanţele: *gioc* — *joc*, *giudecată* — *judecată*.

s s-a păstrat în *esemplu*, *espediţie* şi în unele cuvinte pronunţate astăzi cu *z*: *filosof*, *entusiasm*, *dismierda*, *poesie*.

s s-a păstrat şi în grupul consonantic *st* în cuvinte ca *ministri*, *maestri*, *nostri*, *albastri*.

S-au menţinut alternanţe ca: *sub* — *supt*; *societate* — *soţietate*; *seară* — *sară*.

Textul gramatical a fost respectat, păstrîndu-se forma veche *au* a auxiliarului la perfectul compus pers. a III-a singulară, ex. *el au trăit*; articolul posesiv invariabil *a*, ex. *razele călduroase a soarelui* şi formele de genetiv dativ feminin alternînd în *ii* sau *ei*. S-a intervenit în punctuaţie ori de cîte ori s-a simţit nevoia.

Prin larga aplicare a acestor norme de transcriere s-a căutat să nu se ajungă la forme stereotipe, rigide şi impersonale, care ar fi diminuat valoarea literară a scrisorilor în limba română.

Volumul se încheie cu un index alfabetic de nume, index al scrisorilor grupate pe destinatari şi un index al operelor lui V. Alecsandri, amintite în scrisori. În sfîrşit, tabla de materii îndeplineşte în acelaşi timp rolul de index cronologic.

Mica culegere de faţă, încercînd să selecţioneze *Cele mai frumoase scrisori*, lasă cu regret deoparte altele tot atît de frumoase, din cele aproape 2 500 scrisori rămase de la poet, vastă frescă a unei vieţi şi a unei epoci, care, poate, vor vedea şi ele în curînd lumina tiparului.

M. A.

I

CĂTRE VICTOR CUÉNIM

Le 25 juin 1834

Mon respectable professeur[1],

Dans ce jour de votre fête, c'est un bonheur pour moi de vous exprimer tous les voeux que j'adresse au ciel pour votre félicité. Je le prie de vous accorder de longues années et si mes voeux étaient exaucés, Dieu comblerait jusqu'à vos moindres désirs.

Je me rappelle sans cesse vos bienfaits; tout mon regret est de ne pas pouvoir vous en témoigner de vive voix ma profonde reconnaissance. Je tâcherai du moins de vous la prouver par le soin que je mettrai toujours à me comporter de manière à vous contenter et par le zèle avec lequel je suivrai vos moindres avis.

Croyez, mon cher professeur, que c'est à la simple et franche vérité que je rends hommage, quand je vous assure que je vous aime, oui, ce sentiment fait tout mon bonheur et je veux être toute ma vie,

votre respectueux et trés affectionné élève,

Basile Alecsandri

B.A.R., *S 8/LIII*

Ediţii: Marta Anineanu, *Catalogul corespondenţei lui Vasile Alecsandri*, Buc., 1957, p. 585, facsimil; V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, ediţie îngrijită, note, traduceri şi indici de Marta Anineanu, Buc., 1964, p. 28 *(Studii şi documente)*.

25 iunie 1834

Stimate domnule profesor[1],

Este o bucurie pentru mine să vă exprim, de ziua dumneavoastră, toate urările pe care le adresez cerului pentru fericirea dumneavoastră. Îl rog să vă hărăzească ani lungi, și, dacă rugăminţile mele vor fi ascultate, Dumnezeu vă va împlini și cele mai mici dorinţe.

Îmi amintesc neîncetat binefacerile dumneavoastră; regretul meu este de a nu vă putea arăta prin viu grai adînca mea recunoștinţă. Voi încerca cel puţin să v-o dovedesc prin grija pe care o voi pune mereu în a mă purta într-un chip care să vă mulţumească și prin zelul cu care voi urma și cele mai mici sfaturi ale dumneavoastră.

Credeţi-mă, scumpul meu profesor, că respect numai purul adevăr atunci cînd vă asigur că vă iubesc; da, acest sentiment îmi dă toată fericirea și vreau să fiu toată viaţa,

al dumneavoastră respectuos și devotat elev,

Vasile Alecsandri

[1] Victor Cuénim, fost ofiţer în armata lui Napoleon, rămas în Moldova după retragerea trupelor franceze din Rusia, a deschis în Iași, la 1 martie 1826, un pensionat francez pentru băieţi, care a funcţionat aproape 30 de ani și în care au învăţat toţi tinerii din generaţia lui V. Alecsandri. Poetul evocă în schiţa *Vasile Porojan* cîteva aspecte din viaţa de pension. Cf. G. Bogdan-Duică, *Vasile Alecsandri. Povestirea unei vieţi*, Buc., 1926, p. 8—11; N. Cartojan, *Pensionatele franceze din Moldova în prima jumătate a veacului al XIX-lea*, în *Omagiu lui Ramiro Ortiz*, Buc., 1929, p. 70—71, 73—75.

II

CĂTRE UN PRIETEN IMAGINAR

Iași, 184...

Iubite amice[1],

Crescuţi amîndoi în Franţa din copilăria noastră, ne-am despărţit de un an, lung cît un secol; tu ai rămas la Paris, o! fericitule între fericiţi! iar eu m-am întors în Iași[2], aducînd cu mine un mare bagagiu de iluzii și de idei moderne. Adorator fervent a Treimei sfinte și mîntuitoare ce reprezintă *libertatea*, *egalitatea* și *fraternitatea*, am reintrat în ţară ca un fanatic naiv și convins că voi găsi pretutindeni aceste sacre principuri în aplicare.... însă am găsit:

Libertatea lănţuită cu însăși mîna domnitorului sub impulsia ocultă a consulului rusesc*; libertatea presei ciocîrtită de foarfeca cenzurei, foarfecă încredinţată unui impiegat de la Postelnicie, care din cauza tristei sale meserii a agiuns a semăna la faţă cu hidele Parce din mitologie. Singura libertate respectată și chiar încuragiată este libertatea de a se face prea plecatul, prea supusul, prea umilitul *rob* al guvernului zis *părintesc*.

Am găsit *egalitatea* turtită, sărmana! subt un nămol de prejudeţe absurde și de privilegiuri monstruoase, un nămol atît de mare, atît de greu, cît ar trebui un cutremur social pentru ca să-l răstoarne și să-l risipească. El este compus de mai multe pături ce apasă una pe alta ca stratificările unui munte.

* Scăderea treptată a puterii politice turcești situase Principatele în sfera de influenţă a guvernelor ţariste, care considerau tendinţele spre progres ale poporului român ca pe un pericol pentru regimul feudal existent încă în această parte a lumii (n. ed.).

3*

Dedesupt, la bază, stă întins pe brînci poporul!
...peste dînsul impiegații subalterni ai guvernului și ai proprietarilor de moșii; iar peste aceștia diferitele clase de boieri, mici, mijlocii și mari, purtînd în spinare pe unul din ei, care, *cu mila lui Dumnezeu*, adică: cu protecția Rusiei, cu mila sultanului, și cu mila vizirului, *miluit cu peșcheșuri*, a devenit voevod.

Nimic mai trist decît aspectul poporului strivit! Nimic mai viclean și mai brutal decît tipul subalternilor puși în contact cu el; nimic mai umilit decît fizionomia boierilor mici; nimic mai *grotesque** decît îngîmfarea boierilor mari!... Toți se cred nobili, deși puțini, prea puțini au oarecare tradiții de familie, șterse de mătura timpului și comprometate prin multe fapte lipsite de nobleță. Unii se fălesc că se cobor din domnii vechi a Moldovei, cînd, cercetînd bine în trecut, nu s-ar găsi alt domn în spița neamului lor decît poate pe Ciubăr-vodă din poveste; alții merg mai departe, merg pîn-în Constantinopoli ca să-și găsească rudiri problematice cu nu știu care împărați bizantini; alții iar, mai nesățioși, nemulțumindu-se cu titlurile locale, se pretind... (poporul zice însă că se *porclesc*) conți și baroni.

Precum vezi, amice, societatea noastră prezintă o varietate foarte curioasă de tipuri bune de studiat. În ea domnește vanitatea, care exclude egalitatea, însă acel defect ridicol este mult mai aparent în generația nouă decît în bătrîni. Părinții noștri păstrează încă obiceiurile simple din vechime, credințele strămoșești și o patriarhală indulgență către mai micii lor; *cuconașii* însă, crescuți sub varga dascălilor greci, sînt de o fudulie de parveniți fără margini. Cei din starea întîi considerează de ciocoi pe toți cei ce se înșiră după dînșii. Cei din starea a doua numesc ciocoi pe acei din starea a treia, aceștia la rîndul lor ciocoiesc pe nenorociții de mai jos, și poporul, mai cu minte, îi egalează pe toți cu aceeași poreclă.

Cît pentru noi, tinerii întorși din străinătate, societatea ieșană a inventat o categorie deosebită, noi sîntem *pantalonari (sans culottes)*, *bonjuriști* și *duelgii*. Noi nu sărutăm mîna tuturor căftăniților ce se zic pe grecește: *simandicoși*, fiindcă avem obrăznicia de a o considera ca o labă. Noi pregătim revoluții în țară, pentru că purtăm plete lungi și cravate de carbonari, modă privită cu ochi răi de consulul rusesc și prin urmare condamnată de vodă. Noi, în lipsă de *sevas**, abordăm pe *evghe-niști* nu cu formula smerită de *sărut talpele*, ci cu un simplu *bonjour*. Noi nu mai avem lege, sîntem eretici, provocăm boierii la duel, mîncăm oameni, criticăm abuzurile, disprețuim drăgălașa chiverniseală, cercăm a forma o opinie publică și visăm cai verzi pe păreți... Prin urmare sîntem buni de înfundat pe la monăstiri sau de trimis peste Dunăre; însă, fiindcă sîntem feciori de boieri și că inspirăm oarecare temere, în calitatea noastră de capete stricate, nu se leagă nime de noi. Guvernul se face că închide ochii asupra fărădelegilor noastre, dar el totodată ne închide și brațele sale.

Sînt *cuconași* prefecți, vornici de aprozi, membri de Divanuri, cuconași însă prostuți de carte și de minte. Sînt și coloneli cu epoleturi late cît nulitatea lor, însă ei nu știu nici măcar a-și scoate sabia din teacă, iar acei ce au puține cunoștinți militare, bunăvoință și curagiu personal, dacă

* Caraghios (fr.).

* Respect, venerație (gr.).

soarta nu i-a coborît din pulpa lui Jupiter, ei rămîn relegaţi în rangurile de jos... Iată egalitatea sub regimul Reglementului organic, cît pentru *fraternitate* am găsit-o caracterizată în două legende cunoscute:

Frate, frate, dar brînza-i pe bani.

— Cine i-a scos ochii? — Frate-său. — De-aceea sînt scoşi aşa de adînc!

Ce zici, amice, de elementul în care sîntem chemaţi a trăi noi, elevii academiilor din Franţia şi Germania? noi deprinşi a răsufla aerul hrănitor şi deşteptător a civilizaţiei moderne? noi care avem aspirări către orizonturi necunoscute sub cerul ţării?... Mare cîmp de lupte se întinde dinaintea noastră! dar lupta nu ne sperie, căci ne susţine şi ne animează speranţa izbîndei... *Vale!*

Ediţii: Vasile Alecsandri, *Opere complete. Teatru*, vol. I, Buc., 1875, p. VII-X. Retipărită în ediţiile următoare.

[1] Scrisoarea face parte din ciclul de nouă scrisori, adresate între 184... –1874 unui prieten imaginar şi care formează introducerea ciclului *Teatru*, editat la Socec în 1875. Toate scrisorile sînt nesemnate. S-ar putea ca prietenul imaginar să se întrupeze în Ion Ghica, căruia i-a împărtăşit întotdeauna gîndurile şi proiectele sale, pe care l-a cunoscut în Franţa şi care, în adevăr, s-a reîntors de acolo în urma poetului, în februarie 1841. Ghica era şi un bun cunoscător al vieţii de la Iaşi, unde a funcţionat ca profesor la Academia Mihăileană, între 1842–1844. Scrisoarea scoate în evidenţă contrastul dintre vechea societate retrogradă şi generaţia tînără, progresistă, care va înfăptui mişcarea revoluţionară de la 1848.

[2] Poetul s-a întors în ţară în decembrie 1839.

III

CĂTRE UN PRIETEN IMAGINAR

Iaşi, 184...

Iubite amice[1],

Răspunsul tău e vesel, pentru că e scris departe de atmosfera neguroasă a unui oraş semi-oriental ca Iaşul. Tu-mi zici că scrisoarea mea te-a făcut să asişti la o panoramă originală, ca şi aceea care reprezintă China cu mandarinii săi, şi mă îndemni a studia tipurile ce mă încungiură, spre a le pune pe scenă. Susţii cu tot dreptul, deşi pe un ton glumeţ, că un autor dramatic ar găsi elementele necesare pentru un bogat repertoriu şi îmi impui misia acelui autor. Fie!... Eu însumi m-am gîndit adeseori la o asemine grea întreprindere şi, fiindcă încă la noi nu posedăm nici libertatea tribunei, nici arma zilnică a jurnalismului, am proiectat să-mi fac din teatru un organ spre biciuirea năravurilor rele şi a ridicolelor societăţii noastre. Ambiţie frumoasă şi atrăgătoare!... însă am rămas spăriat şi descurajat cînd am constatat numeroasele obstacole ce aş avea de învins.

Susceptibilitatea guvernului şi a societăţii este cu atît mai oarbă, că ea n-a fost încă atinsă de nime pînă acum. Un autor dramatic s-ar expune la multe neagiunsuri din partea puternicilor zilei... dar această consideraţie nu m-ar împiedeca de a-mi ascuţi condeiul.

Dificultăţile ce se ridică în ochii mei, cu forme urieşe de fantasme, au sorgintea lor chiar în sînul institutului teatral[2]; căci trei lucruri sînt de creat, pentru a se dobîndi un rezultat satisfăcător: 1—limba, 2—giocul actorilor şi 3—educaţia publicului[3].

Limba întrebuinţată pînă acum de traducătorii dramelor franceze şi germane este o macaronadă ridicolă şi indigestă care displace auzului şi nimiceşte interesul pieselor, fie cît de bine giucate. Toate personajele vorbesc acelaşi jargon bursuflat: marchezul ca ciobotarul, prinţesa ca spălătoriţa, cardinalul ca vezeteul, împăratul ca bucătarul etc. şi, graţie ignoranţei traducătorilor, toţi rostesc fraze tîlcuite cuvînt de cuvînt pe acele din limbi străine: astfel auzi pe o tînără cochetă pariziană zicînd că a primit un pui de găină *(elle a reçu un poulet)**, sau pe un student exclamînd: ce chesea!... ceea ce-mi cînţi nu-i decît o raţă *(quelle blague!... ce que tu me chantes là n'est qu'un canard)***. Publicul rămîne cu gura căscată dinaintea unor asemine enormităţi şi pare a-şi pregăti buzele pentru şuerare, însă el se arată indulgent, prea indulgent, şi croitorii de fraze absurde se simt astfel încurageaţi a persista în secături literare.

Giocul actorilor este în gradul cel mai înapoiat, încît orice piesă, bună sau rea, spirituală sau proastă, are aceeaşi soartă: ea-i măcelărită fără milă!... Comediile cele mai fine sînt schimbate în bufonerii ordinare, şi dramele în bufonerii lugubre; într-un cuvînt teatrul nostru nu e decît o păpuşerie pretenţioasă. Şi în adevăr nici că poate să fie altfel, cînd amatorii ce se urcă pe scenă lipsesc de orice cunoştinţă despre arta dramatică, de orice educaţie pregătitoare pentru cariera de artist. Cum să intre în rolul de rege, de ducă sau de simplu gentilom un biet scriitor de la Eforie, care n-a cetit nici o istorie, nu a luat lecţii de declamare (neexistînd în Iaşi conservator), şi nu-şi bate capul

* A primit un bileţel de dragoste (fr.).
** Ce glumă!... ce-mi spui nu-i decît o minciună (fr.).

să studieze caracterul personagelor ce este însărcinat să reprezinte? Cum să însuşească nobleţa ereditară şi manierele distinse de ducesă o biată copilă din mahala, care n-a văzut niciodată un salon aristocrat?... Lipsa de modeluri îi obligă a crea rolurile după o închipuire totdeauna greşită, şi cît pentru declamarea acelor roluri, ei se mulţămesc a le recita cu o răpegiune monotonă, fără pauze, fără intonări variate, fără natural mai cu samă. Unii însă care se cred artişti cad în exces contrar, zbuciumîndu-se ca nebunii, mişcînd braţele ca telegrafuri aeriene, întorcînd ochii furiş ca motanii înamoraţi şi răcnind cu aşa furie, că publicul se întreabă: ce i-a apucat?

Cînd intră pe scenă şi se găsesc în faţa publicului, sărmanii, stau buimăciţi de uimire, uită rolurile, bîiguiesc în loc să dea replica, ţin braţele moarte, picioarele ţapene şi, văzîndu-i, crede cineva că asistă la un spectacol de automaţi a căror maşinării ar fi ruginite. Tinerii amorezi declarează simţirile lor pe acelaşi ton ca şi cînd ar cere un pahar de apă, şi toţi în genere se abat din calea adevărului. Singurele roluri necaricaturizate de dînşii sînt acele de oameni de rînd: lachei, argaţi, precupeţi, boiernaşi proşti de la ţară, giupinese, mahalagiţe etc., iar frazele ce le pronunţă cu mult natural, sînt, de pildă: *Vai! mînca-te-ar moliile, cherapleşule!... să te văd cînd mi-oi videa ceafa...* fraze de înaltă literatură din Tatarași[1].

Costumele ca şi decorurile prezintă ades anacronismuri neiertate. Scene de codru se petrec în pieţe de oraşe; scene de salon în grădini etc., şi în ele se agită automaticeşte marchizii în costum de paiaţi, dame din secolul XVI îmbrăcate după moda de astăzi, care se sărută în gură, şi adeseori vorbesc

cu dosul întors la public, sau fug în culise dacă și-au uitat rolul.

Publicul asistă cu nepăsare la toate aceste netoții, căci nu are idee de condițiile unui bun teatru și, ce e trist! el pare mai mult dispus a gusta farse grosolane și drame *apelpisite* decît piese de înaltă comedie. Pentru el un individ ce se strîmbă ca o maimuță, sau strănută lung, des și tare, e un actor de talent, deși nu-l numește actor, ci *karaghioz*; asemenea el dă diplomă de artist, însă *artist cu ducă-se pe pustii*, acelui ce subt pretext de a fi dramaturg își zburlește părul vîlvoi, scrîșnește din dinți, geme, țipă, rage, se bate de păreți, se trîntește la pămînt și se zbuciumă ca un epileptic.

Iată, amice, elementele nesuficiente de care poate să dispuie un autor pentru interpretarea operelor sale... Precum vezi, trebuiește tot creat: 1 — o limbă conformă cu caracterul fiecărui personagiu, precum și cu naționalitatea lui și cu timpul în care trăiește; 2 — o școală de declamare, pentru a se forma actori inteligenți și corecți în giocul lor pe scenă. Cît pentru public, nu mă îndoiesc că și-ar perfecționa gustul și giudecata îndată ce s-ar găsi dinaintea unui spectacol compus de adevărați artiști.

Un teatru perfect nu se improvizează de azi pînă mîni; trebuie timp și sacrificiuri și, în lipsa acestor două condiții, un autor va fi ținut a compune piese ușoare și potrivite cu puterile diletanților și a merge înainte treptat, punînd un frîu imaginației sale, făcînd act de abnegare, condamnîndu-se la o lucrare restrînsă și ridicîndu-și inspirările la talia interpretatorilor. O asemine întreprindere cere multă bunăvoință, mult tact, multă răbdare din partea acelui ce s-ar încerca să creeze un repertoriu național. Ferindu-se de mania traducătorilor

de drame cu mare spectacol și cu situații exagerate, el va alege din repertoarele străine piese plăcute, lesne de giucat, și le va localiza cu măiestrie în privirea gustului public, sau mai bine, va compune bucăți originale, în care va introduce moravurile și tipurile locale.

Elementele nu-i vor lipsi pentru a ajunge la scop, căci societatea noastră este împestrițată cu felurite tipuri comice, și defectele ei, viciurile ei, chiar, formează un grup destul de mărișor: astfel sînt dascălii greci, *loghiotații*, care năucesc pe bieții școlari români, pentru ca să le bage în cap gramatica elină, și îi supun la tot soiul de pedepse corporale ce nimicesc în ei simțul demnității.

Astfel celebiii[5] de la Fanar care, urmînd tradițiile strămoșilor lor, consideră Moldova ca o capră bună de muls, și vin aici să caute zestre spre a prinde rădăcină în țară. Ambiția lor e să devie: *megas postelnikos**.

Astfel ciocoiul de starea întîi, ornat cu decorații rusești, turcești și nemțești, pe care le-a cîștigat pentru serviciuri făcute străinilor în paguba țării. El nu visează decît intervenții străine și răsturnări de domni, prin urmare trimite necontenit jalbe la Petersburg și la Înalta Poartă.

Ciocoiul de starea a doua, care aspiră zi și noapte a se acăța de protipenda. Unul din ei, poreclit *vărul obștesc*, pentru că se pretinde văr al șeptelea cu toți vornicii și logofeții mari, și-a risipit averea, numai ca să fie invitat la bal la curte și la adunările aristocrate a contesei S.

Ciocoiul de starea a treia, lipitoare ce suge sîngele stăpînului care-l crește la sîn.

---

* Mare postelnic (gr.).

Impiegaţii guvernului, autorizaţi a-şi face averi prin orice chip, în timp de trei ani cît sînt rînduiţi în *slujbe*. Ingenioasele lor iscodiri spre a despoia pe nenorociţii împricinaţi sînt de natură a presăra domeniul comediei cu mii de incidenturi comice.

Jidovii cămătari, care au misia de a calici pe boieri, de a corumpe ţăranii şi de a scamota întreaga ţară română, cuconaşii mîndri dar fricoşi, obraznici, cheltuitori, care devin prada zarafilor, damele care nu mai pot suferi Moldova de cînd au făcut un voiagiu în *întru*, mamele care vin în carnaval ca să vîneze gineri în capitală, părinţii care consideră fetele ca nişte *pietre în casă*, ruginele ce se tem de *opinia publică* ca de iazmă apocaliptică, neghiobii, şireţii, tîlharii de pe toate treptele sociale, prejudeţele absurde, pretenţiile ridicole, în fine caracterul nedeterminat a unei societăţi semiorientale, în care încep a pătrunde ideile şi moravurile occidentale. Iată o comoară adevărată pentru un autor dramatic!

Cînd, cum şi cine însă va avea parte de dînsa? Cine se va folosi de ea ca să-şi facă un bagagiu literar?

*That is the question**.

Ediţii: Vasile Alecsandri, *Teatru*, vol. I, Buc., 1875, p. X-XIV.

Retipărită în ediţiile următoare.

[1] Cf. aici, II, nr. 1.

[2] Problemele teatrului îi erau bine cunoscute lui Alecsandri pentru că, între anii 1840–1842, făcuse parte, alături de C. Negruzzi, M. Kogălniceanu şi Petre Cîmpeanu din comitetul care, din ordinul domnului Mihail Sturdza, a preluat direcţia celor două teatre, francez şi român din Iaşi.

* Aceasta este întrebarea (engl.).

Cf. Teodor Burada, *Istoria teatrului în Moldova*, vol. I, Iaşi, 1915, p. 215, 216, 217.

Pentru toată activitatea lui V. Alecsandri legată de teatrul românesc, fie ca director, sprijinitor sau autor dramatic vezi Ioan Massoff, *Teatrul românesc. Privire istorică*, vol. I–III, Buc., 1961, 1966, 1969.

[3] Cele trei elemente care stînjeneau succesul şi progresul teatrului ca mijloc de biciuire a moravurilor societăţii, sînt invocate şi discutate pe larg într-o scrisoare adresată de V. Alecsandri lui Alex. Hurmuzaki, în 30 ianuarie 1865, în care îi motivează limitarea activităţii sale ca dramaturg la piese uşoare, scrise special pentru unicul actor adevărat, Matei Millo. Cf. aici, XXXII.

[4] Mahala din Iaşi.

[5] *Celebiu*, de la turcescul *čelebok*, care, după sensul arhaic, înseamnează nobil, de bun neam, titlu acordat de turci europenilor şi echivalent cu *efendi*, acordat numai turcilor. În epoca fanariotă cuvîntul, pronunţat *telebi*, are sens de titlu de politeţe, echivalent lui *chir*. Forma modernă de *cilibiu* înseamnează frumos, elegant.

Aluzie la N. Vogoride, care, trimis de la Constantinopol să ducă mitropolitului Moldovei decoraţia turcească Nişanul, a rămas la Iaşi, unde a făcut toate eforturile pentru a se căsători cu bogata fiică a lui Costache Conachi, Cocuţa. Încercările lui Vogoride, care era şi cumnat al domnului Mihail Sturdza, au stîrnit mare agitaţie în societatea ieşană, care s-a împărţit în două tabere, pro şi contra, avînd în frunte, prima pe Ruxandra Rosnovanu, iar cealaltă pe Elena Negri, de partea căreia trecuse şi Alecsandri, considerînd că „e prea deşteaptă ca să nu fie învingătoare“. Cf. scrisoarea lui V. Alecsandri către dr. L. Steege, din 4 iulie 1844, publicată de Mihail I. Kogălniceanu în *Ştiri noui despre viaţa şi activitatea lui Ludovic Steege*, în *Arhiva românească*, t. X, 1945–1946, p. 121.

Pentru a ridiculiza pretenţiile lui Vogoride, Alecsandri scrisese o baladă în limba franceză, *Tzélèbiade*, care se putea

cinta pe o arie din *Fra Diavolo* și care a avut o largă răspîndire, circulînd în societate în copii manuscrise Cf. B.A.R., ms. rom. 21, f. 165; Arh. V. Alecsandri I ms 6 b; I.C. Filitti în *Domniile române sub Regulamentul Organic*, Buc., 1915, p. 663, înglobează greșit balada între satirele epocii, adresate boierimii incapabile din vremea lui Mihail Sturdza, și nu observă că aceasta viza direct pe Vogoride. Cf. și corespondența adresată de Emmeline Raymond, prietena Elenei Negri, lui I. Ghica, prin intermediul căruia versurile lui Alecsandri făceau înconjurul societății, B.A.R., coresp. inv. 83 540, 83 542, 83 543.

IV

CĂTRE GRIGORE ALECSANDRESCU

Iași, mart. 1844

Iubite prietine,

Corespondența noastră au avut pân-acum multă asămănare cu Teatrul Național, carele, după cum știi, adeseori au răposat și iar au înviat. De unde oare să vie aceasta? Eu, după cît înțăleg, vremelnicele tăceri între noi se trag din oarecare cătime de lene ce ne-au hărăzit natura, pentru ca să facă, poate, o mai mare apropiere între simțirile noastre; totodată socot că ele vin și din încrederea ce avem în însune asupra prieteșugului care ne leagă, încredere ce ne face să socotim de prisos orice protestație amicală. Aceste două pricini binecuvîntate sînt prea destoinice și prea puternice, pentru ca să mai căutăm altele drept disvinovețiri; ne mulțămim deci cu dînsăle, mai ales că, precum am zis, amîndoi sîntem fierbinți slăvitori a lenii și o cunoaștem ca unul din cele mai plăcute daruri din partea cerului.

Cu toate aceste pornirea lui I. Ghica[1] de aici, m-au trezit, făcîndu-mă să gîndesc că trebuie să profitez de un ocazion cu atît mai scump, cu cît este mai rar. M-am trezit, zic, mi-am destins ciolanele ca un om ce se scoală din somn și, găsindu-mă, din norocire, cu hîrtia, cu cerneala și cu condeiul supt ochi, am zis *cruce agiută* și m-am pus la lucru precum vezi. Fă deci și d-ta ca mine și îmi dovedește că tot ești în viață, pentru că mă tem că te-or fi înnădușit jalobile[2], mai ales că ele te-o fi strîngînd de gît în toate zilele.

Nu te întreb ce faci pentru că îmi închipuiesc foarte lămurit traiul unui poet în adunarea jalbelor, anaforalelor și a altor multe parascovenii pocite de soiul lor. Un ienicer la călugărie n-ar căsca de urît și n-ar blăstăma soarta mai cumplit. Un poet în slujbă îmi pare tot așa curios ca dl. Aristia[3] poet și ca dl. Eliad autor român.

Spune-mi un lucru numai: tot ne compui poezii? Aceasta mă interesează mai mult decît toate și cu toate că întrebarea mea pare cam dișănțată, fiind făcută unui poet, dar trebuie să mărturisesc că aștept răspunsul cu nerăbdare pentru că cunosc înrîurirea hîrtiilor de canțelarie asupra duhului omenesc. Cunosc un tînăr care pân-a nu intra în slujbă făcea frumușele versuri și după ce trudi cîtiva ani în tribunal, iată cele întîi versuri ce alcătui către iubita lui:

Așa precum în *predmetul* dragostii ce iți păstrez
Pomenitele-mi donosuri, haino nu vrei să crezi.
Drept acea cu *respect* înc-odată-ți pomenesc
Că-ți sînt *prea plecată slugă* și din suflet te iubesc.

Toate acestea iubite Alecsandrescule sînt zise aici pentru ca să te scutur de lene și să te îmboldesc a-mi scrie mai degrabă și a-mi trimite o frumoasă

bucată de poezie pentru foaia literară, *Propășirea*[4]. Păr-atunce însă te înștiințez că sînt ca Toma necredinciosul și că cele patru versuri au să-mi treacă ades prin minte.

Al d-tale prietin,

V. Alecsandri

Multe închinăciuni d-lor Voinescu, Predescu și Krețulescu doftorul. Asămine și Goleștilor.

Adresa: D. Grigori Alecsandrescu, București.

B.A.R., ms rom. 803, f. 5—6

Caractere chirilice

Ediții: Luceafărul, Buda, IV, nr. 11, 1 iunie 1905, p. 229—230 *(Scrisori); Tribuna*, Arad, XIII, nr. 229, 22 octombrie 1909, p. 1—2 (Il.Chendi, *Scrisorile lui V. Alecsandri*, II).

[1] În 14 martie I. Ghica își dăduse demisia din postul de profesor al Academiei Mihăilene, plecînd la București spre sfîrșitul lunii, deci și scrisoarea poate fi considerată ca scrisă atunci.

[2] V. Alecsandri face aluzie la funcția pe care Gr. Alecsandrescu o îndeplinea, încă dinaintea înscăunării domnului Gh. Bibescu, ca șef de masa a doua a jălbilor și a registraturii Postelniciei, unde avea sarcina de a citi, rezuma și înregistra toate jălbile. Cf. G. Călinescu, *Gr. M. Alecsandrescu*, Buc., 1962. Glumele pe care Alecsandri le face pe seama poetului-slujbaș, nu au o notă jignitoare pentru confratele muntean, întrucît el însuși, încă din 1839, fusese numit prin grija vornicului Alecsandri „șef de masă la serviciul scutelnicilor și al pensiilor", slujbă din care, de altfel, evada în numeroase concedii și pe care a părăsit-o prin demisia din 29 martie 1864.

[3] V. Alecsandri îl ridiculiza pe poetul și profesorul C. Aristia (1800—1880), din pricina poemului ridicol *Prințul român*, publicat de acesta în 1843, prin care glorifică în mod naiv și exagerat pe domnitorul Gh. Bibescu. Cf. V. Alecsandri, *Stanțe epice închinate românilor de d. C. C. Aristia, Critică*, în *Propășirea*, I, nr. 20, 2 mai 1844, p. 156—160.

[4] După această invitare, prima piesă publicată în *Propășirea* de Gr. Alecsandrescu este descrierea *Cozia*, în nr. 16, 30 aprilie 1844, p. 121—125.

V

CĂTRE ION GHICA

Borsek, juillet 1844

Mon cher Ghica,

Que ne suis-je Gavarni[1] *pour faire le plus drôle album de caricatures qui soit jamais sorti du crayon d'un artiste. Figures-toi que je me trouve dans la société d'une trentaine d'invalides, qui sont obligés de donner chaque jour gratis une représentation grimacière dans le genre de la fête des fous*[2] *de Notre Dame de Paris. Moi-même je fais le Quasimodo régulièrement sept fois par semaine, et toutes les fois que je me permets ce luxe, je pense au plaisir que tu éprouverais, sans doute, à voir ton tendre ami réduit à l'état d'un croquis de Grandville*[3].

Borsek est un endroit où les grimaces sont bien vues et les différents bassins, ou l'on se plonge chaque matin, sont des espèces de fontaines de Jouvence[4], *où l'on acquiert de la laideur, car leur température n'est que de sept degrès Réaumur. Or, tâches de t'imaginer des êtres à figure humaine grelottant, pendant 10 ou 15 minutes, dans un bain aussi délicieux et tu auras une idée encore très faible du tableau comique que nous faisons journellement. Les dames, ces êtres faits à l'image des anges, sont indignées de se regarder dans les glaces en sortant du bain, et ce*

n'est pas peu dire pour le beau sexe. J'ai envie de faire un article sur Borsek pour notre journal[5] *et si je pus m'élever à la hauteur de mon sujet je suis sûr d'écrire quelque chose de fort comique.*

Quant à la société de Borsek, elle est très amusante lorsqu'il fait beau temps, chose fort rare, et très ennuyeuse dans le cas contraire. La seule maison que je fréquente régulièrement, trois fois par jour, c'est celle de Mr Filipescu[6]. *Là je déjeune, je dîne et je soupe et je suis de plus en plus enchanté de la société de ces demoiselles. Mlle Zoé*[7] *est une charmante personne, moitié enfant capricieux, moitié femme ravissante, beaucoup d'esprit, beaucoup de gentillesse et surtout une délicieuse bouderie. Voilà son portrait enrichi de deux beaux yeux, mais beaux dans la force du term.*[8] *Mlle Espérance*[8] *est l'esprit des convenances personnifié; elle possède au plus haut degré le tact de la bonne société, enfin c'est une personne vraiment distinguée. Mr Filipesco est un vieillard respectable qui t'aime beaucoup. Il m'a chargé de t'engager à ne pas aller à Bucarest avant son arrivée.*

Nous parlons souvent de toi, avec des termes si flatteurs, que j'en serais vraiment jaloux, si je n'étais pas ton ami . . . .

B. Alecsandri

Admire un peu cette fin de lettre.

P.S. — Que fait notre journal[9]*? Marche-t-il ou non? As-tu reçu encore des articles de Bucarest? Ecris-moi par la douane, tu donneras tes lettres à mon père qui me les enverra par Prissekany.*

Parmi les valaques qui sont à Borsek nous avons Otitilichano, Mr Manesco et sa femme (gentille personne). Le frére du docteur Cretzoulesco, celui qui a servi en Russie, Mr Nikolesco, son beaufrère, Mr Germani, un farceur de première force, Mr Foro, un jeune homme très aimable, Mme Morin (juive), Mme Kirkolesco et son fils. Plusieurs Hongrois, barons et autres augmentent le total de Borsek, plusieurs Arméniens et de plus une *garce! On attend les Golesco de jour en jour. Je finis car j'ai les doigts gelés. Il* neige dehors.

Un petit mot s'il vous plaît sur l'histoire Tzelebienne[10]. *Negry vient-il ou non?*

B.A.R., ms rom. 803, p. 9–10

Ediţii: Mihail I. Kogălniceanu, *Ştiri noi despre viaţa şi activitatea lui Ludovic Steege* în *Arhiva românească*, t. X, 1945–1946, p. 151–152.

Borsec, iulie 1844

De ce nu sînt eu Gavarni[1] ca să întocmesc cel mai caraghios album de caricaturi, ce au ieşit vreodată din creionul unui artist. Închipuieşte-ţi că mă aflu în societatea a treizeci de invalizi, care sînt obligaţi să dea în fiecare zi, gratuit, o reprezentaţie de schimonoseli în genul serbării nebunilor[2] de la Notre Dame din Paris. Eu însumi fac pe Quasimodo, regulat de şapte ori pe săptămînă, şi, de cîte ori îmi permit acest lux, mă gîndesc ce plăcere ai simţi tu, fără îndoială, să vezi pe dragul tău prieten redus sub forma unui crochiu de Grandville[3].

Borsec este un loc unde schimonoselile sînt bine văzute şi diversele bazine, în care te scufunzi în fiecare dimineaţă, sînt un fel de fîntîni ale tinereţii[4], din care te alegi cu uriţenia, căci temperatura lor nu este decît de şapte grade Réaumur. Or, încearcă să-ţi închipui fiinţe cu figură omenească tremurînd, timp de 10 sau 15 minute, într-o baie atît de plăcută şi vei avea o idee încă destul de slabă despre tabloul caraghios pe care îl facem zilnic. Doamnele, aceste

fiinţe făcute după chipul îngerilor, sînt indignate, uitîndu-se în oglindă la ieşirea din baie şi asta nu-i puţin lucru pentru sexul frumos. Am chef să fac un articol despre Borsec[5] pentru jurnalul nostru şi, dacă mă pot ridica la înălţimea subiectului meu, sînt sigur că voi scrie ceva foarte caraghios.

Cît despre societatea de la Borsec, e foarte plăcută cînd este vreme bună, lucru foarte rar, şi foarte plicticoasă în cazul contrar. Singura casă în care mă duc regulat, de trei ori pe zi, este aceea a d-lui Filipescu[6]. Acolo iau prînzul, cinez şi supez şi sînt din ce în ce mai încîntat de societatea acestor domnişoare. D-ra Zoe[7] este o persoană încîntătoare, jumătate copil capricios, jumătate femeie fermecătoare; mult spirit, multă drăgălăşenie şi mai cu seamă un dulce răsfăţ. Iată portretul său îmbogăţit şi cu doi ochi frumoşi, dar frumoşi în toată puterea cuvîntului. D-ra Speranţa[8] este personificarea spiritului bunelor maniere; posedă în cel mai înalt grad tactul din lumea bună, în sfîrşit este o persoană cu adevărat distinsă. Dl Filipescu este un bătrîn respectabil, care te iubeşte mult. M-a însărcinat să te sfătuiesc să nu te duci la Bucureşti înaintea sosirii sale.

Vorbim adesea de tine, în cuvinte atît de măgulitoare, încît aş fi cu adevărat gelos dacă nu aş fi prietenul tău

V. Alecsandri

Admiră puţin acest sfîrşit de scrisoare.

P.S. — Ce face jurnalul[9] nostru? Merge sau nu? Ai mai primit articole de la Bucureşti? Scrie-mi prin vamă, vei da scrisorile tale tatălui meu care mi le va trimite prin Prisecani.

Printre valahii care sînt la Borsec avem pe Otitilişanu, dl Mancescu şi soţia sa (drăguţă persoană). Fratele doctorului Kreţulescu, acela care a servit în Rusia, dl Nicolescu, cumnatul său, dl Ghermani, un farsor de primă clasă, dl Foru, un tînăr foarte amabil, d-na Morin (evreică), d-na Chirculescu şi fiul său. Mai mulţi unguri, baroni şi alţii măresc totalul celor din Borsec, mai mulţi armeni şi în plus *o lele!* Goleştii sînt aşteptaţi de pe o zi pe alta. Am terminat căci am degetele îngheţate. Afară *ninge.*

Un cuvînt, dacă vrei, despre istoria Tzelebiană[10]. Negri vine sau nu?

[1] Suplice-Guillaume Gavarni, (1804—1866), desenator francez, a înfăţişat cu mult spirit societatea din timpul regelui Louis Philippe.

[2] *La fête des fous*, demonstraţii populare, reminiscenţe ale cultului păgîn, care constau în ceremonii şi procesiuni caraghioase, în care era ridiculizat clerul şi cultul bisericii catolice, ceeace a dus la interzicerea lor în secolul al XVII-lea.

[3] Gérard Grandville, (1803—1847), desenator şi caricaturist francez, care a redat cu vervă ridicolul epocii sale.

[4] Fîntînă fabuloasă, care avea darul să întinerească pe cei ce sorbeau din apele ei. În sens figurat, ceea ce întinereşte.

[5] După vara petrecută la Borsec, Alecsandri a făcut o descriere a acestei staţiuni balneare, intitulată *Borsec* şi publicată, prima parte, în ultimul număr din *Propăşirea*, I, nr. 42, 29 octombrie 1844, p. 334—336, iar urmarea în *Calendar pentru poporul românesc*, IV, 1845, p. 30—41.

[6] Marele ban Iordache Filipescu (1782—1854), fost caimacam la 1813, căsătorit cu Catinca Balş.

[7] Zoe (Zuzuca) Filipescu, fiica precedentului, căreia îi dedică romanţa *Frumoasa copiliţă*. Cf. B.A.R., ms rom. 823, f. 10, cu dedicaţia: „d-rei Z.F., Iaşi, 1844".

[8] Rudă a familiei Filipescu.

[9] Se referă la revista *Propăşirea*, apărută la Iaşi, la 9 ianuarie 1844. Titlul, socotit de cenzură revoluţionar, a

fost inlocuit prin *Foaie științifică și literară*. A fost suprimată la 29 octombrie, din pricina unui articol al lui Costache Negruzzi, *Toderică*, socotit ca antireligios. Cf. N. Cartojan, *Soarta unei reviste literare în 1844: Propășirca*, în *Convorbiri literare*, XLI, nr. 2, februarie 1907, p. 197–204; aprilie, p. 416–429; N. Bălcescu, *Opere IV*, *Corespondența*, ediție critică de G. Zane, Buc., 1962, p. 468–469; D. Păcurariu, *Ion Ghica*, Buc., 1965, p. 71–81.

[10] Cf. aici III, n. 5.

VI

CĂTRE ION GHICA

Jassy, 9 dec. 1844

Enfin te voilà revenu à la surface du monde, mon cher Ghica, c'est beaucoup, car pour ma part je ne saurais plus à quel saint m'adresser pour avoir de tes nouvelles. Je te croyais parti pour l'Amérique, parti sans moi. Juges un peu de mon desapointement. Je t'ai écrit plusieurs lettres qui sont restées sans réponse: les as-tu reçues ou non, c'est un problème!

Tu as appris sans doute les incidents plus ou moins ridicules et drolatiques qui se sont succédés ici en ton absence[1]*: l'exil de Cogaln. et celui de Negruzzi, l'assassinat de notre pauvre journal*[2]*. J'ai manqué moi-même d'être compris dans la proscription; et je n'en ai été exclu qu'en considération de mon père. Du moins c'est ce que plusieurs personnes, bien informées, m'ont raporté.*

J'aurais été bien plus content cependant d'être exilé que d'assister aux derniers moments de notre cher enfant, de notre précieux Propășire*. *Mes entrailles de père se sont déchirées lorsque le grand Conseil lui a donné le coup de grâce, coup affreux qui m'a degoûté de toute espèce de rédaction. Conseil burlesque qui m'a fait prendre en horreur toute sorte de ministère. Que le ridicul leur soit léger! car ils se sont posés comme de véritables bornes pour entraver la marche du progrés.*

J'ai entendu parler de la Septemîna *avant de recevoir la lettre, et j'ai fait bien des voeux pour qu'elle ait un meilleur sort que votre défunt journal. Courage donc là bas: prouvez à tous les Conseiles burlesques que l'esprit est un phoenix qui ne meurt jamais, qu'on peut le refouler qulquefois, mais non l'étouffer. Quant à moi je promets de fournir mon contingent de travail et sans plus tarder je vais me mettre à l'oeuvre.*

Negruzzi m'a chargé de vous communiquer aussi son intention de faire partie de la collaboration; il se rappelle à tes souvenirs et te remercie des passages de ta lettre qui le concernent. Il n'a pas été à Bucarest, mais bien à la campagne, par ordre supérieur.

Tu m'engages d'aller à Mangina[3]*; je le voudrais bien, mais il m'est impossible de m'absenter de Jassy pour le moment; à toi donc de pousser ton excursion jusqu'ici. Tous tes amis te désirent, et biens des dames aussi. Ne vas pas en prendre de la présomption, mais ce que je te dis là est vrai sur parole. Une jeune et jolie personne me disait pas plus tard qu'hier qu'elle te regrettait beaucoup et que la causerie spirituelle se ressentait grandement de ton absence. Viens donc que diable! dix postes ne sont pas difficiles à parcourir pour causer du plaisir à de jolies dames et à des amis sincères. Souviens toi d'ailleurs de la galanterie française et pas acceléré, marche!*

Je suis sur que, si tu nous faisais une visite, mon projet de voyage à Bucarest se réaliserait plus fa-

* Scris cu caractere chirilice.

cilement, et même il serait possible que je parle avec toi[5]*. Quel plaisir alors,* che gusto, che piacére! *Tous les deux montés dans une bonne voiture, et fouette cocher, une, deux, enlevés, sans compter le cigare poétique, compagnon délicieux de la route et la gandriol chicarde et surtout la conversation choknosowienne*[6]*. Mais je te parle là de choses gaies, quand je ne me sens aucune disposition pour la gaieté, et quand au contraire je suis sous l'influence d'une pensée plus que sombre. Cette pensée me poursuit depuis l'instant où j'ai reçu ta lettre et je crains de me l'expliquer. Il faut que cela finisse cependant, c'est insupportable. Dis moi que signifient le cachet noir et la bordure de deuil de ta lettre. Aurais-tu eu quelque malheur*[7]*. Je n'ose t'en dire d'avantage.*

Mon frère t'envoit ses amitiés.

Au revoir,

B. Alecsandri

Nous avions eu l'idée de faire continuer à Bucarest l'impression de la Propechirea, *mais puisque vous êtes en train de monter un autre journal, cela serait difficile, trop difficile même, et mieux vaut y renoncer.*

Mes amitiés à Gollesco et mes compliments à ta famille, ainsi qu'aux demoiselles Filipesco[8].

Adressa: Dl. Iancu Ghica — la Bucureşti
Monsieur Jean Ghica (chez Mr. le gr. Logoth. Démètre Ghica)

B.A.R. ms rom. 803, f. 13 – 14

Ediţii: Literatură şi artă română, II, nr. 1, 25 noiembrie, 1897, p. 540 – 541 (N. Petraşcu, *De la cei ce nu mai sunt*) trad.; *Luceafărul*, Buda., IV, nr. 11, 1 iunie, 1905, p. 230; *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 29, 22 octombrie, 1909, p. 2.

Iaşi, 9 decembrie 1844

În sfîrşit iată-te revenit la suprafaţă, dragul meu Ghica, e mare lucru, căci în ceea ce mă priveşte nu mai ştiam cărui sfînt să mă rog, ca să am veşti de la tine. Te credeam plecat în America, plecat fără mine. Judecă puţin dezamăgirea mea! Ţi-am scris mai multe scrisori, care au rămas fără răspuns; le-ai primit sau nu, este o problemă!

Ai aflat desigur incidentele mai mult sau mai puţin ridicole şi caraghioase care s-au succedat aici în lipsa ta[1]: exilul lui Kogălniceanu şi acela al lui Negruzzi, asasinarea bietului nostru ziar[2]. Era cît pe-aci să fiu şi eu cuprins în surghiun şi nu am fost exclus decît din consideraţie pentru tatăl meu. Cel puţin aşa mi-au raportat mai multe persoane bine informate. Aş fi fost mult mai mulţumit totuşi să fiu exilat decît să asist la ultimele clipe ale scumpului nostru copil, al preţioasei noastre *Propăşiri**. Inima mea de tată a fost sfîşiată cînd marele Consiliu i-a dat lovitura de graţie, lovitură groaznică ce m-a dezgustat de orice fel de redacţie. Consiliu caraghios care m-a făcut să-mi fie groază de orice fel de minister. Fie-i ridicolul uşor! Căci s-au aşezat ca nişte adevărate stavile, pentru a împiedica mersul progresului.

Am auzit vorbindu-se de *Septemîna*[3], mai înainte de a primi scrisoarea ta, şi am făcut multe urări, pentru ca să aibă o soartă mai bună decît răposatul nostru ziar. Curaj deci acolo: dovediţi tuturor Consiliilor caraghioase că spiritul este un phoenix care nu moare niciodată, pe care poţi să-l dai înapoi uneori, dar nu să-l înăbuşi. Cît despre mine, promit să aduc partea mea de muncă şi

* În original, scris cu caractere chirilice.

fără să mai întîrziez mă voi pune numaidecit pe lucru.

Negruzzi m-a însărcinat să vă comunic de asemenea intenția lui de a face parte din colaborare; te roagă să nu-l uiți și-ți mulțumește de pasagiile sentimentale în care este vorba de el. Nu a fost la București, ci la țară, din ordin superior.

Tu mă îndemni să merg la Mînjina[4], aș dori-o și eu, dar îmi este imposibil să lipsesc acum din Iași; ție iți rămîne deci să ajungi în excursie și pînă aici. Toți prietenii te doresc și multe doamne de asemenea! Să nu te crezi, dar ceea ce iți spun este adevărat, pe cuvînt. O tînără și frumoasă persoană îmi spunea nu mai departe decît ieri că te regreta și că discuțiile spirituale se resimțeau foarte mult de lipsa ta. Vino deci, ce naiba! Zece poște nu sînt greu de străbătut, pentru a face plăcere doamnelor frumoase și prietenilor adevărați. Amintește-ți de altfel de galanteria franceză și cu pas accelerat, înainte!

Sînt sigur că dacă ne-ai face o vizită, proiectul meu de călătorie la București, s-ar realiza mai ușor și chiar ar fi posibil să plec cu tine[5]. Ce plăcere atunci, *ce încîntare, ce plăcere** ! Amîndoi urcați într-o trăsură bună și mînă birjar, unu, doi, răpiți, fără să mai pui la socoteală țigara poetică, încîntător tovarăș de drum și glumele piperate și mai ales conversația *choknosovienne*[6]. Dar iți vorbesc de lucruri vesele, cînd nu-mi simt nici o dispoziție pentru veselie și cînd dimpotrivă sînt sub influența unui gînd mai mult decît sumbru. Acest gînd mă urmărește din clipa în care am primit scrisoarea ta și mă tem să mi-l explic. Și totuși aceasta trebuie să sfîrșească, este de

---

* În original, în limba italiană.

nesuportat! Spune-mi ce înseamnză pecetea neagră și marginea îndoliată a scrisorii tale? Vei fi avut vreo nenorocire? Nu îndrăznesc să-ți spun mai mult[7].

Fratele meu iți trimite gîndurile sale prietenești,

La revedere,

V. Alecsandri

Avusesem ideea de a continua la București imprimarea *Propășirei*, dar pentru că sînteți pe cale de a înființa un alt ziar, aceasta ar fi greu, chiar prea greu; este mai bine a renunța. Amicițîi lui Golescu și complimentele mele familiei tale; de asemenea și domnișoarelor Filipescu[8].

Adresa: Dl. Iancu Ghica — la București*
(la d-lui marele logofăt Dimitrie Ghica)

[1] Ion Ghica locuise și el în Iași, pînă în martie 1844. Cf. aici II, n. 1.

[2] Este vorba de soarta revistei *Propășirea*. Cf. aici II, n. 9.

[3] Revista proiectată nu a putut să apară. Cf. V. Alecsandri, *Corespondență*. Ediție îngrijită și note de Marta Anineanu, Buc., 1960, p. 52—55 *(Documente literare inedite)*, scrisoarea lui Alecsandri către Ion Ghica de la începutul anului 1845, în care vorbește de *Septemina*, „care nu a avut nici măcar o săptămînă de existență“. Cf. bibliografia citată aici II, n. 9.

[4] Moșia lui Costache Negri, din ținutul Covurlui.

[5] Călătoria la București o va face Alecsandri abia în iarna anului 1846, cînd este primit și sărbătorit în sînul „Asociației literare“. Cf. Cornelia Bodea, *Lupta Românilor pentru unitatea națională 1834—1849*, Buc., 1967, p. 73.

[6] Aluzie la o glumă care ne-a rămas încă nelămurită.

[7] Murise tatăl lui Ion Ghica, marele logofăt Dimitrie Ghica.

[8] cf. aici V, n. 7, 8.

---

* În original, în limba română.

VII

CĂTRE UN PRIETEN IMAGINAR

Palermo, ghenar, 1847

Amice[1],

Îți scriu aceste rînduri de supt soarele splendid al Siciliei. Aici ne aflăm trei compatrioți: doamna N...[2], care întrunește cele mai frumoase calități ale sufletului și ale spiritului, amicul nostru Nicolae Bălcescu[3], care a venit să găsească alinare boalei de piept, în atmosfera caldă a Palermii, și eu, adus pe aceste țermuri înflorite de niște împregiurări ce ți-oi povesti într-o zi... Dumnezeu știe cînd...

Petrecem tustrei într-o frățească intimitate și vorbim mult de țară. Dorul ei ne urmărește pretutindene și ne-o arată prin vălul depărtării mai frumoasă și atrăgătoare. Vila Delfina, unde locuiește doamna N..., situată afară din oraș, posedă o terasă largă, pe care pleacă crengile încărcate de fructe de aur a doi portocali mandarini. Privirea se întinde pe grădini pline de flori și de arbori exotici, ce răspîndesc parfumuri îmbătătoare, iar mai departe, pe muntele Pelegrin, în al cărui vîrf se găsește peștera sfintei Rozalii. În dreapta, ochii se plimbă pe albăstrimea mării siciliene, brăzduită de bărci ușoare.

Pe acea terasă, așezată pe coloane de marmură, ne adăpostim de ferbințala soarelui și gustăm dulceața serilor poetice ale Palermii, ascultînd în depărtare cînticele pescarilor și admirînd măreața apunere a soarelui în sînul mării. Fiecare din noi aduce partea sa de inteligență, spre a înlesni noi aduce partea sa de inteligență, spre a înlesni trecerea zilelor; iar mai cu samă d-na N... prin varietatea cunoștințelor sale și prin observările sale fine și spirituale, ne face a nu simți nicidecum

zborul timpului. Cînd Bălcescu ne cetește un pasagiu din *Istoria românilor sub Mihai Viteazul*, la care el lucrează *con amore** de mai mulți ani, cînd eu recitez vreo poezie nouă, și amica noastră ne încuragează cu o zimbire grațioasă, sau ne corige cu acel tact fin și delicat care distinge naturele alese.

Acum o săptămînă doamna N... era tristă și suferindă. Am cercat să-i alung tristețea și am compus în grabă un vodevil intitulat *Piatra din casă*, cu scop de a combate tendința neomenească a unor părinți de a considera pe fete ca niște sarcini grele în familie, ca *Pietre în casă*, bune numai de a fi exilate la monăstiri. Tot cu această ocazie am atins în treacăt o chestie foarte importantă, acea a *dezrobirii țiganilor*... Doamna N... și Bălcescu au rîs de bună voie și m-au îndemnat să trimet vodevilul trupei din Iași. Iată dar că-l adresez ție, amice, și te însărcinez să dai manuscriptul cui se cuvine; nu uita însă ca să mă înștiințezi dacă publicul va șuiera sau va aplauda în sara de reprezentanție.

Adio, te las în zăpadă și alerg la soare!

Ediții: Vasile Alecsandri, *Teatru*, vol. I, Buc., 1875, p. XVII-XVIII. Retipărită în edițiile următoare.

[1] Cf. aici II, n. 1.

[2] Elena Negri (1820—1847), fiica lui Petrache Negri și a Smarandei Donici, soră cu Costache Negri, Catinca Negri, Zulnia V. Sturdza și călugărița Eugenia Negri. A fost scurt timp căsătorită cu A. Vîrnav-Liteanu. Grațioasă, inteligentă și cultivată, ea a inspirat poetului o mare pasiune. Romanul acestei iubiri, în care exuberanța tinereții stă alături de drama bolii și a morții eroinei, ne este cunoscută numai din

* Cu dragoste (it.)

jurnalul intim ţinut de poet în timpul călătoriei făcute împreună cu Elena Negri în Apusul Europei, în Italia şi Sicilia, unde, la Palermo, au întîlnit pe N. Bălcescu, precum şi din scrisorile adresate de poet Zulniei Sturdza (cf. aici VIII, IX). Pe drumul de întoarcere spre ţară, la 4 mai 1847, la intrarea în Bosfor, Elena moare şi este înmormîntată la biserica grecească din Pera. (cf. aici XV). Prezentă în numeroase poezii, dispariţia ei este evocată în cunoscuta elegie *Steluţa* Cf. C.D. Papastate: *Vasile Alecsandri şi Elena Negri, cu un jurnal inedit al poetului*, Buc., 1947, 335 p. şi reeditarea jurnalului în V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, p. 174—239.

[3] Întîlnirea cu N. Bălcescu în Italia, a povestit-o poetul în articolele: *Suvenire, Nicolae Bălcescu*, în *Revista română*, vol. II, 1862, p. 305—317 şi *Neculae Bălcescu*, în *Convorbiri literare*, X, nr. 4, 1 iulie 1876, p. 189—192. Aceste evocări tîrzii explică unele inexactităţi în redarea faptelor. Cf. G. Zane, *Aspecte noi ale vieţii lui N. Bălcescu în lumina unor documente inedite*, în *Studii*, XIII, nr. 1, 1960, p. 37—56.

VIII

CĂTRE ZULNIA STURDZA

Palermo, 8 février 1847

Madame[1],

Je vous ai écrit déjà de Naples une longue lettre, pour vous mettre au courant de la maladie de Mme votre soeur et de toutes les misères, tout petites que grandes, que nous avons subies pendant notre voyage[2] *de Venise à Paris et de Paris à Naples. Vous savez donc que d'après les avis des Mrs Rostan et Andral le soleil de la Sicile était indispensable au rétablissement de la santé de Mme Hélène. Aussi pour nous conformer entièrement à leur ordonnance, sommes-nous partis de Naples peu de jours après vous avoir expédié ma lettre et finalement nous voici à Palerme.*

Tout notre espoir est dans l'effet salutaire du climat de ce pays, et, en effet, depuis que madame votre soeur se trouve établie chez elle, ses souffrances ont considérablement diminué. Plus de faiblesse, plus de grandes oppréssions de poitrine et n'était la toux qui la tourmente surtout pendant la nuit, elle serait tout à fait bien portante.

N'allez pas vous imaginer cependant que le climat de la Sicile ait répondu jusqu'à présent à la réputation dont il jouit généralement de par le monde. Vous tomberiez là dans une erreur dont je veux vous sauver bien vite. Non, Madame Zulnie. Le ciel de Palermo, aussi bien que celui de Naples, se sont obstinés à se montrer jusqu'aujourd'hui à nos yeux entièrement pareils aux autres parties du ciel qui couvrent le reste du globe, c'est-à-dire qu'à Naples nous avons senti le froid aussi bien qu'à Jassy, malgré le Vésuve tant vanté et le soleil vanté de même et quant à l'azur du ciel de la Sicile nous ne le connaissons encore que de nom. En revanche depuis dix-huit jours nous avons eu tout le loisir d'observer la forme des nuages, la chutte des pluies et la force du vent, car, depuis que nous avons mis le pied sur ce fortuné rivage, les nuages n'ont pas discontinué de faire des évolutions aériennes, ni la pluie de tomber, ni le vent de siffler. Est-ce toujours ainsi pendant l'hiver? ou bien est-ce une exception faite en notre honneur?

Voilà ce que nous nous demandons pendant que nous faisons flamber le feu de la cheminée (faute de soleil) mais hélas le sifflement aigu du vent se charge de nous répondre. Aussi je vous avoue tout bêtement que pour ma part je crois me trouver sous le coup de quelque mystification diabolique. Je ne crois plus aux climats chauds, je ne crois plus au soleil de l'Italie et il suf-

fit qu'on m'en parle pour exciter ma mauvaise humeur.
Parlez moi au contraire de nos bons poêles qui valent
cent mille soleils de Naples et autant de Vésuves, vous
y jettez un arbre et vous pouvez vous coucher tranquil-
lement sans craindre d'être réveillé par le froid, tan-
dis que par ici le jour vous êtes en été et la nuit en hi-
ver; au soleil, quand il y en a, vous êtes en Afrique et
à l'ombre vous frisez la Sibérie. C'est atroce et je
me sens la chair de poule rien que d'y penser. Je suis
donc furieux contre ce climat, c'est convenu, et cela
d'autant plus que je suis presque certain du rétablis-
sement de Mme votre soeur, si elle avait du soleil
comme il faut, rien que pendant deux mois. Je l'ai
vue de mes propres yeux revenir comme par enchante-
ment à un état de santé tout-à fait satisfaisant un
jour qu'il a fait beau temps. Elle s'est même si bien
trouvée ce jour là, qu'elle a fait d'excellentes con-
fitures de cédrat, que je regrette beaucoup de ne pou-
voir vous faire goûter, mais vous êtes si loin que je me
vois helas! dans la triste nécésité de vous remplacer
auprès d'elles, tâche difficile s'il en fût, mais dont
je m'acquitte avec honneur.

Vous voyez donc que Mme Hélène va mieux du mo-
ment qu'elle peut s'occuper de la confection des con-
fitures. Elle est gaie, malgré les accés passagers et
assez douloureux de sa toux, car vous devez savcir avec
quelle force elle supporte les maladies de toutes sortes;
elle fait des lectures amusantes dans la journée, et le
soir elle se couche d'assez bonne heure, après avoir pris
du lait d'ânesse etc...

En un mot, elle est tranquille depuis qu'elle est
chez elle, car j'ai oublié de vous dire qu'après notre
arrivée à Palerme j'ai couru, pendant toute une se-
maine, la ville et les environs à la recherche d'un lo-
gement convenable et qu'enfin j'ai eu le bonheur de
lui trouver un joli appartement, au premier étage d'une

petite maisonette de campagne. Cette petite villa nom-
mée villa Delphina est située hors de Palerme dans
une situation charmante, en plein soleil du matin au
soir, et possède un délicieux jardin. C'est un réduit
mignon où l'on doit gagner de la santé malgré soi...
s'il y avait du soleil; mais où est-il ce malheureux lu-
minaire? Dites-le moi je vous prie afin que j'aille le
chercher.

En attendant, rămîn al d-tale mai mic*,

B. Alecsandri

Mes amitiés à qui de droit.

— Madame votre soeur a reçu votre lettre du
19 décembre, mais quant aux autres, y compris la lettre
de change, elle a tout lieu de croire qu'elles soient
perdues.

— Mrs Rostan et Andral ont particulièrement
recommandé à Mme votre soeur de se garder des im-
pressions fortes et surtout pénibles, à cause de l'irri-
tation de ses nerfs, qui réagit sur sa poitrine. Je prend
donc la liberté de vous engager vous et toutes les per-
sonnes qui lui écriront de ne jamais lui donner que de
bonnes nouvelles, malgré tout ce qui pourrait survenir
en Moldavie pendant son absence.

— Mme votre soeur me charge de vous annoncer que
dans deux ou trois jours elle se mettra à vous écrir une
longue lettre irréprochable sous le rapport de la cal-
ligraphie. Approuvé**.

— Madame, je vous prie d'écrire le plus souvent
possible à Mme votre soeur, car j'ai observé que vos
lettres lui donnent de la santé, et d'engager en même
temps Mmes Catinca[3] et Emmeline[4] à faire comme vous,
c'est-à-dire à lui envoyer souvent des lettres longues
et surtout bien gaies.

* În original, scris cu caractere chirilice.
** Cuvînt scris de mîna Elenei Negri

B.A.R., *S 47(1)/LVIII*

Ediţii: V. Alecsandri, *Corespondenţă*, Buc., 1960, p. 226—229; reeditată, numai în traducere, în notele jurnalului de călătorie din: V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, Buc., 1964, p. 237—239.

Palermo, 8 februarie 1847

Doamnă[1],

V-am scris de la Neapole o scrisoare lungă, pentru a vă pune la curent cu boala surorii dumneavoastră şi cu toate mizeriile, atît mici, cît şi mari, pe care le-am îndurat în timpul călătoriei[2] noastre de la Veneţia la Paris şi de la Paris la Neapole. Ştiţi deci că, după avizul d-lor Rostan şi Andral, soarele Siciliei era absolut trebuitor pentru restabilirea sănătăţii d-nei Elena. Aşadar, pentru a ne conforma întru totul prescripţiilor medicale, am plecat de la Neapole, puţine zile după ce v-am expediat scrisoarea, şi în sfîrşit iată-ne la Palermo.

Toată nădejdea noastră este în efectul salvator al climei acestei ţări şi, în adevăr, de cînd sora dumneavoastră se găseşte instalată la ea acasă, suferinţele sale au scăzut simţitor. Nu mai are slăbiciuni, nu mai are apăsări în piept, şi dacă nu ar fi tusea, care o supără mai cu seamă noaptea, ea ar fi absolut sănătoasă.

Să nu vă închipuiţi că totuşi clima Siciliei a corespuns pînă acum faimei de care se bucură în general în lumea întreagă. Aţi cădea într-o greşeală de care vreau să vă salvez cît mai repede. Nu, doamnă Zulnia. Cerul din Palermo, ca şi acela de la Neapole, s-au încăpăţînat să se arate pînă astăzi ochilor noştri întru totul asemănător cu celelalte părţi ale cerului care acoperă restul globului. Astfel că la

Neapole am simţit frigul tot aşa de bine ca şi la Iaşi, cu tot Vezuviul, atît de lăudat, şi cu tot soarele, la fel de lăudat, iar cît despre albastrul cerului din Sicilia, nu-l cunoaştem încă decît din nume. În schimb, de optsprezece zile am avut tot răgazul să observăm forma norilor, căderea ploilor şi forţa vîntului, căci, de cînd am pus piciorul pe acest fericit ţărm, norii n-au încetat să facă evoluţii aeriene, nici ploaia să cadă, nici vîntul să sufle. Aşa o fi, oare, întotdeauna în timpul iernii? Sau poate este o excepţie făcută în cinstea noastră?

Iată ce ne tot întrebăm în timp ce supraveghem focul din cămin (în lipsă de soare), dar vai, şuieratul ascuţit al vîntului se însărcinează să ne răspundă. De aceea vă mărturisesc prosteşte că, în ce mă priveşte, cred că mă aflu sub lovitura unei mistificări diavoleşti. Nu mai cred în climele renumite pentru căldură, nu mai cred în soarele Italiei şi este de-ajuns să mi se vorbească despre asta, pentru a-mi trezi proasta dispoziţie. Vorbiţi-mi dimpotrivă despre sobele noastre bune, care preţuiesc cît o sută de mii de sori ai Neapolului şi tot atîţia Vezuvii; pui acolo un trunchi de copac şi poţi să te culci liniştit, fără să te temi că vei fi trezit de frig, în timp ce aici, ziua este vară şi noaptea iarnă; la soare, cînd există, eşti în Africa, iar la umbră te apropii de Siberia. Este groaznic şi simt că mă ia cu frig în spinare numai gîndindu-mă la asta. Sînt deci furios împotriva acestei clime, se înţelege, şi aceasta cu atît mai mult cu cît sînt aproape sigur de restabilirea surorei dumneavoastră, dacă ar avea un soare cum trebuie măcar două luni. Am văzut-o cu ochii mei revenind, ca prin minune, la o stare de sănătate perfect mulţumitoare într-o zi cînd a fost vreme bună. S-a simţit chiar atît de bine în ziua

aceea, încît a făcut și niște dulcețuri minunate de chitră, pe care regret că nu pot să vă fac să le gustați, dar sînteți atît de departe, încît mă văd, vai, în trista situație de a vă înlocui față de ele, sarcină grea, dar de care mă achit cu cinste.

Vedeți deci că d-na Elena merge mai bine din moment ce se poate ocupa cu prepararea dulcețurilor. Este veselă, cu toate accesele trecătoare și destul de dureroase ale tusei sale, căci trebuie să știți cu ce tărie îndură bolile de tot felul; în timpul zilei face lecturi distractive și seara se culcă destul de devreme, după ce a băut lapte de măgăriță etc.

Într-un cuvînt, e liniștită de cînd este la ea acasă, căci am uitat să vă spun, că, după sosirea noastră la Palermo, am umblat o săptămînă întreagă prin oraș și prin împrejurimi în căutarea unei locuințe potrivite și că, în sfîrșit, am avut norocul să-i găsesc un apartament drăguț, la primul etaj al unei căsuțe de țară. Această mică vilă, numită vila Delphina, este așezată în afara orașului Palermo, într-o poziție minunată, în plin soare de dimineața pînă seara, și are o grădină încîntătoare. Este un refugiu drăguț, unde sănătatea trebuie să se îmbunătățească vrînd-nevrînd... dacă ar fi soare: dar unde este nefericitul acela de astru? Spuneți-mi, vă rog, ca să mă duc să-l caut.

În așteptare, rămîn al d-tale mai mic,*

V. Alecsandri

Salutări prietenești cui se cuvine.

— Sora dumneavoastră a primit scrisoarea din 19 decembrie, cît despre celelalte, printre care și polița, e în totul îndreptățită să creadă că s-au pierdut.

---

* În original, scris cu caractere chirilice.

— D-nii Rostan și Andral au recomandat în mod special surorei dumneavoastră să se ferească de impresii puternice, și mai cu seamă dureroase, din cauza iritării nervoase, care se răsfrînge asupra plămînilor. Îmi permit deci să vă sfătuiesc, pe dumneavoastră și pe toate persoanele care îi vor scrie, să nu-i dea niciodată decît vești bune, orice s-ar putea întîmpla în Moldova în timpul lipsei sale.

— Sora dumneavoastră mă însărcinează să vă anunț că în două sau trei zile se va apuca să vă scrie o scrisoare lungă, fără cusur în ceea ce privește caligrafia. *Aprobat**.

— Doamnă, vă rog să scrieți cît mai des posibil surorei dumneavoastră, căci am băgat de seamă că scrisorile dumneavoastră îi dau sănătate și să îndemnați în același timp pe doamnele Catinca[3] și Emmeline[4] să vă urmeze exemplul, adică să-i trimită des scrisori lungi și mai cu seamă cît mai vesele.

[1] Zulnia Sturdza (1823–1901), născută Negri (cf. aici VII, n. 2.), căsătorită cu Vasile Sturdza, unul din cei trei caimacami ai Moldovei din 1858.

[2] Cf. aici VII, n. 2.

[3] Catinca Negri (1810–1903), soră cu Costache Negri (cf. aici VII, n. 2.), căsătorită cu Vasile Rosetti Pribagul, de care s-a despărțit curînd; a avut o fiică, Smărăndița, măritată Jora.

[4] Emmeline Raymond, scriitoare, născută la Cernăuți, în 1828, fiica unui ofițer belgian din armata austriacă. A înființat revista *La Mode illustrée* și a scris mai multe romane. Era prietenă cu Elena Negri, Ion Ghica ș.a.

---

* Cuvînt scris de mîna Elenei Negri.

IX

CĂTRE ZULNIA STURDZA

Naples, 2 avril 1847

Madame Zulnie, grâce aux soins du docteur Cangiano, madame votre soeur a subi une amélioration sensible dans l'état de sa maladie depuis que nous sommes arrivés à Naples[1].

L'inflammation qu'elle avait au côté gauche de la poitrine et qui, sans les mesures prises à temps, *aurait pu attaquer le poumon, a disparu; et de toutes les douleurs que madame Hélène éprouvait successivement, tantôt à la tête, tantôt aux reins, tantôt à l'estomac, il ne lui est resté qu'une faiblesse assez grande, provenant en grande partie de ses souffrances passées, des transpirations qu'elle a encore chaque nuit, des sangsues qu'elle s'est fait appliquer et du régime sévère auquel elle a été soumise pendant ces derniers dix jours. Encore cette faiblesse elle même a-t-elle diminué depuis deux jours au point de permettre à madame votre soeur de quitter le lit et de s'habiller à moitié sans trop se fatiguer. Cependant, il faut l'avouer, elle est encore loin d'avoir des forces véritables et peut-être se passerat-il longtemps avant qu'elle en regagne une partie des siennes, tellement sa maladie l'a brisée pendant les deux mois d'hiver passés en Sicile. Vous ne saurez vous figurer combien elle a maigri à la suite des souffrances cruelles qu'elle a endurées, c'est qu'ausi il est impossible de souffrir plus qu'elle ne l'a fait. Oh, maintenant, quand j'y pense, je perds toute croyance en Dieu et je me sens révolté contre l'idée d'une bonté divine; vains mots, qui n'ont pas même la puissance de consoler. Et comment y croire quand, depuis cinq grands mois, votre soeur n'a pas eu un seul jour de repos,*

quand, depuis cinq mois, mon coeur se torture dans les angoisses les plus cruelles. Et tout cela pourquoi? Qu'a fait votre soeur pour subir tant de souffrances, qu'ai-je fait moi-même? Quel mal avons nous fait tous les deux? Allons donc, Dieu, Providence, tout cela n'est que fable. Le seul génie qui gouverne le monde c'est le génie du mal.

Pardonnez-moi Madame Zulnie, de vous débiter toutes ces extravagances. Je deviens fou quand je pense à certaines choses, car j'ai toujours payé mes courts instants de bonheur par des souffrances qui finiront, tôt ou tard par m'ôter toute ma raison.

Mais laissons tout cela et revenons à Mme Hélène. Son état actuel est pire que celui où elle était au mois de janvier, en arrivant à Naples, et cependant cent fois meilleur que celui ou elle se trouvait en quittant Palerme. Cela me donne à esperer qu'avec l'aide du beau temps et des soins infinis toute chance de danger disparaîtra.

Et d'abord pour ne rien négliger, nous avons à la demande même de Mr Cangiano, consulté hier Mr Lanse, lequel après mur examen de l'état des poumons a déclaré qu'il fallait de suite suivre les instructions de Mrs Rostan et Andral, c'est à dire ouvrir un séton à la partie supérieure de la poitrine afin de vaincre complètement le mal. Et quant à la cure à suivre plus tard l'opinion des deux médecins est:

1 — De quitter Naples vers le 24 avril, nouveau style, afin d'échapper aux grandes chaleurs et d'entreprendre un voyage sur mer. La traversée sera elle même un commencement de cure.

2 — De se diriger vers la Moldavie et d'entrer dans le pays vers le 15 mai, afin d'y passer les mois de juin, juillet, août et pendant ce temps d'y faire la cure d'étable.

3 — De partir de la Moldavie vers la fin d'août et de se rendre par mer à Livourne, puis à Pise pour y passer l'hiver prochain.

Cette décision a le double avantage de faire à madame Hélène deux traversées sur mer, et de lui faire passer les mois de l'été en famille, entourée de tous les soins et de tous les aises dont elle pourrait être privée à l'étranger, en Suisse par exemple. De plus, elle coïncide parfaitement avec les désirs de notre chère malade, qui est déja lasse des hôtels et qui a un peu le mal du pays. Donc je vous avertie que le 24 avril nous quitterons Naples pour nous rendre à Constantinople et que Mme Hélène, après un court séjour dans cette ville, partira pour Galatz. Ce sera d'après mes calculs, vers le 12 ou 15 mai nouveau style.

Je n'ai pas besoin de vous engager à vous trouver à Galatz à cette époque, avec une bonne voiture fermée, pour conduire votre soeur à Menjina, mais ce que je vous prie instamment, c'est de charger quelqu'un, de vos parents (Manolaky Epoureano[2] de préférence à tout autre) de se rendre à Constantinople dans les premiers jours de mai, afin d'accompagner sa cousine jusqu'en Moldavie, car, pour moi, malgré toute ma bonne volonté il me sera impossible d'aller plus loin que Constantinople, à cause des circonstances qui m'empêchent le rentrer dans le pays[3]. Ainsi, faites en sorte que Manolaky se trouve à l'époque indiquée plus haut, c'est-à-dire vers les premiers jours de mai (nouveau style) à l'hôtel de madame Giusepina Vitali Pera — *sur* le petit champ de morts.

Votre ami devoué,

B. Alecsandri

Balcescu vous fait ses compliments.

B.A.R., S 47/(2)/LVIII

Ediţii: V. Alecsandri, *Corespondenţă*, Buc., 1960, p. 226—229; reeditată, numai traducerea, în notele jurnalului de călătorie din: V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, Buc., 1964, p. 239—240.

Neapole, 2 aprilie 1847

Doamnă Zulnia, datorită îngrijirilor doctorului Cangiano, sora dumneavoastră a suferit o îmbunătăţire simţitoare în starea bolii sale de cînd am sosit la Neapole[1].

Inflamaţia pe care o avea în partea stîngă a pieptului şi care, fără măsurile luate la timp, ar fi putut să atace plămînul, a dispărut; şi din toate durerile pe care doamna Elena le suferea rînd pe rînd, cînd la cap, cînd la rinichi, cînd la stomac, nu i-a rămas decît o slăbiciune destul de mare, datorită în cea mai mare parte suferinţelor sale trecute, transpiraţiilor pe care le are încă în fiecare noapte, lipitorilor pe care şi le aplică şi regimului aspru la care a fost supusă în timpul ultimelor zece zile. Chiar şi această slăbiciune a scăzut de două zile pînă la a îngădui surorii dumneavoastră să-şi părăsească patul şi să se îmbrace pe jumătate, fără să se obosească prea rău. Cu toate acestea, trebuie să mărturisim, este încă departe de a-şi fi recăpătat puterea şi poate va trece mult timp pînă să o recîştige măcar în parte, atît de mult a distrus-o boala în timpul celor două luni de iarnă petrecute în Sicilia. Nu vă puteţi închipui cum a slăbit, în urma crudelor suferinţe pe care le-a îndurat, de altfel este imposibil să suferi mai mult decît a suferit ea. Ah, acum, cînd mă gîndesc, pierd orice credinţă în Dumnezeu şi mă simt revoltat împotriva ideii unei îndurări divine; cuvinte zadarnice, care n-au nici măcar

puterea de a mîngîia. Şi cum să crezi cînd de cinci luni neîntrerupte sora dumneavoastră nu a avut o singură zi de odihnă, cînd de cinci luni inima mea este torturată de îngrijorările cele mai crude? Şi toate acestea pentru ce? Ce a făcut sora dumitale pentru a îndura atîtea suferinţe, ce am făcut eu însumi? Ce rău am făcut amîndoi? Haida de, Dumnezeu, soarta, toate acestea nu sînt decît poveşti! Singurul geniu care conduce lumea este geniul răului.

Iertaţi-mă, doamna Zulnia, că vă înşir toate aceste aiureli. Înnebunesc cînd mă gîndesc la unele lucruri, căci am plătit întotdeauna scurtele mele clipe de fericire cu suferinţe, care vor ajunge mai curînd sau mai tîrziu să mă facă să-mi pierd minţile.

Dar să lăsăm toate acestea şi să revenim la doamna Elena. Starea ei de acum este mai rea decît aceea în care se găsea în luna ianuarie, cînd sosise la Neapole, şi, cu toate acestea, de o sută de ori mai bună decît aceea în care se găsea la plecarea din Palermo. Aceasta mă face să sper că, datorită timpului bun şi îngrijirilor permanente, orice posibilitate de pericol va dispărea.

Şi mai întîi, pentru a nu neglija nimic, am consultat, la cererea chiar a d-lui Cangiano, pe dl Lanse, care, după un examen serios al stării plămînilor, a declarat că trebuie numaidecît să urmeze instrucţiunile d-lor Rostan şi Andral, adică să deschidă un seton* în partea superioară a pieptului, cu scopul de a vindeca definitiv răul. Cît despre cura de urmat mai tîrziu, părerea celor doi doctori este:

1 — Să părăsească Neapole la 24 aprilie stil nou, ca să scape de marile călduri şi să întreprindă o

* Tăietură cu meşă, pentru a drena puroiul.

călătorie pe mare. Aceasta va fi chiar ca un început de cură de fermă.

2 — Să se îndrepte spre Moldova şi să intre în ţară pe la 15 mai, astfel încît să petreacă acolo lunile iunie, iulie, august, şi în acest timp să facă acolo şi cura de fermă.

3 — Să plece din Moldova spre sfîrşitul lui august şi să se ducă pe mare la Livorno, pe urmă la Pisa, pentru a petrece acolo iarna viitoare.

Această hotărîre are dublul avantaj de a o face pe doamna Elena să facă două călătorii pe mare şi de a o face să-şi petreacă lunile de vară în familie, înconjurată de toate îngrijirile şi de toate comodităţile de care ar putea fi lipsită în străinătate, în Elveţia de exemplu. În plus, hotărîrea se potriveşte foarte bine cu dorinţele iubitei noastre bolnave, care este deja sătulă de hoteluri şi căreia îi este puţin cam dor de ţară. Deci vă anunţ că la 24 aprilie vom părăsi Neapole, pentru a ne duce la Constantinopol, şi că d-na Elena, după o scurtă şedere în acest oraş, va pleca spre Galaţi. Aceasta se va întîmpla, după socotelile mele, pe la 12 sau 15 mai stil nou.

Nu mai am nevoie să vă îndemn să vă găsiţi la Galaţi la această epocă, cu o trăsură închisă pentru a o conduce pe sora dumneavoastră la Mînjina, dar ceea ce vă rog negreşit este de a însărcina pe una din rudele dumneavoastră (Manolache Epureanu[2], de preferat înaintea oricui) să plece la Constantinopol în primele zile ale lui mai, pentru a însoţi pe vara sa pînă în Moldova, căci mie, cu toate bunele intenţii, îmi va fi cu neputinţă să merg *mai departe* decît la Constantinopol, din cauza împrejurărilor care mă împiedică să mă reîntorc în

patrie[3]. De aceea faceți în așa fel încît Manolache să se afle la data arătată mai sus, adică pe la începutul lui mai (stil nou), în hotelul doamnei *Giuseppina Vitali-Pera pe micul cîmp al morților.*

Prietenul dumneavoastră devotat,

V. Alecsandri

[1] Între hîrtiile poetului se păstrează biletul de vapor cu data de 23 martie 1847, eliberat lui „Sigr Balgesku, Sigr Negri și Sigr V. Alecsandri" pentru călătoria de la Palermo la Neapole, cum și invitația Delegației maritime din Neapole pentru a se înscrie la prefectura poliției. Cf. B.A.R., *Arhiva V. Alecsandri*, II, Varia 22.

[2] Emanuel (Manolache) Costache Epureanu (1820—1880), văr cu Costache Negri și surorile sale, prin mama lor; luptător unionist și însemnat om politic.

[3] Alecsandri nu se putea întoarce tot atunci în țară, nu din motive politice, cum s-a spus de curînd, ci pentru că era obligat să păstreze discreția asupra relațiilor sale cu Elena Negri. Dovadă că se întoarce în țară la cîteva zile după moartea acesteia.

X.

CĂTRE COSTACHE FILIPESCU

Jassy, décembre 1847

Mon cher Philippesco[1], *connais-tu le célèbre restaurant de Viot, rue de la Harpe, à Paris? Tu dois savoir alors pour peu que tu te sois jamais fourvoyé dans ce bouge, que l'on y sert des têtes de veau appartenant à la race chevaline, et, des gibelottes de lapin qui produisent de lamentables miaulements au sein de l'estomac. Hé bien, cher, Viot est mille fois supérieur à cette malheureuse ville de Jassy, qui a la prétention de s'intituler capitale et que tu compares cependant à un restaurant; car si chez le premier on risque de crever après avoir diné, ici, l'infortuné qui serait affligé d'appétits spirituels court la chance de subir un sort semblable, avant même de s'asseoir au banquet. Hélas! le banquet intellectuel est un mythe, une supposition, un rêve fallacieux! et les convives sont obligés de s'en retourner toujours avec leur faim!*

Pourtant, ne crois pas, cher ami, que, jaloux de la beauté homérique de ta comparaison, je cherche en ma qualité d'auteur à la déprécier. Bien loin de là, je veux à mon tour lui rendre tous les hommages qu'elle mérite, car elle est aussi juste que sublime. En effet, de même que dans l'établissement de la rue de la Harpe, la ville de Jassy n'offre-t-elle pas aux amateurs des têtes de veau arrangées à toute sauce? têtes de veau à la chambre des députés, tête de veau au ministère, tête de veau au général en chef des armées moldaves (1.500 hommes de troupe)? N'avons-nous pas ici des gibelottes de lapin (lisez chats) à foison? Et les tribunaux que sont-ils? Et l'administration du pays qu'est-elle? Gibelottes et encore gibelottes! Voulez-vous des dindons truffés? En voilà l'ex-postelnik est un dindon bourré de truffes, que le pays ne pouvait plus digérer et qu'il a été forcé de rendre, pour ne pas succomber à une indigestion mortelle. Hélas oui, mon cher Philippesco, la capitale de Moldavie est un vaste restaurant, tu as raison de l'appeler ainsi, mais les plats que l'on y sert sont bien durs à avaler. Hâtons-nous donc de sortir de ce lieu funeste, pour courir à Bucarest.

Bucarest! heureuse cité, parsemée de plaisirs, de fêtes, de folies! Bucarest!... (Je te laisse le plaisir d'achever toi-même le monologue) te verrais-je cet hiver? Danserai-je aux sons harmonieux de Straus-fils et compagnie? Fréquenterai-je les bals resplendissants; rirai-je, causerai-je, m'étourdirai-je, souperai-je... etc. toujours en ai-je[2].

Voilà la grande question! La question qui en ce moment me met à la question. La question qui pour moi est plus sérieuse que celle de l'Orient[3]. *Oh! si j'étais prophète, ou pour le moins magicien! quelle réponse satisfaisante que je me ferais! Mais je ne suis ni l'un, ni l'autre. Je ne suis qu'un homme, et encore un homme bien ennuyé de l'être. Hamlet parle bien quand il dit quelque part: Oh, la vie est une bêtise amère!*

Et à propos de bêtise, on me demande si Nico Mavrocordat a été réellement mis à la porte de son portefeuilles. OUI! Coco a été nommé postelnik à sa place. J'irai le féliciter de ta part.

Jean Canta a été mis à la porte et un certain Mihaitza Mihalaki occupe en ce moment le poste de directeur du Département de l'Intérieur.

Georges Ghika a été mis à la porte, mais la place de ministre est toujours vacante. Elle attend un acquereur. Le reste ne vaut l'honneur d'être nommé. Voilà jusqu'à présent les changements qui ont eu lieu. S'ils pouvaient se mettre tous à la porte, ils me feraient grand plaisir.

Adieu, ton ami,

B. Alecsandri

Les dames Rolla[4] *te font leurs compliments; Rolla, les Rosety etc. t'embrassent. Présente, je te prie, mes hommages aux dames de Bucarest et mes amitiés aux hommes. Tes habits sont prêtes; j'ai dit à Ortgies de les porter chez Mr. Tchokan, afin que celui-ci te les expédie comme il le croira convenable.*

M.L.R., 4986

Ediții: Perpessicius, *Alecsandri inedit* în *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor (III) 1963—1967*, Buc., 1967, p. 245—248.

Iași, decembrie 1847

Scumpul meu Filipescu[1], cunoști oare celebrul restaurant, de Viot de pe strada La Harpe din Paris? Atunci trebuie să știi, oricît de puțin ți-ai fi rătăcit pașii prin locanta asta că acolo se servesc capete de vițel aparținînd rasei cavaline și ostropel de iepure ce provoacă lamentabile miorlăituri în stomac. Ei bine, scumpule, Viot este de o mie de ori mai dihai decît acest nenorocit tîrg al Iașilor, care are pretenția să se intituleze capitală și pe care tu îl asemuiești totuși unui restaurant; căci dacă, în cel de mai sus, riscă cineva să crape după ce a prînzit, aici, nefericitul ispitit de apetituri spirituale are șansa de a cunoaște aceeași soartă, înainte chiar de a se fi instalat la banchet. Vai! banchetul intelectual e un mit, o presupunere, un vis amăgitor! iar oaspeții sînt obligați totdeauna să nu-și potolească foamea.

Totuși nu crede, scumpe prietene, că, gelos pe frumusețea homerică a comparației tale, aș căuta, în calitatea mea de autor, să o depreciez. Nici gînd de așa ceva, ba chiar voiesc, la rîndu-mi, să-i acord toate omagiile pe care le merită, deoarece este pe cît de justă tot pe atîta și de sublimă. De fapt, la fel ca și-n stabilimentul de pe strada La Harpe tîrgul Iașilor oare nu oferă și el amatorilor

capete de vițel preparate cu tot felul de sosuri? capete de vițel în Camera Deputaților, cap de vițel la ministerul Finanțelor, cap de vițel la comandantul oștilor moldave (1.500 oameni de trupă)? N-avem și noi aici ostropel de iepure (*citește: pisici)* din belșug? Și tribunalele ce sînt oare? și administrația țării ce este? ostropel și iarăși ostropel. Doriți curcani cu trufe? Poftim. Ex-postelnicul e un curcan îndopat cu trufe, pe care țara nu-l mai putea digera, și pe care fu silită să-l borască pentru a nu sucomba de indigestie mortală. Vai, da! scumpul meu Filipescu, capitala Moldovei e un vast restaurant, și ai dreptate să-i zici așa, însă mîncărurile ce se servesc într-însul sînt prea greu de înghițit. Să ne grăbim deci a ieși cît mai repede din locul ăsta funest și să alergăm la București.

București! Prea fericită cetate presărată cu plăceri, cu serbări, cu nebunii! București!,... (îți las plăcerea să termini tu însuți monologul) te-oi revedea în iarna asta? dansa-voi oare, în sunetele armonioase ale lui Straus-fiul și tarafului său? voi frecventa strălucitoarele tale baluri; ride-voi, convorbi-voi, distra-mă-voi, supa-voi... etc., toate la viitor[2]

Iată marea întrebare! Întrebare care, în clipa de față, mă chinuiește. Chestiunea, pentru mine, este mai serioasă decît aceea a Orientului[3]. O, dacă aș fi profet sau, cel puțin, magician: ce răspuns satisfăcător mi-aș da! Dar nu sînt nici una, nici alta. Nu sînt decît un om, și încă un om din cale afară plictisit de a fi. Hamlet nu greșește cînd spune ceva: *O, viața e o prostie amară!*

Și, apropo de prostie: mă întrebi dacă Nico Mavrocordat a fost cu adevărat dat afară din portofoliul său ministerial? DA! Coco a fost numit postelnic în locul lui. Voi merge să-l felicit din partea ta.

Ion Canta a fost dat afară, și un oarecare Mihăiță Mihalachi ocupă în momentul de față postul de director al Departamentului Internelor.

Gheorghe Ghica a fost de asemenea dat afară, dar locul de ministru continuă a fi vacant, în așteptarea unui căpătuitor. Restul nu merită cinstea de a fi numit. Iată pînă în prezent schimbările care au avut loc. De s-ar putea să fie toți dați afară, ce mare bucurie mi-ar face.

Adio, prietenul tău,

V. Alecsandri

Cucoanele Rolla[1] îți trimit complimente; Rolla, alde Rosetti etc. te îmbrățișează. Transmite, rogu-te, omagiile mele doamnelor din București, iar domnilor amicițiile mele. Hainele tale sînt gata; am spus lui Ortgies să le ducă la dl Ciocan, pentru ca acesta să ți le expedieze cum va crede mai convenabil*.

[1] Costăchiță N. Filipescu (1807—1854), maior, membru al „Frăției" și al „Asociației literare", deputat al Adunării, în care a ținut un răsunător discurs împotriva concesionării minelor propusă de Trandafiloff; „au vorbit ca un înger", scria N. Bălcescu lui Ion Ghica. A participat la revoluția de la 1848, fiind numit ministru de Finanțe în guvernul provizoriu; după înăbușirea revoluției se stabilește în Italia. Prin călătoria pe care o face în februarie-martie 1845, la Iași și Mînjina, stabilește legătura între tineretul revoluționar muntean și cel moldovean. V. Alecsandri îl socotește „unul din cei mai frumoși și mai eleganți tineri din societatea Bucureștilor", zugrăvindu-l în cuvinte elogioase. Cf.

* Traducerea scrisorii aparține lui Perpessicius.

V. Alecsandri, *Suvenire, Nicolae Bălcescu*, *loc. cit.*, p. 314 – n.a., reprodus în *Opere complete*, III, Buc., 1876, p. 533–536; G. Cardaș, *Scrisoare autobiografică adresată de V. Alecsandri filoromânului A. Ubicini în preajma anului 1856*, în *Floarea soarelui*, II, nr. 7–12, iulie-decembrie, 1928, p. 74–77; reeditată în V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, p. 146–158; Cornelia Bodea, *op. cit.*, p. 242–245, corespondența lui C. Filipescu cu Ion Ghica; Perpessicius, *op. cit.*, p. 242–245.

[2] Cf. aici VI, n. 5, despre călătoriile anterioare la București.

[3] Diplomația europeană acorda mult interes problemelor din Orient, unde se schimba echilibrul de forțe prin slăbirea puterii otomane.

[4] Sora poetului, Catinca, măritată cu Costache Rolla și Smaranda, sora acestuia, măritată cu Ion Docan.

XI

CĂTRE ZULNIA STURDZA

<1848, Hangu>

Ma chère Zulnia,

Vous avez dû apprendre déjà la débâcle[1] *ridicule et en même temps lamentable qui vient d'avoir lieu à Jassy grâce à l'imprévoyance et à la faiblesse de quelques gens qui n'ont pas su se maintenir à la hauteur des rôles qu'ils avaient ambitionnés. Notre cause a été indignement compromise par deux ou trois hommes qui ont soulevé les districts de Vasloui, de Berlad et de Houche sous le prétéxte d'une révolution et qui n'avaient en tête cependant qu'une simple conspiration.*

Qu'est-il arrivé? vous le savez déjà. Le Prince a arrêté la plupart des pauvres diables qui s'étaient

rendus à Jassy pour faire un coup de main. Les autres fuient et se cachent. C'est triste et ridicule.

Maintenant voulez-vous savoir, chère Zulnia, quel a été mon rôle dans tout cela? Celui de dupe! Oui, j'ai été indignement trompé, car on m'a mêlé indirectement à cette malheureuse affaire, sans me faire connaître le plan qu'on avait formé. J'ai agi de bonne foi tusqu'au dernier moment dans l'espoir d'une révolution qui devait assurer la nationalité roumaine et au dernier moment je me suis trouvé surpris dans un simple complot contre Michel Stourdza. Je n'ai pas le temps de vous expliquer en détail toute cette histoire pitoyable, mais quand nous nous rencontrerons, je vous dévoilerai des choses, des traits et des caractères qui soulèveront votre coeur d'indignation. Qu'il vous suffise de savoir que les C. Morouzy et les Basile Ghika qui étaient les chefs de la conspiration et qui se flattaient d'avoir quatre à cinq cents hommes armés dans la ville de Jassy, que ces messieurs, dis-je, ont quitté leur poste au moment de l'action, qu'ils ont abandonné Jassy la nuit, tandis que le lendemain on devait se rendre à la Métropole pour engager le mouvement, et qu'ils ont fait cela, sans même avertir leurs compagnons, de sorte que pendant cette même nuit, la police a fait main basse sur une foule de malheureux. Les Rosetti[2] *ont été pris ainsi qu'un tas de pauvres diables qui comptaient sur la foi de leurs chefs et qui attendaient leurs ordres. Le lendemain, personne ne s'est trouvé au rendez-vous donné à la Métropole et la débâcle a commencé d'une façon atrocement ridicule. Moi-même j'ai été forcé de m'enfuir pour échapper aux griffes des agents du gouvernement, et en ce moment je me trouve à Hangou*[3] *chez les Cantacuzènes, où je suis venu chercher l'hospitalité. Je suis assez*

souffrant, mon coeur saigne de rage et je suis malheureux autant que peut l'être un homme qui aime son pays et qui le voit compromis.

Adieu, chère Zulnie,

B. Alecsandri

Je voudrais me rencontrer avec Costaky avant de prendre une décision pour ce qui me regarde. Quand votre frère arrivera vous me le ferez savoir.

B.A.R., S 47(9)/LVIII

Ediții: V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 236–238.

⟨1848, Hangu⟩

Draga mea Zulnia,

Ai aflat desigur deja despre dezastrul[1] ridicol și de plîns în același timp, care a avut loc la Iași, datorită neprevederii și slăbiciunii unor oameni care nu au știut să se țină la înălțimea rolului la care aspirau. Cauza noastră a fost nedemn compromisă de doi sau trei oameni, care au ridicat ținuturile Vaslui, Bîrlad și Huși, sub pretextul unei revoluții, și care nu aveau totuși în cap decît o simplă conspirație.

Ce s-a întîmplat? O știi deja. Prințul a arestat pe cei mai mulți dintre nenorociții care s-au dus la Iași pentru a da o lovitură. Ceilalți fug și se ascund. Este trist și ridicol.

Acum vrei să știi, dragă Zulnia, care a fost rolul meu în toate acestea? Acela al păcălitului! Da, am fost nedemn înșelat, căci m-au amestecat indirect în această nefericită afacere, fără să mi se facă cunoscut planul care se întocmise. Am acționat de bună-credință pînă în ultimul moment, în speranța unei revoluții care trebuia să garanteze naționalitatea română, și în ultimul moment m-am găsit antrenat într-un simplu complot împotriva lui Mihail Sturdza. N-am timp să-ți explic în amănunt toată această istorie jalnică, dar cînd o să ne întîlnim, îți voi desvălui lucruri, trăsături și caractere care te vor scîrbi și te vor indigna. Este de ajuns să știi că unii ca C. Moruzi și Vasile Ghica, care erau șefii conspirației și care se lăudau că aveau patru-cinci sute de oameni înarmați în orașul Iași, că acești domni, cum îți spuneam, au părăsit postul lor în momentul acțiunii, că au părăsit Iașii noaptea, în timp ce a doua zi trebuia să se meargă la Mitropolie, pentru a începe mișcarea, și că au făcut aceasta fără chiar să vestească pe tovarășii lor, astfel încît chiar în aceeași noapte poliția a pus mîna pe o mulțime de nenorociți. Rosetteștii[2] au fost prinși precum și o grămadă de amărîți care se spijineau pe buna credință a șefilor lor și care așteptau ordinele lor. A doua zi nimeni nu se afla la întîlnirea fixată la Mitropolie și dezastrul a început într-un chip groaznic de ridicol. Eu însumi am fost silit să fug, pentru a scăpa din ghearele agenților guvernului, și în acest moment mă găsesc la Hangu[3], la Cantacuzinești, unde am venit să cer ospitalitate. Sînt destul de suferind, inima mea sîngerează de furie și sînt atît de nefericit cît poate fi un om care își iubește patria și care o vede compromisă.

Adio, dragă Zulnia,

V. Alecsandri

Aș vrea să mă întîlnesc cu Costache înainte de a lua vreo hotărîre în ceea ce mă privește. Cînd fratele dumitale va sosi, înștiințează-mă.

[1] Mişcarea revoluţionară de la Iaşi, din martie 1848 nu a avut un program comun bine precizat, unii dintre revoluţionari neurmărind decît răsturnarea domnului Mihail Sturdza şi a clicii sale de boieri, iar alţii urmărind reforme sociale indispensabile. Mişcarea a fost înăbuşită de la început, unii dintre conspiratori fugind chiar înaintea desfăşurării evenimentelor, alţii fiind arestaţi sau refugiindu-se peste hotare, unde au intrat în relaţii cu revoluţionarii ardeleni şi munteni, exilîndu-se apoi în străinătate, pentru a lupta mai departe, pentru ideea de libertate şi unire.

Evenimentele petrecute atunci au fost povestite de poet în *Un episod din 1848*, în *Convorbiri literare*, III, nr. 4, 15 aprilie 1869, p. 57–65, reluat apoi şi integrat în romanul *Dridri*, publicat în *Revista contimporană*, I, nr. 3, 1 mai 1873, p. 287–301; completată cu fragmentul inedit din ms rom. 817 de la B.A.R., a fost republicată de G.C. Nicolescu, în V. Alecsandri, *Proză*, Buc., 1966, p. 381–424. Lui Alecsandri i se datorează şi manifestul publicat în broşură, probabil la Braşov, fără indicarea locului tipăririi, *Protestaţie în numele Moldovei, a omenirei şi a lui Dumnezeu*, 20 p.; de asemenea şi redactarea în 12/24 mai la Braşov a programului revoluţionar moldovan, *Prinţipiile noastre pentru reformarea patriei*, care se păstrează în manuscris autograf la *Bibl. Acad. R.S.R., Filiala* Cluj M.S.C. 53–1951. Pentru participarea lui V. Alecsandri la revoluţie, vezi G.C. Nicolescu, *Viaţa lui V. Alecsandri*, Buc., 1962, p. 123–228.

[2] Fraţii Răducanu, Alexandru, Lascăr şi Dimitrie Rosetti, de la Răducăneni, însemnaţi participanţi la mişcarea revoluţionară şi opera de renaştere a României.

[3] Hangu, moşia familiei cneazului Alex. Cantacuzino, din ţinutul Neamţ. În scrisoarea adresată lui A. Ubicini, în 1856, Alecsandri evocă o impresionantă scenă de noapte, petrecută la această moşie în 1848, „ţăranii ţinînd într-o mînă puştile şi în alta lumînările aprinse, în timpul Învierii, se aplecau deasupra unei lăzi cu praf de puşcă, cu riscul de a sări în aer". Cf. G. Cardaş, *Scrisoare autografă...*, p. 75 şi V. Alecsandri; *Scrisori, însemnări*, Buc., 1964, p. 150.

XII

CĂTRE ALEXANDRU HURMUZAKI

Constantinopoli, 12 mai 1849

Iubite Alecule[1],

Am cetit cu multă plăcere rîndurile ce mi-ai scris şi, drept răsplată, îţi făgăduiesc în curînd să-ţi trimit bogată materie pentru foiletonul gazetei Bucovinei. Aici am descoperit la un prieten al meu, om cu duh şi judecată, o scriere însemnată, plăcută şi folositoare ţerilor noastre, *un roman de moeurs**, un soi de Jérome Paturot românesc, şi îndată am gîndit la tine, iubite Chiţegoiule. Această scriere ce bate în moravurile şi în defectele societăţii noastre din Bucureşti, este menită a trage luareaminte a tuturor cetitorilor, şi în urmare cred că nu poate figura mai bine aiure decît în *Bucovina*. Mă îndatoresc dar a-ţi trimite piste puţin partea întîie şi te îndemn a o tipări regulat în foiletonul gazetei tale. Prietenul meu ce doreşte *a păstra anonimul pentru toţi, afară decît pentru tine*, îţi este cunoscut bine, căci numele lui este Ion Ghica[2]. Destul e să cunoşti numele autorului, pentru ca să judeci de meritul operei sale... El aşteaptă hîrtiele sale de la Bucureşti şi îndată ce le va primi, eu însumi ţi-oi expedui partea întîie a scrierii de care ţi-am vorbit mai sus. Totodată, dacă cumva mi-a aduce oarecine hîrtiele mele de la Iaşi, ţi-oi trimite şi ceva din poeziile populare, pe care tu ştii a le preţui atît de bine. Eu doresc ca foaia Bucovinei să devie cel mai bun organ a respîndirii ideilor frumoase prin-

---

* Un roman de moravuri (fr.).

tre români și-ți făgăduiesc a lucra pentru ea cu aceeași rivnă cu care am lucrat pentru *Propășire*.

Acum să venim puțin la politică. Generalul Grabbe[3] a fost la Constantinopoli cu o misie secretă în privirea provințiilor noastre, și precît am putut afla, el a izbutit a încheea o convenție cu Poarta ce cuprindea următoarele condiții:

Art. 1 Nomimation des Hospodars par le Sultan pour 7 ans.

Art. 2 Suspension provisoire des Assemblées générales et leur remplacement par deux conseils de boyards et du haut clergé, l'un a Jassy et l'autre à Bucarest. Les attributions principales de ces conseils seront l'assiette de l'impôt et l'examen des budgets.

Art. 3 Deux Comités de révision pour procéder aux améliorations organiques; leur travail devra être approuvé par un haticheriff.

Art. 4 25 à 35 mille hommes de chaque côté des deux puissances suzéraine et protectrice occuperont les provinces jusqu'à la tranquilisation complète des frontières (de la Transylvania). Après quoi 10.000 hommes de chaque côté continueront cette occupation jusqu' à l'achèvement des travaux d'amélioration dans le Règlement organique. *Parmi ces réformes, procéder tout d'abord à la réorganisation de la milice.*

Art. 5 Deux commissaires impériaux pour donner des avis aux hospodars et s'entendre avec eux sur le choix des membres des comités de révision sus-indiqués.

Art. 6 Fixation du terme de 7 ans pour le présent acte.

*Art. 7 Réserve en faveur des traités antérieurs auxquels il n'est pas dérogé!**

Iată, iubite Alecule, cum ne-au urzit nouă lanțuri dușmanii noștri, și asta în ochii și sub nasul puterilor mari ale Europei[4].

De acum nu știu în cine să-mi mai pun nădejdea, căci și Dumnezeu pare că au părăsit cauza românilor. Poate că purtarea ungurilor să aducă ceva prefacere în trebi, dar și aceasta cine o poate asigura? Ceea ce m-am încredințat este că cei mici plătesc totdeauna oalele stricate. Turchia are destulă putere de braț, dar nu are destulă putere de suflet; în urmare ne-au jertfit și acum dușmanului nostru.

* Art. 1 Numirea domnilor de către sultan pe 7 ani.

Art. 2 Suspendarea provizorie a adunărilor generale și înlocuirea lor prin două consilii de boieri și înalți clerici, unul la Iași și altul la București. Atribuțiile principale ale acestor consilii vor fi fixarea impozitelor și examinarea bugetelor.

Art. 3 Două comitete de revizie, care să procedeze la îmbunătățirea Regulamentului organic; lucrul lor va trebui să fie aprobat de un hatișerif.

Art. 4 25—35 mii de oameni, din partea fiecărei dintre cele două puteri, suzerană și protectoare, va ocupa provinciile pînă la liniștirea completă a frontierelor (ale Transilvaniei). După care, 10 000 de oameni, din fiecare parte, vor continua această ocupație pînă la terminarea lucrărilor de îmbunătățire ale *Regulamentului organic*. Printre aceste reforme, să se procedeze mai întîi la reorganizarea miliției.

Art. 5 Doi comisari imperiali pentru a da sfaturi domnilor și să se înțeleagă cu ei, pentru alegerea membrilor comitetelor de revizie mai sus indicate.

Art. 6 Fixarea termenului de 7 ani pentru actul prezent.

Art. 7 Rezervă în favoarea tratatelor anterioare de la care nu este derogat (fr.).

Sfirşesc înştiinţîndu-te că Negri e sănătos şi că te sărută frăţeşte precum şi pe Gheorghiţă. Asemine fac şi eu pînă a nu închide acest răvaş.

Al tău frate,

V. Alecsandri

Alăturez aici o fabulă intitulată *Zimbrul şi Vulpea*[5]. Autor anonim.

B.A.R. ms rom. 3349, f. 3—4.

Ediţii: Voinţa naţională, XXI, nr. 5873, 16/29 noiembrie 1904, p. 1—2 (Il. Chendi şi E. Carcalechi, *Alecsandri şi românii din Bucovina); Convorbiri literare*, XL, nr. 6—8, iunie—august 1906, p. 585—587 (Il. Chendi, *Corespondenţa lui V. Alecsandri cu bucovinenii); Tribuna*, Arad, XIII, nr. 231, 24 octombrie-6 noiembrie 1909, p. 1—2.

[1] Alexandru Hurmuzaki (1823—1871), frate cu Eudoxiu şi Gheorghe Hurmuzaki, om politic şi publicist. A studiat dreptul la Viena; împreună cu fratele său, Gheorghe, au redactat gazeta *Bucovina* şi a înfiinţat „Societatea pentru cultura şi literatura română în Bucovina", în mai 1862. A fost membru al Academiei Române.

[2] Încercarea de roman a lui I. Ghica a fost identificată şi publicată de Dim. Păcurariu în Ion Ghica, *Documente literare inedite*, Buc., 1959, p. VII-XV. Cf. şi D. Păcurariu, *Ion Ghica*, Buc., 1965, p. 101—116. Autorul demonstrează, folosindu-se tocmai de indicaţia din această scrisoare a lui V. Alecsandri că este vorba de un roman în genul lui *Jérome Paturot* al lui L. Reybaud. Manuscrisul acestei încercări de roman îl cerea Ion Ghica, exilat la Constantinopol, lui Gr. Alecsandrescu, la care credea că-l lăsase; este actualul manuscris 2822 de la B.A.R., *(Istoria lui Alecu)* şi nu *Don Juanii din Bucureşti*, pe care i l-au atribuit Eugenia Carcalechi, Gh. Bogdan-Duică şi N. Iorga.

[3] Generalul rus Grabbe, trimis în misiune extraordinară la Constantinopol, în mai 1849, cînd a obţinut un important succes diplomatic.

[4] Informaţiile culese de emigraţi priveau punctele tratatului de la Balta-Liman.

[5] Fabula s-a publicat în *Zimbrul*, nr. 2, 6 iulie 1850, p. 8, sub iniţialele poetului.

XIII

CĂTRE NICOLAE BĂLCESCU

Paris, oct. 1851

Iubite Bălcescu,

Înainte de toate trebuie să-ţi mărturisesc bucuria ce ni-au pătruns cînd am aflat că te-ai hotărît a te aşeza la ţară[1], în apropiere cu Franţia şi sub un cer dulce precum îţi trebuie. Această hotărîre este cea mai înţeleaptă în toate privirile, iar mai ales în privirea sănătăţii tale şi a voeagiului ce are să facă prietena noastră[2], pentru ca să vie lîngă tine. Aşa dar armează-te de toată filosofia şi de tot curajul ce ai pentru ca să te cauţi şi să te vezi scăpat de suferinţi, atît morale cît şi fizice. Prinde la putere, dragul meu, pentru că ai mult a lupta în viitor, atît împotriva despotismului. cît şi împotriva braţelor mele carele precum ştii ţi-au dovedit îndestul cît sînt de puternice.

Un adevăr de care aşi dori să te pătrunzi iubite Monsiu este acesta că, dacă ii vroi cu energie să te însănitoşezi, te-ai însănitoşa fără doar şi poate. Clima sub care te găseşti, castelul în care locuieşti,

grădina plăcută care te înconjură, cerul albastru ce se întinde deasupra ta etc., toate aceste mulțemiri sînt de natura a adăogi mult la plăcerea unei vieți liniștite. Iar mai presus decît toate, societatea amicală ce ți se pregătește pentru un șir de luni întregi este cel mai sigur izvor de sănătate pentru tine. Eu îmi închipuiesc petrecerile iernii voastre de la Jera și crede-mă că mă simt transportat de dorința de a veni să iernez cu voi, dar din nenorocire sînt silit a mă întoarce în țară și a tremura de frig până la mai viitor, pentru înaintarea și gloria neamului românesc.

Tu însă în vremea aceasta ai să te desfătezi în plăcerile unui trai dulce și departe de toate grijile politicești. Întovărășit de prietina noastră ai să te pătrunzi toată ziua de razele călduroase a soarelui, de parfumul florilor și de frumusețea priveliștei ce se desfășură sub ferestrile tale. Încîntat de o nesfîrșită mulțemire și să găsești totdeauna lîngă tine o mînă prietenoasă, un glas iubitor, o dragoste frățească care te vor mînghiea, te va încuragea și te vor face să uiți durerile trecătoare ce te vor cerca.

Ferice de tine, dragul meu Bălcescu, că ai o natură atît de blîndă și simpatică, încît ori unde te-ai întors, ai întîlnit simțiră prietinoasă! Adă-ți aminte de cele ce ți-am spus odinioară și depărtează de la inima ta scepticismul acel amar, care te face să suferi așa de crud. Bucură-te dimpotrivă că ai știut a însufla dragostea frățească celor mai nobile ființi din patria noastră. Oricît să fie vieața de tristă și amară, e dulce lucru de a putea zice ca tine: „sînt inimi pe lume care mă iubesc".

După socotința mea, cea mai frumoasă parte a vieții se compune de simțirile ce insuflă și primește un om pe pămînt.

Gîndește dacă sînt mulți care să fi avut o parte atît de bogată ca tine și cunoaște adevărul odată pentru totdeauna (sic). Lasă-te a fi iubit precum ești și nu te mai revolta împotriva soartei. Aceasta este iarăși un chip de însănătoșire radicală, un sfat frățesc. Urmează-l dar, pentru dragostea tuturor celor ce te iubesc.

Al tău frate,

B. Alecsandri

B.A.R., ms. rom. 803, f. 41–42

Ediții: O. Densușianu, *Trei scrisori*, în *Noua revistă română*, III, nr. 31, 1 aprilie 1901, p. 303–304; P. Haneș, *O prietenie înălțătoare. Vasile Alecsandri și N. Bălcescu, Ibidem*, XV, nr. 6, 12 ianuarie 1914, p. 76; *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 232, 25 octombrie 1909, p. 9.

[1] Bălcescu hotărîse să se stabilească în satul Hyères, departamentul Var, în apropiere de Toulon, unde va rămîne de la mijlocul lui octombrie 1851, pînă la finele lui aprilie 1852. Într-o scrisoare către Ion Ghica din 7 octombrie 1851, îi descrie starea sănătății sale: „M-ai uitat cu totul. Sînt atîtea luni de cînd nu mi-ai scris. Adevăr că și eu nu ți-am scris cam de mult; dar apoi știi poate că am fost tot bolnav și destul de rău. Vărsături dese de sînge m-au slăbit cu totul, deosebit de tuse, ce tot mereu crește. Sănătatea mea s-a dus cu totul și nu cred să o mai redobîndesc. Cf. N. Bălcescu, *Opere*, *IV*, p. 380.

[2] Este vorba de Maria Cantacuzino (c. 1817–1898), fiica logofătului Nicolae Canta și a Pulheriei Sturdza, căsătorită mai întîi cu Gh. Stratulat (1835), apoi cu Alex. Cantacuzino, cneazul (1839). A trăit în străinătate, despărțită de soțul ei, care moare în 1884. În Franța a fost inspiratoarea și prietena pictorului Th. Chasseriau și a pictorului Puvis de Chavannes, cu care se și căsătorește în anul 1896. E cunoscută pentru prietenia și devotamentul arătate lui N. Bălcescu, cum și pentru prietenia cu V. Alecsandri și Ion Ghica.

XIV

CĂTRE ION GHICA

Paris, 27 8bre 1851

Mon cher vieux,

Tu m'as donné rendez-vous à Paris et à Londres, mais tu as trouvé bon cependant de ne pas te déranger de Constantinople. Je te comprends et t'approuve. Tout ce qui ressemble de près ou de loin à la paresse, possede *d'avance mon estime et mon approbation. Quoique cela, figure-toi que je forme de projets de travail! Oui, je me sens transporté dans les régions inconnues de l'activité et ce qui m'étonne c'est que je n'épprouve aucune frayeur. Je pars dans quelques jours pour la Moldavie en emportant de Paris la ferme décision de fonder une feuille scientifique et littéraire.*[1] *Je me suis mis déjà en quête d'articles et grâce à nos compatriotes poètes et prosateurs de Paris, j'ai déjà garni mon portefeuille assez rondement. Or, comme je ne saurais rien entreprendre sans t'en faire part, je m'empresse de te communiquer ce louable projet, afin qu'il reçoive ta sanction, accompagnée de plusieurs articles scientifiques. Je compte uniquement sur toi pour la partie sérieuse de la feuille. A l'oeuvre donc! Envoie-moi tes manuscrits par le plus court pour Paris. Adresse-les à mon frère qui me les expédiera à Jassy. N.B. La politique et tout ce qui y ressemble est rigoureusement exclue!*

Jean[2] *va se marier à une charmante parisienne. Il l'a demandée en mariage. La noce aura lieu au printemps. Mes amitiés à ta femme.*

Bălcescu va mal, il se trouve à Hyères, Dept. du Var, château Denis. Tes autres compatriotes sont dans la même position sociale que par le passé. Mme M. Cantacuzène est a Paris. Nous parlons souvent de toi.

B.A.

B.A.R., ms. rom. 803, f. 45

Ediţii: V. Alecsandri, *Corespondenţă*, Buc., 1960, p. 63—65; I. Ghica, *Scrisori*, vol. IV, ed. Il. Chendi, Buc., p. 8—9, (frag./trad.); V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, ed. H. Corbu, Chişinău, 1968, p. 168, (trad.).

Paris, 27 octombrie 1851

Dragul meu,

Mi-ai dat întîlnire la Paris şi la Londra, dar ai găsit totuşi cu cale să nu te deranjezi de la Constantinopol. Te înţeleg şi te aprob. Tot ce se aseamănă mai mult sau mai puţin cu lenea, are dinainte stima şi aprobarea mea. Cu toate că, închipuieşte-ţi fac proiecte de lucru. Da, mă simt transportat în regiunile necunoscute ale activităţii şi ceea ce mă miră e că nu încerc nici o spaimă. Plec peste cîteva zile în Moldova, ducînd cu mine de la Paris hotărîrea nezdruncinată de a întemeia o foaie ştiinţifică şi literară[1]. Am pornit deja în căutarea articolelor şi datorită compatrioţilor noştri, poeţi şi prozatori, de la Paris, mi-am rotunjit portofelul destul de repede. Dar cum n-aş putea întreprinde nimic fără să te înştiinţez şi pe tine, mă grăbesc să-ţi comunic acest proiect lăudabil ca să aibă aprobarea ta însoţită de mai multe articole ştiinţifice. Mă bizui numai pe tine pentru partea serioasă a revistei. La lucru, deci! Trimite-mi manuscrisele pe drumul cel mai scurt la Paris. Adresează-le fratelui meu, care mi le va expedia la Iaşi. N. B. Politica şi tot ce s-ar asemăna cu ea este cu stricteţe exclusă!

Iancu[2] se va căsători cu o pariziană încîntătoare. A cerut-o în căsătorie. Nunta va avea loc la primăvară.

Amicițiile mele soției tale.

Bălcescu merge rău, se află la Hyères, departamentul Var, castelul Denis. Ceilalți compatrioți ai tăi sînt în aceeași situație socială ca și în trecut. D-na M. Cantacuzino este la Paris. Vorbim adesea de tine.

V.A.

[1] Acest proiect este pe punctul de a se realiza în februarie 1852, cînd primește autorizația pentru apariția *României literare*. Cf. Arhivele Statului Iași, Tr. 1764, op. 2013, dos. 2351: dosarul „dumisale spătarului V. Alecsandri pentru publicația unor frazuri de *România literară* cu totul străină politicii", 4 ianuarie 1852. Revista este însă suspendată de la primul număr din pricina unui articol al lui Bălcescu despre Răzvan-vodă, în care preciza originea acestuia. Cf. și corespondența lui V. Alecsandri cu N. Bălcescu în acest volum scrisorile XIII și XV. Proiectul este realizat în sfîrșit pentru scurtă vreme în 1855, de la 1 ianuarie pînă la 3 decembrie, cînd revista este din nou suspendată. Cf. și Nestor Camariano, *Primul număr al României literare, din 1852, a lui Vasile Alecsandri*, în *Revista Fundațiilor*, VII, nr. 10, octombrie 1940, p. 132–147. Dosarul de la Arhivele Statului din Iași, citat mai sus, lămurește problema ridicată de autor în legătură cu data cererii lui V. Alecsandri, cu aceea a aprobării primite și a apariției primului număr. Cf. și V. Alecsandri, *Opere complete, Proza*, Buc., 1876, p. 558.

[2] Ion Alecsandri (1826? –1884), fratele mai mic al poetului. A îmbrățișat cariera militară, pe care o părăsește curînd și în care este reintegrat cu gradul de maior de domnitorul Cuza, care îl numește aghiotant domnesc, apoi agent oficios și agent diplomatic la Paris, pînă în 1866. Scos după căderea lui Cuza, izbutește cu greu, către sfîrșitul vieții sale, să fie numit corespondent al guvernului la Paris; corespondențele sale s-au publicat în *Pressa*. Stabilit definitiv la Paris, se căsătorește în 1852 cu Noémi Guillard, fiica unui doctor, cu care a avut trei fiice: Hélène, căsătorită Malherbe, Alice și Marie, căsătorite cu Georges și Charles Bal. V. Alecsandri acorda multă încredere și admirație fratelui mai mic, căruia nu o dată îi va cere sfaturi.

XV

CĂTRE NICOLAE BĂLCESCU

Iași, april 1852

Iubite Bălcescule,

Nu-ți pot spune bucuria ce m-au cuprins cînd am primit scrisoarea ta și am citit bunele știri ce-mi dai despre scumpa ta sănătate. Greu ți-am purtat grijă în toată iarna aceasta și multă frică am tras despre tine, dragul meu Bălcescule. Acea necontenită neliniștire au fost singura pricină a tăcerii mele. Crede-mă că adeseori am vroit să-ți scriu și m-am oprit temîndu-mă să nu te tulbur prin tristețea gîndurilor mele. Dar acum ești bine! Noroc bun să dea Dumnezeu! Mă simt fericit de această știre parcă așî fi căpătat o lume întreagă, căci te iubesc ca pe un dulce frate și așî vroi să împart cu tine zilele și sănătatea ce-mi sînt hotărîte de soartă. Totul acum e să te cauți, să te îngrijești tu însuți de tine, dacă vrei să ne dai nouă, prietenilor care te iubim, cea mai bună dovadă de dragostea ce ne porți. Ai trăit destul pentru tine, de capul tău, mai trăiește și pentru noi, de capul nostru. Auzi?

Este adevărat că nenorocitul meu jurnal au fost suspendat pînă a nu se naşte măcar şi aceasta din mai multe pricini unile mai dobitoceşti decît altele. Una din rezoanele pentru care mi-au închis gazeta au fost articolul tău: *Răsvan-vodă*, carele fiindcă au fost scris de tine s-au socotit de către domnul Stirbey ca un pamflet împotriva lui. Viţa ţigănească a acelui nenorocit domn au atins ambiţia stăpînitorului Ţării Româneşti.[1]

N.B. Nime nu apucase însă a ceti gazeta mea cînd au fost suspendate, căci numerul 1 nu ieşise. Ce să mai zici? Ce să le faci? I-am trimis şi eu dracului pe toţi cu toată înalta lor înţelepciune şi m-am lăsat de jurnalism ca să mă ţin de balade.

Ţi-am trimis două exemplare din partea I a baladelor şi nădăjduiesc să încep în curînd tipărirea părţi II[2]. Dar închipuieşte-ţi că în toate libreriile şi tipografiile Moldovei nu pot găsi hîrtie de tipar! Ce ticăloşie! Am dat comision să-mi aducă de la Dresda şi îndată ce o voi căpăta voi scoate la lumină şi urmarea baladelor.

Aceea a lui Mihai Viteazu nu am putut-o încă afla, deşi mulţi mi-au făgăduit că mi-or căuta-o; de aceea nu ţi-am trimis-o precum m-am îndatorit către tine, dar fii sigur că cum oi găsi-o, oi întrepta-o şi ţi-oi expedui-o ori unde te-i afla. Îţi trimit aice acum balada lui Constantin Brancovano, îndreptată gata[3]. Ea este un poem de minune. Îţi alăturez totodată şi partea din jurnalul meu, care cuprinde pe *Răsvan-vodă*. Poţi fi sigur că nici o foaie alta nu va avea gloria a-l tipări.

Cu toată dorinţa ce am de a te videa, iubite Bălcescule, nu pot fi de ideea ca prietena noastră[4] să facă voiajul Mediteranei, şi aceasta pentru mai multe pricini, şi mai ales pentru sănătatea sa. O călătorie de 15 zile pe mare i-ar fi foarte vătămătoare.

Eu sînt silit a nu mă mişca din Iaşi pînă la venirea fratelui meu, dar sînt sigur să pot pleca spre Paris la începutul lui septembrie.

Iubita noastră Elena Negri este înmormîntată în ograda bisericii greceşti din Pera. Mormîntul ei e acoperit cu o lespede de marmură pe care este săpată următoarea inscripţie:

ELENA NEGRI
Moldavia
4 mai 1847

Cînd îi merge să vizitezi acel mormînt, care cuprinde cea mai scumpă şi mai bogată parte a vieţii mele, să depui cîteva flori în suvenirul meu[5].

Al tău frate,

B.A.

Colonelul Gr. Leon îţi trimite frăţeşti închinăciuni. Îţi scriu acest răvaş în zioa Învierii. Afară e iarnă grozavă; viscol, lapoviţă, glod, putoare, toate ticăloşiile lumei! Vai de noi că de 6 luni de zile sîntem închişi prin case ca în temniţă, cînd de către omăt, cînd de către glod, cînd de către colb.

B.A.R., *ms rom.*, *803*, *f. 46–47*

Ediţii: O. Densuşianu, *Trei scrisori*, în *Nouoa revistă română*, III, nr. 31, 1 aprilie 1901, p. 304–305; P. Haneş, *O prietenie*, *ibidem*, XV, nr. 6, 1 ianuarie 1914, p. 76–77; *Tribuna*, XIII, nr. 234, 29 octombrie 1909, p. 7.

[1] Jurnalul era *România literară*, suspendată de la primul număr de apariţie. Cf. aici XIV, n. 1.

[2] Partea doua a *Baladelor* s-a tipărit la Iaşi, în 1853.

[3] Se deduce din aceste rînduri că V. Alecsandri nu numai „culegea“ poezia populară, dar și o „îndrepta“.

[4] Maria Cantacuzino. Cf. aici XIII, n. 2.

[5] Elena Negri își petrecuse ultimele zile bolnavă la Palermo, înconjurată de N. Bălcescu și V. Alecsandri, Cf. aici VII, n. 2. Durerea pentru moartea Elenei Negri, Alecsandri o împărtășise lui N. Bălcescu în scrisori care, din nefericire, nu ni s-au păstrat. dar despre care amintește Bălcescu în admirabila scrisoare pe care i-o scrie în 1 octombrie 1847 de la Paris: „Era și o altă pricină care mă făcea să aminez minutul d-a răspunde la scrisoarea ta din iulie. Scrisoarea aceasta m-a făcut tare să sufer. Am suferit de durerea ta ca și d-a mea... Știam și știu că rana unei asemenea pierderi este adîncă și înveninată și nu se poate lesne vindeca. Crez însă că n-ar trebui să ne lăsăm biruiți de durere, dar păstrînd necurmat în noi doi aducerea aminte a prietenii ce plîngem, să căutăm a ne purta bărbătește, a trăi astfel ca cum ea ar fi de față a ne privi. Eu crez că pre o ființă de rînd este iertat a o regreta ca oameni de rînd, iar pe Elena Negri s-o regretăm hrănindu-ne de spiritul ce a însuflat, făcînd fapte mărețe și lăudate, după inima sa.“ Și Bălcescu încheie: „Adio, iubite Basile, caută pentru dragostea țării tale și a prietenilor tăi a fi liniștit și a te ocupa cu vre-o frumoasă lucrare...“ Cf. N. Bălcescu, *Opere*, IV, p. 78–79.

XVI

CĂTRE ION GHICA

Jassy, 16 juin 1855

Mon cher vieux,

Il est bien vrai que je suis à la tête d'une feuille qui parait sous le titre de Romania literară[1]*; il est encore vrai que voilà six mois que je subis les douleurs*

de l'enfantement grâces à cette publication et que c'est à grand'peine que j'ai déjà accouché de 27 numéros.

Je te les envoie, conformément à ton désir, mais à la condition que tu prendras sur tes heures de prince régnant[2] *pour me rédiger quelques articles car je serais faché de ne pas voir figurer ton nom dans la* Romania literară *comme il a figuré dans la* Propașirea[3].

Rappelle-toi, mon cher vieux collègue, que c'est à toi, à Cogălniceano et à moi, que la Moldovalachie doit la meilleure publication périodique qui ait paru depuis la renaissance des lettres et de même que noblesse oblige... talent oblige également.

À l'oeuvre donc, mon cher vieux collaborateur, envoie moi la description de l'île de Samos, ou toute autre chose. N'importe quel produit de ta plume, sera le bienvenu et recevra une hospitalité toute princière dans les colonnes de ma feuille.

J'ai fait publier la traduction des ballades populaires à Paris, précédée d'une introduction d'Ubicini[4]*. Dans cette préface écrite avec chaleur, il fait mention de notre pauvre* Propașirea *et voici les propres termes dans lesquels il s'exprime à ce sujet:* „J'ai nommé les principaux collaborateurs du *Progres:* Ion Ghika, Cogălniceano et Alecsandri. Dans cette association de jeunes et hardis écrivains, le premier représentait la politique, Cogălniceanu l'histoire, Alecsandri, le plus jeune des trois, la poésie“.

Il faut donc que l'on retrouve ton nom dans la Romania literară, *quand on s'occupera plus tard du mouvement littéraire dans nos provinces.*

Te parlerai-je maintenant de la politique du pays? tu la connais de longue date; elle consiste comme toujours en intrigues de bas étage, en ambition mesquines, en changements de ministres etc... Quant à

la partie saine de la population, elle a les yeux fixés sur les événements de la Crimée ne pouvant plus les diriger du côté des conférences de Vienne[5]. *En tout cas, nous respirons à pleins poumons et nous attendons l'avenir en toute sécurité.*

Comment passes-tu ton temps dans ces parage fabuleux de l'île de Samos? Cette île existe-t-elle réellement? Ecris moi plus au long et plus en détail si tu as quelques instants de loisir.

Mikuli[6] *vient de publier quatre cahiers d'airs roumains. J'en ai mis de côté un bel exemplaire pour Mme Ghica, mais je ne sais comment le lui faire parvenir. Présente lui mes compliments en attendant.*

Adieu, ton ami,

Alecsandri

Negri se trouve à Vienne, à titre d'informateur auprès de la Conférance, il sera enchanté d'apprendre de tes nouvelles à son retour.

B.A.R., ms rom., 803, f. 61—62

Iaşi, 16 iunie 1855

Dragul meu,

Este foarte adevărat că sînt în fruntea unei foi care apare sub titlul de *România literară*[1], este încă adevărat că sînt iată şase luni de cînd sufăr durerile facerii, mulţumită acestei publicaţii şi că cu multă greutate am adus, pînă acum, pe lume 27 de numere.

Ţi le trimit, conform dorinţei tale, dar cu condiţia că îţi vei lua din timpul tău de prinţ domnitor[2] ca să-mi redactezi cîteva articole, căci aş fi supărat să nu văd figurînd numele tău în *România literară*, cum a figurat în *Propăşirea*[3].

Aminteşte-ţi dragul meu coleg, că ţie, lui Kogălniceanu şi mie, datoreşte Moldovalahia cea mai bună publicaţie periodică, apărută de la renaşterea literilor şi, după cum nobleţea obligă... talentul obligă de asemenea.

La lucru deci, bătrînul meu colaborator, trimite-mi descrierea insulei Samos sau orice altceva. Oricare produs al penei tale va fi binevenit şi va primi o ospitalitate princiară în coloanele foii mele.

Am pus să se publice traducerea baladelor populare la Paris, precedată de o introducere, de Ubicini[4]. În această prefaţă, scrisă cu căldură, el face menţiune de biata noastră *Propăşirea* şi iată proprii termeni în care se exprimă despre acest subiect: *„Am numit pe principalii colaboratori ai Propăşirii: Ion Ghica, Kogălniceanu şi Alecsandri. În această asociaţie de tineri şi îndrăzneţi scriitori, primul reprezenta politica, Kogălniceanu istoria, Alecsandri, cel mai tînăr din cei trei, poezia"*.

Trebuie deci să fie regăsit numele tău în *România literară*, cînd cineva se va ocupa mai tîrziu de mişcarea literară în provinciile noastre.

Să-ţi vorbesc acum despre politica din ţară? o cunoşti de mult; ea constă ca întotdeauna din intrigi de joasă speţă, din ambiţii meschine, din schimbări de miniştri etc...

Cît despre partea sănătoasă a populaţiei ea are ochii fixaţi asupra evenimentelor din Crimeea, nemaiputînd să-i îndrepte spre conferinţele de la Viena[5]. În orice caz noi respirăm din plin şi aşteptăm viitorul cu toată încrederea.

Cum îţi petreci tu timpul pe meleagurile fabuloase ale insulei Samos? Această insulă există real-

mente? Scrie-mi mai pe lung și mai amănunțit dacă ai cîteva clipe de răgaz.

Mikuli[6] tocmai a publicat patru caiete de arii românești. Am pus deoparte un frumos exemplar pentru doamna Ghica, dar nu știu cum să fac să-i parvină.

Prezintă-i omagiile mele, pînă atunci.

Adio, prietenul tău,

Alecsandri

Negri se găsește la Viena, cu titlul de informator pe lîngă Conferință, el va fi încîntat să afle știri despre tine la întoarcerea sa.

[1] Cf. aici XIV, nr. 1.

[2] Rămas în exil la Constantinopol, după revoluția din 1848, I. Ghica a fost numit de guvernul otoman bey (prinț) al insulei Samos, pe care a administrat-o cu deosebită pricepere, curățind-o mai ales de cuiburile de pirați.

[3] Cf. aici V, n. 9.

[4] Abdolonyme Honoré Jean Ubicini, (1818—1884), istoric și publicist francez. Chemat de C.A. Rosetti în Țara Românească, ia parte la revoluția de la 1848, devine secretarul guvernului provizoriu și al locotenenței domnești; după revoluție, reîntors la Paris, va sprijini prin relațiile sale și prin presă lupta pentru Unire a Principatelor. Pentru sentimentele sale filoromâne a fost făcut cetățean al României, în 1867, și membru onorific al Academiei Române, în 1871. A scris numeroase lucrări privind chestiunea Orientului și a Principatelor dunărene.

Ubicini a prefațat volumul *Ballades et chants populaires de la Roumanie, recueillis et traduits par V. Alecsandri*. Paris, 1855, și gramatica acestuia, Cf. aici XXVIII, n. 1.

[5] În lunile martie — iunie 1855, Puterile europene au ținut o serie de conferințe la Viena, avînd drept scop stabilirea preliminariilor păcii ce urma să se încheie cu Rusia. Deși terminate fără nici un rezultat precis, conferințele sînt importante pentru țările noastre pentru că aici s-a pus pentru prima dată, oficial, în discuția cercurilor diplomatice, problema *Unirii Principatelor*. Delegat al Moldovei la aceste conferințe a fost C. Negri. Cf. Marta Anineanu, *Costache Negri la conferința de la Viena din 1855*, în *Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena*, Viena, 1970, p. 110—113.

[6] Carol Miculi (1821—1897), compozitor, a fost elevul lui Chopin, a cules și transcris pentru pian patru caiete de arii naționale românești.

XVII

CĂTRE EDOUARD GRENIER

Paris, 10 octobre 1855

Mon cher Grenier[1],

Je vous suppose passablement furieux contre moi et j'en suis d'autant plus ravi que d'un seul mot je puis faire tomber toute votre colère. Ce mot, c'est votre ami Bixio[2] *qui se charge de le dire pour moi; lisez sa carte et vous y trouverez l'explication de mon silence. Je ne voulais pas vous écrire avant le retour d'Espagne de Mr. Bixio; or maintenant qu'il est à Paris, je ne saurais plus trouver de prétexte à ma paresse et je vous écris pour vous donner des nouvelles de vos amis les Grün*[3]*, Ubicini, Laurent-Pichat*[4]*, ainsi que de votre spirituelle amie de la rue de l'Évêque. Quant à Mr Bixio, je ne puis rien vous en dire encore par la raison toute simple que je viens à peine de recevoir sa carte et que ce n'est que demain soir que j'aurai le plaisir de le connaître. C'est de Constantinople seulement ou bien de Sébastopol que je vous*

donnerai de ses nouvelles. En atendant, sachez, o, monstre trop aimable que vous êtes adoré de toux ceux qui vous ont connu, plus ou moins dans l'intimité; les unes disent que vous êtes charmant, les autres que vous avez des qualités de coeur, d'autres que vous êtes doué d'une intelligence superiéure... et malgré cela personne ne semble s'être aperçu encore que vous étiez chauve! Il n'y a que Paris pour produire de ces admirables effets d'optique. Ah! mon vieil ami, qu'elle est donc bonne cette existence parisiene qui vous fait vivre par tous les bouts, par toutes les facultés, par le coeur, par l'intelligence, par tout ce que l'on veut. Et cependant je vais divorcer d'avec elle pas plus tard que dans quatre jours. Oui, hélas! la patrie m'appelle et les affaires aussi. Mais avant de me laisser victimer par elles je compte faire une legère pointe en Crimée pour voir un peu de heros. Je pars samedi pour Constantinople où je serai rendu le 25 de ce mois. De là je saute à pieds joints sur la tour Malakoff, puis quand j'aurai bien saturé mes regards de ce grand spectacle de destruction, je profiterai du voisinage pour venir passer l'hiver à Jassy. Voilà mon itinéraire. Fin novembre, je vous saute au cou.

Tout à vous

B. Alecsandri

Originalul, în Biblioteca din Besançon.

Ediții: Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri à Edouard Grenier, publiées avec une traduction et de notes par Georges Gazier, Paris, 1911, p. 18—20; V. Alecsandri, *Scrisori inedite. Corespondența cu Edouard Grenier, 1855—1885*, traduse și publicate cu o introducere de Alecsandrescu-Dorna, Buc., f.a., p. 14—16, (trad.).

Paris, 10 octombrie 1855

Dragă Grenier[1],

Presupun că ești destul de furios împotriva mea și sînt cu atît mai încîntat, cu cît cu un singur cuvînt pot să fac să-ți treacă mînia. Acest cuvînt, prietenul tău Bixio[2] se însărcinează să-l spună pentru mine: citește scrisoarea sa și vei găsi acolo explicația tăcerii mele. Nu voiam să-ți scriu mai înainte de întoarcerea din Spania a d-lui Bixio, dar acum, că este la Paris, nu aș mai putea găsi pretext lenei mele și-ți scriu pentru a-ți da vești despre prietenii tăi: Grün[3], Ubicini, Laurent-Pichat[4] cum și despre spirituala ta prietenă din strada l'Évéque. Cît despre d-l Bixio, nu pot încă să-ți spun nimic, pentru motivul foarte simplu că de-abia am primit scrisoarea sa și că numai mîine seară voi avea plăcerea să-l cunosc. Numai de la Constantinopol sau de la Sebastopol îți voi da vești despre el. Pînă atunci, să știi, o, monstru prea amabil, că ești adorat de toți cei ce te-au cunoscut mai mult sau mai puțin în intimitate; *unele* spun că ești fermecător, alții că ai calități sufletești, alții că ești înzestrat cu o inteligență superioară... și cu toate acestea nimeni încă nu pare să-și fi dat seama că ești chel! Numai Parisul poate produce asemenea admirabile efecte de optică. Ah! bătrînul meu prieten, ce plăcută este această existență pariziană, care te face să trăiești intens, prin toate facultățile, prin inimă, prin inteligență, prin tot ce vrei. Și cu toate acestea voi divorța de ea, nu mai tîrziu decît peste patru zile. Da, vai! patria mă cheamă și afacerile de asemenea. Dar mai înainte de a deveni victima lor, intenționez să fac un scurt popas în Crimeea ca să văd ceva eroi. Plec sîmbătă la Constantinopol, unde voi fi la 25 ale acestei luni. De acolo, drept pe turnul

Malakoff, apoi, după ce îmi voi fi îndestulat privirile cu această măreață priveliște de distrugere, voi profita de vecinătate pentru ca să vin să petrec la Iași. Iată itinerariul meu. La sfîrșitul lui noiembrie îți sar de gît.

Al tău,

V. Alecsandri

[1] Edouard Grenier (1819—1901), poet și diplomat francez, adept al romantismului, prieten cu ultimii romantici, Lamartine, Musset, Vigny. — A fost secretar de legație la Berlin, Berna, Francfurt; retras din diplomație, după lovitura de stat din 1851, acceptă în 1854 să devină secretarul particular al domnitorului Grigore Ghica al Moldovei, lîngă care rămîne pînă cînd acesta părăsește tronul, în timpul războiului Crimeii, iulie 1856. Prosper Mérimée este acela care îl pune în legătură cu Vasile Alecsandri, către care îi dă o scrisoare de recomandație, cînd pleacă în Moldova. Corespondența primită de Grenier de la V. Alecsandri se păstrează la biblioteca din Besançon și a fost publicată de Georges Gazier, cu un studiu introductiv în care relevă și marcanta personalitate a poetului român și legăturile sale cu Franța.

[2] Jacques Alexandre Bixio, (1808—1865), medic naturalist și om politic francez, fondator, împreună cu Bulez, al revistei *Revue des Deux Mondes*, fost deputat, închis după lovitura de stat din decembrie 1851, se ocupă mai tîrziu de chestiuni industriale și sociale. Alecsandri a frecventat salonul lui Bixio de la Paris.

[3] Alphonse Grun (1801—1866), juristconsult francez, fost avocat la Besançon, șef al secției legislative din Arhivele imperiale. Autor de lucrări literare, istorice și de drept.

[4] Léon Laurent-Pichat, literat și om politic francez, a colaborat la reapariția periodicului *Revue de Paris*. Într-o scrisoare adresată lui Grenier îi vorbește în termeni elogioși despre Alecsandri, care îl vizitase la Paris.

XVIII

CĂTRE MARIA CANTACUZINO

Jassy, 1 er mai 1856

Ma chère Madame Cantacuzène[1],

Je devrais commencer par vous adresser quelques petits reproches pour le silence que vous gardez depuis si longtemps envers moi, qui suis votre meilleur ami! Mais je n'ai jamais compris, pour ma part, les amitiés maussades et exigeantes, et je me contenterai pour cette fois, comme toujours d'ailleurs, de vous demander un franc et amical pardon, si vous croyez avoir quelques griefs contre moi. Vous le voyez, je donne l'exemple de l'humilité la plus chrétienne; donnez-moi à votre tour celui de l'indulgence et répondez-moi au plus vite pour me parler de votre chère santé et de vos projets pour cet été. Ma sœur[2], *qui vous embrasse tendrement, serait tout heureuse de vous trouver à Paris, où elle compte se rendre dans un mois et demi; quant à moi, je saurai bien vous trouver dans n'importe quel coin de la France vous serez cachée. En attendant, permettez-moi de vous présenter un de mes bons amis, Mr Grenier, lequel vient de faire un séjour de quinze mois parmi nous et qui s'est pris d'une telle affection pour notre pays qu'il voudrait le retrouver partout. Il ne saurait rencontrer un plus gracieux souvenir de la Moldavie qu'en vous, ma chère Madame Cantacuzène.*

Votre ami dévoué,

Alecsandri

Originalul, în Biblioteca din Besançon.

Ediții: Georges Gaziers, *Lettres inédites...*, Paris, 1911, p. 23; Vasile Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc., f.a., p. 19—20, (trad.).

Iași, 1 mai 1856

Dragă doamnă Cantacuzino[1],

Ar trebui să încep prin a vă adresa cîteva mici reproșuri, pentru tăcerea pe care o păstrați de atîta timp față de mine, care vă sînt cel mai bun prieten! Dar n-am înțeles niciodată, în ceea ce mă privește, prieteniile ursuze și pretențioase, și mă voi mulțumi de data aceasta, ca întotdeauna de altfel, să vă cer o sinceră și prietenoasă iertare, dacă credeți că aveți vreun motiv de plîngere contra mea. Vedeți, dau exemplu de umilința cea mai creștinească; dați-mi, la rîndul dumneavoastră, pe acela al indulgenței și răspundeți-mi cît mai repede, pentru a-mi vorbi de prețioasa dumneavoastră sănătate și de proiectele pentru vara aceasta. Sora mea[2], care vă îmbrățișează cu drag, ar fi foarte fericită să vă găsească la Paris, unde socotește să se ducă peste o lună și jumătate; în ceea ce mă privește, voi ști să vă găsesc indiferent în ce colț al Franței ați fi ascunsă. Pînă atunci, perimiteți-mi să vă prezint pe unul din bunii mei prieteni, dl. Grenier, care tocmai a stat cîtva timp printre noi și a prins așa drag de țara noastră, încît ar vrea să o regăsească peste tot. El n-ar putea să întîlnească o mai grațioasă amintire a Moldovei decît în dumneavoastră, scumpă doamnă Cantacuzino.

Prietenul dumneavoastră devotat,

Alecsandri

[1] Cf. aici XIII, n. 2.

[2] Catinca (1817?—1857), sora poetului, a fost căsătorită, în 1835, cu aga Costache Voinescu, cu care a avut 3 fete și un băiat; despărțită de acesta în anul 1843, se recăsătorește, în 1845, cu Costache Rolla. Chipul ei frumos ni s-a păstrat în tabloul lui Levaditi, din 1835; era cunoscută ca o femeie cultivată și spirituală.

XIX

CĂTRE EDOUARD GRENIER

Jassy, mai 1857

Mon cher Grenier,

Vous me demandez des aperçus rapides sur la différence de caractère et de moeurs qui existe entre les Valaques et les Moldaves. Que vous dirai-je? Cette différence ne consiste que dans quelques nuances assez difficiles à saisir. Notre ami Rousso[1] a dit dans un moment de bonne humeur que les Valaques étaient les Gascons de la Roumanie, et il ne s'est pas trompé de beaucoup. La vérrité est que nos frères d'au-delà le Milkov ont un penchant très prononcé pour ce qu'on appelle vulgairement la blague, mais cela provient du genre de vie qu'ils mènent et du peu d'intérêt qu'ils attachent au soin de leurs affaires. Toute la Valachie est dans Bucarest, c'est-à-dire que tout homme, jouissant de quelque fortune, aspire à goûter les délices de cette Capoue[2] valaque, en sorte que les propriétés sont abandonnées à des fermiers avides, pour la plupàrt Grecs ou Bulgares ou Serviens. Cet usage, dont les conséquences sont fatales pour les fortunes, engendre d'autres maux qui portent atteinte aux moeurs et aux caractères des individus. La grande agglomération d'oisifs dans les villes principales de la province, et particulièrement à Bucarest, a crée des goûts et des ambitions d'un ordre mesquin. Là, paraître est devenu un but, une nécessité. C'est à qui produirait le plus d'effet par sa mise, par ses épuipages, par son allure personnelle, et, comme on n'y est encore civilisé qu'à demi, vous vous imaginez bien les excentricités drôlatiques qui se produisent journellement. Mais ces petits travers ne préjugent en rien de la bonté et de l'aménité du caractère

valaque. On est en Valachie bon, aimable, hospitalier, tout comme en Moldavie. On y est plus gai, plus blagueur. Voilà toute la différence.

Les événements politiques de 1848 ont eu aussi une grande part d'influence sur une certaine classe de la population, celle des villes. La révolution de cette époque a laissé dans les esprits des germes d'enthousiasme peu modéré. A toute occasion, on est prêt à Bucarest à se parer de cocardes tricolores et à faire des manifestations soi-disant populaires. Mais dans tout cela il entre plus d'enthousiasme, susceptible d'évaporation, que de raison solide. En tou cas, les mobiles en sont toujours bons et patriotiques. A Bucarest, on adopte toute innovation politique, littéraire ou même sociale avec une légèreté étonante, tandis qu'à Jassy on y réfléchit à dix fois avant de l'adopter. Il suffit qu'un Monsieur quelconque présente un système nouveau d'ortographe, par exemple, fût-il stupide et impraticable, on en fait un culte. C'est ce qui arrive actuellement avec la terminaison ciune que l'on ajoute à la plupart des mots et avec la lettre ŭ dont on fait le fondement de l'orthographe. Il en est des modes et des idées comme des systèmes de linguistique, tout sert d'étincelle qui met le feu aux poudres.

Le caractère valaque est plus méridional que le nôtre, les moeurs s'en ressentent un peu, mais, à ⟨la⟩ première vue, elles sont les mêmes qu'en Moldavie. La vie est plus en dehors à Bucarest qu'à Jassy, on s'y promène davantage, on s'y ruine plus facilement.

En mettant cependant tout esprit de clocher de côté je trouve qu'il y a plus de sérieux, plus de tact, plus de comme il faut dans la société moldave que dans la société valaque. Nous avons des femmes beaucoup plus instruites et plus distinguées, et des hommes beaucoup plus pratiques. La littérature valaque a produit plus, mais non mieux que la littérature moldave, au contraire. Enfin, pour me résumer, j'ajouterai que la véritable cause des légères différences qui existent entre les habitants de Jassy et de Bucarest, c'est que nous autres ⟨nous⟩ sommes plus indépendants du gouvernement que les Valaques. Le peuple est le même dans les deux principautés.

B. A.

Tout à vous,

Je vous enverrai bientôt la traduction littéraire du conte des Perles[3].

Originalul, în Biblioteca Besançon.
Ediții: Georges Gaziers, *Lettres inédites*., Paris, 1911, p. 30—32; V. Alecsandri, *Scrisori inedite*..., Buc., f.a., p. 27, (trad.).

Iași, mai 1857

Dragă Grenier,

Îmi ceri cîteva scurte aprecieri asupra diferenței de caracter și de moravuri care există între valahi și moldoveni. Ce ți-aș putea spune? Această diferență nu constă decît în cîteva nuanțe destul de greu de sezisat. Prietenul nostru Russo[1] a spus într-un moment de bună dispoziție că valahii sînt gasconii României și nu s-a înșelat prea mult. Adevărul este că frații noștri de dincolo de Milcov au o înclinație foarte pronunțată pentru ceea ce se numește vulgar glumă, dar aceasta provine din felul de viață pe care-l duc și din puținul interes pe care îl acordă treburilor lor. Toată Țara Românească se rezumă la București, adică înseamnă că orice om, bucurîndu-se de ceva avere, rîvnește să guste plăcerile acestei Capua[2] valahe, astfel că, proprietățile sînt lăsate arendașilor lacomi, în

cea mai mare parte greci, sau bulgari, sau sîrbi. Acest obicei, ale cărui consecințe sînt fatale pentru averi, dă naștere la alte rele, care dăunează moravurilor și caracterului indivizilor. Marea aglomerație de trîndavi în orașele principale ale provinciei, și mai cu seamă la București, a creat gusturi și ambiții de un gen meschin. Acolo, a părea a devenit un scop, o necesitate. Se întrec în a produce mai mult efect prin ținută, prin echipagii, prin atitudinea personală, și cum nu s-au civilizat decît pe jumătate, vă puteți închipui excentricitățile caraghioase care se produc zilnic. Dar aceste mici cusururi nu prejudiciază cu nimic bunătatea și amabilitatea caracterului valah. În Țara Românească oamenii sînt tot atît de buni, de amabili, de ospitalieri, ca și în Moldova. Sînt aici ceva mai veseli, mai glumeți. Iată toată diferența.

Evenimentele politice din 1848 au avut de asemenea o mare parte de influență asupra unei anumite clase a populației, cea din orașe. Revoluția din această epocă a lăsat în spirite germeni de entuziasm puțin moderat. Cu orice ocazie, la București sînt gata să se gătească cu cocarde tricolore și să facă manifestații, așa zise populare. Dar în toate acestea intră mai mult entuziasm, susceptibil să se evaporeze, decît motive solide. În orice caz, scopurile sînt întotdeauna bune și patriotice.

La București, se adoptă orice inovație politică, literară, sau chiar socială, cu o ușurință uimitoare, în timp ce la Iași te gîndești de zece ori pînă să o adopți. Este de-ajuns ca un domn oarecare să prezinte un sistem nou de ortografie, de exemplu, chiar dacă este stupid și impracticabil, se face din el un cult. Este ceea ce se întîmplă actualmente cu terminația *ciune*, care se adaugă la majoritatea cuvintelor și cu litera *ŭ* din care se face fundamentul

ortografiei. Cu moda și cu ideile se întîmplă ca și cu sistemele de lingvistică, orice servește drept scînteie care pune foc pulberei.

Caracterul valah este mai meridional decît al nostru, moravurile se resimt puțin, dar la prima vedere sînt aceleași ca în Moldova. La București viața se petrece mai mult în afară decît la Iași, te plimbi mai mult, te ruinezi mai ușor.

Totuși, lăsînd la o parte orice spirit strîmt, găsesc că este mai multă seriozitate, mai mult tact, mai multă ținută în societatea moldoveană decît în societatea valahă. Noi avem femei mult mai instruite și mai distinse și bărbați cu mult mai practici. Literatura valahă a produs mai mult, dar nu mai bun decît literatura moldovenească, dimpotrivă. În sfîrșit, pentru a rezuma, voi adăuga că adevărata cauză a ușoarelor diferențe care există între locuitorii din Iași și cei din București este că noi ceilalți sîntem mai independenți față de guvern decît valahii. Poporul este același în cele două principate.

Al dumitale,

V. A.

Vă voi trimite în curînd traducerea literară a povestei *Mărgăritărelelor*[3].

[1] Alecu Russo.

[2] Capua, oraș în Italia, provincia Caserte; cucerit de Hanibal în anul 215, oferea, la acea vreme, viața cea mai bogată și mai plăcută; cuceritorul, care a petrecut iarna acolo, a fost acuzat că s-a lăsat subjugat de plăcerile orașului Capua.

[2] Poemul *Înșiră-te mărgărite*. Într-o scrisoare, care a urmat probabil imediat acesteia, îi trimete traducerea cu titlul *Les Perles, Conte populaire*. Dedié à Mme Zoe C. <antacuzène>. Cf. G. Gazier, *op. cit.*, p. 33–45; V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 31–46.

XX

CĂTRE VICTOR PLACE

Paris, 20 oct. 1857

Mon cher Mr Place[1]

Vous êtes vous jamais figuré de braves soldats chargés de garder une position loin du champ de bataille, le jour même où l'on doit livrer un combat décisif? Ces malheureux regardent faire leurs camarades et ils se mangent le coeur en entendant leurs cris de victoire. La seule satisfaction qui leur soit permise, c'est celle de jurer pendant qu'ils gardent l'arme au bras, et ils en usent tout en essuyant souvent de grosses larmes de rage.

Telle est ma position actuelle, après avoir participé activement au travail de la propagande de l'Union sous un prince étranger, après avoir contribué pour ma faible part à préparer mes compatriotes au rôle important qu'ils allaient être appelés à jouer devant les puissances occidentales, j'ai du songer un peu à ma santé delabrée et aller chercher en France de nouvelles forces pour les luttes à venir.

A peine arrivé à Dieppe, la nouvelle de mon élection à Bakcou[2]*, vint me surprendre dans mon lit où je souffrais le martyre depuis plusieurs jours. Mon premier mouvement fut de me lever et de partir, mais j'étais raide, et mon frère ainsi que mes amis me forcèrent à garder ma position horizontale. Quelques jours après je connus la composition du Divan et je me calmais, en me rassurant sur le résultat de ses futurs travaux. Je connaissais mon monde et je ne doutais plus un seul instant de la victoire. C'est alors seulement que je me suis décidé à suivre l'avis des médecins, c'est-à-dire à rester pour continuer mon traitement et je vous envoyais par dépêche telegraphique une espèce de démission.*

Maintenant, ai-je bien fait de rester à Paris pour servir la cause de mon pays? Bien des personnes me donneront tort, mais le vote unanime des membres du Divan en faveur de l'Union et d'un prince étranger, prouve que je ne m'étais pas trompé en me croyant plus utile en France qu'indispensable à Jassy. Puisque la victoire était certaine, en dehors de la moindre lutte, ma présence au Divan n'eut servi qu'à ma satisfaction personnelle, et c'est la chose à laquelle je pense le moins quand il s'agit des services à rendre à mon pays.

Ma décision prise, j'allai voir Mr votre frère que j'ai trouvé aussi bon, aussi amical que vous-même, et qui m'a serré la main comme à une vieille connaissance. Il approuva le projet que j'avais fait de représenter mon pays à l'étranger et de défendre ses intérêts par tous les moyens: il me donna les meilleurs conseils en ce sens et eut la bonté de me faire avoir une entrevue avec Mr Faugère. C'était le matin même de la réception de votre dépêche, qui annonçait le résultat de la grande séance du Divan. Je dis à Mr Faugère que mon pays avait fait dignement son devoir, que par sa conduite calme et patriotique, il venait de donner le plus éclatant démenti aux accusations perfides de l'Autriche, que par le choix de ses mandataires il avait fait preuve de tact et de bon sens, et qu'enfin le Divan en formulant les voeux du

pays, tels qu'ils étaient exprimés dans votre dépêche, avait su concilier et les intérêts de notre avenir et ceux de la politique de l'Empereur.

En conséquance, la Moldavie attendait en toute confiance la confirmation de ses voeux, car elle était certaine de l'appui de la France. Mr Faugère me répondit que l'Empereur serait très satisfait du vote de l'Assemblée Moldave; puis il me demanda si l'on ne pourrait pas réellement trouver un indigène qui fut à la hauteur du trône de la Roumanie. Je lui ai répondu: „Non, non, cent fois non", et cela pour mille et une raisons que je lui ⟨ai⟩ énumérées et qu'il trouve fort concluants. J'ajoutai enfin que l'Empereur n'ayant pas l'habitude de faire les choses à demi, nous avions tout lieu d'espérer qu'en nous accordant l'Union, il ne nous fera pas défaut d'un prince étranger.

Sur ce, je pris congé de Mr Faugère et j'en reçus la promesse d'être bientôt introduit auprès du comte Walevski[3].

Avant de terminer, je dois vous faire savoir que je me suis mis en rapport avec les plus grands journaux et que Le Siècle, Le Constitutionnel, La Presse, La Patrie *et* Les Débats *se sont constitués nos défenseurs les plus chaleureux. Lisez-les, vous en serez satisfait. Adieu, gardez-moi toujours une place dans votre bonne amitié.*

Tout à vous,

Alecsandri

B.A.R., ms fr. 135, f. 12–13

Ediții: M. Emerit, *Trois lettres inédites de Basile Alecsandri* (1857) în *Revue historique*, V, nr. 4–6, aprilie–iuni 1928, p. 140; V. Slăvescu, *Vasile Alecsandri și Victor Place în 1857*, în *Revista Fundațiilor*, 11, nr. 4, aprilie 1944, p. 148.

Paris, 20 octombrie 1857

Dragă domnule Place[1],

V-ați închipuit vreodată niște soldați viteji, însărcinați să apere o poziție, departe de cîmpul de luptă, chiar în ziua în care trebuie să se dea o bătălie decisivă? Acești nenorociți privesc pe camarazii lor luptînd și îi doare inima auzind strigătele lor de victorie. Singura satisfacție care le este permisă, este aceea de a înjura în timp ce stau cu arma în brațe, și folosesc această permisiune ștergîndu-și adesea lacrimi de furie.

Aceasta este poziția mea actuală, după ce am participat activ la munca pentru propagarea Unirii, sub un prinț străin, după ce am participat cu slaba mea parte la pregătirea compatrioților mei pentru rolul important pe care erau chemați să-l joace în fața Puterilor occidentale, a trebuit să mă gîndesc puțin la sănătatea mea zdruncinată și să mă duc să caut în Franța noi forțe pentru luptele viitoare.

De-abia ajuns la Dieppe, vestea alegerii mele la Bacău[2], a venit să mă surprindă pe patul de suferință, unde, de mai multe zile înduram toate chinurile. Primul meu gest a fost să mă ridic și să plec, dar eram înțepenit, și fratele meu, cum și prietenii, m-au forțat să-mi păstrez poziția orizontală. Cîteva zile după aceea, am aflat compoziția Divanului și m-am potolit, liniștindu-mă asupra rezultatului lucrărilor sale viitoare. Îmi cunoșteam oamenii și nu mă mai îndoiam nici o clipă de victorie. Abia atuncia m-am hotărît să urmez sfatul medicilor, adică să rămîn pentru a-mi continua tratamentul și v-am trimis printr-o depeșă telegrafică un fel de demisie.

Acum, făcut-am eu bine rămînînd la Paris pentru a servi cauza țării mele? Multe persoane vor spune că am greșit, dar votul unanim al membrilor Divanului în favoarea Unirii și a unui prinț străin, dovedesc că nu m-am înșelat socotindu-mă mai folositor în Franța decît indispensabil în Iași. Deoarece victoria era sigură, excluzînd cea mai neînsemnată luptă, prezența mea în Divan nu ar fi servit decît satisfacției mele personale și acesta este lucrul la care mă gîndesc cel mai puțin, cînd este vorba de a aduce servicii țării mele.

Odată hotărîrea luată, m-am dus să văd pe fratele dumneavoastră, pe care l-am găsit tot atît de bun, de prietenos, ca și dumneavoastră și care mi-a strîns mîna ca unei vechi cunoștințe. A aprobat proiectul pe care îl făcusem de a reprezenta țara mea în străinătate și de a apăra interesele ei prin toate mijloacele, el mi-a dat cele mai bune sfaturi în acest sens și a avut bunătatea de a-mi mijloci o întrevedere cu d-nul Faugère. Era chiar în dimineața primirii depeșei dumneavoastră, care anunța rezultatul marei ședințe a Divanului. Am spus d-lui Faugère că țara mea și-a făcut datoria cu demnitate, că, prin purtarea sa calmă și patriotică, dăduse cea mai răsunătoare desmințire acuzațiilor perfide ale Austriei, că prin alegerea mandatarilor săi, făcuse o dovadă de tact și de bun simț și că, în sfîrșit, Divanul formulînd dorințele țării, așa cum erau exprimate în telegrama dumneavoastră, a știut să împace interesele viitorului nostru, cu cele ale politicii împăratului.

În consecință, Moldova așteaptă cu toată încrederea confirmarea dorințelor sale, căci era sigură de ajutorul Franței. Domnul Faugère îmi răspunse

că împăratul va fi foarte mulțumit de votul Adunării moldovene; pe urmă m-a întrebat dacă în adevăr nu s-ar putea găsi un indigen care să fie la înălțimea tronului României. I-am răspuns: „Nu, nu, de o sută de ori nu" și aceasta pentru o mie și unul de motive, pe care i le-am înșirat și pe care le-a găsit foarte concludente. Am mai adăugat în sfîrșit că împăratul, neavînd obiceiul să facă lucrurile pe jumătate, era cazul să sperăm că acordîndu-ni-se Unirea, nu ne va lipsi de un prinț străin.

Cu acestea, am plecat de la d-nul Faugère și am primit făgăduiala de a fi în curînd introdus pe lîngă contele Walevski[3].

Înainte de a termina, trebuie să vă fac cunoscut că m-am pus în legătură cu cele mai mari jurnale și că *Le Siècle*, *Le Constitutionnel*, *La Presse*, *La Patrie* și *Les Débats* s-au constituit ca apărătorii noștri cei mai călduroși. Citiți-le, veți fi satisfăcuți.

Adio, păstrați-mi întotdeauna un loc în prietenia dumneavoastră prețioasă.

Al dv.,

Alecsandri

[1] Victor Place (1818—1875), consul al Franței la Iași, filoromân, a luptat pentru Unire, grupînd în jurul său elementele unioniste.

[2] Poetul mulțumește printr-o scrisoare alegătorilor din Bacău, asigurîndu-i de devotamentul său și de necesitatea de a rămîne să activeze la Paris, unde se va hotărî soarta Principatelor. Cf. B.A.R., ms rom. 3351, f. 112—113.

[3] Contele Alexandre Walevski, Colonna (1810—1868), om politic, ministru de externe al Franței.

XXI

CĂTRE EDOUARD GRENIER

Jassy, 1er octobre 1858

Votre lettre de Venise m'a doucement ému, cher Grenier, elle a réveillé en moi l'essaim des souvenirs, chères abeilles dorées, qui bourdonnent si agréablement dans mon cœur, toutes les fois qu'on les réveille! Vous avez donc réalisé le rêve que vous aviez tant caressé, celui d'aller vous bercer en gondole sur les lagunes de Venise; vous avez enfin vu cette merveille de l'Adriatique qui laisse de si fortes impressions à l'âme des poètes. Ne sentez-vous pas, après ce voyage, que vos forces sont doublées, que votre imagination a pris de plus vastes ailles pour parcourir le royaume du bleu? Chantez donc, cher poète, tant que vous avez encore devant les yeux le magnifique panorama de Venise, avec ses canaux, ses palais, ses gondoliers, ses porteuses d'eau et surtout avec ce non so chè *de mystérieux, qui attache et qui inspire les chanteurs. Vous avez vu, sans doute, les porteuses d'eau qui vont chaque jour remplir leurs seaux de cuivre au puits du palais des doges? Quand j'étais à Venise*[1], *mon gondolier, Toni, m'a raconté la légende suivante:*

Du temps de je ne sais plus quel doge, l'une de ces jeunes filles, la plus jolie (cela va sans dire), se rendit un matin dans la cour du palais ducal, pour puiser de l'eau. Pendant qu'elle était penchée sur la margelle du puits et qu'elle regardait en souriant son image flotter à la surface de l'eau, le fils du doge, accoudé à l'une des fenêtres du palais, admira la taille gracieuse de la jeune fille. Il aperçut un instant après sa figure dorée par le soleil et s'infiamo d'amore. *Immédiatement il chercha à s'en faire aimer et à la seduire, mais la charmante enfant résista bravement à toutes miroiteries de l'amour patricien du duc. Elle aimait, de son côté, Nello, le plus brave gondolier de Venise, le chanteur le plus célèbre des lagunes et de* la riva dei Schiavoni. *Pendant ce temps, la guerre éclata entre les Vénitiens et les Turcs. Le fils du doge partit avec les galères de la République, remporte une victoire signalée sur la flotte ennemie aux environs de Chypre, et revint à Venise, pour recevoir les grands honneurs qui l'attendaient. Le doge, son père, lui demanda, au nom de la République, quelle faveur il désirait pour prix de ses services. Il n'exigea que le droit d'élever jusqu'à lui une fille du peuple. La demande fut accordée et le mariage du jeune héros vénitien avec la jolie porteuse d'eau fut publié à haute voix sur les canaux et sur les places de Venise. Quelques jours après, il fut célébré dans l'église Saint-Marc et, au sortir de la cérémonie, les nobles époux montèrent en gondole pour aller prendre part à la course de Santa Martha. Cette course a lieu hors du canal de la Giudeca, en pleine mer. Or, il arriva que la gondole du duc, lancée à toute vitesse, fut brusquement coupée et coulée à fond par une autre gondole. Vous devinez sans doute que celle-ci était conduite par Nello.*

N.B. C'est depuis ce triste accident que les gondoles vénitiennes sont peintes en noir.

Voilà ma légende, cher Grenier, faites-en votre profit si vous la trouvez intéressante et digne d'un petit poème[2].

Et maintenant, parlons affaires politiques et autres. Mon mariage est remis au printemps pour cause de préoccupations politiques. La lutte qui va s'engager bientôt chez nous sera très violente. Le parti intelligent et désintéressé a ses vues sur Negri[3].

Adieu, cher ami, je regrette que vous n'ayez pas poussé votre excursion jusque chez nous. Vous aimez la Moldavie, mais on vous y aime aussi beaucoup, et toutes vos connaissances et amis me chargent pour vous des meilleures amitiés.

Tout à vous,

Alecsandri

Originalul, în *Biblioteca din Besançon*.

Ediții: George Gaziers, *Lettres inédites...*, Paris, 1911, p. 47–49; V. Alecsandri, *Scrisori inedite...*, Buc., f.a., p. 48–51, (trad.); V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 246–247, (trad.).

Iași, 1 octombrie 1858

Scrisoarea d-tale din Veneția m-a impresionat plăcut dragul meu Grenier, ea a trezit în mine un stol de amintiri, dragi albine aurite, care zumzăie atît de plăcut în inima mea, oridecîte ori sînt trezite. Ai realizat deci visul pe care l-ai nutrit atîta, acela de a te duce să te legeni în gondolă pe lagunele Veneției; ai văzut în sfîrșit această minune a Adriaticei care lasă atît de puternice impresii asupra sufletului poeților. Nu simți oare, după această călătorie, că puterile dumitale sînt îndoite, că imaginația a prins aripi mai întinse, ca să străbată împărăția albastră a apelor? Cîntă deci, poete drag, atît cît ai încă în fața ochilor măreața panoramă a Veneției, cu canalele sale, cu palatele sale, cu gondolierii săi, cu femeile care cară apă și mai ales cu acel *nu știu ce** misterios, care leagă și inspiră

* În original, în limba italiană.

pe cîntăreți. Ai văzut fără îndoială pe aducătoarele de apă care se duc în fiecare zi să-și umple căldările de aramă la puțul palatului dogilor? Cînd eram la Veneția[1], gondolierul meu, Toni, mi-a povestit legenda următoare:

În timpul nu mai știu cărui doge, una din aceste tinere fete, cea mai frumoasă (aceasta-i de la sine înțeles) se duse într-o dimineață în curtea palatului ducal, pentru ca să ia apă. În timp ce ea era aplecată pe marginea puțului și privea surîzînd imaginea sa plutind la suprafața apei, fiul dogelui, rezemat pe una din ferestrele palatului, admiră talia grațioasă a tinerei fete. El zări o clipă după aceea figura sa aurită de soare și *se aprinde de dragoste**. Imediat, caută să se facă iubit și să o seducă, dar fermecătoarea copilă rezistă curajos tuturor amăgirilor de dragoste patriciană a ducelui. Ea iubea, la rîndul său, pe Nello, cel mai brav gondolier al Veneției, cîntărețul cel mai celebru al lagunelor și de *la riva dei Schiavoni*. În acest timp, izbucni războiul între venețieni și turci. Fiul dogelui plecă cu galerele Republicii, obținu o victorie vestită asupra flotei dușmane în împrejurimile Ciprului și reveni la Veneția, pentru a primi marile onoruri care îl așteptau. Dogele, tatăl său, îl întrebă, în numele Republicii, ce favoare dorea ca preț al serviciilor sale. El nu pretinse decît dreptul de a ridica pînă la el o fată din popor. Cererea îi fu acordată și căsătoria tînărului erou venețian cu frumoasa fată care căra apă a fost strigată cu voce tare pe canale și pe piețele Veneției. Cîteva zile după aceea, ea a fost celebrată în biserica San-Marco și, la ieșirea de la ceremonie, nobilii soți se urcară în

* În original, în limba italiană.

gondolă pentru ca să ia parte la cursele Sfînta Martha. Această cursă are loc în afara canalului Giudeca, în plină mare. Dar, se întîmplă că, gondola ducelui, pornită cu toată viteza, fu brusc tăiată și scufundată de o altă gondolă.

Ghicești fără îndoială că aceasta era condusă de Nello.

N.B. De la acest trist accident gondolele venețiene sînt vopsite în negru.

Iată legenda mea, dragă Grenier, profită de ea, dacă o găsești interesantă și demnă de un mic poem[2].

Și acum, să vorbim afaceri politice și altele. Căsătoria mea s-a amînat pentru primăvară din cauza preocupărilor politice. Lupta care va începe în curînd la noi va fi foarte violentă. Partidul, inteligent și dezinteresat, își îndreaptă privirile către Negri[3].

Adio, dragă prietene, regret că n-ai împins excursia ta pînă la noi. Iubești Moldova, dar și aici ești de asemenea iubit, și toate cunoștințele și prietenii mă însărcinează pentru dumneata cu cele mai bune amiciții.

Al dumitale,

Alecsandri

[1] Poetul locuise la Veneția, împreună cu Elena Negri, de la 8 septembrie pînă la 12 noiembrie 1846. Cf. aici VII, n. 2.

[2] Grenier a scris poezia *Bigolaute*, în 1869, inspirîndu-se dintr-o versiune diferită de aceea a gondolierului Tonio. Cf. Gazier, *op. cit.*, p. 4, n. 1.

[3] Alecsandri era îngrijorat de luptele pentru alegerea candidaților la domnie și pentru triumful ideii de Unire. Cf. aici XX.

XXII

CĂTRE UN PRIETEN IMAGINAR

Iași, 1858

Amice[1],

Ne aflăm în ajunul unor mari evenimente și în luptă crîncenă pentru realizarea unui mare vis; Unirea Moldovei cu Valahia!... Austria și Turcia combat prin toate chipurile această sublimă tendință națională; însă nu vor izbuti a împiedeca regenerarea unui popor întreg.

Toți amicii noștri lucrează cu entuziasm sub impulsul acestei mari idei a Unirii, unii prin o propagandă verbală necurmată, alții prin organul ziarelor locale și străine, alții prin diverse influențe asupra spiritelor. Cît pentru mine am încercat să fac din scena română un auxiliar puternic pentru succesul luptei noastre. Prin drama istorică: *Cetatea Neamțului*, am avut mulțemirea a redeștepta în public amintirea gloriei străbune, și prin piesa *Cinel-Cinel* a pleda cauza Unirii.

Succesul ce au dobîndit aceste două opere dramatice, în acest moment de înflăcărare generală a spiritelor și de exaltare a sufletelor, probează că românii trec prin o fază politică din cele mai interesante și că, atît convingerile unora, cît și presimțirile altora, sînt conduse de o putere ocultă către același țel, adică: Afirmarea românismului în fața lumii.

Curagiu și bună sperare!... în curînd vom juca hora Unirii la lumina soarelui.

Și vom da mînă cu mînă
Cei cu inima română

Ediții: Vasile Alecsandri, *Teatru*, vol. I, Buc., 1875, p. XXI; Retipărită în edițiile următoare.

[1] Cf. aici II, n. 1.

XXIII

CĂTRE ION ALECSANDRI

Jassy, 20 Janvier 1859

Mon cher Jean,

Voici le récit des derniers événements; tu y verras comment j'ai failli devenir prince régnant et comment j'ai fait un bel acte d'abnégation en faveur de la bonne cause. J'en parle à mon aise parce que c'est là peut-être ce que j'ai fait de plus méritoire dans ma vie.

Les élections des députés terminées, on se compta. Trois partis bien distincts étaient en présence. Le parti Michel Stourdza, composé de quelques vieux vampires; celui de son fils, composé d'un nombre assez fort de fanatiques, et le parti national, lequel était en majorité, puisqu'à lui seul il comprenait plus de la moitié des députés.

Nous commençâmes par choisir un local pour nos réunions préparatoires et nous choisîmes l'appartement de notre pauvre ami Baletto, au cabinet d'Histoire Naturelle, ce qui fit donner à notre société le nom de la Société de l'Eléphant. Une fois installés nous rédigeâmes un journal, par lequel nous nous engagions sur l'honneur de combattre à outrance les candidatures des princes Michel et Grégoire Stourdza[2] et de voter à l'Assemblée pour celui d'entre nous qui réunirait le plus grand nombre de voix.

Jusque-là tout alla fort bien, mais bientôt l'ambition vint mordre au coeur plusieurs d'entre nous. Mavrojeni, Lascar Rosetti, Basile Stourdza et Lascar Catargi, organisèrent leurs partis et bientôt notre camp se trouva divisé en plusieurs fractions fort ennemies les unes des autres. Cogalniceano, de son côté, furieux de n'avoir aucune chance à être porté en avant, jeta le bradon de discorde parmi nous et seconda sans s'en douter les intrigues de Mavrojeni.

Cependant un nouveau parti se formait au milieu de ce tumulte de sottes passions, c'était celui des députés de la seconde classe, qui ne voulant plus de Ghika, Balche, Stourdza etc. sur le trône, avaient jeté les yeux sur moi. Ce parti était le plus nombreux, le plus actif, et un beau jour je me trouvait à la tête de la majorité dans le parti national. Ma candidature prenait de la consistance à vue d'oeil, on en parlait en ville, en province, et elle semblait satisfaire généralement le public. C'est alors que les haines se déchaînèrent, on alla jusqu'à répandre toutes sortes de calomnies sur mon compte, et plusieurs personnes que j'avais cru jusque là des amis, prouvèrent dans cette circonstance la pauvreté de leur coeur. Pendant que mes adhérents déclaraient qu'ils préféraient plutôt Grégoire Stourdza que les Basile Stourdza, Lascar Catargi, Mavrojeny etc... quelques-uns de ces messieurs disaient: „n'importe qui, excepté Alecsandri"; en sorte que grâce à nos discussions Grégoire Stourdza avait très beau jeu. Son parti était compact, tandis que le nôtre, divisé en plusieurs fractions, pouvait du jour au lendemain se débander et aller grossir les rangs de nos ennemis.

L'esprit de caste commencait à étouffer les principes salutaires, qui avaient guidé jusqu'alors le parti national, et celui-ci avait dégénéré en un foyer d'intrigues et d'animosités personnelles, qui contribuaient puissamment au but de Grégoire Stourdza.

Il fallait sortir de cette situation et sauver le pays par un acte d'abnégation. Je m'offris le premier à faire cet acte et l'avant-veille de l'élection du prince, me rendant à la salle de nos réunions, je tins à peu près ce langage: „Messieurs, les circonstances sont plus graves que jamais; l'ambition a mordu au coeur quelques-uns d'entre nous et nous a fait oublier les intérêts de notre pays en faveur de nos intérêts per-

sonnels. Voulons-nous perdre ou sauver le pays? voulons-nous le rendre la proie de nos adversaires? Non direz-vous. C'est bien, mais il faut le prouver, et quant à moi je prie Dieu de me foudroyer ici, sous vos yeux, avant que je contribue directement ou indirectement au triomphe de Grégoire ou de Michel Stourdza. Je viens donc déclarer hautement que je me désiste de tous mes droits au trône, quoique mon parti soit le plus puissant, et je demande à ce que chacun de nous suive mon exemple, en faveur d'un homme qui réunisse toutes les sympathies et qui groupe tous les partis en un seul. Vous avez deviné que c'est en faveur de Négri. Mr Lascar Rosetti vous desistez-vous en faveur de Négri? (réponse: oui), Mr Basile Stourdza, vous désistez-vous en faveur de Négri? (rep.: oui), Mr Mavrojeni, êtes-vous pour la candidature de Négri? (oui), Mr Cogalniceano, soutiendrez-vous notre ami Négri? (oui), et vous, Mr L. Catargi? (réponse négative). Vous êtes donc le seul qui ne veuillez pas céder de vos prétentions. Hé bien, si nos ennemis l'emportent, que la responsabilité retombe sur vous et les vôtres!"

C'était une scéne d'un effet dramatique, saisissant. On vint de tous côtés me complimenter sur ma conduite, et notre parti national ne fut plus partagé qu'en deux camps. Le camp Négri et le camp L. Catargi. Pourtant les personnes qui m'avaient choisi pour drapeau furent trés mécontentes de mon désistement; ils ne voulaient pas de Négri à cause de sa faiblesse de caractère et de sa parenté[2]; les Catargi n'en voulaient non plus à cause de ses idées sur le partage de la propriété. Ils s'entendirent donc ensemble pour opposer Couza à Négri, et lorsque nous procédâmes au tirage du scrutin, la veille de l'élection du prince, Couza eut la majorité des voix. Mavrojeni, malgré toutes ses menées occultes, n'eut que 5 voix et Négri

11. En un mot, Couza profita de toutes mes chances. Il ne pouvait en revenir de ce tour de roue de la fortune; il croyait à une plaisanterie. Pourtant il fallut bien se rendre à l'évidence lorsque le lendemain nous nous rendîmes à la Chambre avec la ferme décision de soutenir notre candidat et de combattre à outrance le prince Grégoire. Observons ici, à l'honneur de notre pays, que dans la nuit qui précéda l'élection du prince, Michel Stourdza avait ouvert ses caisses et avait mis 300.000 ducats à la disposition des députés pour se faire un parti, mais que personne ne toucha à son or maudit. Aussi le lendemain n'eut-il pas une seule voix à l'Assemblée. En revanche il s'est fait saigner deux fois, pour échapper à des attaques d'apoplexie.

Quelques jours auparavant on avait fait les généreux envers le prince Grégoire en l'admettant sur la liste des députés malgré ses états de service à l'étranger[3], et peut-être eût-on poussé cette imprudente générosité jusqu'à l'admission de ce Mr sur la liste des candidats au trône, sans un incident qui vint indigner l'Assemblée. La veille de l'élection du prince, je montais à la tribune pour engager le prince Grégoire à modérer son ambition et à nous prouver qu'il plaçait les intérêts de son pays au-dessus de ses propres intérêts: „Vous voulez devenir prince de Moldavie, lui dis-je. Cette ambition est grande et noble, car aux yeux des Moldaves il n'est pas de couronne plus belle que la couronne de Moldavie; mais avez-vous fait assez de sacrifices pour ce pays, pour mériter un pareil honneur? Avez-vous été notre compagnon de travail, avez-vous été simple soldat dans nos rangs, avant d'aspirer à devenir notre chef? Non. Vous avez été jusqu'à present loin de nous. Vous ne nous êtes pas assez connu. Travaillez donc d'abord avec nous, faites-vous apprécier, faites-

vous aimer et l'avenir pourra vous réserver de grandes destinées. Rappelez-vous des paroles que vous avez prononcées il y a quelques jours: «Il n'est pas de plus grand honneur que celui de faire partie d'une Assemblée aussi patriotique que celle-ci!» Tenez-vous en d'abord à cet honneur, votre rôle est indiqué, Vous occupez la place d'un représentant de la nation roumaine, et cette place, vous devez le savoir, est, dans bien des circonstances, supérieure à celle qu'occupe un prince régnant, de même que cette tribune, ce trône sacré de la nation toute entière est bien au-dessus du trône d'un seul homme. Hé bien, si vous avez un véritable coeur de roumain, montez souvent à cette tribune pour défendre les droits de votre pays, montez-y surtout dans un esprit de conciliation pour déclarer que vous vous désistez de vos prétentions au trône et le pays applaudira avec enthousiasme à cet acte de patriotique abnégation... etc".

Je fus sublime, dit-on, dans ce moment, mais mon éloquence ne produisit aucun effet sur le prince Grégoire. Son satellite Hourmousaki[4]*, répondit par un discours maladroit, dans lequel il voulut soutenir que personne n'avait fait autant pour la Moldavie, que son maître. À ces mots la Chambre fut saisie d'indignation. On rappela les scènes de 1848 et on décida de voter contre l'admission du prince Grégoire sur la liste de candidats au trône. C'est ce qui eu lieu, et notre homme fut repoussé à la grande majorité des voix. Dès ce moment, le parti Grégorien, n'ayant plus de chef, vint se ranger sous notre drapeau.*

Le lendemain, c'est-à-dire le neuvième jour après l'ouverture de l'Assemblée, nous procédâmes à l'élection du prince. Tous les soldats étaient sous les armes, et la ville entière sur pieds. Les tribunes de la Chambre pouvaient à peine contenir le monde

qui s'y pressait dès huit heures du matin. À midi juste, l'opération commença. Chaque député, à son tour, monta à la tribune pour faire le serment d'usage; la main placée sur l'évangile, chacun dut dire: Giur şi Dumnezeu să-mi fie întru agiutor!*, *puis, quant vint le tour du scrutin, chacun dut déclarer ouvertement le nom de son candidat et l'inscrire sur un parchemin préparé ad hoc. L'appel nominal étant fait par ordre alphabétique, j'étais toujours premier à ouvrir la marche. Je déclarais donc à haute voix que je votais pour Alexandre Couza... et tout le monde suivit mon exemple.*

Grégoriens et Mickeliens nous donnèrent la main pour proclamer notre prince à l'unanimité!

Te dire l'entousiasme qui produisit cette élection, est chose impossible. La joie d'avoir échappé aux deux Stourdza a été si spontaneé, si grande, que pendant trois jours la population de Iassy s'est livrée à de véritables folies. Des masses d'homme, portant des torches et des transparents alégoriques parcouraient les rues en criant: Vive le Prince! Vivent les députés! À bas les strigoï. *à mort Michel Stourdza! Le corps des oficiers, heureux d'avoir un prince sorti de leurs rangs, vinrent nous trouver, nous autres députés, au cabinet d'Histoire Naturelle; ils s'emparèrent de nous, nous portèrent en triomphe et nous disloquèrent à qui mieux dans leur accès d'enthousiasme. Je leur fis un* speech, *qui manqua ⟨de⟩ me devenir fatal, tant on me donna des preuves d'admiration. Le lendemain, jour de la St. Jean, je me rendis vers les neuf heures du soir chez Zizine*[5]*, lorsque je rencontrais une immense foule de peuple armé de torches, de drapeaux etc. J'eus beau vouloir éviter cette rencontre, on me reconnut dans mon traîne au*

* În original, în limba română, cu caractere chirilice.

et en un clin d'oeil je me vis entouré de plus de 3. 000 hommes, qui se mirent à crier en me saluant: Vive Alecsandri. Vive notre député, vive notre poète. On voulut m'arracher du traîneau, pour me porter en triomphe; deux commissaires de police qui se trouvaient là me défendirent en disant à la foule que j'étais malade. Enfin je pris la parole pour dire: Fraţilor! Să trăiască steagul Moldovei! Steagul românesc, pe care îl purtaţi cu atîta fală*! *À ces mots, je faillis être assourdi par les hourras. C'était une scène de nuit de plus fantastiques. Au milieu de ce tumulte, j'entendis une voix de véritable stentor criant:* Unde-i muzica? *La bande militaire s'avança à travers la masse compacte qui m'entourait. Alors la même voix reprit:* Cîntaţi, măi, hora Unirii, că Alecsandri au făcut-o!** *Nouveaux hourras accompagnés de danse, de chants. C'était magnifique! Je fus ainsi ahuri pendant une heure, après quoi la foule me laissa libre pour aller fêter Cogălniceano, Pano et d'autres.*

En un mot tout le monde est content d'avoir un prince nouveau et d'avoir échappé aux dangers qui menaçaient le pays. Les vieux grand boyards seuls ne savent où donner de la tête; ils n'y comprennent rien. Comment! disent-ils, un Couza prince régnant! C'est impossible, c'est un cauchemar! et pourtant le lendemain de l'élection de Couza ils allèrent tous faire les petits chiens devant lui. Jusqu'à Grégoire Stourdza, jusqu'à Michel Stourdza, eux-mêmes, tous se sont humblement prosternés devant le nouvel astre! O! vile engeance de ciocoïs!

---

* În original, în limba română, cu caractere chirilice.
** Idem.

Adieu, cher Jean, je suis heureux d'être resté avec ma chère indépendance et d'avoir contribué puissamment à sauver mon pays d'une immense calamité.

Ton frère, *Alecsandri*

Peut-être te verrai-je bientôt, car le prince veut me charger de porter ses lettres de remerciements aux rois et empereurs qui ont ratifié le traité de Paris.

***B.A.R.**, S 18(6)/LVII*
Ediţii: Documente privind Unirea Principatelor, vol. III, *Corespondenţa politică* (1855—1859), editată de Cornelia Bodea, Buc., 1963, p. 483—487.

Iaşi, 20 ianuarie 1859

Dragă Iancule,

Iată povestirea[1] ultimelor evenimente: vei vedea din ele cum era gata să devin prinţ domnitor şi cum am făcut un frumos act de abnegaţie în favoarea cauzei celei bune. Vorbesc despre aceasta fără greutate pentru că este, poate, ceea ce am făcut mai meritoriu în viaţa mea.

Odată terminate alegerile, a început numărătoarea. Erau prezente trei partide bine distincte. Partidul lui Mihail Sturdza, compus din cîţiva bătrîni vampiri; acela al fiului său, compus dintr-un număr destul de mare de fanatici, şi partidul naţional, care era în majoritate, pentru că el singur cuprindea mai mult de jumătate din deputaţi.

Noi începurăm prin a alege un local pentru reuniunile noastre pregătitoare şi am ales apartamentul bietului nostru Rallet, la Cabinetul de istorie naturală, ceea ce făcu să se dea societăţii noastre numele de Societatea Elefantului! Odată

instalați, am întocmit un jurnal, prin care ne angajam pe onoare să combatem cu înverșunare candidaturile prinților Mihai și Grigore Sturdza, și să votăm la Adunare pentru acela dintre noi care va întruni cel mai mare număr de voturi.

Pînă aici totul a mers foarte bine, dar în curînd ambiția mușcă inima mai multora dintre noi. Mavrogheni, Lascar Rosetti, Vasile Sturdza și Lascar Catargi, organizară partidele lor și în curînd lagărul nostru se găsi împărțit în mai multe fracțiuni dușmane între ele. Kogălniceanu, de partea sa, furios de a nu avea nici o șansă să fie împins înainte, a aruncat mărul discordiei printre noi și ajută fără să bănuiască intrigile lui Mavrogheni. În acest timp, un nou partid se forma în mijlocul acestui tumult de pasiuni josnice, era acela al deputaților clasei a doua, care nemaivoind nici pe Ghika, Balș, Sturdza etc. pe tron, aruncaseră ochii pe mine. Acest partid era cel mai numeros, cel mai activ, și într-o bună zi eu mă găsii în fruntea majorității în partidul național. Candidatura mea se întărea văzînd cu ochii, se vorbea despre ea în oraș, în provincie, și părea că satisface în general publicul. Atunci se dezlănțuiră urile, se merse pînă a răspîndi toate soiurile de calomnii pe socoteala mea, și mai multe persoane pe care le crezusem pînă atunci prietene, dovediră în această împrejurare micimea inimii lor. În timp ce aderenții mei declarau că ei preferau mai degrabă pe Grigore Sturdza decît pe Vasile Sturdza, Lascar Catargiu, Mavrogheni etc. ... cîțiva din acești domni ziceau: „oricare altul, numai Alecsandri nu"; așa încît mulțumită discuțiilor noastre Grigore Sturdza avea foarte multe șanse. Partidul său era compact, în timp ce al nostru, divizat în mai multe fracțiuni, putea de pe o zi pe alta să se risipească și să sporească rîndurile dușmanilor noștri.

Spiritul de castă începea să înăbușe principiile salutare, care conduseseră pînă atunci partidul național, și acesta degenerase într-un focar de intrigi și animozități personale, care contribuiau puternic la scopul lui Grigore Sturdza.

Trebuia să ieșim din această situație și să salvăm țara printr-un act de abnegație. Eu mă oferii primul să fac acest act și în preajunul alegerilor de domn, ducîndu-mă la sala reuniunilor noastre, ținui cam această cuvîntare: „Domnilor, împrejurările sînt mai grave ca niciodată; ambiția a mușcat de inimă pe unii dintre noi și ne-a făcut să uităm interesele țării în favoarea intereselor personale. Oare vrem noi să pierdem sau să salvăm țara? Vrem noi să o dăm pradă dușmanilor noștri? Nu, veți spune dv. Bine, dar trebuie să o dovedim, și în ceea ce mă privește, mă rog lui Dumnezeu să mă trăsnească aici, sub ochii dumneavoastră, mai înainte de a contribui direct sau indirect la triumful lui Grigore sau Mihail Sturdza. Vin deci să declar sus și tare că eu renunț la toate drepturile mele la tron, cu toate că partidul meu este cel mai puternic, și cer ca fiecare din noi să-mi urmeze exemplul, în favoarea unui om care să reunească toate simpatiile și care să grupeze toate partidele într-unul singur! Ați ghicit că este în favoarea lui Negri. Lascar Rosetti, renunțați în favoarea lui Negri? (răspuns: da). d-le Vasile Sturdza, renunțați în favoarea lui Negri (răspuns: da), d-le Mavrogheni, sînteți pentru candidatura lui Negri? (da), d-le Kogălniceanu, veți susține pe prietenul nostru Negri? (da) și dumneavoastră, d-le L. Catargi? (răspuns negativ). Sînteți deci singurul care nu vrea să cedeze din pretențiile sale: Ei bine, dacă inamicii noștri

ne-o iau înainte, răspunderea să cadă asupra dv. şi acelora ai dv. !"

Era o scenă de un efect dramatic, impresionant. Au venit din toate părţile să mă felicite pentru conduita mea, şi partidul nostru nu a mai fost împărţit decît în două tabere. Tabăra Negri şi tabăra L. Catargi. Totuşi persoanele care mă aleseseră ca reprezentant au fost foarte nemulţumite de renunţarea mea; ei nu voiau pe Negri din pricina slăbiciunii sale de caracter şi a rudeniei sale[2]; Catargii nu-l voiau nici ei din cauza ideilor lui asupra împărţirii proprietăţii. Ei se înţeleseră deci împreună pentru a opune pe Cuza lui Negri, şi cînd am procedat la scrutin în ajunul alegerii prinţului, Cuza a avut majoritatea voturilor. Mavrogheni, cu toate intrigile sale oculte, nu a avut decît 5 voturi şi Negri 11. Într-un cuvînt, Cuza a profitat de toate şansele mele. El nu putea să-şi revină din această întorsătură a soartei; credea că este o glumă. Cu toate acestea a trebuit să accepte evidenţa, cînd a doua zi ne-am dus la Cameră, cu hotărîrea fermă să susţinem pe candidatul nostru şi să combatem cu înverşunare pe prinţul Grigore. Să observăm aici, spre cinstea ţării noastre, că în noaptea care a precedat alegerea prinţului, Mihail Sturdza şi-a deschis cuferele şi a pus 300.000 de ducaţi la dispoziţia deputaţilor, pentru ca să-şi facă un partid, dar nimeni nu s-a atins de aurul său blestemat. De aceea a doua zi nu a avut nici un singur vot în Adunare. În schimb a pus să i se ia sînge de două ori, ca să scape de atacurile de apoplexie.

Cu cîteva zile mai înainte au făcut pe generoşii faţă de prinţul Grigore, admiţîndu-l pe lista deputaţilor, cu tot stagiul său de serviciu în străinătate, şi poate s-ar fi împins această imprudentă generozitate pînă la admiterea acestui domn pe lista candidaţilor la tron, dacă nu era un incident care a indignat Adunarea. În ajunul alegerii prinţului, mă urcam la tribună pentru ca să hotărăsc pe prinţul Grigore să-şi modereze ambiţia şi să ne dovedească că el pune interesele ţării sale deasupra propriilor sale interese: „Vreţi să deveniţi prinţ al Moldovei, îi spusei. Această ambiţie este mare şi nobilă, căci în ochii moldovenilor, nu este coroană mai frumoasă decît coroana Moldovei; dar aţi făcut destule sacrificii pentru această ţară pentru a merita o asemenea onoare? Aţi fost oare tovarăşul nostru de muncă, aţi fost simplu soldat în rîndurile noastre, mai înainte de a năzui să deveniţi şeful nostru? Nu. Aţi fost pînă acum departe de noi. Nu ne sînteţi destul de cunoscut. Munciţi deci mai întîi cu noi, faceţi-vă apreciat, faceţi-vă iubit şi viitorul va putea să vă rezerve o soartă măreaţă. Amintiţi-vă cuvintele pe care le-aţi pronunţat acum cîteva zile: «Nu este o mai mare onoare decît aceea de a face parte dintr-o Adunare atît de patriotică ca aceasta!» Mărginiţi-vă mai întîi la această onoare, rolul dv. este indicat. Ocupaţi locul unui reprezentant al naţiunii române, şi acest loc, trebuie să o ştiţi, este, în multe împrejurări, superior aceluia pe care îl ocupă un prinţ domnitor, după cum această tribună, acest tron sacru al naţiunii întregi este deasupra tronului unui singur om. Ei bine, dacă aveţi o adevărată inimă de român, urcaţi des la această tribună pentru a apăra drepturile ţării dumneavoastră, urcaţi-vă mai ales într-un spirit de împăciuire pentru a declara că aţi renunţat la pretenţiile dv. la tron, şi ţara va aplauda cu entuziasm acest act de abnegaţie patriotică... etc".

Se zice că am fost sublim în acest moment, dar elocvența mea nu a produs nici un efect asupra prințului Grigore. Satelitul său, Hurmuzaki[1], răspunse printr-un discurs stîngaci, în care voia să susțină că nimeni nu făcuse atît pentru Moldova. ca stăpînul său. La aceste cuvinte, Camera a fost cuprinsă de indignare. S-au amintit scenele din 1848 și se decise să se voteze contra admiterii prințului Grigore pe lista candidaților la tron. Este ceea ce a avut loc, și omul nostru a fost respins cu o mare majoritate de voturi. Din acest moment, partidul Gregorian, nemaiavînd șef a venit să se așeze sub drapelul nostru. A doua zi, adică a noua zi după deschiderea Adunării, procedarăm la alegerea prințului. Toți soldații erau înarmați, și tot orașul în picioare. Tribunele Camerei abia puteau să mai cuprindă lumea care se îngheșuia de la ora opt de dimineață. Fix la amiază operația a început. Fiecare deputat, la rîndul său, se urca la tribună, pentru a face jurămîntul obișnuit; cu mîna pe evanghelie, fiecare a trebuit să spună: *Giur și Dumnezeu să-mi fie întru agiutor!** , pe urmă, cînd a venit rîndul scrutinului, fiecare a trebuit să declare deschis numele candidatului său și să-l înscrie pe un pergament preparat ad hoc. Apelul nominal fiind făcut în ordine alfabetică, eram mereu primul ca să deschid marșul. Declaram deci cu voce tare că votam pentru Alexandru Cuza... și toată lumea urmă exemplul meu.

Gregorienii și Mihăilenii ne dădură mîna pentru a proclama pe prințul nostru în *unanimitate!*

Ca să-ți spun entuziasmul pe care îl produsese alegerea, este lucru imposibil. Bucuria de a fi scăpat de cei doi Sturdza a fost atît de spontană,

* În original, în limba română, cu caractere chirilice.

atît de mare, încît timp de trei zile populația Iașului s-a dedat la adevărate nebunii. Mase de oameni, purtînd torțe și tablouri alegorice străbăteau străzile strigînd: „Trăiască Prințul. Trăiască deputații! Jos *strigoii**, la moarte Mihail Sturdza!“ Corpul ofițerilor, fericit de a avea un prinț ieșit din rîndurile lor, veniră să ne găsească, pe noi, deputații, la Cabinetul de istorie naturală; ei puseră mîna pe noi, ne duseră în triumf și ne dislocară, care mai de care, în accesul lor de entuziasm. Eu le-am ținut un *speech***, care puțin a lipsit să-mi devină fatal, atîtea dovezi de admirații mi s-au dat. A doua zi, ziua de Sf. Ion, m-am dus către ora 9 seara la Zizine[5], cînd întîlnii o mulțime imensă de oameni înarmați cu torțe, cu drapele etc. Degeaba am vrut să evit această întîlnire, am fost recunoscut în sania mea și într-o clipă mă văzui înconjurat de mai mult de 3000 de oameni, care începură să strige salutîndu-mă: „Trăiască Alecsandri! Trăiască deputatul nostru, trăiască poetul nostru!“ Au vrut să mă smulgă din sanie, pentru ca să mă ducă în triumf; doi comisari de poliție care se găseau acolo mă apărară spunînd mulțimei că eram bolnav. În sfîrșit am luat cuvîntul pentru a spune: „*Fraților! Să trăiască steagul Moldovei! Steagul românesc, pe care îl purtați cu atîta fală***!* La aceste cuvinte, am fost gata să fiu asurzit de urale. Era o scenă de noapte dintre cele mai fantastice. În mijlocul acestui tumult, am auzit o voce de veritabil stentor strigînd: „*Unde-i muzica?*“*** Muzica militară înaintă prin masa compactă care mă înconjura. Atunci aceiași voce

* În original, în limba română.
** În original, în limba engleză.
*** În original, în limba română cu caractere chirilice.

începu: *„Cîntați, măi, hora Unirii, că Alecsandri au făcut-o!*"* Noi urale întovărășite de dansuri, de cîntece. Era minunat! Am fost astfel aiurit timp de o oră, după care mulțimea m-a lăsat liber pentru ca să se ducă să sărbătorească pe Kogălniceanu, Panu și alții.

Într-un cuvînt toată lumea este mulțumită de a avea un prinț nou și de a fi scăpat de pericolul care amenința țara. Numai bătrînii mari boieri nu mai știu ce să facă; ei nu înțeleg nimic. Cum! spun ei, un Cuza prinț domnitor! Este imposibil, este un coșmar! și totuși, a doua zi după alegerea lui Cuza, se duseră cu toții să facă sluj în fața lui. Pînă și Grigore Sturdza, pînă și Mihail Sturdza ei înșiși, cu toți s-au prosternat cu umilință în fața noului astru! O! josnică sămînță de *ciocoi***!

Adio, dragă Iancule, sînt fericit de a fi rămas cu iubita mea independență, și de a fi contribuit puternic să salvez țara mea de o imensă calamitate.

Fratele tău, *Alecsandri*

Poate te voi vedea în curînd, căci prințul vrea să mă însărcineze să duc scrisorile de mulțumire regilor și împăraților care au ratificat tratatul de la Paris.

[1] Modul în care s-a ajuns la alegerea lui Cuza în noaptea de 3 ianuarie 1859, pe locul de candidat unic al partidei naționale, a fost relatat de diverși contemporani și înregistrat de istorici și totuși unele date au rămas controversate. Am încercat într-un articol să restabilim, pe cît posibil, adevărul, utilizînd și alte informații, din care rezultă că alegerea lui Cuza a fost bine chibzuită dinainte și nu a fost o surpriză pentru acesta. Cf. Marta Anineanu, *Alexandru Ion Cuza, domn al Moldovei*, în *Magazin istoric*, III, nr. 1 (22), ianuarie 1969, p. 2–9.

* În original, în limba română cu caractere chirilice.
** În original, în limba română.

[2] Costache Negri era frate de mamă cu Cocuța Conachi-Vogoride, soția caimacamului, care se făcuse odios prin acțiunile sale antiunioniste. Temerea alegătorilor era neîntemeiată, nu numai pentru că loaialitatea și sentimentele unioniste ale lui Negri nu se puteau pune la îndoială, dar pentru că, însăși sora sa, Cocuța Vogoride, a dejucat planurile antiunioniste ale soțului său.

[3] Beizadea Grigore Sturdza (1821–1901), fiul domnitorului Mihail Sturdza, își făcuse stagiul în armata otomană, ajungînd general sub numele de Muklis-pașa; a trecut apoi în armata moldovenească.

[4] Constantin Hurmuzaki (1811–1869), magistrat, ministru de justiție și președinte al Curții de casație. A luptat pentru Unirea Principatelor.

[5] I.A. Cantacuzino-Zizine (1829–1897), literat și om politic, a tradus pentru prima dată, în limba franceză, opera lui Schopenhauer.

XXIV

CĂTRE DOMNITORUL ALEXANDRU IOAN CUZA

<1859>

Mon cher Prince,

Vous allez vous trouver dans peu de jours au milieu d'une population enthousiaste qui va vous acclamer comme chef de la Roumanie; vous serez entouré d'une société que vous ne connaissez guère et qui cherchera à donner une signification à chacun de vos gestes et à la moindre de vos paroles. Votre rôle, en dehors de la grandeur que les événements lui prètent, a aussi certaines côtés difficiles et ennuyeux; car en

ce moment toutes les imaginations vallaques sont en fermentation et l'on se fait de vous à Bucarest des portraits impossibles. Attachez-vous donc à donner de l'éclat au premier effet que vous produirez, car, bien souvent, tout dépend de la première impression. Vous êtes homme à vous faire adorer par le peuple et par la bourgeoisie; mais il ne faut pas négliger pour cela cette portion de la société qui occupe dans nos pays une haute position. C'est là que vous trouverez le plus de disposition à la malveillance et vous devez la prévenir. Autant que je connais nos frères, les Vallaques, ils aiment l'apparence. Acceptez donc franchement tous les honneurs que l'on vous décernera et faites en sorte que l'on apperçoive toujours le prince dans le bon camarade. Soyez ce qu'on appele en français... bon prince.

Je n'ai pas besoin d'ajouter que par les femmes vous parviendrez à vous créer des auxiliaires puissants dans la place.

Soyez aux petits soins avec ces charmants auxiliaires et tâchez d'en faire un véritable bataillon de coeurs dévoués.

Mes conseils vous feront rire. C'est fort bien, riez, mais suivez-les! et n'oubliez pas de vous attacher à Golesco[1] *et Jean Balaciano. Ce dernier est un homme de beaucoup de coeur et d'infiniment d'esprit. Je désire que vous en fassiez votre ami et alors gare à qui ferait mine de ne pas vous porter dans leur coeur.*

Je vous recommande aussi Jean Floresco, le frère de celui que vous connaissez, un homme instruit et qui peut rendre des services au pays: Nicolae Cretzulesco, un homme prudent... et quelque soient vos préventions à l'égard de Jean Ghica de Samos je n'hésiterai jamais de vous dire que c'est un des hommes les plus fins et les plus capables de notre pays. Le seul défaut qu'on lui trouve c'est dêtre ambitieux, mais quel mal y-a-t-il à vouloir être hors ligne? Croyez-moi, laissez toute prévention de côté et mettez cet homme à la place qu'il mérite. Le pays s'en ressentira en bien.

Et maintenant que je suis à la quatrième page que je vous ai ennuyé de politique, permettez moi cher prince de vous rappeler encore une fois les intérêts de mon frère. Vous savez que je n'ai pas hésité un instant de l'abandonner, quad il s'est agi de rendre service à notre pays. Je pars et Dieu sait ce qu'il adviendra de moi et du reste; mais je dis selon mon habitude: Fais ce que tu dois, advienne que pourra; ai-je besoin d'ajouter que je n'emporte aucune crainte par rapport aux intérêts de Jean: non, car la justice est pour lui et je suis certain que la justice sera respectée sous votre régime[2].

Adieu, cher Prince; soyez heureux autant que le désire votre ancien ami et camarade,

V. Alecsandri

Ediții: Arhiva societății științifice și literare din Iași, XII, nr. 5–6, mai–iunie 1901, p. 278–279; A.D. Xenopol, *Domnia lui Cuza-vodă*, vol. II (vol. VIII al *Istoriei românilor)*; Iași, 1903, p. 283–285; *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 242, 7/20 noiembrie 1909, p. 7.

<1859>

Iubite prințe,

Vă veți găsi peste puține zile în mijlocul unei populații entuziaste care vă va aclama ca șef al României; veți fi înconjurat de o societate pe care nu o cunoașteți deloc și care va căuta să dea o semnificație fiecăruia din gesturile voastre și celui mai neînsemnat cuvînt al vostru. Rolul ce-l veți avea, în afară de măreția pe care i-o dau chiar

evenimentele, are de asemenea şi părţi grele şi plictisitoare; căci în acest moment toate minţile valahe sînt în fierbere şi la Bucureşti vi se fac portrete imposibile. Încercaţi deci să daţi strălucire primului efect pe care îl veţi produce, căci, foarte adesea, totul depinde de prima impresie. Sînteţi bărbatul indicat să fie adorat de popor şi de burghezie, dar nu trebuie din pricina aceasta să neglijaţi acea parte din societate care ocupă în ţările noastre o înaltă poziţie. Aici veţi găsi cea mai mare înclinaţie spre reavoinţă şi va trebui să o preveniţi. Atît cît cunosc pe fraţii noştri, valahii, lor le place aparenţa. Acceptaţi deci sincer toate onorurile care vi se vor da şi faceţi în aşa fel ca să se întrevadă întotdeauna prinţul în bunul camarad. Fiţi ceea ce se cheamă în franţuzeşte... un prinţ plăcut.

Nu am nevoie să adaug că prin femei veţi parveni să vă creaţi alianţe puternice în acest rang.

Fiţi plin de atenţie pentru aceste fermecătoare ajutoare şi încercaţi să vă faceţi din ele un veritabil batalion de inimi devotate.

Sfaturile mele vă vor face să rîdeţi. Foarte bine, rîdeţi, dar urmaţi-le! şi nu uitaţi să vă apropiaţi de Golescu[1] şi Ion Bălăceanu. Acesta din urmă este un om cu multă inimă şi infinit spirit. Doresc ca el să vă devină prieten şi apoi vai de cine ar părea să nu vă aibă la inimă.

Vă recomand de asemenea pe Ioan Florescu, fratele aceluia pe care îl cunoaşteţi, un om instruit şi care poate să aducă servicii ţării. Nicolae Kretzulescu, un om prudent... şi oricare v-ar fi îndoielile faţă de Ion Ghica de Samos, nu voi şovăi niciodată să vă spun că este unul dintre bărbaţii cei mai fini şi cei mai capabili din ţara noastră. Singurul defect care i se găseşte este de a fi ambiţios,

dar ce rău este de a voi să fii excepţional? Credeţi-mă, lăsaţi orice îndoială de o parte şi puneţi pe acest om la locul pe care îl merită. Ţara se va resimţi în bine.

Şi acum cînd sînt la a patra pagină şi că v-am plictisit cu politica, permiteţi-mi, iubite prinţe, de a vă reaminti încă odată interesele fratelui meu. Ştiţi că nu am şovăit nici o clipă să-l părăsesc, cînd a fost vorba să fac un serviciu ţării noastre. Eu plec şi Dumnezeu ştie ce se va întîmpla cu mine şi cu restul; dar eu spun după obiceiul meu: Fă ceea ce va trebui, fie ce-o fi! oare am nevoie să adaug că nu am nici o temere referitoare la interesele lui Iancu? nu, căci dreptatea este de partea lui şi sînt sigur că dreptatea va fi respectată sub regimul vostru.[2]

Adio, iubite prinţe; fiţi fericit atît cît o doreşte vechiul vostru prieten şi camarad,

V. Alecsandri

[1] Nicolae Golescu.

[2] Alecsandri, numit ministru de externe al Moldovei, pleca în străinătate cu misiunea de a obţine recunoaşterea dublei alegeri al lui Cuza. El solicită pentru fratele său postul de agent al Principatelor la Paris, sarcină care îi va fi acordată.

XXV

CĂTRE ION ALECSANDRI

25 mars 1859, Turin

Mon cher Jean,

Je t'ai écrit hier pour t'engager d'aller te présenter au comte de Cavour, qui est parti pour Paris et qui a manifesté le désir de faire ta connaissance.

Dans ton entrevue tu tâcheras de convenir avec son Excellence des moyens de transport des objets[1] *que tu sais et tu lui parleras de la necessité de fonder à Turin une chaire de littérature roumaine, à l'effet de populariser notre cause en Italie. Mr Vegezzi*[2] *se chargerait volontiers de faire ce cours et il ne demande aucuns émoluments pour cela. En même temps, tu remercieras le comte de notre part pour la bibliothéque italienne dont il a fait don à l'Université de Bucarest, et tu lui demanderas pour notre pays la faveur d'envoyer des élèves à l'école militaire de Piémont. Ce sont autant de moyens de resserer les liens de parenté et de sympathie qui existent entre les Italiens et les Roumains. Je te laisse le soin de développer cette thèse, avec ce talent oratoire que tu possèdes quand il le faut.*

L'aspect que le Piémont présente en ce moment est admirabile. On s'arme, on se prepare à une grande lutte, et tout cela se fait dans le plus grand ordre et dans un silence effrayant. Les contingents arrivent de toutes parts et vont prendre leur place dans les rangs de l'armée comme de vieux soldats disciplinés. Près de sept mille refugiés sont venus s'enroler et chaque jour on en voit arriver de tous les coins de l'Italie. c'est beau, c'est sublime et Dieu doit proteger une cause aussi sacrée que celle de l'indépendance de l'Italie.

Ce qui me frappe surtout, c'est le serieux, le calme avec lequel on va se ranger sous les drapeaux. On dirait assister à l'approche d'un orage terrible précédé d'un morne silence. Aussi quelque soit l'attitude de la France, le Piémont ne peut plus reculer. Ses engagements vis-à-vis ⟨de⟩ *la nation italienne et l'état de se finances exigent une solution prompte, tranchée par le sabre.*

Le comte de Cavour, étant parti et ma mission étant terminée, nous partons[3] *aujourd'hui même pour Gênes, afin d'abréger notre absence de Paris.*

Tout à toi, *V. A.*

B.A.R., S 18 (13)/LVII

Ediţii: Marta Anineau, *Din activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri,* în *Studii şi materiale de istorie modernă,* vol. II, Buc. 1960, p. 266—267.

25 martie 1859, Turin

Dragă Iancule,

Ţi-am scris ieri pentru a te îndemna să te duci să te prezinţi contelui Cavour, care a plecat la Paris şi care a manifestat dorinţa să te cunoască. La întrevedere vei încerca să aranjezi cu excelenţa sa mijlocul de transport al obiectelor[1] despre care ştii şi îi vei vorbi despre necesitatea de a întemeia la Turin o catedră de literatură română, cu scopul de a populariza cauza noastră în Italia. Domnul Vegezzi[2] s-ar însărcina să facă acest curs şi nu-mi cere pentru aceasta nici un onorar. În acelaşi timp, vei mulţumi contelui din partea noastră pentru biblioteca italiană pe care a dăruit-o Universităţii din Bucureşti şi îi vei cere pentru ţara noastră favoarea de a trimite elevi la şcoala militară din Piemont. Toate acestea sînt bune mijloace de a strînge legăturile de rudenie şi de simpatie care există între italieni şi români. Îţi las grija de a dezvolta această teză, cu acel talent oratoric pe care îl posezi cînd trebuie.

Înfăţişarea pe care Piemontul o prezintă în acest moment este admirabilă. Se înarmează, se pregăteşte de o mare luptă, şi toate acestea în cea mai mare

ordine și într-o tăcere înfricoșătoare. Contingentele sosesc din toate părțile și își vor lua locul în rîndurile armatei ca niște vechi soldați disciplinați. Aproape șapte mii de refugiați au venit să se înroleze și în fiecare zi se văd venind din toate colțurile Italiei, este sublim și Dumnezeu trebuie să protejeze o cauză atît de sfîntă ca aceea a independenței Italiei.

Ceea ce mă impresionează mai ales, este seriozitatea, calmul cu care oamenii se duc să se rînduiască sub drapele. S-ar zice că asiști la apropierea unei furtuni teribile, precedată de o tăcere mohorîtă. De aceea oricare ar fi atitudinea Franței, Piemontul nu mai poate da înapoi. Angajamentele sale față de națiunea italiană și starea finanțelor sale pretind o soluție promptă și hotărîtă cu sabia.

Contele Cavour, fiind plecat și misiunea mea fiind terminată, plecăm[3] chiar astăzi la Genova, pentru a scurta absența noastră din Paris.

Al tău,

V. A.

[1] Se referă la transportul armelor destinate sîrbilor, care, trebuiau să fie trecute clandestin prin țara noastră. Despre participarea lui V. Alecsandri la delicatul conflict diplomatic care a avut loc cu această ocazie, vezi Marta Anineanu, *op. cit.*

[2] Giovenele Vegezzi-Ruscalla (1798—1866), scriitor și om politic italian. Relațiile sale cu Cavour și C. Nigra, care îi era ginere, i-au permis să sprijine în 1856 interesele Principatelor. În 1866 a fost proclamat cetățean de onoare al țării noastre.

[3] Poetul folosește pluralul pentru că în călătoria sa în Italia a fost însoțit de cumnata sa, Noémi, soția lui Iancu Alecsandri.

XXVI

CĂTRE COSTACHE NEGRI

Paris, 10 nov. 1861

Cher vieux,

Baligot[1] *m'a donné lecture de ta dernière lettre, celle où à propos de mon projet de voyage au Japon, tu me maltraites avec une colère si amicale et si touchante. Ainsi donc, à tes yeux je ne suis rien moins qu'un pauvre insensé parce que cédant à une aspiration irrésistible de ma nature, je veux aller visiter ces régions lointaines, dont nous avons souvent parlé ensemble avec enthousiasme. Rapelle-toi nos rêves de voiage en Afrique et aux Indes et sois juste à mon égard en ne truvant pas monstrueux que je veuille les réaliser. Mais, diras-tu, la patrie reclame les services de tous ses enfants, et il n'est permis à aucun Roumain de se soustraire à ses devoirs envers la Roumanie, etc. etc. Hé! mon cher vieux lorsque je consulte ma conscience et que je lui demande si depuis vingt ans j'ai bien réellement servi mon pays, la conscience me répond: Oui, sans hésiter et par suite elle m'accorde largement le droit de faire enfin quelque chose pour moi, aprés avoir tant fait pour les autres.*

Cela ne veut pas dire que je me crois quitte envers la Roumanie, non, je mourrai, j'en suis certain comme j'ai vécu, en travaillant à sa gloire et à sa prosperité, mais cela veut dire que je ne dois plus m'enterrer dans le ventre d'un portefeuille ministériel comme Jonas dans celui de la baleine, que je ne dois plus me condamner à vivre ou plutôt à dépérir dans l'atmosphère de petites intrigues de cabinet, ni à prendre part aux luttes mesquines de la Chambre, luttes dans lesquelles je finirai toujour par succomber parce que j'ai plus de coeur que de cervelle.

Il est une chose qui m'étonne grandement de ta part, mon cher vieux, c'est qu'après vingt et tant d'années d'amitié inalterable tu me connaisses si peu et que tu t'obstines à ne voir en moi qu'un vagabond fantaisiste, doué de quelques bonnes facultés, mais les èparpillant au hasard, sans ordre et sans but. Pourquoi donc, toi qui est la justice et la droiture même ne pas t'avouer cette bonne vérité une fois pour toutes, à savoir que j'aime mon pays aussi bien qu'un autre, mais que je le sers à ma façon. Tout le monde ne peut pas et ne doit être scribe ou cordonnier, et une nation qui se régénère a besoin d'une infinité d'action diverses qui contribuent au même résultat. Ai-je la prétention de t'apprendre cette axiome de la Palisse[2]? Dieu m'en garde, ce serait douter de ton expérience. Je constate pourtant un fait, c'est que tu es trop exclusif dans certaines choses et que depuis quelque années tu regardes le monde à travers un voile de tristesse qui assombrit la pureté de tes nobles pensées. C'est à ce voile que je dois hélas! d'etre vu par toi sous un faux jour, et je ne m'en console qu'en me sachant très confortablement logé dans le meilleur coin de ton coeur.

Ma manière d'envisager l'humanité est toute différente; elle est plus charitable, plus indulgente car elle tient compte des faiblesses inhérentes à la nature de l'homme. Je pense que chacun ici bas est poussé en avant par sa destinée et que chacun joue un rôle quelconque sans le savoir dans la grande comédie de l'éternité. Si donc je vais au Japon, c'est que je dois y aller et si tu te retires à Okna comme nouveau Cincinatus, c'est que ta destinée te pousse à planter des choux à l'instar de ton antique ancêtre. Quand ces choux auront fleuri quelqu'un en mangera et s'en trouvera bien s'il aura bon estomac; or je prise d'avantage un excéllent légume qu'un mauvais gouvernement et j'estime plus un maraîcher consciencieux qu'un chef d'état inutile et incapable.

Si je voulais cependant te faire une petite guerre à propos de tes projets de choux culture, j'aurais beau jeu, avoue-le; mais je m'en tiens de préférence à mon système de libre application des facultés humaines et loin de blâmer tes penchants, loin de dénigrer la couleur verte de tes rêves, je te dis avec la franchise d'un paysan du Danube: sois heureux à ta guise, ton bonheur projettera ses doux rayons sur la tristesse de ceux qui souffrent et en adoucira l'amertume, comme un beau rayon de soleil anime et egaie un paysage morose. Il est des êtres privilégiés qui ont une adorable mission, celle de rendre meilleurs les hommes qui les approchent, tu es de ce nombre, cher vieux. Et que tu sois agent des P-tes à Constantinople ou planteur de choux à Okna, tu n'en accompliras pas moins ta destinée, tu n'éxerceras pas moins une influence vivifiante sur le coeur de tes compatriotes. Mais aussi laisse moi suivre la voie où m'entraîne ma propre destinée, permets-moi de continuer à aimer ce qui a fait de moi un homme de coeur et d'imagination: les voyages et... les femmes. Que veux tu? je ne me sens pas encore octogénaire; mon coeur à tout au plus vingt ans quand il me parle de ma patrie ou de toi. . . .

Adieu, je termine cette longue épître par une gaminerie, afin de te faire sourire comme un vieux papa. Je t'envoie la gaminerie photografiée et lui confie la mission de plaider en ma faveur.

V. Alecsandri

P. S. J'ai terminé l'histoire de ma mission politique[4] et j'ai entrepris la mise en ordre de mon grand ouvrage des chants populaires de la Roumanie[5]. Cela

fera un magnifique volume, dont je compte me servir comme d'une égide contre ceux qui m'accuseraient de paresse ou de manque de patriotisme.

T'ai-je remercié pour le tabac? Je ne le crois pas. Reçois d'abord les remerciements de Mme Cantacuzène[6], *quant aux miens je les renferme dans une bonne poignée de main. La princesse* [7] *étant absente de Paris je n'ai pu lui remettre la boîte que tu m'as envoyée pour elle.*

Paris est au déluge. Il y pleut du spleen. J'ai besoin de lumière, j'ai soif de soleil, mais hélas! il faut que je reste attaché au boulet de l'agence jusqu'à l'arrivée de mon frère[8]. *Noémi*[9] *t'envoie mille bonnes amitiés.*

B.A.R. S., 33(14)/LVIII

Ediții: V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 192–196.

Paris, 10 noiembrie 1861

Dragul meu,

Baligot[1] mi-a citit ultima ta scrisoare, aceea în care mă ocărăști cu o mînie atît de prietenească și atît de mișcătoare pentru proiectul meu de călătorie în Japonia. Așa dar, în ochii tăi, nu sînt nimic altceva decît un biet nebun pentru că, cedînd unei năzuințe de nestăpînit a naturii mele, vreau să mă duc să vizitez aceste regiuni îndepărtate, despre care am vorbit adesea împreună cu înflăcărare. Adu-ți aminte visurile noastre de călătorie în Africa și în Indii și fii drept față de mine, negăsind îngrozitor faptul că vreau să le realizez. Dar,

îmi vei spune, patria cere ajutorul tuturor fiilor săi și nu este îngăduit nici unui român să se sustragă datoriilor sale față de România etc., etc. Ei, dragul meu, cînd îmi cercetez conștiința și cînd o întreb dacă de douăzeci de ani mi-am servit în adevăr țara, conștiința îmi răspunde: Da, fără șovăire și prin urmare îmi acordă din plin dreptul de a face în sfîrșit ceva și pentru mine, după ce am făcut atîta pentru alții.

Asta nu înseamnă că mă simt chit față de România, nu, voi muri, sînt sigur, așa cum am trăit, lucrînd pentru gloria și înflorirea ei, dar aceasta înseamnă că nu trebuie să mă înmormîntez în pîntecele unui portofoliu ministerial ca Iona în acela al balenei, că nu trebuie să mă mai condamn a trăi sau mai repede a pieri în atmosfera micilor intrigi de cabinet, nici să iau parte la luptele meschine ale Camerei, lupte în care voi termina întotdeauna prin a fi doborît pentru că am mai multă inimă decît rațiune.

Un lucru mă miră foarte mult din partea ta, dragul meu, și anume că după douăzeci și atîția ani de prietenie neclintită, mă cunoști atît de puțin și că te încăpățînezi a nu vedea în mine decît un vagabond fantezist, dotat cu cîteva calități, dar risipindu-le la întîmplare, fără ordine și fără scop. De ce deci tu, care ești chiar dreptatea și echitatea, să nu recunoști o dată pentru totdeauna acest adevăr, și anume, că îmi iubesc țara tot așa de mult ca oricare altul, dar că o servesc în felul meu. Nu toată lumea poate fi scrib sau cizmar, și o națiune care renaște are nevoie de o mulțime de acțiuni diferite, care contribuie la același rezultat. Să am pretenția să te învăț această axiomă a lui La

Palisse[2]? Să mă ferească Dumnezeu, ar fi să mă îndoiesc de experiența ta. Constat totuși un fapt și anume, că ești prea neîngăduitor în anumite lucruri și că de cîțiva ani privești lumea printr-un văl de tristețe, care întunecă puritatea ideilor tale nobile. Acestui văl îi datoresc, vai! de a fi fost văzut de tine sub o lumină falsă și nu mă mîngîi decît știindu-mă foarte bine adăpostit în cel mai bun colț al inimii tale.

Felul meu de a vedea lumea este cu totul deosebit; este mult mai blînd, mai îngăduitor, căci ține seamă de slăbiciunile inerente naturii omenești. Cred că fiecare în lumea aceasta este împins înainte de soarta sa și că fiecare joacă un rol oarecare, fără să o știe, în marea comedie a veșniciei. Deci dacă mă duc în Japonia, este pentru că trebuie să mă duc acolo și dacă tu te retragi la Ocna[3] ca un nou Cincinatus, este pentru că soarta te împinge să sădești varză, după modelul anticului tău strămoș. Cînd aceste verze vor înflori, cineva va mînca din ele și se va simți bine, dacă va avea stomac sănătos; ori eu apreciez mai mult o legumă bună decît un guvern prost și prețuiesc mai mult un zarzavagiu conștiincios decît un șef de stat inutil și incapabil.

Dacă aș dori totuși să-ți fac un mic război în legătură cu proiectele tale de a cultiva varză, aș reuși, recunoaște-o, dar prefer să rămîn la sistemul meu de liberă folosire a facultăților omenești și departe de a condamna înclinațiile tale, departe de a defăima culoarea verde a viselor tale, îți spun cu sinceritatea unui țăran de la Dunăre: fii fericit în felul tău, mulțumirea ta va răspîndi razele sale blînde asupra tristeții acelora care suferă și le va îndulci amărăciunea, așa cum o rază frumoasă de soare însuflețește și înveselește un peisaj trist. Sînt unele

ființe privilegiate care au o misiune minunată, aceea de a face mai buni pe oamenii care se apropie de ei, tu ești din categoria lor, dragul meu. Și, ori că ești agent al Principatelor la Constantinopol, ori cultivator de verze la Ocna, nu-ți vei îndeplini mai puțin destinul, nu vei exercita mai puțin o influență dătătoare de viață asupra inimii compatrioților tăi. Dar lasă-mă și pe mine să-mi urmez calea pe care mă împinge propria mea soartă, dă-mi voie să iubesc și mai departe ceea ce a făcut din mine un om cu suflet și cu imaginație: călătoriile și... femeile. Ce vrei? nu mă simt încă octogenar; inima mea are cel mult douăzeci de ani cînd îmi vorbește de patria mea sau despre tine.

Adio, închei această lungă scrisoare printr-o ștrengărie, ca să te fac să zîmbești ca un tată bătrîn. Îți trimit ștrengăria fotografiată și îi încredințez misiunea de a pleda în favoarea mea.

V. Alecsandri

P. S. Am terminat istoria misiunii mele politice[4], și am întreprins sistematizarea marii mele lucrări, cîntecele populare ale României[5]. Va forma un minunat volum, de care socotesc să mă servesc ca de un scut împotriva acelora care m-ar acuza de lene sau de lipsă de patriotism.

Ți-am mulțumit pentru tutun? Nu cred.

Primește mai întîi mulțumirile d-nei Cantacuzino[6], cît despre ale mele le cuprind într-o bună strîngere de mînă. Prințesa[7] lipsind din Paris, nu i-am putut preda cutia pe care mi-ai trimis-o pentru ea.

Parisul este sub potop. Plouă cu plictiseală. Am nevoie de lumină, mi-e sete de soare, dar, vai!

trebuie să rămîn legat de cătușele Agenției pînă la sosirea fratelui meu[8]. Noémi[9] îți trimite mii de amiciții.

[1] Baligot de Beyne (?—1892), ziarist și diplomat francez, secretarul consulatului francez din Constantinopol, redactor la *Journal de Constantinople*, director al ziarului *Presse de l'Orient*. A venit în Principate în 1860 ca secretar al domnitorului Cuza; după căderea acestuia se retrage la Paris, unde va continua să servească pe doamna Elena.

[2] *Monsieur de la Palisse* sau *La Palice*, vechi cîntec popular francez, care evocă vitejiile căpitanului Jacques de Chabannes de La Palisse. Naivitatea din versuri ca:

„Un quart d'heure avant sa mort
Il était encore en vie"

a dat naștere expresiei „une vérité de La Palice" pentru a indica un adevăr izbitor.

[3] Într-o scrisoare, fără an, din 14 octombrie, Negri schițase poetului genul de viață pe care i-ar place să-l ducă la țară, departe de viața politică. Cf. Marie Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui*, Buc., 1929, p. 211.

[4] În 1862, aprilie 4, îi scria lui Ion Ghica, indicîndu-i între lucrările terminate în iarna aceea și *Istoria misiunilor mele politice* pe lîngă guvernele Franței, Angliei și Italiei, cu mențiunea că nu se vor tipări decît după moartea sa, dar pe care le-a publicat sub titlul de *Estract din istoria...* în *Convorbiri literare*, în 1877 și 1878.

[5] Manuscrisul dăruit doamnei Elena, în 1862, spre a se publica în folosul „Azilului Elena doamna", nu s-a publicat decît în 1866 (1867), *Poezii populare ale românilor*.

[6] Maria Cantacuzino.

[7] Doamna Elena Cuza, care se găsea la Paris.

[8] Poetul ținea locul fratelui său Iancu, agentul Principatelor la Paris.

[9] Cumnata poetului, Noémi Alecsandri.

XXVII

CĂTRE ION GHICĂ

Paris, janvier 1862

J'ai vu dans tes lettres que tu souffrais d'un mal que tu appelles fort spirituellement „l'antinostalgie", mal affreux, dont le nom pathologique ne pouvait être inventé qu'à Bucarest et dont le remède ne se peut trouver qu'en dehors des barrières de cette double capitale. Permets moi de t'indiquer la recette du médicament; la voici: la centième partie d'un gramme de voyage en Autriche, trois grammes de voyage dans la Haute Allemagne, cent grammes de séjour à Paris, vingt de visite à l'Exposition de Londre, cinquante de tourisme en Italie; le tout avalé sous forme de pillules pendant une ou plusieurs années consécutives et arrosé d'eau pure de Léthé[1] (ne pas confondre avec l'eau trop douce de la Dîmbovitza).

Si cette recette tombait sous les yeux des patriotes de Caïmata[2], je serais certainement accusé d'embauchage, d'égoïsme, de manque de principe... que sais-je? Mais j'ai pour habitude de faire autant de cas des Clevetice et des Tribunescu[3] de Bucarest que d'un zist et d'un zest. Ce sont des marmitons politiques qui veulent arranger leur pays à la crapaudine. Mais n'en parlons plus, ce serait leur faire trop d'honneur.

J'approuve grandement ton idée de placer Démètre dans une Université anglaise. Les collèges de France, qui sont connus sous les diverses dénominations de collège „Charlemagne", „Louis le Grand", „Mabille", „Chateau Rouge" et „Closerie des Lilas"[4], nous ont donné trop de grands hommes, pour la plupart avocats et journalistes brevetés. Il est temps d'essayer pour nos enfants d'un système d'éducation plus pra-

tique et plus conforme aux besoins d'un pays comme le nôtre. C'est donc avec un immense plaisir que je me retrouverais avec toi au printemps prochain dans le „Crystal Palace" de Londres. Nous y verrons beaucoup de belles choses, et entr'autres l'Exposition roumaine[5] *qui brillera sans doute par son absence, le comité anglais ayant fait bon marché de ses promesses formelles à notre égard et ayant décidé tout récemment que les produits de la Turquie, de l'Egypte, de Tunis et des Principautés seraient placés* in one block.

Ayez donc confiance dans la perfide Albion! Que Mr Poenar[6] *en qualité de commissaire se tire de là comme il pourra. C'est son affaire.*

Tu m'engages d'aller passer mon hiver à Bucarest. Pas si bête. Mes moyens ne me le permettent pas et d'ailleurs j'ai fait voeu de patriotisme et je tiens à terminer plusieurs travaux littéraires avant de reprendre le harnais politique și jamais je le reprends. En ce moment je fais mouvoir les marionettes d'une grande comédie en quatre actes intitulée les Ciocoï d'avant 1848[7], *ce qui veut dire que je la ferai suivre d'une seconde pièce les* Ciocoï de nos jours. *Je t'enverrai mon manuscrit, pour que tu le donnes à Millo après en avoir pris connaissance. Je te serais pourtant bien obligé de me renseigner en détail sur le sort des pièces que j'ai confiées à ce diable de bohème: les* Lipitorile satelor — *le* Sgîrcitul răsipitor — Les chansonettes. *Cela a-t-il été joué, sifflé, applaudi? Je n'ai aucune idée là dessus, Millo ne m'en ayant rien écrit.*

Je viens de recevoir la Revista română, *et je n'ai qu'à adresser des compliments à la rédaction. C'est une très belle publication à laquelle je serais heureux*

de collaborer. Je promets quelque chose pour chaque numéro et je tiens à votre disposition les relations de mes voyages au Maroc, en Crimée et en Italie pendant la guerre, plus un conte populaire, mis en vers sous le titre de Înșiră-te mărgărite[8]. *J'attends ta réponse, pour savoir si je dois me donner la peine de mettre au net mes manuscrits, afin de vous les envoyer et, en attendant, je ne saurais mieux répondre à la gracieusité de la rédaction qu'en mettant à sa disposition pour le prochain numéro de la revue trois légendes en vers, que tu trouveras sous ce pli:* Dragoș, Banu Mărăcine, *et la* Nuit de St. -André.

Dans le cas ou mon offre serait agrée, je demande qu'il me soit accordé une simple faveur, c'est celle de publier mes manuscrits tels qu'ils sont écrits par moi, avec l'orthographe que j'ai adopté. Je suis contre les double consonnes et contre l'orthographe éthymologique. Ce sont là autant de pédanteries inutiles et autant de difficultés que l'on crée à l'étude de notre langue par les étrangers et surtout par notre peuple.

Ayant prouvé déjà à l'Europe que nous sommes de race latine, il serait juste de lui fournir toutes les facilités de nous connaître de plus près, et pour ce faire il faut nous présenter à ses yeux avec un ortographe simple et clair. On sait que nous avons adapté le ă *pour predominer la voyelle* ъ *etî pour* ѫ. *Je ne vois donc nullement la nécéssité d'écrire* dupo *au lieu de* după *et* ancò *au lieu de* ăncă, *de même que je trouve superflu d'écrire* suppussu *au lieu de* supus.

Sur ce je t'embrasse et te souhaite une bonne année quoique je le fasse un peu tard.

V. Alecsandri

Voici une lettre pour Madame Ghica et une autre pour le jeune Odobesco.

Avant de tenter aucune démarche pour demander une concession quelconque il faut m'indiquer la ligne de chemin de fer qui a fait l'objet de tes études.

B.A.R., ms rom. 803, f. 101–102.

Ediții: V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 76–80; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 172–174 (trad.).

Paris, ianuarie 1862

Am constatat din scrisorile tale că suferi de o boală, pe care o numești foarte spiritual „antinostalgia", boală groaznică, al cărei nume patologic nu putea fi inventat decît la București și al cărei leac nu se poate găsi decît în afara barierelor acestei duble capitale. Dă-mi voie să-ți indic rețeta medicamentului. Iat-o: a suta parte dintr-un gram de călătorie în Austria, trei grame de călătorie în Germania de sus, o sută de grame de ședere la Paris, douăzeci de vizită la Expoziția din Londra, cincizeci de turism în Italia, totul înghițit sub formă de pilule timp de unul sau mai mulți ani consecutivi și stropit cu apă curată de Léthé[1] (a nu se confunda cu apa prea dulce a Dîmboviței).

Dacă această rețetă ar cădea sub ochii patrioților de la Caimata[2], aș fi cu siguranță acuzat de ademenire, de egoism, de lipsă de principii... mai știu eu? Dar am obiceiul să fac tot atîta caz de Clevetícii și de Tribuneștii [3] de la București ca de un nimic* ! Sînt niște ajutori de bucătari politici care vor să pună ordine în țară prin suplicii. Dar să nu mai vorbim de ei, ar fi să le facem prea multă onoare.

Aprob întru totul ideea ta de a înscrie pe Dimitrie într-o universitate engleză. Colegiile din Franța, cunoscute sub felurite denumiri: „Charlemagne", „Louis le Grand", „Mabille", „Château Rouge" și „Closerie des Lilas "[4], ne-au dat prea mulți oameni mari, cei mai mulți avocați și jurnaliști brevetați. E timpul să încercăm pentru copiii noștri un sistem de educație mai practic și mai potrivit cu nevoile unei țări ca a noastră. Deci, cu o foarte mare plăcere mă voi întîlni cu tine în primăvara viitoare în „Crystal Palace", la Londra. Vom vedea acolo mai multe lucruri frumoase și între altele Expoziția română[5] care va străluci fără îndoială prin absența ei, comitetul englez neținînd socoteală de făgăduielile formale făcute nouă și decizînd de curînd ca produsele Turciei, Egiptului, Tunisului și Principatelor să fie expuse *la un loc**.

Să mai ai încredere în perfidul Albion. Domnul Poenaru[6] în calitate de comisar să se descurce cum va putea. Îl privește.

Mă sfătuiești să-mi petrec iarna la București. Nu-s atît de prost! Mijloacele mele nu-mi permit și de altfel am făcut jurămînt de patriotism și țin să termin mai multe lucrări literare înainte de a relua jugul politicii, dacă-l voi mai relua vreodată! Acum pun în mișcare marionetele unei mari comedii în patru acte intitulată *Cioroii dinainte de 1848*[7] ceea ce înseamnă că o să-i urmeze o a doua comedie, *Ciocoii din zilele noastre*. Îți voi trimite manuscrisul ca să-l dai lui Millo după ce vei fi luat tu cunoștință de el. Îți voi fi însă foarte recunoscător dacă ai să mă informezi în amănunt asupra

---

* V. Alecsandri folosește expresia „zist et zest" în sensul de lipsit de valoare, demn de disprețuit. De fapt singur cuvîntul „zest" are acest sens, expresia întreagă înseamnă nehotărîre, a te găsi între rău și bine.

* În original, în limba engleză.

soartei pieselor pe care le-am încredinţat diavolului acesta de boem: *Lipitorile satelor**, *Sgîrcitul risipitor**, *Cîntecelele*. Au fost ele jucate, fluierate, aplaudate? N-am nici o idee despre asta, căci Millo nu mi-a scris nimic.

Am primit *Revista română** şi nu pot decît să adresez complimente redacţiei. Este o publicaţie foarte frumoasă, la care aş fi fericit să colaborez. Făgăduiesc cîte ceva pentru fiecare număr şi ţin la dispoziţia voastră descrierile călătoriilor mele în Maroc, Crimeea şi Italia, din timpul războiului, în plus o poveste populară, pusă în versuri cu titlul de *Înşiră-te mărgărite*[9]*. Aştept răspunsul tău, ca să ştiu dacă trebuie să mă ostenesc să pun la punct manuscrisele mele, ca să vi le trimit şi, în aşteptare, n-aş putea răspunde mai bine amabilităţii redacţiei decît punîndu-i la dispoziţie pentru numărul viitor al revistei, trei legende în versuri pe care le vei găsi în plic: *Dragoş**, *Banu Mărăcine** şi *Noaptea Sfîntului Andrei**.

În cazul cînd oferta mea ar fi agreată, cer să mi se acorde o simplă favoare, aceea de a publica manuscrisele mele aşa cum sînt scrise de mine cu ortografia pe care am adoptat-o. Sînt contra consoanelor duble şi contra ortografiei etimologice. Acestea sînt numai pedanterii zadarnice şi tot atîtea greutăţi care se creează pentru studierea limbii noastre de către străini şi mai cu seamă de către popor.

Deoarece am dovedit deja Europei că sîntem de rasă latină, ar fi drept să-i procurăm toate înlesnirile ca să ne cunoască mai îndeaproape, şi pentru aceasta. trebuie să ne înfăţişăm ochilor săi cu o ortografie simplă şi limpede. Se ştie că am adoptat

---

* În original, în limba română.

litera *ă* pentru a exprima vocala ъ şi pe *î* pentru ꙟ. Nu văd deloc nevoia de a se scrie *dupó* în loc de *după* şi *ancà* în loc de *ăncă*, după cum găsesc inutil să se scrie *suppussu* în loc de *supus*.

Şi acum te îmbrăţişez şi-ţi doresc un an bun, cu toate că o fac puţin cam tîrziu.

V. Alecsandri

Iată o scrisoare pentru doamna Ghica şi o alta pentru tînărul Odobescu.

Înainte de a încerca vreun demers, pentru a cere o concesiune oarecare, trebuie să-mi indici linia drumului de fier care face obiectul studiilor tale.

[1] Fluviul uitării, care, după mitologia greacă, s-ar găsi în Infern.

[2] Caimata — stradă şi biserică în Bucureşti pe Bulevardul Republicii (locul fostului altar e marcat printr-o troiţă). Pe această stradă îşi avea tipografia ziarul *Românul*. V. Alecsandri şi contemporanii săi înţelegeau prin Caimata pe C.A. Rosetti, Ion Brătianu şi grupul lor.

Numindu-i „ucenici de bucătar", Alecsandri foloseşte expresia din arta culinară, „à la crapaudine", care înseamnă a frige un pui după ce i s-au scos mai întîi oasele şi a fost turtit ca o broască, aceasta pentru a da o imagine a violenţei, cu care unii înţelegeau să conducă ţara.

[3] Personaje din piesa *Sgîrcitul risipitor*. În Clevetici, V. Alecsandri satirizează pe C.A. Rosetti, iar în Tribunescu pe I.C. Brătianu. Cf. scrisoarea către I. Ghica publicată în *Literatură şi artă rom.*, II, nr. 9, 25 august 1897, p. 544—546. Piesa era o localizare a poetului şi a lui M. Millo după *L'Usurier de village* de Amédée Roland şi Charles Bataille, a cărei temă nu corespundea realităţilor de la noi.

[4] Pe lîngă reputatele colegii franceze, V. Alecsandri enumeră şi cunoscutele grădini-localuri de petrecere: „Mabille" „Château Rouge"... apărute în Paris în prima jumătate a

secolului al XIX-lea, care atrăgeau tineretul spre plăceri ușoare și-l depărtau de la studii.

[5] În timpul, cînd gira postul de agent la Paris, în locul fratelui său, poetul duce tratative cu Comitetul central al Expoziției Universale de la Londra între 1861, octombrie — 1862, ianuarie, pentru participarea Principatelor la această expoziție ca stat autonom și nu în cadrul pavilionului Turciei. Revendicarea este admisă, dar se revine asupra ei și atunci Principatele se retrag de la Expoziție. Cf.B.A.R., ms. rom. 2253,; Arh. Ministerului afacerilor străine, dosar 191; *Monitorul*, 1862, nr. 13, ianuarie 17; V. Slăvescu, *România la Expoziția Universală din 1862*, în *Revista fundațiilor*, X, nr. 4, aprilie 1943, Anexe.

[6] Petrache Poenaru, (1799—1875) profesor, a fost secretarul lui Tudor Vladimirescu. A studiat în Franța și Anglia. A fost profesor la Sf. Sava, director de minister, efor și academician. Este numit comisar al Principatelor pentru Expoziția universală de la Londra.

[7] Titlul primitiv pentru *Boieri și ciocoi*.

[8] *Înșiră-te mărgărite* s-a publicat în *Revista română*, II, 1862, p. 160—166. În 1857, mai, poetul trimisese lui Edouard Grenier traducerea în limba franceză a acestei povești în versuri. Cf. G. Gazier, *Lettres inédites...*, Paris, 1911, p. 30—32; Vegezzi Ruscala o publicase în traducerea italiană într-o broșură, iar în 1858, aprilie 15, I. Bălăceanu îl felicită pentru apariția ei în *Mondo letterario*, cf. B.A.R., ms rom. 4499, f. 63.

XXVIII

CĂTRE ALEX. HURMUZAKI

Iași, 14 martie 1863

Iubite Alecu,

Îmi pare foarte bine că ai rămas mulțumit de cetirea *Sgîrcitului risipitor* și de *Gramatica mea*[1]. Nu am avut niciodată pretenția de a fi un gramatic desăvîrșit, și dacă m-am apucat de o asemînea lucrare grea, am făcut-o pentru a înlesni străinilor studiul limbei noastre. Am adoptat deci sistemul de ortografie cel mai simplu, pentru că m-am gîndit și la poporul nostru, carele nefiind poliglot nu ar putea agiunge niciodată a-și scrie limba curat, după ortografiile încîlcite și prea învățate din Ardeal. De vreme ce vroim a respîndi luminile în popor, trebuie să-i înlesnim învățătura, iar nu să-l spăriem cu sistemuri de etimologie, mai cu seamă că etimologomania este una din boalele care ametesc mai rău mintea omului. Am cunoscut la 1848 un călugăr din Cernăuți, carele pretindea că toate limbele lumei se trăgeau din latină și au dovedit chiar că numele Nabuchodonosor e latin curat!

Ți-aș fi trimis de mult portretul meu, dacă l-aș fi primit de la Paris. Am scris fratelui meu ca să caute în una din lăzile ce am lăsat acolo și să-mi expeduiască prin poștă vreo cîteva exemplare de un portret destul de bun, însă până acum nu am primit nimică. Sper cu toate aceste că în curînd voi putea să-ți înplinesc dorința. Acum mă ocup cu tipărirea unui mic vodevil într-un act intitulat *Rusaliile în satul lui Cremine*, o piesă ce s-a jucat în zilele trecute la București și care a indignat pe *Nichipercea*. Acest giurnal caraghios mă declară om fără de moral și mă plînge că mi-aș fi *terminat reputațiunea de autor*.[2]

În curînd ți-oi trimite acea grozăvie fatală *reputațiunei* mele și vei videa în cuprinsul ei cum au agiuns de stropșită biata limbă românească în gura unor pedanți ce se cred mai români cînd

își adaogă un *us* în coada numelui lor. Personagiul cel mai comic este un profesor de sat, anume Ion Găluşcă, dar care au găsit de cuviință a se numi Ionus Galuscus, subt cuvînt că s-ar trage dintr-un general roman ce a făcut rezboiul cu Galia pe timpul lui Cezar.

Am aflat că toți ardelenii aflători în București au rămas furioși asupra mea, lucru de care puțin îmi pasă, căci mai am încă destule săgeți în tolbă.

Lucrurile politice merg rău. Discredit și dezordin, aceste sînt deviza guvernului de astăzi. Pe deoparte înverșunarea partidelor politice, pe de altă parte nepăsarea celor ce se află la putere au produs o stare de lucruri foarte tristă de privit... astfel de tristă, că dacă n-aș fi început publicarea poeziilor mele, m-aș duce peste nouă mări și nouă țeri. Dumnezeu să ne lumineze, căci sîntem căzuți într-un mare întuneric.

Adio, te sărut frățește,

V. Alecsandri

Complimente și prietinii familiei tale.

B.A.R., ms. rom. 3349, f. 14–15

Ediții: Luceafărul, Buda, IV, nr. 11, 1 iunie st. v. 1905, p. 231–232; *Convorbiri literare*, XL, nr. 6–8, iunie-august 1906, p. 590–591; *Tribuna*, Arad, XIII, nr. 282, 25 decembrie / 7 ianuarie 1909–1910, p. 24.

[1] *Grammaire de la langue roumaine par V. Mircesco, précédée d'un aperçu historique sur la langue roumaine, par A. Ubicini*, Paris, 1863, 176 p. În introducere acesta dăduse o sinteză asupra limbii române.

2. Cf. aici, scrisoarea XXIX și notele respective.

XXIX

CĂTRE UN PRIETEN IMAGINAR

Mircești, 1863

Amice,[1]

La depărtarea în care te găsești de *cara patria*, nu cred să ai idee de avîntul nostru pe calea reformelor sociale. Spectacolul ce înfățișează România în epoca de față este unic în analele progresului omenirii! De la cel mai mare pînă la cel mai mic visăm, dorim, inventăm, propunem, adoptăm și aplicăm reforme!... reforme în toate: în limbă, în legi, în administrație, în moravuri, în idei, în simțiminte... etc. Înțelegi dar că în acest mare număr de reformatori se găsesc multe personage de comedie, care merită de a fi puse pe scenă; *ergo*:

Am scris o comedie, sau cum zic francezii, *une bluette*, în care mi-a plăcut să arăt un subprefect ignorant, dar reformator, precum și un pedant din Ardeal, asemene ignorant și asemine reformator. Piesa a fost reprezentată în București sub titlul de *Rusaliile în satul lui Cremine* și a dat loc la critici aspre din partea unor liberali cari și-au însușit monopolul patriotismului... Ei au mers pînă a acuza pe autor că ar fi retrograd, și contrar reformelor de la care atîrnă prosperitatea României, precum: împroprietărirea țăranilor, organizarea comunelor etc.[2]

Aceste acuzări m-au făcut a rîde cu atît mai mult că la 1848, în Cernăuți, am fost unul din acei cari au subscris angajamentul[3] de a *da pămînt țăranilor*, ca unul ce, fiind proprietar, aveam cu ce să-mi îndeplinesc gîndul. Acel act există și astăzi, și pe dînsul se pot vedea în litere mari numele fostului domnitor A. Cuza, al lui C. Negri, al lui L. Rosetti,

al fraţilor Alecsandri etc.; prin urmare acuzările cad alăture cu mine, fără a mă atinge cît de puţin.

Fiind însă că jurnalistica română mi-a făcut onoarea a se ocupa de mine cu mai multă sau mai puţină bună sau rea voinţă, am găsit cu cale să răspund la criticele nedrepte prin următoarele rînduri trimise jurnalului francez redactat de D. Marcyllac[4]:

„Domnule redactor,

Aflu, nu fără mirare, că s-a produs în Bucureşti oarecare vuiet cu ocazia reprezentării piesei mele *Rusaliile*.

În prezenţa unor schiţe de actualitate comică, adoratorii patentaţi ai Patriei au crezut de bună cuviinţă să reînnoiască scena salvatorilor Capitoliului. Scoţînd ţipete dureroase, au pretins că piesa mea avea ţelul perfid de a ataca instituţiile prezente şi viitoare, precum şi reformele liberale ce sînt menite a regenera Naţia română!... A fost o minunată ocazie pentru patrioţii patentaţi de a se urca pe estradă, după obicei, şi de a desfăşura în ochii şi în auzul publicului şirul cunoscut de mari simţiminte şi de banalităţi patriotice. Şi, sub pretextul de a face o critică teatrală, ei au deznaturat chiar şi intenţiile care au prezidat la compunerea piesei.

Deşi nu intră în obiceiurile mele de a răspunde la asemine hărăţaguri, care, slavă Domnului, nu pot nici răni nici ucide pe nime, doresc însă acum să fac o declarare în favoarea adevărului adevărat: Atît în piesa *Rusalii*, cît şi în drama intitulată *Sgîrcitul risipitor*, am cercat să biciuiesc ridicolele, iar nu principiile; am cercat a stigmatiza nu pe oamenii ce au convingeri, dar pe şarlatanii cari fac din cele mai sacre principuri o materie de speculaţie.

Respect Capitoliul, dar nu mă pot opri de a rîde de unele gîşte care, deşi nu l-au salvat niciodată, se cred obligate de a ţipa cu pliscul deschis apropo de nimică, apropo de o umbră şi chiar de o şuerătură adresată lor...

Primiţi, d-le redactor", etc.

Ediţii: V. Alecsandri, *Teatru*, vol. I, Buc., 1875, p. XXI-XXIII; Retipărită în ediţiile următoare.

[1] Cf. aici II, nr. 1.

[2] După apariţia, pe la sfîrşitul lui februarie 1863, a *Repertoriului dramatic* al lui Vasile Alecsandri, în o anumită presă bucureşteană s-a întreprins o campanie împotriva poetului, care viza, de fapt, pe domnitorul Cuza. Cf. G.C. Nicolescu, *Viaţa lui V. Alecsandri*, p. 363–368.

[3] Actul este *Prinţipiile noastre pentru reformarea patriei*. Cf. aici XI, n. 1.

[4] Ulysse de Marsillac (1821–1877), publicist şi profesor francez care a condus ziarele *La voix de la Roumanie*, *Le moniteur roumain* şi *Le Journal de Bucarest*.

Deşi Alecsandri nu obişnuia să răspundă atacurilor, de data aceasta a trimis lui Marsillac ironica scrisoare de mai sus, care a fost publicată în *La voix de la Roumanie*, III, nr. 27, 21 mai 1863, p. 103. Cf. aici XXXI, n. 1.

XXX

CĂTRE AL. ODOBESCU

Iaşi, 2 oct. 1863

Scumpul meu domn,

Primind chiar la sosirea mea în Iaşi scrisoarea d-tale din 26 sept., mă grăbesc a-ţi mulţemi pentru buna promitere ce mi-ai dat în privirea locui-

torilor din Saboani. Eu am apucat a spune lor că noul ministru de Instrucție publică e un om cu dreptate în cuget, că el îmi este prietin și că negreșit tînguirea lor va fi ascultată. Cît voi fi de fericit cînd îi voi auzi strigînd după datina românească: „D-zeu să-i lungească și să-i înflorească zilele d-lui Odobescu !"

Aș dori să trec prin București numai ca să am mulțemirea de a-ți strînge mîna și a te asigura din viu grai că deși mă depărtez acum de țeară[1], nu voi uita niciodată pe iubita noastră *Revistă*[2]. Cînd mă voi găsi instalat pe iarnă într-un colț al lumei, oricare, mă voi apuca a scrie urmarea suvenirilor mele asupra lui N. Bălcescu și ți le voi trimite cu poșta. Acum însă tot ce pot face este să-ți dau, pentru unul din viitoarele numere a *Revistei*, *Balada lui Oprișan*. Ea cuprinde cîteva amenunțimi de mare interes și cred că va face mulțemire cetitorilor.

Cît pentru scrierile lui A. Russo, sînt de idee că fiind traduse, ele ar figura mai bine în coloanele *Revistei* decît în foiletonul jurnalului francez din București[3].

A. Russo avea obicei, pentru înlesnirea compunerei, a scrie în limba franceză și apoi a traduce scrierile sale pe românește.

Astfel au făcut cu o mare parte din articolele publicate în *România literară*, astfel negreșit ar fi urmat și cu celelalte compuneri ale sale dacă moartea i-ar fi lăsat timp. Ceea ce el n-au apucat a sevîrși, alții pot s-o facă pentru dînsul, mai cu seamă că scrierile lui A. Russo se deosebesc mai mult prin idei decît prin stil. Ele au un caracter de originalitate locală, fiind niște tablouri a epocei de la 1840. Opinia mea este dar că mai bine ar fi să se traducă într-un stil simplu și înțeles și tipărite sub titlul de: *Manuscripte franceze a lui A.R. descoperite după moartea lui*[4]. În adevăr au fost un miracol că am putut eu găsi o parte din acele manuscripte, și crede-mă că aș fi foarte fericit de a le videa păstrate prin mijlocul tiparului. A. Russo mi-au fost un bun prieten, el avea un spirit ager, cultivat și cît pentru talentul său, cît pentru frumoasa și poetica lui închipuire, îți voi descoperi o mare taină literară: *Cîntarea României*[5], publicată în jurnalul meu, au fost compusă în limba franceză de A. Russo și tradusă în românește de N. Bălcescu. Am la mine manuscriptul său original.

Îți trimit două articole de-ale sale: un fragment din călătoria prin Moldova la 1839 și jurnalul exilului său la schitul Soveja în 1846, sub domnia lui M. Sturdza Vodă. Bine traduse, ele vor figura bine în *Revistă*, asemine și partea de cugetări ce v-am trimis ar putea fi publicată sub titlul de fragment. Oricum vei socoti de cuviință a urma însă, te rog să îmi păstrezi manuscriptele.

Adio și prietenie,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 311, f. 2—3

Ediții: Tribuna, Arad, XIII, nr. 282, 25 decembrie/7 ianuarie 1909—1910, p. 24; Alexandru Russo, *Scrieri*, ed. Haneș, Buc., 1908, p. 362—363, fragment.

[1] Principatele găsindu-se într-o situație politică dificilă, din pricina frămîntărilor diplomatice europene, care făceau să se schimbe din nou raportul de forțe între marile Puteri, Cuza găsește necesar să trimită pe V. Alecsandri în misiune specială la împăratul Napoleon al III-lea. Poetul, plecat la sfîrșitul toamnei lui 1863, se va întoarce la începutul lui mai, anul următor.

[2] *Revista română*

[3] *La voix de la Roumanie.*

[4] Pentru publicarea manuscriselor lui Alecu Russo vezi şi scrisoarea lui Alecsandri către acelaşi, din 14 septembrie, publicată în Alexandru Russo, *Scrieri*, ed. P. Haneş, Buc., 1908, p. 363—364.

[5] V. Alecsandri afirmă de mai multe ori în corespondenţa sa paternitatea lui Alecu Russo asupra *Cîntării României*. Astfel în scrisoarea către Bălcescu, din 1851, octombrie 25, aminteşte despre „compunerea călugărului A. Russu". Cf. O. Densusianu, *Trei scrisori, loc. cit.*, p. 304. În 1877, aprilie 18, trimite Paulinei Spiro-Paul, soră vitregă a lui Russo, manuscrisul autograf al *Cîntării României*, cu menţiunea că trebuie păstrat cu deosebită grijă pentru că, dată fiind valoarea lucrării, muntenii au fost îndemnaţi să o atribuie lui N. Bălcescu. Cf. *Convorbiri literare*, LVIII, ianuarie-februarie, 1926, p. 10—12 iar lui I. Ghica îi atrage atenţia, 1886, decembrie 26, cînd a primit manuscrisul articolului despre Bălcescu al acestuia, că poema în proză *Cîntarea României* a fost scrisă în limba franceză de Alecu Russo şi nu de N. Bălcescu, care doar a tradus-o şi că povestea cu găsirea manuscrisului într-o mănăstire a fost inventată de poet. Cf. *Literatură şi artă română*, III, nr. 9, 25 iulie 1898, p. 554, trad. (incompletă).

XXXI

CĂTRE PANTAZI GHICA

Iaşi, oct. 10 1863

Mon cher Pantazi,

Je viens de recevoir votre aimable lettre en compagnie de l'article inséré dans l'Indépendance[1], *deux oiseaux mélodieux qui chantent si joliment à mon intention, que ma modestie est tentée de les classer*

dans la famille des oiseaux moqueurs. Vous avez écrit avec votre coeur plutôt qu'avec votre esprit, aussi je vous pardonne facilement le titre de grand homme que votre amitié m'octroye le long de plusieurs colonnes. Il est permis à un ami d'avoir quelquefois des éblouissements, produits par les rayonnements de son propre coeur. C'est pourquoi j'ai avalé votre article, comme on avale un verre de vin très doux et très apte à monter au cerveau, mais pour éviter cet inconvéniant je me suis administré, immédiatement après la libation, une bonne douche de raison glaciale et me voilà sauvé!

Votre lettre, toute spirituelle, m'a beaucoup amusé par ses sailllies à propos de certains faiseurs politiques, qui opèrent en ce moment şur la place de Bucarest. Vous les connaissez bien, à ce que je vois, et je vous fais compliment de ne point vous laisser prendre à leurs tours de passe-passe. Ils rappellent ces malheureux escamotteurs de bas étage, que l'on voit exercer leur industrie dans les foires: „Voyez Mrs et Mesdames, rien dans les mains, rien dans les poches, un, deux, enlevez, le tour est fait!"

Vous vous félicitez d'avoir échappé au portefeuille de Damocles-Cogalniciano[2], *qui a été un instant suspendu sur votre tête. Moi je regrette que vous avez retiré votre pied de l'étrier des grandeurs, parce que vous me semblez un très habile écuyer constitutionnel et certes vous auriez pu, comme on dit dans notre langue,* să tragi cîteva dighinuri în arena Camerii. *Bien des paladins (ne pas lire baladins), montés depuis cinq ans sur des Rosinantes, auraient mordu la poussière sous les élans vigoureux de votre coursier... et le spectacle eut été fort intéressant pour nous autres spectateurs de la force conventionelle*[3] *qui se joue à Bucarest.*

Quoiqu'il en soit néanmoins, vous avez agi en homme d'esprit, en vous refusant d'entrer dans la bagarre, qui va commencer prochainement, car après tout, il vaut toujours mieux s'abstenir d'accepter un rôle dans une mauvaise pièce, destinée à subir un fiasco complet.

À propos de mauvaise pièce, quelle diable d'idée vous a pris de devenir l'avocat du drame Sion? Ce jeune homme est tout simplement un voleur de chevaux destiné, s'il continue, à aller habiter le castel de Ocna. Il n'offre pas même l'intérêt qui s'attache aux grandes figures du brigandage des forêts. C'est un simple potlogar, *de la catégorie de tous les tzigans voleurs de bestiaux. Croyez moi, vous ferrez de l'éloquence à propos d'un bien triste sujet, car vous aviez beau faire pour le disculper, il n'en restera pas moins aux yeux de toute la Moldavie un fils de boyard* potlogar.

Je regrette tout autant que vous, mon cher Pantazi, que les circonstances vous aient empeché de retourner à Mircesti, car je m'étais promis de vous promener dans le bois, qui borde le Sereth, pour vous saturer de poèsie, mais ce qui est différé se retrouvera plus tard, je l'espère. Nul doute, je vous prie de le croire, n'a traversé mon esprit au sujet de votre départ direct pour Bucarest, parce que, en supposant même qu'il existe une certaine divergence d'opinions politiques entre nous (ce que je ne crois pas), la politique n'est pas une maîtresse qui vaille et qui puisse séparer deux hommes de coeur; d'ailleurs il y a longtemps que j'ai divorcé, pour ma part, de cette affreuse compagne, dont la barbe fleurit et dont le nez trognone *(V. Hugo).*

Adieu, mon cher Pantazi, je vous souhaite tous les succès imaginables, dans les champs clos des discussions de toutes sortes. Je pars dans cinq jours pour Paris, l'Italie et l'Egypte. Je tacherais d'en rapporter une pyramide pour la présenter à Pano[1]. *Il est l'homme à en faire un presse-papiers.*

Tout à vous et mes amitiés à tous les vôtres

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 2619, f. 6–7

Iași, octombrie 10, 1863

Dragă Pantazi,

Tocmai am primit amabila dumitale scrisoare, însoțită de articolul inserat în *Independența*[1], două păsări melodioase care cîntă așa de frumos pentru mine și pe care modestia mea este îndemnată să le claseze printre păsările batjocoritoare. Ai scris cu inima mai curînd decît cu mintea, deaceea îți iert cu ușurință titlul de mare om pe care prietenia dumitale mi-l dăruiește de-a lungul mai multor coloane. Este permis unui prieten să fie cîteodată orbit de strălucirea propriei sale inimi. De aceea am sorbit articolul dumitale, cum se soarbe un pahar de vin, foarte dulce și gata să se urce la cap dar pentru a evita acest inconvenient mi-am administrat imediat după libație un duș de judecată rece și iată-mă salvat!

Scrisoarea dumitale foarte spirituală m-a distrat mult prin glumele sale despre unii scamatori politici care operează în acest moment pe piața Bucureștiului. După cum văd îi cunoști bine și te felicit că nu te lași dus de înșelătoriile lor. Ei amintesc de acei nenorociți scamatori de clasă proastă, pe care îi vezi exersîndu-și meseria prin tîrguri: „Priviți, domnilor și doamnelor, nimic

în miini, nimic în buzunare, unu, doi, păcăleala este gata"!

Te feliciţi de a fi scăpat de portofoliul lui Damocles-Kogălniceanu[2], care a fost o clipă suspendat deasupra capului dumitale. Eu regret că ai renunţat la această glorie pentru că îmi faci impresia unui abil maestru constituţional* şi cu siguranţă ai fi putut, cum se spune în limba noastră, — *să tragi cîteva dighinuri în arena Camerei.*** Mulţi paladini, (să nu se citească măscărici***), urcaţi de cinci ani pe Rosinante, ar fi muşcat ţărîna sub elanurile viguroase ale armăsarului dumitale, şi spectacolul ar fi fost interesant pentru noi ceilalţi spectatori ai farsei convenţionale[3] care se joacă la Bucureşti.

Oricum ar fi totuşi, te-ai purtat ca un om de spirit, refuzînd să intri în încăierarea care va începe în curînd, căci, pînă la urmă, este mai bine să te abţii de a accepta un rol într-o piesă proastă, destinată să sufere un fiasco complet.

Apropo de piesă proastă, ce dracu te-a apucat să devii avocatul dramei lui Sion? Acest tînăr nu este altceva decît un hoţ de cai, destinat, dacă continuă, să meargă să locuiască în castelul de la Ocna. Nu oferă nici măcar interesul legat de marile figuri ale haiduciei din păduri. Este doar un *potlogar***, din categoria tuturor ţiganilor, hoţi de vite. Crede-mă, îţi vei folosi elocinţa pentru un trist subiect, căci ori ce vei face pentru a-l disculpa, nu

* Întreaga expresie în limba franceză, intraductibilă în limba română.
** În original, în limba română.
*** Joc de cuvinte în limba franceză, pe elementele *baladins-paladins*.

va rămîne în realitate în ochii întregei Moldove decît un fiu de boier *potlogar**.

Regret tot atît cît şi dumneata, dragă Pantazi, că împrejurările te-au împiedicat de a te reîntoarce la Mirceşti, căci îmi propusesem să te plimb în pădurea care mărgineşte Siretul, pentru a te sătura de poezie, dar ceeace este amînat, se va relua sper mai tîrziu. Nici o îndoială — te rog să mă crezi — nu mi-a trecut prin minte în legătură cu plecarea dumitale direct la Bucureşti, pentru că, presupunînd chiar că există între noi unele divergenţe de opinii politice, (ceea ce nu cred), politica nu este o metresă care să merite şi care să poată să despartă doi oameni inimoşi: de altfel, de multă vreme, am divorţat, în ce mă priveşte, de această îngrozitoare tovarăşă, *a cărui barbă înfloreşte şi al cărui nas luceşte* (V. Hugo)

Adio, dragă Pantazi, îţi doresc toate succesele care se pot închipui, în cîmpul închis al discuţiilor de tot felul. Plec peste cinci zile la Paris, în Italia şi Egipt. Voi încerca să aduc de acolo o piramidă pentru a i-o prezenta lui Panu[4]. Este omul capabil de a face din ea un presse-papiers.

Al dumitale şi toate amiciţiile mele tuturor ai dumitale,

V. Alecsandri

[1] Pantazi Ghica publica în *Independenţa română* o serie de articole intitulate *Impresiuni de călătorie*; în capitolul *Moldavia*, luînd ca pretext o vizită făcută poetului la Mirceşti, elogiază activitatea lui Alecsandri, consacrată creaţiei literare şi preocupării pentru îmbunătăţirea stării materiale a ţăranilor de pe moşia sa.
Articolul lui Pantazi Ghica era o încercare de a lua apărarea lui V. Alecsandri, care, după apariţia piesei *Rusaliile*,

* În original, în limba română.

fusese învinuit și atacat prin presă că este ostil reformei agrare. Cf. *Independența română*, V, nr. 73, 1863, p. 290—292. De fapt campania era îndreptată împotriva domnitorului Cuza. Cf. aici XXIX.

[2] La 12 octombrie 1863 se formează al doilea minister Kogălniceanu, în care era să intre și Pantazi Ghica.

[3] Aluzie la Convenția de la Paris, din august 1858, în baza căreia trebuiau să se conducă Principatele Unite, dar de la care se vor abate adesea.

[4] Anastasie Panu (1810—1867), om politic, a participat la mișcarea de la 1848; face parte din căimăcămia de trei din 1858, unionist, președinte al Camerei.

XXXII

CĂTRE ALEX. HURMUZAKI

Mircești, 30 ianuarie 1865

Iubite Alecu,

Astăzi e una din acele zile de iarnă în care focul sobei pare a se mîndri de importanța sa, căci el ține locul soarelui. Afară ninge cu viscol, pămîntul s-au învelit cu blană albă, o blană însă ce-ți insuflă fiori înghețați; numai cîțiva corbi se zăresc negrind și se aud cîrîind prin aer... Ei rîd de ger și trag palme cu aripile lor peste fața iernei. Acum doar e vreme să grăim împreună, ca doi vechi amici, care au multe de spus.

Mă întrebi cum petrec și lucrez la țeară? Petrec cu mulțemire în compania bibliotecei mele și mă ocup de compuneri dramatice. Am trimis pînă acum lui Millo, la București, vreo 5 manuscrise, adică două comedii și trei cîntecele comice, și,

de nu aș fi fost bolnav vreo trei săptămîni, aș mai fi adăugat ceva la acele opere ușoare.

Dacă m-ar întreba cineva de ce mă dedau la un șir de lucruri de asemine natură, voi răspunde că lipsa de artiști capabili îmi taie aripele și mă silesc a mă mărgini într-un cadru potrivit cu puterile trupelor actuale din țară. Nu-ți pot spune însă, dragă Alecule, ce adîncă desperare simt în sufletul meu, cînd mă văd lipsit de artiști de talent, care să știe interpreta tot ce aș voi să scriu. Adeseori, mi s-a întîmplat la Paris, asistînd la vreo minunată reprezentare de la *Théâtre Français*, să-mi vie lăcrămi în ochi, și asta pentru că n-am actori după placul meu! Mă găsesc ca un om culcat într-un pat prea scurt, prea îngust, nu mă pot întinde fără să mă lovesc și să-mi fac vînătăi. Singurul om de un talent adevărat și mare este Millo; prin urmare lucrez mai mult pentru el și am întreprins o serie de portreturi, de tipuri, sub nume de cînticele comice, carele sînt totdeauna jucate în perfecție. Astfel am făcut:

Șoldan viteazu; Anghelușa doftoroaie; Herșcu boccegiul; Napoilă-retrogradul; Clevetici-ultraprogresistul; Surugiul; Chirița în Paris; Barbu lăutarul; Gură căscată politic; Paraponisitul; Ioan păpușeriul etc.

Toate acestea sînt monologuri amestecate cu cîntece; unele din ele reprezintă tipuri ce se pierd pe toată ziua din societatea noastră, precum: *Mama Anghelușa — Surugiul — Barbu lăutarul — Ion păpușeriul* etc. Pentru urmașii noștri ce vor fi curioși a avea o idee de timpul actual, acele cînticele vor înfățișa portreturi fotografice. Întru aceasta consistă tot meritul lor.

De la 1840 mă ocup necontenit cu teatrul românesc și caut a înavuți repertoriul nostru dramatic

cu piese originále, pentru a combate manía traducerilor păcătoase de drame pocite, ce există la București, și care s-au lățit în toată țara; însă au trebuit să pășesc treptat în lucrarea mea, adică potrivit și cu necultura limbei și cu gustul neformat al publicului și mai vîrtos cu neexperiența amatorilor ce se dedau la arta dramatică.

Limba noastră, deși frumoasă în gura poporului și poetică în cîntecele sale, nu a fost încă mlădiată pentru conversare de salonuri, prin urmare ea nu ajută cu îndestulare rostirea simțirilor de un grad mai înalt, de o nuanță mai delicată; trebuie cineva să o manieze cu multă știință și cu mult tact pentru ca să o facă a exprima scene de înaltă comedie. . . . . . .

Publicul fiind încă tînăr și pot zice necioplit, în mare parte nu se interesează decît la drame cu strigăte și cu omoruri sau la farse pipărate, de soiul lui *Lumpatius vagabundus*[1] etc.

Actori?... Ce sînt? O adunătură de tineri amatori fără învățătură, fără vocație și de tinere carele de-abia știu a ceti. Cei mai mulți fac parte din o lume în care simțirile înalte sînt cam străine; prin urmare ei nu pot să se urce pînă la gradul adevăratei comedii. Rolurile de țerani, de boieri de țeară, de mahalagii, de giupînese din casă, de *madmuzele* de la grădină publică etc., le cuvin;⟨sic⟩ însă rolurile de amoreze delicate, de dame de salon, de cavaleri nobili, într-un cuvînt de caractere ce sînt din domeniul comediei înalte, devin ridicole pe scena noastră de astăzi. Există în adevăr cîteva excepții în numărul actorilor, dar cu o rîndunică sau două, nu se face primăvară.

Din aceste cauze am fost obligat a mă ținea pînă acum de soiul pieselor ca *Chirița*, *Doi morți vii*, *Piatra din casă* etc., însă am cercat necontenit a

mă sui treptat către regioanele comediei de salon, care singură este chemată a forma limba convorbirei românești. . . . . .

Nu știu dacă am creat teatrul Național, dar știu că i-am adus un mare concurs și că aș fi fericit de a-l vedea prosperînd și reformîndu-se în bine. Am dat guvernului ideea de a trimite la Paris un număr de tineri, bărbați și femei, ca să studieze arta teatrală, însă guvernul a preferat a se ocupa cu loviri de stat și alte bazaconii de prisos la noi. Acum aud că s-a instituit în București un conservator și că Millo a fost însărcinat să facă un curs de declamare. Dea Domnul ca să o scoată în capet.

Reforma teatrului cere numaidecît reforma limbei pocite ce s-au descoperit în București și au năvălit pe scenă. Nu poate exista o mai urîtă dihanie limbistică decît aceea ce resună în sala teatrului din noua Capitală. Și cum să nu fie așa, cînd cele mai multe din piese sînt traduse de niște oameni care nu cunosc bine nici franțuzește, nici românește? Dacă aș avea artiști cum mi-ar trebui, te încredințez că totul s-ar reforma în puțin timp.

Sînt foarte mulțemit că la Cernăuți teatrul român este aprețuit și îți făgăduiesc concursul meu cu toată bunăvoința pentru sezonul viitor. Acum deodată, ți-am trimis o comedie și două cînticele comice și mai adaog aici o romanță intitulată *Bucovina*, care de se va pune pe muzică și va fi cîntată la Teatru, va aduce plăcere bucovinenilor. . . . . .

Ți-am trimis și două portreturi mari de-ale mele... fă cu dînsele ce-i vroi; ele sînt destinate a mă înlocui, căci din nenorocire îmi este cu neputință a veni însumi la Cernăuți. Sănătatea și asprimea timpului nu mă iartă a întreprinde un voiaj peste hotar, fie cît de mic.

Pînă a nu sfîrşi, vreau să-ţi dau noutăţi despre colecţia mea de poezii poporale. Le-am copiat frumos pe toate într-un album minunat şi le-am dat Doamnei[2]. Ce a făcut Măria Sa cu ele? Pus-au să le tipărească? Nu ştiu nimică. Am scris lui Baligot de Beyne, secretarul lui vodă, ca să mă înştiinţeze despre soarta lor.

Adio, te îmbrăţişez din toată inima şi te rog să-mi scrii ades; scrisorile tale îmi produc o nespusă bucurie.

V. Alecsandri

Colecţia de poezii din cel de pe urmă volum tipărit în Iaşi este completă. Bucata ce se începe cu versurile „Cînd primăvara cu lăcrămioare" etc. se găseşte la p. 316. Poezia „Să fie România deacum în veci" este a lui Donici.

Amicii sincere fraţilor tăi şi lui Miculi, dacă-l mai vezi sau mai auzi de el. N-ar face el oare aria cîntecului *Buçovinei?*

Iubite Alecu, încă nu ai scăpat de mine; deschid pachetul pentru ca să mai adaog cîteva rînduri împreună cu manuscrisul micului proverb intitulat *Barcarola*[3]. Această mică comedioară, compusă pe forma proverburilor a lui Alfred de Musset, are numai două personagiuri şi este o simplă convorbire, fără intrigă complicată. Interesul ei poate să consiste în frumuseţea stilului (dacă în adevăr stilul acestei încercări uşoare posedă cualitatea cerută) şi în giocul perfect al artiştilor (dacă acei din Cernăuţi sînt în stare de a o interpreta cum se cuvine).

Am voit să abordez rolul comediei de salon şi să fac o cercare despre mlădierea limbei; de aceea am ales un sujet cu două personagiuri numai; căci nu pot dispune de mai mulţi actori buni în Bucureşti. În Iaşi nici nu cutez a o trimite, fiind încredinţat că piesa ar face un fiasco cumplit.

Dacă socoţi tu că d-na Fany ar putea să joace cu inteligenţă rolul prinţesei, precum şi d-l Vlădicescu[4] pe acela al doctorului Leonard, însărcinează-i să o reprezinte... însă numai după ce îşi vor şti rolurile *ca apa*; şi îndată ce vor giuca proverbul, scrie-mi impresia ta şi a publicului. Cît pentru aria *Barcarolei*, dacă posedaţi în Cernăuţi vreun compozitor de gust, puneţi-l să o compuie şi siliţi pe artist a o studia bine pîn-a nu o cînta pe scenă.

Salve et vale.

V.A.

B.A.R., ms. rom. 3349, f. 16–20

Ediţii: Voinţa naţională, XXI, nr. 5879, 23 noiembrie/6 decembrie 1904, p. 1 şi nr. 5880, 24 noiembrie/7 decembrie id., p. 1; *Convorbiri literare*, XL, nr. 6–8, ianuarie 1906, p. 592–595.

[1] Farsă de Iohann Nepomuk Nestroy, *Der böse Geist Lumpazivagabundus*.

[2] Cf. aici XXVI, n. 5.

[3] Primul titlu al proverbului *Concina*.

[4] Ion Vlădiceanu (1826–1895), a făcut parte din aceeaşi trupă de actori cu Demetriadi şi Pascaly, împreună cu fratele său, Alexandru, şi artista Fany Tardini (1823–1908).

XXXIII

CĂTRE ION GHICA

Mircesti, 10 janvier 1866

Mon cher vieux, merci pour ta brochure[1] *et pour l'heure délicieuse qu'elle m'a procurée. Vrai, il y a longtemps que je n'ai pas lu dans la langue de mon*

pays un opuscule aussi ingénieusement conçu et aussi bien écrit. Tu as trouvé moyen de me faire dévorer plus de 80 pages de questions économiques, à moi qui ai toujours reculé devant un pareil genre d' ouvrage, et tu as su m'attacher à ton sujet au point de regretter d'être arrivé si tôt à la dernière page. C'est clair, précis, logique, spirituel, et vrai. Ah! que je suis heureux, mon cher ami, de voir l'ancienne garde donner aussi bien quand elle veut bien encore s'en mêler! Que je suis content de retrouver mon ancien collaborateur de la Foaia științifică[2] *plus maître que jamais de sa pensée et de sa plume. Sans parler de la façon savante et spirituelle dont tu plaides la sainte cause du travail, je trouve ton style coulant, harmonieux et compréhensible pour toutes les classes de la société. C'est bien ce langage qu'il faut parler pour être compris et non celui de nos publicistes... iroquois. La seule observation que je me permettrai de te faire, c'est au sujet des terminaisons en* țiune[3], *que tu pourrais fort avantageusement remplacer par* are, ire, ere, *ainsi*:

civilisațiune — civilisare
organisațiune — organizare
administrațiune — administrare.
constituțiune — constituire... etc... etc...

Ceci dit, je n'ai plus que des compliments à t'adresser et je t'engage sérieusement à continuer ton oeuvre, cette oeuvre étant de celles qui sont destinées à exercer une influence salutaire et à rester.

Tu me demandes, cher vieux, si je conserve encore un peu de gaîté et d'illusions? D'illusions, néant! mais de la gaîeté, pas mal, car je vis loin de l'atmosphère assombrissante de Bucarest. Ici, je règne et je gouverne. Mon peuple se compose d'un petit chien, d'un serin et d'une grue — attributs de vieux garçon — et, je ne trouve jamais la moindre velleité de révolte parmi mes sujets... il est vrai que je les nourris bien et que je leur épargne la vexation des impôts etc. En outre je promène mes regards sur des vastes horizons purs de toute image ébouriffée de patriotes. Mes idées prennent leur vol dans des régions où ne peuvent les atteindre ni les discours des Chambres, des Senats, etc. ni les clameurs des fauteurs de l'opinion publique. En un mot, ayant renoncé à la vie publique, je fais commerce d'amitié avec la littérature et, de temps à autre, j'envoi d'ici sous la forme d'une pièce de théâtre, quelque chiquenaude à l'endroit des ridicules qui se prelassent dans la capitale.

Voilà ma vie! ajoutez-y pour la compléter quelques occupations agricoles et, comme toujours, de continuelles tendances à filer vers l'Amérique et les Indes.

Tu le vois, je suis toujours le même... moins les cheveux et autres choses, hélas!... toujours heureux de l'amitié de ceux que j'aime. La vie est si bête au fond, qu'elle ferait l'effet d'une salade non assaisonée si on ne la saupoudrait d'un peu de coeur.

Je regrette que tu aies passé des heures tristes avec Negri; moi je viens de vivre avec lui pendant une semaine d'une existence charmante, il est vrai que nous nous sommes bien gardé de l'empoisonner de politique. La politique! voilà le ver solitaire qui nous rend maussades. Heureux ceux qui, comme toi et moi, trouvent un remède contre ses ravages au fond de leur encrier.

Adieu, mon cher vieux, reçois mes voeux bien sincères, pour l'accomplissement de tes devoirs, et exprime de ma part à la princesse Ghica toute ma reconnaissance pour son souvenir affectueux.

Tout à toi de coeur

V. Alecsandri

Ne pourrais-tu pas me trouver à Bucarest un éditeur pour mon répertoire dramatique? J'attends avec impatience la troisième brochure.

B.A.R., ms rom. 803, f. 122–123

Ediții: Literatură și artă română, II, nr. 9, 25 iulie 1898, p. 546–547 (trad.).

Mircești, 10 ianuarie 1866

Dragul meu, mulțumesc pentru broșura ta și pentru ora plăcută pe care mi-a procurat-o. În adevăr, e mult timp de cînd nu am citit în limba țării mele un opuscul atît de ingenios conceput și atît de bine scris. Ai găsit mijlocul să mă faci să devorez mai mult de 80 de pagini de chestiuni economice, pe mine care m-am ferit întotdeauna din fața unui asemenea fel de lucrare, și ai știut să mă ții înlănțuit de subiectul tău pînă a mă face să regret de a fi ajuns atît de curînd la ultima pagină. Este clar, precis, logic, spiritual și adevărat. Ah! cît sînt de fericit, dragă prietene, să văd vechea gardă reușind așa de bine cînd binevoiește să se mai amestece în asemenea lucruri! Cît sînt de mulțumit de a regăsi pe vechiul meu colaborator de la *Foaia științifică*[2] mai stăpîn ca niciodată pe gîndul și pe pana lui. Fără să mai vorbesc de felul savant și spiritual în care pledează sfînta cauză a muncii, găsesc stilul tău curgător, armonios și pe înțelesul tuturor claselor societății; acesta este limbajul care trebuie vorbit pentru a fi înțeles și nu acela al caraghioșilor noștri de publiciști. Singura observație pe care îmi voi permite să ți-o fac, este relativ la terminațiile în *țiune*[3], pe care ai putea foarte cu folos să le înlocuiești prin *are*, *ire*, *ere*, astfel:

civilisațiune — civilisare
organisațiune — organizare
administrațiune — administrare
constituțiune — constituire... etc... etc...

Acestea spuse, nu am să-ți adresez decît complimente și să te îndemn cu seriozitate să-ți continui opera, această operă fiind din acelea care sînt sortite să exercite o influență salutară și *să rămînă*.

Mă întrebi, dragul meu, dacă păstrez încă puțină veselie și iluzii? Iluzii, nimic? dar veselie, destulă, căci trăiesc departe de atmosfera întunecoasă din București. Aici domnesc și guvernez. Poporul meu se compune dintr-un cățeluș, un canar și un cocor — atribute de holtei bătrîn — și nu descoper niciodată nici cea mai mică dorință de revoltă printre supușii mei... este adevărat că îi hrănesc bine și că îi cruț de ofensa impozitelor etc. În afară de aceasta, îmi plimb privirile pe întinse orizonturi, neîntinate de vreo imagine turbată de patrioți. Ideile mele își iau zborul în regiuni unde nu pot să le atingă nici discursurile Camerelor, ale Senaturilor etc., nici strigătele ațîțătorilor opiniei publice. Într-un cuvînt, renunțînd la viața publică, am legat prietenie cu literatura și, din

timp în timp, trimit de aici, sub formă de piesă de teatru, cîte un bobîrnac în direcția caraghioșilor care se lăfăiesc în capitală.

Iată viața mea! adaugă, pentru a completa, cîteva ocupații agricole și, ca întotdeauna, pornirile continui de a o șterge spre America și spre India.

După cum vezi, sînt mereu același... mai puțin părul și alte lucruri, vai!... mereu fericit de prietenia acelora pe care îi iubesc. Viața este atît de stupidă în fond încît ar părea o salată nedreasă, dacă nu ai presăra-o cu puțină dragoste.

Regret că ai petrecut ceasuri triste cu Negri; eu tocmai am trăit cu el timp de o săptămînă o existență încîntătoare, este adevărat că ne-am ferit să o otrăvim cu politică. Politica! iată viermele solitar, care ne face morocănoși. Fericiți cei care, ca tine și ca mine, găsesc în fundul călimării un remediu împotriva ravagiilor ei.

Adio, dragă prietene, primește urările mele sincere, pentru îndeplinirea îndatoririlor tale, și exprimă din partea mea prințesei Ghica toată recunoștința mea pentru amintirea sa afectuoasă.

Al tău, din inimă, *V. Alecsandri*

Nu ai putea să-mi găsești la București un editor pentru repertoriul meu dramatic? Aștept cu nerăbdare a treia broșură a ta...

[1] Broșura nr. 2 din *Convorbiri economice. Munca*, Buc., 1865, 83 p.

[2] *Propășirea.*

[3] Alecsandri era împotriva acestor sufixe; scrisese încă din 1855, în *România literară*, I, nr. 3, 15 ianuarie, p. 40, un articol: *Ablativul ciune*. Cf. aici XLII, scrisoarea către Pantazi Ghica scrisă în versuri cu rima „țiune", semnată „Alecsandrițiune". Protestul poetului este întîlnit și în corespondența cu Grenier și în cea cu Iacob Negruzzi, iar Maiorescu însuși cere acestuia din urmă să-i modifice terminațiile „țiune" dintr-un articol pe care, cînd l-a citit în fața lui Alecsandri, și-a dat seama că „terminarea era urîtă și monotonă".

XXXIV

CĂTRE ALEX. HURMUZAKI

Mircești, 20 mart 1866

Iubite Alecu,

În scrisoarea ta din 11/23 mart te întrebi cu durere: pentru ce nu mai sîntem capabili de entuziasm fierbinte și liber de ghimpul îndoielei în fața faptului săvîrșit la București în noaptea de 11/23 fevruar? Dacă ne-ar fi iertat a fi în aceste momente cu sînge rece, dacă am putea înlătura orice preocupări a minței, pentru ca să ascultăm glasul tainic al inimei și a conștiinței, am afla, nu mă îndoiesc, că lipsa noastră de entuziasm sincer provine tocmai din motivul că revoluția din București a fost un act de noapte, un rod de umbră, iar nu o izbucnire de acele cari se manifestă glorios la lumina soarelui. Românului îi place a-și videa visul cu ochii și el nu prețuiește ca alte neamuri binele ce-i vine dormind. Francezul zice: *le bien vient en dormant**. Românul nu admite această axiomă.

Domnia lui Cuza ajunsese pe drojdii. El însuși o înțelesese și era decis să abdice la 8 mart (aceasta

* Binele vine dormind (fr.)

o știu din izvor sigur); prin urmare toți doria coborîrea lui de pe tron, însă unii o vroia rușinoasă, fără a se preocupa de pata ce s-ar lăți pe istoria țării; alții o vroia liniștită pentru liniștea spiritelor, demnă pentru demnitatea României și mai cu seamă fără cea mai mică trădare din partea nimănui.

Ar fi fost un frumos spectacol pentru Europa de a videa un popor nou ca al nostru despărțindu-se fără patimă de șeful pe care l-au aclamat în unanimitate acum 7 ani și pe care reprezentanții nației l-au tămîiat de-atîtea ori fără măsură. Ar fi fost o notă pătrunzătoare în auzul străinilor, glasul poporului român zicînd domnului său: „Mergi cu bine, Măria-ta! Cît ai fost bun te-am iubit și te-am respectat. Acum nu mai ești de noi, căci ți-au călcat piciorul pe-o cale rătăcită“, însă cînd abdicarea se poate numi cu tot dreptul escamotare, cînd armata, cînd guardia personală a domnului devine un instrument orb, pentru a desfășura în ochii lumei întregi misterele scandaloase ale patului domnesc, cînd acea lume rîde de rușinea tronului României, hohotul străinilor răsună trist în inimile noastre, ii slăbește orice pornire entuziastă.

Iată, iubite Alecu, cauza tainică a răcelei cu care a fost primită vestea întîmplărilor din noaptea memorabilă de 11/23 februar. Nimeni aici nu-l regretează pe Cuza, nici chiar amicii lui din copilărie, dar totodată nimeni nu se încrede în făgăduințele noului guvern, căci el a debutat prin o minciună. În ziua căderei lui Cuza, locotenența cu ministerul ei au luat de bună voia să frînele puterei în mînă și s-au instalat în numele lui Filip I[1]. Au cerut Camerei și Senatului ca să aclame pe contele de Flandra prinț al României.

Senatul și Camera l-au aclamat. Au poruncit tutulor împiegaților țării să giure credință noului prinț; giurămîntul s-a efectuat fără împotrivire. Au cerut de la armată același giurămînt de credință (sic). Armata ca un singur om a răspuns: giur!... Ei bine, unde-i Contele de Flandra? Unde-i Filip? Țara întreagă știe că are un domn numit Filip, prin urmare îi trebuie un Filip numaidecît, mai cu seamă că toate lucrările administrative, giudițiare și militare s-au făcut pînă acum în numele locotenenței ce reprezintă pe Filip, contele de Flandra; prin umare iar trebuie acum să expediem ambasadori prin lume, înarmați cu fanarul lui Diogen, ca să ne găsească un Filip mort copt, în locul fratelui regelui de Belgia, care nu primește onorul de a ne cîrmui.

Mărturisesc, iubite Alecu, că am căzut în doaga grecilor, adică într-o poziție ridicolă. Am cunoscut un negustor francez care avea o fată, Emilia, o copilă iubită și logodită cu un tînăr anume Hanrion. Fericitul tată, vroind să facă lucrurile pe mare, însemnează toate obiectele de zestre cu inițialele E.H. — însă, întîmplîndu-se să moară mirele înaintea cununiei, negustorul s-au găsit obligat a căuta un alt ginere, al cărui nume să se înceapă tot cu H, pentru ca să nu se prefacă zestrea, și așa de mult a așteptat, că biata fată au îmbătrînit, fără a se îndulci de plăcerile căsătoriei.

Mă întrebi de este adevărat că s-au înființat comisiuni separatiste în Moldova? Ți-oi răspunde cu sinceritate că nu știu nimică. Eu asist din singurătate la spectacolul curios ce se reprezintă astăzi și fac triste cugetări asupra caracterului omenesc. Foștii mei amici ce sînt la putere au găsit de cuviință a mă lăsa deoparte. Le mulțumesc de o asemine

uitare, însă nu le permit a-mi adresa nici cea mai mică mustrare, pentru că în loc de a da probe de mare capacitate în împrejurările grele în care au adus țara, ei pîn-acum au dat probe numai de o micșurare de simțiri, în care patimele personale gioacă un mare rol. Toți prietenii mei, oameni onești și capabili, precum Rola, Jora, Negri și chiar fratele meu au fost destituiți fără cea mai elementară formă de delicatețǎ... și aceasta pentru ce? pentru că au fost în relație bună cu fostul domn.

E curios, iubite Alecu, de a videa cum oamenii își însușesc tot patriotismul și toată capacitatea îndată ce ajung la o culme oarecare și cu ce ușurință ei acuză pe ceilalți muritori de rea credință și de ignoranță. Pentru mine, găsesc un bun sujet de comedie în această slăbiciune și îmi propun de a scrie un proverb asupră-i, destinat pentru *Foaia Bucovinei*.

Pînă atunci însă sînt decis a rămînea simplu spectator a faptelor mărețe de astăzi și a ruga cerul ca să conducă țara la fericirea după care ea aspiră de atîți secoli. Deie Dumnezeu ca șarpele ambiției să nu muște inimile oamenilor ce sînt la putere și ca interesul general să nu fie uitat pentru interesul personal. Am văzut multe în viața mea, cunosc slăbiciunea românului și zic: Doamne ferește-mă de mai rău.

Ai crede poate, iubite Alecu, după cele ce ai citit, că sînt descuragiat și că văd toate în negru? Nu te înșela; eu nu desper de viitorul României, deși nu am încredere în generația actuală. Vom crește, vom înflori, ne vom întări, nu e nici o îndoială, însă nu prin oameni ca Berlicoco[2] et C-nie, nu prin ambițioși ca cei mai mulți, dar prin legea naturei și prin impulsul progresului lumesc. Toate cîte se petrec astăzi sînt scremete, opintiri născute din felurite îndemnuri, toate investmîntate cu fraze pompoase. De-am mai putea înșela pe cineva, el ne-ar crede romani antici, senatori ce știu a muri pe scaune curule, oameni dispuși a face sacrificiuri de averi și de viață... *Ohime** ! nimic nu-i adevărat, căci încă nu sîntem copți! Sîntem copii cari ne jucăm cu arma tatii, dar n-avem încă putere de a o mania. Acum, pentru ca să pun capăt acestei elegii politice, zic iară și iară: „Doamne! ajută-ne ca pe niște copii și dă-ne mintea moldoveanului cea de pe urmă!"

Vrei să afli cum am petrecut iarna? Am cam zăcut, pe ici pe colea, și, cînd am avut timp, am scris: *1 Kera Nastasia*, un cînticel în contra maniei de pensie a fraților de peste Milcov. *2 Plăcintarul*, scenă din povestea Cișmigiului. *3 Harță Razeșul*, comedie în I act. *4 Pepelea și Arvinte*, poveste în I act. *5 Drumul de fer*, comedie în 2 acte și în fine am început o comedie în 5 acte, *Ciocoii Reglementului*, carele va fi urmată de *Ciocoii Convenției*. Iată rodul iernii. Cît pentru vară, am de gînd să călătoresc peste nouă mări și țări și, ca să încep, îmi propun să mă duc poimîine la Dulcești[3].

Al tău amic,

V. Alecsandri

P.S. Primesc cu mulțemire ca să se tipărească *Florin și Florica* în *Foaia Bucovinei* și îți trimit o poezie de bună venire a primăverei.

Iubite Alecu, recomandează prostului de la tipografie ca să zețuiască cu litere mai mici tot ce este subliniat în *Florin și Florica* și între paranteze.

---

* Vai mie: (it.).

Îți trimit, ca să-l cetești, un cîntecel comic care au avut mult succes la București. De socoți că ar putea figura în foaia voastră, trage o copie și-mi trimite manuscrisul îndărăt.

B.A.R., ms rom. 3349, f. 30–33

Ediții: Convorbiri literare, XL, nr. 10, octombrie 1906, p. 995–959; V. Alecsandri, *Publicistică – Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 983 (fragment).

[1] Contele Philippe de Flandres, fratele regelui Belgiei, care fusese propus ca „prinț străin", în locul lui Cuza, dar care nu a acceptat oferta ce i s-a făcut.

[2] C.A. Rosetti.

[3] Dulcești, ținutul Roman, moșia lui Gheorghe Sturdza, însurat cu Eliza, sora fraților Hurmuzaki.

XXXV

CĂTRE V. A. URECHIA

Mircești, 28 noemv. 1866

Iubite domnule Alecsandrescu,

Am cetit în *Trompeta Carpaților* programa lecturilor publice ce au să fie făcute în iarna aceasta de către onorabilii membrii ai „Atheneului Român". E de prisos să mai adaog că m-am bucurat în suflet, văzînd dezvoltarea mișcărei intelectuale crescînd pe fiecare an la noi. Conferințele ce faceți în București ar trebui introduse prin toate orașele, căci ele, pe lîngă o plăcută petrecere ce aduc ascultătorilor, au frumoasa menire de a respîndi idei și cunoștințe folositoare în public.

Eu însumi, dacă în loc de a pleca la Paris, aș merge să-mi petrec iarna în București, eu însumi, deși nu am darul elocvenței, m-aș risca a face o conferință asupra poesiei poporale ai românilor, însă, fiind obligat a mă duce în străinătate, amîn acest proiect pe altădată.

Oricum ar fi, dorința mea și a multor persoane care trăiesc departe de centrul intelectual a Bucureștilor este să putem măcar ceti improvizările d-voastră și dar am fi prea fericiți dacă „Atheneul român" s-ar decide a publica conferințele sale, sau în broșura, sau în *Buletinul Instruirei publice* pe care î-l redigeați cu multă înțelegere.

Toate acele lecturi interesante ar forma, unite la un loc, un volum mult mai plăcut și mai folositor decît acel nămol de foi, zise politice, care se combat între ele dinaintea unui public indiferent.

Expunîndu-vă această idee, iubite d-le Alecsandrescu, am încredere că o veți realiza-o în interesul literaturii române și în mulțumirea persoanelor care viețuiesc pe la țeară. Eu unul, ce urmăresc cu multă luare aminte progresul mișcărei naționale, v-aș fi prea recunoscător.

Primiți dar de pe acum această asigurare, împreună cu simțirile mele de stimă și amicie.

V. Alecsandri

P.S. Știți negreșit că se tipăresc acum poeziile poporale[1] la tipografia Lucrătorilor asociați. Ediția e frumoasă, însă lucrul merge foarte încet și mărturisesc că sînt nerăbdător de a videa ieșit la lumină rodul ostenelilor mele de un șir îndelungat de ani. Vin dar a vă ruga, iubite d. Alecsandrescu, ca să binevoiți, precît va fi cu putință, a *îndemna la deal*, după cum zic cărăușii, pentru ca să nu se prea întîrzie pe drum volumul poesiilor poporale.

Spuneți din parte-mi d-lui Davila că îl rog să mai redice glasul, ca să se opintească voinicește lucrătorii asociați.

Adio și a revedere cu sănătate.
Adresa mea la Paris: rue de Rivoli 174.

B.A.R, S 49, (8)/LVIII

Ediții: Atheneul român, I, I, nr. 6—7, noiembrie — decembrie 1866, p. 116—117; V.A. Urechiă, *Opere complete. Conferințe și discursuri*, tom. I, ed. a II-a, Buc., 1878, p. III.

[1] Cf. aici XXVI, n. 5.

XXXVI

CĂTRE IACOB NEGRUZZI

Mircești, 2 sept. 1867

Iubite domnule Negruzzi,

Am primit scrisoarea d-voastră împreună cu numerile din *Convorbirile literare* ce au apărut pănacum și pe care ați avut amabilitatea a mi le trimite. Le-am cetit cu luare aminte și multă plăcere... lucru ce mi se întîmplă cam rar cu scrierile românești de astăzi; și acum vin a vă mulțemi pentru adevărata bucurie ce mi-ați ocazionat în iubita mea singurătate.

Publicarea întreprinsă de d-voastră o apreciez cu atît mai mult că ea tinde a combate gustul pocit al noilor încercători pe cîmpul literaturei. Puținele numere care au ieșit păn-acum la lumină cuprind articole bune și bine scrise (mai cu seamă *Flora română*[1], a venerabilului meu amic C. Negruzzi) și poezii plăcute ce denotează adevărate talente.

Nu vă vorbesc de proverbul d-voastre: *Împăcarea*, pentru ca să nu gîndiți că m-am crezut obligat a vă face complimente. Însă nu mă voi opri de-a vă zice: curagiu! Începutul este bun, foarte bun, cît se poate de bun! Urmați dar înainte, cu încredințare că faceți un mare serviciu literaturei noastre.

Eu sînt atît de încîntat, văzînd calea ce ați apucat, că vă promit să vă întovărășesc pre cît îmi va permite slăbirea pasurilor; și, ca o probă de bunăvoință, vă alătur aice o mică poezie română... nu *rumână*. (Aș dori mult să știu pentru ce d-l Maiorescu vroiește să facă din poporul romàn un popor colorat, *rumân*. Îmi place a crede că d-lui nu are de scop a trata de *Peaux rouges* pe compatrioții d-sale.)

În curînd, adică îndată ce voi găsi timp ca să prescriu manuscrisul meu de *Comedia ciocoilor*[2], voi trimite actul I care va fi treptat urmărit de celelalte acturi. Iar în cursul iernii, de va fi să o petrec la Mircești, voi scrie pentru foaia d-voastre călătoria mea la Maroc, sau acea în Italia[3] pe timpul războiului între francezi cu austrieni.

Iată, iubitule domnule Negruzzi, răspunsul meu la propunerea ce-mi faceți de a fi colaboratorul *Convorbirilor literare*. Această publicare fiind sora *României literare*, și totodată avînd calitățile necesare unei foi ce țintește a dezvolta gustul frumosului și a distrage spiritele din rătăcirea politicei, sînt gata a vă da mîna cu toată inima.

Al d-voastre devotat amic,

V. Alecsandri

Trimit frățeștile mele îmbrățișări vechiului meu amic, care s-au dat în dragoste cu doamna Florineasca, și îndemn să nu se facă a uita că mi-a pro-

* Pieile roșii (fr.).

mis de-a veni să petreacă cîteva zile cu mine în raiul Mirceştilor.

Dacă vă este cu putinţă, binevoiţi a-mi trimite prin poştă scrierea d-lui Maiorescu: *Poezia română (sic) urmată de o alegere de poezii*, precum şi dramul lui Hajdeu: *Răzvan-Vodă*. Asemine, vă rog şi pentru numerile viitoare a foii d-voastre.

B.A.R., ms rom. 808, f. 1–2

Ediţii: Convorbiri literare, XXIX, nr. 3, 1 martie 1895, p. 207–209; V. Alecsandri, *Scrisori*, I, publicaţie îngrijită de Il. Chendi şi E. Carcalechi, Buc., 1904, p. 27–28; V. Alecsandri *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 290–291.

[1] S-a publicat în *Convorbiri literare*, I, nr. 7–8, 1–15 iunie 1867, p. 92–96, 106–109, sub formă de corespondenţă între Onisim Cerenţelu şi d-na Florineasca; aceasta explică aluzia poetului de la sfîrşitul scrisorii.

[2] Piesa, cu titlul definitiv, *Boieri şi ciocoi*, se va publica în *Convorbiri literare* abia în anul 1873.

[3] Un fragment din *Călătoria în Africa* s-a publicat în *Convorbiri literare*, în anul 1874, iar fragmentul: *Victor Emanuel — Cavour — Lamarmora, Extract din istoria misiilor mele politice*, în anul 1878.

XXXVII

CĂTRE PAULINA ALECSANDRI

Viena, sîmbătă — 1867 <oct.>

Dragă Paulina,[1]

Am sosit aseară la Viena, după o călătorie de 37 ceasuri cu drumul de fier. Copila[2] s-a purtat voiniceşte, dormind bine, mîncînd şi mai bine şi petrecînd cu mare mulţămire. Curiozitatea ei a fost deşteptată şi aţîţată necontenit, prin lucrurile nouă ce vedea prin oraşele care-i treceau sub ochi cu repegiune şi prin mulţimea de oameni ce se suia sau se cobora din trăsuri, pe la staţiile unde se oprea trenul drumului de fier.

Am trecut prin Lemberg fără a ne opri şi am sosit cu bine aice, unde vom şedea vreo două zile. Apoi ne vom îndrepta spre Paris.

Am avut păn-acum noroc de a avea timp frumos şi destul de cald. Mă voi grăbi dar a mă întoarce din Paris cît mai degrabă, pentru ca să profitez de puţinele zile de toamnă ce mai rămîn. Am sperare să mă găsesc în căsuţa mea pe la începutul lui noiembrie; pănă atunce mata pune la cale să fie tot gata pentru iarnă. Mă duc chiar acum să cumpăr lumînări, cadă şi celelalte şi le expeduiesc la Mirceşti. Ţi-oi scrie păn-a nu pleca de-aice.

A revedere — te sărut,

V.A.

Scumpă Mămuţă,

Am făcut un voiaj foarte frumos până la Viena cu drumul de fier.

Bine zice cucoana Chiriţa că nemţii sînt cu dracu. Cînd ai veni mata la Paris, te-i minuna de cîte lucruri frumoase vei videa. Eu aş fi deplin mulţumită, dacă nu mi-ar fi necontenit dor de mata.

Te rog, scumpă Mămuţă, să vii cît mai digrabă la Paris, ca să te sărut de o mie de ori

A matale,

Marie

B.A.R., S 19/17/LVII

[1] Paulina, (1841—), fiica lui Iosifin şi a Elenei Lucassievicz, este soţia poetului, cu care s-a căsătorit oficial abia în anul 1876 (vezi actul de căsătorie la Sever Zotta, *La cente-*

narul lui Vasile Alecsandri, Iași, 1921, anexa. R. Rosetti povestește în amintirile sale o istorie puțin verosimilă despre felul în care a cunoscut-o poetul. Cf. R. Rosetti, *Amintiri din prima tinerețe*, Buc., 1927, p. 104—105). Lipsită de cultură, ea s-a dovedit, în schimb, un sprijin indispensabil în viața poetului, scutindu-l de toate grijile vieții materiale.

[2] Maria (1858—1939), fiica poetului și a Paulinei. Între anii 1867—1876 și-a făcut studiile la Paris. Scrisoarea de față este scrisă în timpul drumului spre Franța, făcut de tată și fiică. S-a căsătorit în 1877 cu Dimitrie A. Catargi, cu care a avut două fiice, Elena și Margareta. Divorțată în 1883, s-a recăsătorit cu George Bogdan, fiul vornicului Emanuel Bogdan și al Anei Ghica. Se desparte în 1884 și se recăsătorește cu același în 1886; au avut un fiu, Henri. A publicat corespondența primită de la tatăl său într-un volum intitulat *Autrefois et aujourd'hui, 1920—1923*, Buc., 1929, 228 p.

XXXVIII

CĂTRE PANTAZI GHICA

Mircesti 18 janvier 1868

Mon cher Pantazi,

J'ai vu votre nom en tête du journal l'Indépendance[1] *et j'ai lu avec jubilation quelques-uns de vos articles contre la prétention de ceux qui veulent s'attribuer tous les faits glorieux de notre histoire contemporaine.*

Continue à flageller les vendeurs du Temple et tapez fort... C'est la seule chose qu'ils n'auront pas volée.

Maintenant quelques mots pour ce qui me concerne. Vous connaissez de longue date la sainte horreur que j'ai pour ce qu'on appelle catahristicos* *la politique chez nous, vous savez que je préfère être balayeur de rue que balayeur de* Chambre *et pourtant Mrs les grands propriétaires du district de Roman m'on accablé de leurs votes?! Un beau matin je me suis vu couché sur le lit de Procuste, autrement dit, la liste des Députés appelés à sauver la Roumanie!!!!!*

Grande fut ma surprise, comme vous pouvez vous douter, grande fut aussi ma colère! mais il n'y avait rien à dire, je l'étais!

Je l'étais, soit, le serai-je? C'est autre chose; or, je ne le suis plus car je viens d'envoyer ma démision au président de la Chambre, tout en adressant à mes électeurs une épître très sentie. Voilllà!

Ne dites rien, ne me faites pas de reproches ce serait tout comme si vous me chantiez femme sensible. *Adressez moi au contraire des félicitations, je les accepterai avec plaisir et je vous considérerai mon ami véritable. Ceci convenu, je vous envoie ici copie de ma démission et de mon épître. Si vous voulez les publier sans commentaires dans votre feuille, vous m'obligerez.*

Je vous annonce que j'ai envoyé à Millo une nouveauté de circonstance intitulée le Chemin de fer. *Vous irez la voir, n'est ce pas? et vous m'en direz votre opinion.*

Tout à vous, de coeur,

V. Alecsandri

Copie de pe demisia mea

Domnule President,

Ocupările mele literare nepermițîndu-mi acum de a reintra în vieața politică, cu adîncă părere de rău, vin se vă fac declarare că sînt obligat a refusa

* În grecește, καταχρηστικός=abuziv.

mandatul de deputat cu care m-au onorat d-nii alegători al Colegiului I din județul Roman.

Primiți — etc.

D-lor alegători ai Colegiului I din județul Roman, ați binevoit a mă onora cu voturile d-voastre și a-mi încredința mandatul de deputat, în contra declarărei făcută de mine, în mai multe rînduri, că nu doresc a reintra în viața politică.

Ocupările mele literare și convingerea mea că un om poate servi patria sa pe cîmpul literaturii ca și în luptele parlamentare sau în diferite posturi ale Statului mă fac însă a renunța, cu adîncă părere de rău, la mandatul ce mi-ați oferit.

Recunoștința mea către d-voastre este mare. Vă rog să credeți că sînt mîndru de distingerea cu care m-ați onorat în ultimele alegeri și că simțind aceeași dorință ca d-voastră, de a videa țeara noastră progresînd în toate ramurile, îmi voi pune silința de a aduce tributul literar, lăsînd altor bărbați mai capabili de a contribui la mărirea și fericirea ei pe calea politicii.

Primiți — etc.

B.A.R. ms rom. 2619, f. 34–35

Ediții: V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 176–178.

Mircești, 18 ianuarie 1868

Dragul meu Pantazi,

Am văzut numele dumitale în fruntea gazetei *Independența*[1] și am cetit cu vie satisfacție cîteva din articolele dumitale împotriva pretenției caraghioase a celora care vor să-și atribuie toate faptele glorioase ale istoriei noastre contemporane.

Continuă să biciuiești pe vînzătorii din Templu și lovește puternic. Este singurul lucru pe care nu-l vor fi furat.

Acum cîteva cuvinte despre ceea ce mă privește. Cunoști de multă vreme sfînta groază pe care o am pentru ceea ce se numește abuziv* la noi politică, știi că îmi place mai bine să fiu măturător de stradă decît măturător de *Cameră* și, cu toate acestea, d-nii mari proprietari ai districtului Roman m-au copleșit cu voturile lor! Într-o bună dimineață m-am văzut culcat în patul lui Procust, adică pe lista deputaților chemați să salveze România!!!!!

Cum poți bănui, mare mi-a fost mirarea, mare mi-a fost de-asemenea și supărarea! Dar nu mai era nimic de zis, eram!

Eram, fie, dar voi mai fi? Asta este altceva; dar nu mai sînt pentru că mi-am trimis demisia președintelui Camerei, adresînd, în același timp, alegătorilor mei o epistolă foarte mișcătoare. Asta este!

Nu spune nimic, nu mă dojeni, ar fi ca și cum mi-ai cînta *femeie sensibilă*. Adresează-mi din contră felicitări, le voi primi cu plăcere și te voi socoti ca pe adevăratul meu prieten. Acestea stabilite, îți trimit aici copie de pe demisia și de pe epistola mea. Dacă vrei să le publici fără comentarii în foaia dumitale, mă vei obliga.

Te vestesc că am trimis lui Millo o noutate potrivită împrejurărilor, intitulată *Drumul de fier*. Te vei duce s-o vezi, nu este așa? și îmi vei spune părerea dumitale.

Al dumitale, din inimă,

V. Alecsandri

---

* În original, καταχρηστικός=abuziv (gr.).

(După textul în limba franceză al scrisorii urmează copia de pe demisie şi de pe scrisoarea către alegători. Vezi aici p. 171–172).

[1] *Independința romana*, Buc., <aug.> 1866–20 dec. 1867/1 ian. 1868; jurnalul încetîndu-şi apariția, cererea poetului nu a fost satisfăcută. S-a publicat în *Trompeta Carpaților*, VI, nr. 598, 30 decembrie/11 ianuarie 1868, p. 2286.

XXXIX

CĂTRE PANTAZI GHICA

Mircesti, 1 mars 1868

Cher ami,

Je viens avant tout vous remercier pour la promesse que vous m'avez faite de vous occuper de mon démélé avec les habitants de Patrascany lorsque la Cour de Cassation, libre enfin de tout conflit avec la Chambre, trouvera le temps de reprendre ses travaux. Je compte comme toujours sur votre amitié et sur votre éloquence — et là dessus je rentre dans le calme du juste dont la conscience est... de toute moralité. Bratiano et Cie.*

Enfin vous voilà soulagé, cher ami! vous m'avez flanqué le savon de l'amitié au sujet de ma démission de député. J'en profitte (du savon) pour m'en laver les mains (des turpitudes actuelles).

Voilà deux mois que mes ex-collegues se lavent avec succès à ce qu'on appelle en roumain batae în buza, *occupation chère aux orateurs potentés, et le pays n'est pas encore entré dans l'ère de prospérité promise avec tant d'emphase!!!! Nous autres paysans qui préparons nos charrues, pour le labeur du printemps nous sommes loin de nous douter du bonheur que l'on nous bâcle sur le* Dealul Mitropoliei[1], *il est vrai que nous nous en soucions comme du Messie des Juifs.*

O! peuple rempli d'ostentation! tu manques de sandalles et pourtant tu te paies le luxe d'une assemblée de blagueurs qui te coûte cher mais qui en revanche se fiche de toi avec une rare persévérance!

Voilà un thème que je vous engage à développer dans un de vos prochains articles de la Presse; *votre esprit et votre talent en sauront tirer parti pour produire un joli morceau de littérature politique.*

A propos de ce nouveau journal dont vous m'avez envoyé le 1 numéro je n'ai qu'à vous adresser des compliments. Les idées en sont saines et bien exprimées, mais conservera-t-il longtemps cette attitude digne et sérieuse? Ne peut-on pas craindre de voir la Presse *descendre dans l'arêne où l'on se* boue-scule *sous pretexte de défendre les intérêts de la patrie?*

Hélas, des principes aux personnalités il n'y ⟨a⟩ que le quart d'un pas et il est sitôt franchi dans le feu de la discussion.

Vous m'avez fait la gracieusité de me demander mon concours? Mais vous savez bien, cher Pantazi, que je n'ai pas chez moi d'encre assez amère pour écrire des articles politiques. Tout ce que je pourrai faire pour répondre à votre amicale proposition, ce serait de vous envoyer quelque feuilleton littéraire. En attendant, comme je n'ai rien de prêt, si vous voulez publier quelque chose de moi, vous trouveriez dans La feuille de la Société de Bucovinie *et dans les* Convorbiri literare *de Jassy, plusieurs articles, tels que:* Mon voyage au Maroc, *la* biographie d'A. Rousso *et une par-*

* Cuvînt indescifrabil.

tie de mes Souvenirs de 1859[2], *qui seraient fort contents d'avoir les honneurs de la réimpression dans le feuilleton de la* Presse.

Tout à vous, de coeur,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 2619, *f.* 38—29.

Mircești, 1 martie 1868

Dragă prietene,

Mai întîi de toate îți mulțumesc pentru promisiunea pe care mi-ai făcut-o de a te ocupa de încurcătura mea cu locuitorii din Pătrășcani cînd Curtea de Casație, liberă în sfîrșit de orice conflict cu Camera, va găsi timpul să-și reia lucrările. Eu mă bizui ca întotdeauna pe prietenia ta și pe elocvența ta... și cu asta intru în liniștea celui drept a cărui conștiință este ⟨lipsită⟩ de orice moralitate. Brătianu și Compania.

În sfîrșit, iată-te ușurat, dragă prietene! mi-ai tras o săpuneală relativ la demisia mea de deputat. Profit de aceasta pentru a-mi spăla mîinile (de turpitudinile actuale).

Iată două luni de cînd foștii mei colegi se spală cu succes cu ceea ce în românește se cheamă *batae în buză**, ocupație dragă oratorilor patentați, și țara n-a intrat încă în era de prosperitate promisă cu atîta emfază!!! Noi ceilalți, țăranii, care ne pregătim plugurile pentru semănatul de primăvară, sîntem departe de a bănui fericirea care ni se gătește în pripă pe *Dealul Mitropoliei*[1], este adevărat că ne pasă de aceasta, ca de Mesia al evreilor.

* În original, în limba română.

O! popor plin de lăudăroșie! îți lipsesc opincile și totuși îți plătești luxul unei adunări de mincinoși, care te costă foarte scump, dar care în schimb nu se sinchisește de tine cu o rară statornicie.

Iată o temă pe care ți-o propun să o dezvolți într-unul din viitoarele tale articole din *Presa;* spiritui și talentul tău vor ști să tragă profit pentru a produce o frumoasă bucată de literatură politică.

Și pentru că a venit vorba de acest nou jurnal, din care mi-ai trimis primul număr, nu am decît să-ți adresez complimente. Ideile sînt sănătoase și bine exprimate, dar va păstra el oare mult timp această atitudine demnă și serioasă? Nu ne putem teme de a vedea *Presa* coborînd în arena unde se înghesuie* toți, sub pretextul de a apăra interesele patriei?

Vai, de la principii la personalități nu există decît un sfert de pas și el este îndată străbătut în focul discuției.

Mi-ai făcut amabilitatea de a-mi cere concursul? Dar știi, dragul meu Pantazi, că nu am la mine cerneală atît de amară, pentru a scrie articole politice. Tot ceea ce voi putea face pentru a răspunde propunerii dumitale amicale, ar fi să-ți trimit cîteva foiletoane literare. Pînă atunci, cum nu am nimic gata, dacă vrei să publici ceva de mine, vei găsi în *Foaia societății Bucovinei* și în *Convorbiri literare* din Iași, mai multe articole, astfel ca: *Călătoria mea în Maroc*, *biografia lui A. Rousso* și o parte din

* În originalul francez, joc de cuvinte: scris *boue-scule*, în loc de *bouscule*, pentru a sublinia cuvîntul *boue* = noroi.

Amintiri din 1859[2], care ar fi foarte mulţumite să aibă onoare unei reimprimări în foiletonul *Presei*.

Al dumitale, din inimă,

V. Alecsandri

[1] Aici se găsea localul Parlamentului.
[2] Cf. aici XXXVI, nr. 3.

XL

CĂTRE IACOB NEGRUZZI

Mirceşti, 10 april 1868

Iubite domnule Negruzzi,

Viu să vă mulţumesc pentru grabnica ospeţie ce au primit *Pastelurile* în *Convorbirile literare*. Această graţiozitate este de natură a mă îndemna ca să vă comunic o nouă serie de aceleaşi poezii, însă nu oi cădea în acest păcat, până ce nu m-oi încredinţa de impresia ce au produs ernaticele mele din numărul III. Mă tem să nu fi insuflat fiori acelor care le-au cetit, deşi li s-au acordat locul de onor în foaia d-voastră.

Oricum să fie, ca părinte îmi este permisă îngrijirea pentru copiii mei, prin urmare să semnalez două greşeli de tipar în poezia *Primăvara*: versul care începe strofa a doua trebuie îndreptat astfel:

„*El vine, se înalţă, în cercuri line zboară!*"

Versul al doilea din strofa a treia zice:

„*Pe crengile pădurei un rai de păsărele*".

Eu scrisesem roi în loc de rai, însă dacă vi se pare că raiul prezintă o imagină mai expresivă nu-l stremutaţi din locul său.

Cetit-aţi în *Foaia societăţii din Bucovina* începutul voiajului meu la Maroc? Acolo greşelile de tipar foiesc ca un furnicar, dar nu numai atîta, chiar limba, chiar stilul articolului este schimonosit. Redactorul *Foaiei* a găsit de cuviinţă a mă face cu de-a sila adeptul *ţiunilor* şi a *ciunilor*[1], atribuindu-mi cuvintele *impresiune*, *confusiune*, *variaciune*, *onoare* în loc de *onor* etc. Această bunăvoinţă din partea redacţiunei bucovinene m-au făcut a lua *deciziunea* de a mă feri în viitor de *inserţiunea elucubrăciunilor* mele în columnele *Foaiei Societăţei*. Pentru mine, o foaie menită a respîndi gustul literaturei şi care comite cacofonii în soiul Fundăciunei Pumnuliene[2] este o foaie condamnată.

Ardelenii nu produc nimic frumos şi poetic pentru că spiritul lor s-a *inciunit* şi nu poate lua zborul mai pre sus decît *aberăciunele* gramaticale. Mă tem că şi bucovinenii vor cădea în aceeaşi meteahnă.

Tot Moldova, sărmana, păstrează simţul bun şi gustul estetic în privirea literaturei. De aceea am o adevărată plăcere să scriu pentru *Convorbirile* noastre şi să strîng mîna frăţeşte redactorului.

Al său amic:

V. Alecsandri

Amicii vechiului meu confrate, care sper că acum este ridicat de pe boală[3].

B.A.R., *ms rom.* 808, *f. 13–14*

Ediţii: Convorbiri literare, XXIX, nr. 3, 1 martie 1895, p. 214–215; V. Alecsandri, *Scrisori*, I, Buc., 1904, p. 33–34; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 296–297.

[1] Cf. aici XXXIII, n. 3.

[2] În anul 1867 *Foaia Societăţii pentru literatura şi cultura română în Bucovina* luase iniţiativa înfiinţării „Fundă-

ciunei Pumnuliene", cu scopul strîngerii de fonduri pentru ridicarea unui monument lui Aron Pumnul.

[3] C. Negruzzi.

XLI

CĂTRE IACOB NEGRUZZI

Mircești, sept. 1868

Iubite domnule Negruzzi,

Cînd am văzut pentru ultima oară pe părintele d-tale, am remas sub o impresie foarte amară. Vechiul meu amic era într-o stare desperată, asupra căreia nu-mi puteam face nici o iluzie. Și însă cînd am aflat că s-au săvîrșit din viață, am fost cuprins de o tristeță adîncă, căci e trist de-a vedea restrîngîndu-se cercul contimporanilor săi. E dureros de-a-și pierde amicii cu care ai petrecut în tinerețe, ai lucrat la renașterea unei țări iubite și te-ai deprins a-i prețui. Costaki Negruzzi este un nume scump României și va rămînea în pleiada pionierilor intelectuali ai neamului nostru; el și cu Hrisoverghi au fost cei dintîi în Moldova care au dat semne de independență literară, ferindu-se de formele stilului mitologic, plin de Afrodite, de Apoloni etc., adoptînd drapelul școalei romantice. Scrierile sale, deși nu multe, au însă un caracter nou în literatura noastră, deosebindu-se prin eleganță, limpezire de stil, energie și adevărat românism. *Alexandru Lăpușneanu* este un model neimitat până astăzi și stă în fruntea literaturei noastre.

Eu aplaud cu bucurie hotărîrea ce ai luat de a aduna toate operile părintelui d-tale, spre a le publica într-o ediție completă, și în curînd ți-oi comunica un manuscript al său, care acum se află la Cernăuți și care cuprinde un catalog botanic. *Flora română* se arată în el, cu veșmintele sale naționale, și este o adevărată comoară de numiri poetice ale plantelor noastre.

Iată cum se află acest manuscript în mîinile mele. De cîte ori mă întîlneam cu părintele d-tale, îl certam că nu mai scrie nimic de mulți ani; el îmi răspundea, rîzînd:

„Cucul cîntă sus pe nuc,
Și tu vrei să mă apuc
Ca să scriu de flori de cuc!"

Adevărul este că sub regimul de politică seacă care domnește în țară de la 1848 încoace, bieții literatori erau ca niște cuci rătăciți. Cu toate aceste, într-o zi, i-am dus acasă un caiet de hîrtie albă și liniată și l-am amenințat de-a nu-i da răgaz pînă ce nu mi-a umplea caietul cu cerneală. Peste o săptămînă, ca să scape de mine, amicul meu mi-a trimis *Flora română*. Acest manuscript îl voi pune în curînd la dispoziția d-tale, însă cu condiție ca să mi-l înapoiezi după ce vei scoate o copie, căci țin foarte mult a-l păstra ca un autograf prețios și ca un suvenir iubit[1].

În scrisoarea d-tale am surprins oarecare simptome de descurajare pentru viitorul *Convorbirilor literare*. Lipsa de colaboratori și preocupările d-tale casnice sînt într-adevăr motive serioase de îngrijire, însă nu trebuie să te lași învins de o greutate momentană; „Junimea", distrasă de plăcerile verei, va reveni cu iarna la ocupări mai serioase și va da iar semne de viață; cît pentru mine, care am de gînd a nu părăsi Mirceștii pînă în primăvara viitoare, îți promit tot concursul meu. Doresc ca reușita victorioasă a *Convorbirilor* să fie cel mai bun

răspuns, atît la atacurile ardelene, cît și la tăcerea bucureșteană.

Am citit *maximele* și *ideile* în versuri ce mi-ai trimis și mi-au plăcut. Urmează înainte și răspunde prin forma epigramatică celor care ar bănui. Lucrul nou, neuzitat, deșteaptă totdeauna răutatea spiritelor mici. Adio. Te îmbrățișez frățește,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 808, f. 21–22

Ediții: Convorbiri literare, XXIX, nr. 3, 1 martie 1895, p. 217–219; V. Alecsandri, *Scrisori*, I, Buc., 1904, p. 37–38; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 301–302.

[1] Manuscrisul se găsește astăzi în colecțiile B.A.R., ms rom. 4849; a fost editat în *Convorbiri literare*, III, nr. 6, 15 mai 1869, p. 97–100.

XLII

CĂTRE PANTAZI GHICA

Mircești, 19 noem. 1868

*Mon cher** Pantazitciune[1],
Nu fii cu uitațiune
Că am o citațiune
La nalta Casațiune
La 25 noiemvrie
Am toată speranțiune
De buna succesiune

* Dragul meu (fr.).

În al meu procesiune.
Te sărut cu amicițiune,
V. Alecsandrițiune

B.A.R., ms rom. 2619, f. 42

Ediții: Sămănătorul, III, nr. 5, februarie 1904, p. 78–79 (Il. Chendi, *Alecsandrițiune*); *Flacăra*, IV, nr. 46, august, 1915, p. 486 (Al. Busuioceanu, *V. Alecsandri*).

[1] Cf. aici XXXIII, n. 3.

XLIII

CĂTRE IOSIF VULCAN[1]

⟨1869⟩

Stimabilul meu domn!

Am primit epistoala d-voastre din 7 iunie și găsesc de datorie a vă felicita pentru opera patriotică ce ați întreprins și la care voi fi fericit de a aduce concursul meu.

Publicarea d-voastre este de natură a deștepta între români gustul literaturii naționale; urmați cu curagiu, domnul meu, pe calea în care ați intrat, și fiți bine încredințați că va veni o zi cînd românii vor recunoaște meritul lucrărilor și sacrificelor ce le faceți în interesul comun. Cît pentru mine, vă doresc succes bun și curagiu, fiindcă în cariera literară la noi sînt mai mulți ghimpi decît flori.

Primiți... etc.,

București, iunie 1869

Vasile Alecsandri

Ediții: Familia, V, nr. 26, 29 iunie/11 iulie p. 1869 Vasile Vartolomei, *Mărturii culturale bihorene*, Cluj, 310; 1944, p. 260.

[1] Iosif Vulcan (1841–1907), scriitor, fondatorul revistei *Familia*, membru corespondent al Academiei.

XLIV

CĂTRE IACOB NEGRUZZI

Mircești, 1 noiembrie 1869

Iubite domnule Negruzzi,

Grație viscolului ce s-au ridicat de vro trei zile, mă aflu încă tot pe loc și, drept mîngîiere, am avut mulțemirea de-a primi scrisoarea d-tale din 29 oct. Descrierea ce-mi faceți despre banchetul *Junimei* a mărit părerea mea de rău (regresul) că nu am putut merge la Iași, ca să iau parte la veselia amicilor mei. Știi cît mă interesez la existența acestei societăți; rolul la care ea este chemată pe scena literară va lua cu timpul o importanță, care se și presimte de pe acum. Ea va realiza adevărata Academie în privirea gustului, în privirea armoniei și a esteticei, care trebuie să prindă la formarea limbei noastre, căci, după părerea mea, pedanteriile Academiei bucureștene vor remănea de rîsul generațiilor viitoare.

M-am bucurat, deci, foarte mult, cînd am aflat din scrisoarea d-tale că v-ați decis a intra în lupta științifică cu pedantismul. Nu mă îndoiesc de victorie, fiindcă niște simpli gramatici, care nu au produs nimic în literatură, nu pot să stea față cu adevărații literatori. Publicul se va da negreșit cu acei ce-l încîntă prin producerile lor și va rîde de acei ce caută să-l năucească cu niște stropșituri ridicule. Curagiu dar, scumpii mei amici; aveți o frumoasă campanie de făcut, aveți de apărat tezaurul cel mai scump ce ați moștenit de la strămoși, limba, adică simbolul sacru al naționalității noastre.

Ardelenii, sub masca romanismului, lucrează la desfrățirea românilor, cătînd a rupe acel lanț puternic ce leagă strîns pe românii din diferitele provincii, limba strămoșească.

Cînd locuitorii de peste Carpați or învăța a grăi ca Cipariu, Laurian, Massim *et tutti-quanti**, ei nu se vor mai înțelege cu românii din Principate [...]. Însă sper că ne-a feri Dumnezeu de-o asemine calamitate.

În zilele aceste am mai descoperit două cuvinte pocite. Ți le trimit ca să le adaogi la *Dicționarul grotesc*, după cuvintele *regres* și *negles*. Adresa mea la Paris este 64 Avenue de l'Impératrice. Trimite-mi acolo orice-i vroi să-mi scrii.

Adio, iubite domnule Negruzzi, arată amiciile mele d-lor Maiorescu, Pogor, Leon, Caragiani, Peicu[2] etc.

Al d-tale amic devotat,

V. Alecsandri

Am cetit în *Monitor* lista articolelor cuprinse în No. din 15 oct. al *Albinei Pindului*; între ele figurează balada d-tale, *Mervan*, și *Dicționarul grotesc*, pe care d-l Grandea[1] binevoiește a-l cualifica de: glume asupra unor cuvinte nouă. Dacă s-ar întîmpla să vezi acel număr și dacă acea calificare ar figura și în foaia *Albinei*, te-aș ruga să binevoiești a face o mică notă în *Convorbiri* pentru a spune verde în ochi d-lui Grandea că *Dicționarul grotesc* nu e o colecție de glume, ci o critică foarte serioasă.

B.A.R., ms rom. 808, f. 49–50

Ediții: Convorbiri literare, XXIX, nr. 4, 1 aprilie, 1895, p. 311–312; V. Alecsandri, *Scrisori* I, Buc., 1904, p. 49–50; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 314–315.

---

* Și atîți alții (it.)

[1] Grigore Grandea (1843—1897), poet şi profesor, a colaborat la multe reviste literare, fondînd şi conducînd chiar unele din ele.

[2] Probabil Pavel Paicu (1831 — ?), publicist, membru al „Junimei".

XLV

CĂTRE MARIE BOGDAN

Novembre, 1869

Ma chère petite Marie[1],

J'ai retrouvé maman bien portante et je l'ai rendue très-heureuse en lui remettant ton billet et ton portrait. Pour ma part, je suis content des nouvelles que tante Aimée[2] *m'a données de toi. Continue à être douce et affectueuse envers tes jeunes amies et obéissante envers les personnes qui s'occupent de ton éducation. Sois gentille envers tes cousines*[3] *et par dessus tout conduis-toi toujours de manière à satisfaire tante Aimée. A cette condition, je te promets de venir à Paris avec ta mère, pour te voir et t'embrasser comme une gentille petite enfant. Nous compléterons alors le trousseau de la poupée et nous lui achèterons un mobilier magnifique.*

Je t'embrasse tendrement,

ton papa

Ediţii: Marie G. Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui, 1920—1923*, f.l. 1929, p. 95.

Noiembrie, 1869

Dragă Marie,[1]

Am găsit pe mama sănătoasă şi am făcut-o foarte fericită dîndu-i biletul şi portretul tău. În ceea ce mă priveşte, sînt mulţumit de noutăţile pe care mătuşa Aimée[2] mi le-a dat despre tine. Continuă să fii blîndă şi afectuoasă faţă de tinerele tale prietene şi ascultătoare faţă de persoanele care se ocupă de educaţia ta. Fii drăguţă faţă de verişoarele[3] tale şi mai ales poartă-te mereu în aşa fel ca să mulţumeşti pe mătuşa Aimée. Cu condiţia aceasta, îţi promit să vin la Paris cu mama, pentru a te vedea şi a te îmbrăţişa ca pe o copilă mică şi drăgălaşă. Vom completa atunci trusoul păpuşii şi îi vom cumpăra un mobilier măreţ.

Te îmbrăţişez cu drag,

tăticul tău

[1] Fiica poetului, cf. aici XXXVII, n. 2.

[2] Noémi, soţia lui Iancu Alecsandri.

[3] Verişoarele, erau fiicele lui Iancu Alecsandri, cf. aici XIV, n. 2.

XLVI

CĂTRE MARIE BOGDAN

1870

Ma chère Marie,

Ta lettre nous a fait grand plaisir, en nous apportant de bonnes nouvelles de ta santé et de tes études. Maman sera heureuse de recevoir ta lettre en langue

roumaine. Quant à moi, tu sais combien je serai satisfait lorsque tu sauras écrire l'anglais aussi facilement que le français. Ce que je désire pour toi c'est que tu t'appliques à apprendre plusieurs langues et à étudier sérieusement la musique, ainsi que le dessin. Plus tard, quand tu seras une grande demoiselle, tu comprendras mieux les avantages de ces études et tu me seras reconnaissante d'avoir tant insisté, pour que tu acquières le plus de connaissances aussi utiles qu'agréables.

Maman est devenue une forte nageuse au bout de la quatrième leçon de natation, elle fait la coupe très-bien, si bien même qu'elle ne reculerait pas devant l'idée de traverser l'Océan. Heureusement que je suis là pour l'empêcher de faire cette imprudence.

Nous jouissons ici de chaleurs très-fortes, je suppose en conséquence que le séjour de Paris doit être intolérable. Mais Avenue des Roule vous devez avoir un peu plus d'air en qualité de campagnardes. Nous espérons pouvoir rester ici une dizaine de jours, après quoi nous nous dirigerons vers la Moldavie à travers la Suisse et la Bavière, à moins que les Bavarois, qui se préparent dit-on à la guerre, ne nous défendent l'entrée de leur pays. En ce cas nous serons obligés de prendre la voie de Milan, Venise et Trieste pour arriver à Vienne. Quoi qu'il en soit je t'avertirai du jour de notre départ et de notre plan définitif de voyage.

En attendant nous t'embrassons tendrement et te chargeons de présenter nos amitiés à Tanmée[1] *ainsi qu'à tes petites amies.*

Ton père affectionné,

V.A.

P.S. Nous avons fait la connaissance d'une famille espagnole, Mr et Mme Pereyra, qui désire beaucoup te connaître. Mme Pereyra a promis d'aller te voir. Je lui ai donné une lettre d'introduction auprès de Tante Aimée.

Ediţii: **Marie G. Bogdan,** ***Autrefois et aujourd'hui, 1920–1923, f.l.,*** **1929, p. 96.**

1870

Draga mea Marie,

Scrisoarea ta ne-a făcut mare plăcere, aducîndu-ne noutăţi bune asupra sănătăţii şi studiilor tale. Mama va fi fericită să primească scrisoarea ta în limba română. Cît despre mine, tu ştii cît voi fi de mulţumit cînd tu vei şti să scrii englezeşte tot atît de uşor ca franţuzeşte. Ceea ce doresc pentru tine este ca să te sileşti să înveţi mai multe limbi şi să studiezi serios muzica şi desenul. Mai tîrziu, cînd vei fi o domnişoară mare, tu vei înţelege mai bine foloasele acestor studii şi îmi vei fi recunoscătoare de a fi insistat atît, pentru ca să dobîndeşti cît mai multe cunoştinţe, pe cît de utile, pe atît de plăcute.

Mama a devenit o bună înotătoare, după a patra lecţie, ea înoată foarte bine, atît de bine, că nu s-ar da înapoi de la ideea de a traversa oceanul! Bine că sînt aici pentru a o împiedica să facă această imprudenţă.

Ne bucurăm aici de călduri foarte puternice, presupun prin urmare că şederea la Paris trebuie să fie de nesuportat. Dar pe Avenue des Roule trebuie că aveţi ceva mai mult aer, locuind ca la ţară. Noi sperăm să putem rămîne aici vreo zece zile, după care ne vom îndrepta spre Moldova, prin Elveţia şi Bavaria, afară numai dacă bavarezii, care se pregătesc, se zice, de război, nu ne interzic intrarea în ţara lor.

În acest caz, vom fi obligați să luăm drumul prin Milan, Veneția și Triest, pentru a ajunge la Viena. Orice ar fi te voi înștiința de plecarea noastră și de planul definitiv de călătorie.

Pînă atunci, te îmbrățișăm cu drag și te însărcinăm să încredințezi de prietenia noastră pe Tanmée[1] și pe micile tale prietene.

Tatăl tău iubitor,

V. A.

P.S. Am făcut cunoștință unei familii spaniole, dl și d-na Pereyra, care dorește mult să te cunoască. D-na Pereyra a promis să vină să te vadă. I-am dat o scrisoare de introducere pe lîngă mătușa Aimée.

[1] Noémi Alecsandri.

XLVII

CĂTRE EDOUARD GRENIER

Mircesti, 14 octobre 1870

Mon cher Grenier,

Du fin fond du monde où je me trouve relégué, je suis d'un regard anxieux les graves événements[1] *qui se déroulent en France et je me demande souvent ce que sont devenus mes amis de prédilection. Baligot a vu sa province envahie et dévastée par les hordes prussiennes et, depuis, je n'en ai plus eu de* ⟨ses⟩ *nouvelles. A-t-il succombé lui-même dans la lutte? Vit-il encore quelque part, retiré avec ses soeurs?... Et vous, mon cher ami, qu'êtes-vous devenu depuis le commencement de cette guerre abominable? Je ne vous demande pas ce que vous avez souffert et ce que vous souffrez de voir votre beau pays à la merci de l'étranger: je connais les amertumes de votre coeur par celles que l'ai éprouvées moi-même depuis trois mois... Hélas! Je me sens humilié par les échecs de la France, car ces échecs sont composés de malheur et de honte. Ils sont de telles nature même qu'ils dépassent les limites de la honte pour atteindre aux proportions du fléau. Faut-il croire à la colère céleste? Mais, à propos de quoi le ciel punirait-il la France? Serait-ce pour avoir été le pays des grandes initiatives, le berceau des nobles libertés qui se sont répandues sur le monde?*

J'ai lu dans les journaux que l'ennemi approchait de Besançon, et vous pensez si mon inquiétude est devenue anxieuse, car Baume-les-Dames[2] *est sur son passage. Voux avez sans doute pensé à Madame votre mère, et vous l'avez mise à l'abri de toute émotion navrante en l'arrachant au triste spectacle de l'invasion. Je me figure donc que vous vous êtes réfugié en Suisse ou en Italie. Néanmoins, je vous écris toujours à Baume-les-Dames, pour demander de vos nouvelles. Puisse cette lettre vous trouver bien portant et supportant le malheur avec le courage d'un coeur bien placé! Pour ma part, je suis à Mircesti, oú je compte passer l'hiver et où je serais si heureux de vous voir.*

Adieu, cher ami. Dieu avec la France!

Votre ami,

V. Alecsandri

Que sont devenues les dames Raymond?

Originalul, în Biblioteca din Besançon.

Ediții: Georges Gaziers, *Lettres inédites*, Paris, 1911, p. 49–51; V. Alecsandri, *Scrisori inedite*, Buc., f. ap. 51–53, (trad.).

Mircești, 14 octombrie 1870

Dragă Grenier,

Din fundul lumii, unde mă găsesc surghiunit, urmăresc cu o privire îngrijorată gravele evenimente[1] care se desfășoară în Franța și mă întreb adesea ce au devenit prietenii mei cei mai iubiți. Baligot a văzut provincia sa invadată și devastată de hoardele prusiene și, de atunci, nu am mai avut vești. A murit el însuși în luptă? Trăiește încă, retras undeva cu surorile sale?... Și dumneata, dragul meu, ce-ai devenit de la începutul acestui război îngrozitor? Nu te întreb ce ai suferit și ce suferi văzînd frumoasa voastră țară la bunul plac al străinului; cunosc amărăciunile inimii dumitale, după cele pe care le-am resimțit cu însămi de trei luni încoace... Vai! mă simt umilit de înfrîngerile Franței, căci aceste înfrîngeri sînt alcătuite din nenorocire și rușine. Sînt de așa natură, încît chiar depășesc limitele rușinei pentru a atinge proporțiile unui flagel. Trebuie să crezi în mînia cerească? Dar de ce ar pedepsi cerul Franța? Poate pentru că a fost țara marilor inițiative, leagănul nobilelor libertăți care s-au răspîndit peste lume?

Am cetit în ziare că inamicul se apropie de Besançon și înțelegi că neliniștea mea a devenit îngrijorătoare, căci Baume-les-Dames[2] este în drumul său. Te-ai gîndit, desigur, la mama dumitale și ai pus-o la adăpost de orice emoție dureroasă, zmulgînd-o tristului spectacol al invaziei. Îmi închipui deci că sînteți refugiați în Elveția sau în Italia. Îți scriu, totuși, la Baume-les-Dames, pentru a mă informa de soarta dumitale. Fie ca această scrisoare să te găsească sănătos și suportînd nenorocirea cu curajul unei inimi zdravene! În ce

mă privește, sînt la Mircești, unde sper să petrec iarna și unde aș fi foarte fericit să te văd.

Adio, dragul meu. Dumnezeu cu Franța!

Prietenul dumitale,

V. Alecsandri

Ce au devenit doamnele Raymond?

[1] Războiul franco-prusac.

[2] Baume-les Dames, capitala cantonului du Doubs, la 31 kilometri de Besançon.

XLVIII

CĂTRE MARIE BOGDAN

Mircesti 26 octobre 1870

Ma chère petite Marie,

Un télégramme de Tante Aimée[1] *m'annonce votre départ du Hâvre pour l'Angleterre. Je suppose que cette lettre te trouvera à Londres en train de parler l'anglais comme une jeune Miss. Je regrette que la guerre actuelle ait forcé Tante Aimée de quitter l'Avenue du Roule, mais puisque les événements vous ont obligées d'émigrer, je trouve que l'Angleterre a été parfaitement choisie pour y passer le temps d'exil. Tu en profiteras je l'expère pour apprendre à parler couramment la langue de Lord Byron, et à ton retour en France tu pourras tenir de longues conversations avec Hélène*[2]*. En attendant je te conseille, ma chère enfant, d'être aux petits soins pour Tante Aimée, de l'entourer de ton affection afin de la consoler un peu des malheures qu'éprouve son pays. Tu agiras comme une enfant qui a du coeur et cette conduite me rendra moi-même bien heureux.*

Maman se porte bien, elle a été fort inquiète sur ton compte depuis le commencement de la guerre, craignant que tu ne deviennes prisonnière des Prussiens, mais je l'ai rassurée là-dessus et maintenant elle est enchantée de te savoir en Angleterre. Elle t'envoie mille baisers. Ecris-lui comme tu pourras.[3] *Adieu, ma chérie, je t'embrasse tendrement.*

Ton père affectionné,

V. A.

Ediţii: Marie G. Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui. 1920—1923*, f. l., 1929, p. 99.

Mirceşti, 26 octombrie 1870

Draga mea Marie,

O telegramă de la mătuşa Aimée[1] îmi anunţă plecarea voastră din Hâvre pentru Anglia. Bănuiesc că această scrisoare te va găsi la Londra, căutînd să vorbeşti englezeşte ca o tînără miss. Regret că războiul actual a silit-o pe tanti Aimée să părăsească Avenue du Roule, dar pentru că evenimentele v-au obligat să emigraţi, găsesc că Anglia a fost foarte bine aleasă, pentru a vă petrece acolo exilul. Vei profita, sper, ca să înveţi bine limba lordului Byron şi, la întoarcerea ta în Franţa, vei putea susţine lungi convorbiri cu Hélène[2]. Pînă atunci te sfătuiesc, dragă fetiţă, să fi atentă cu tanti Aimée, să o înconjuri cu toată dragostea ta, ca să o consolezi puţin de nenorocirile pe care le îndură ţara sa. Te vei purta ca o fetiţă cu inimă şi această purtare mă va face fericit şi pe mine însumi. Mama este bine, a fost foarte îngrijorată din pricina ta, de la începutul războiului, temîndu-se să nu ajungi prizoniera prusienilor, dar i-am dat asigurări despre aceasta şi acuma este încîntată de a te şti în Anglia. Ea îţi trimite mii de sărutări. Scrie-i cum vei putea.[3] Adio, draga mea, te sărut cu dragoste.

Tatăl tău iubitor,

V. A.

[1] Noémi Alecsandri.

[2] Fiica lui Iancu Alecsandri.

[3] Paulina Alecsandri nu cunoştea limba franceză, iar fiica sa, Marie, nu mai ştia să scrie româneşte.

XLIX

CĂTRE IACOB NEGRUZZI

Mirceşti, 4 mai 1871

Iubite domnule Negruzzi,

Aflu din jurnale şi din scrisori particulare că Bolintineanu se găseşte în cea mai tristă stare a sănătăţei şi in cea mai completă mizerie. Din cauza lipsei, poetul cel mai poet din Valahia este ameninţat a-şi închide ochii la spital. Ar fi o ruşine pentru noi să lăsăm a fi pradă mizeriei un om care a vărsat pe altarul patriei sale toate comorile sufletului, inteligenţei şi geniului său.

Dl Iorgu Sion a deschis o loterie în favorul nenorocitului nostru confrate. El mi-a trimis un număr de bilete, cu rugămintea de a le împarte cît mai curînd, căci gradul de sărăcie al lui Bolintineanu nu îngăduie întîrziere. Însă cum pot răspunde la apelul său cînd mă găsesc în singurătate? Am trimis d-lui Zanne[1], care găzduieşte pe Bolintineanu,

30 #* pentru înlesnirea celor mai neapărate cheltuieli și cît pentru biletele de loterie am crezut că fac bine trimițîndu-le *Junimei*, care, mai bine decît oricine, va ști să aprețuiască datoria ce au toți românii către Bolintineanu.

Trebuie numaidecît ca aceste 99 de bilete să fie împărțite, și banii, adunați cît mai curînd, expeduiți d-lui Zanne. Acest ajutor amical va ușura suferințele unui om, care, prin lucrările sale, a meritat o soartă mai bună în lume și este în drept de-a aștepta din partea compatrioților săi adevărate probe de simpatie și de recunoștință.

Al d-tale amic: *V. Alecsandri*

Eu voi sosi în curînd la Iași și voi da tot ajutorul pentru plasarea biletelor.

B.A.R., ms rom. 808, f. 55–56

Ediții: Convorbiri literare, XXX, nr. 11–12, 1 martie 1892, p. 888–899; V. Alecsandri, *Scrisori*, I, Buc., 1904, p. 53; N. Petrașcu, *Vasile Alecsandri*, Buc., f.a., p. 42–43.

[1] Alexandru Zanne (1821–1880, scriitor și inginer, exilat la Brusa, în 1848, fost director al Arhivelor Statului.

L

CĂTRE EDOUARD GRENIER

Mircesti, 8 juin 1871.

Cher ami,

Je reçois à peine votre lettre du 5, et j'y réponds de suite, tant j'ai hâte de vous dire combien je suis heureux de vous savoir encore de ce monde vous et

* # semn pentru „galbeni".

les vôtres, car, à la distance qui me sépare de la France et à la suite des horribles desastres qui ont éprouvé votre pays, il nous semble que tous les Français doivent être morts. Guerres, épidémies, rigueurs de l'hiver, guerre civile, rien n'a manqué à cette belle France, qui était si attrayante dans sa prospérité et qui est si sympathique dans son malheur. Oui, cher ami, vous avez raison de ne pas douter de l'avenir; il existe dans votre nation une force de vitalité que rien ne peut anéantir, et cette force se traduit par une magnifique insouciance, qui a sa grandeur, quoi qu'on dise, car elle fait mépriser les vicissitudes du présent et fait regarder l'avenir avec assurance. La plaie est large, profonde, effrayante, mais le sang est riche, et la plaie se cicatrisera plus vite que ne le pensent vos ennemis.

Paris a été bombardé par les Prussiens, incendié par les communeux; cette ville, l'orgueil et la joie du monde, est aujourd'hui parsemée de ruines. Eh bien, que les amateurs de spectacles désolants se hâtent d'aller visiter ces ruines, car bientôt *il n'en restera plus; les bois ont été coupés, ils seront* bientôt *replantés; les monuments se relèveront* bientôt *comme par enchantement, car Paris est la ville des miracles, et le monde entier va concourir à sa restauration. Paris est la maîtresse du monde intelligent et riche, on l'aime et on la veut belle et parée comme une reine. Ce qui aurait été l'anéantissement pour Berlin, Pétersbourg* et tutti quanti, *sera pour Paris le commencement d'une nouvelle splendeur; ce qui aurait été pour la Prusse une ruine séculaire ne sera pour la France qu'une gêne momentanée, car elle est riche, active, vaillante, et elle possède un trésor inépuisable qu'on ne lui prendra jamais: c'est l'esprit*

qui invente, qui crée, qui pétille, qui éclaire et qui subjugue. Un Allemand, aussi enrichi qu'il devienne par les dépouilles du voisin, sera toujours un Tudesque, lourd, grossier, obtus, au rire bête, à l'allure quasi grotesque, tandis qu'un Français même appauvri, conservera un certain cachet de distinction inhérente à la race latine, et cet esprit fin et gouailleur, tant redouté de la docte Allemagne, de la sainte Russie et de la mercantile Angleterre. „Prenez mon or, Messieurs les Germains, buvez mon vin, allez, faites ripaille une fois dans votre vie, je vous regarde faire en souriant, car vous êtes communs jusque dans vos triomphes, et moi je me sens assez riche pour vous faire l'aumône d'un peu de victuailles et même d'un peu de gloire. Voilà ce que la France peut dire, et elle peut ajouter: „Gare à la revanche!" Ah! c'est ce jour-là que l'on s'amusera.

Pauvre Mérimée[1]*! il a fermé les yeux à temps. Sa maison est brûlée, et votre petit appartement aussi, cher ami. Mais, bah! votre mère bien-aimée vous reste, et vous avez auprès d'elle un petit coin plein de souvenirs d'enfance et de douces consolations. Que ne venez-vous à Mircesti, vous reposer de toutes vos émotions; nous serions si heureux à nous deux au sein du calme parfait qui m'entoure.*

Adieu et tout à vous, de coeur,

V. Alecsandri

Mes amitiés les plus chaleureuses aux dames Raymond.

Originalul, în Biblioteca din Besançon.

Ediții: Georges Gaziers, *Lettres inédites*, Paris, 1911, p. 51–53; V. Alecsandri, *Scrisori inedite*, Buc., f.a., p. 53–56, (trad.).

Mircești, 8 iunie 1871

Dragă prietene,

Am primit chiar acum scrisoarea dumitale, din 5, și răspund numaidecît, așa sînt de grăbit să-ți spun cît sînt de fericit de a te ști încă pe lumea asta, pe dumneata și pe ai dumitale, căci, la depărtarea care ne desparte de Franța și în urma dezastrelor oribile pe care le-a încercat țara voastră, ni se pare că toți francezii trebuie să fie morți. Războaie, epidemii, grozăviile iernii, război civil, nimic nu i-a lipsit acestei frumoase Franțe, care era așa de atrăgătoare prin prosperitatea sa și care este atît de simpatizată din cauza nenorocirii sale. Da, dragă prietene, ai dreptate să nu te îndoiești de viitor; există în națiunea voastră o forță de vitalitate care nu poate fi distrusă cu nimic, și această forță se traduce printr-o magnifică nepăsare, care își are grandoarea sa, orice s-ar spune, pentrucă ea face să fie disprețuite vicisitudinile prezentului și face să fie privit viitorul cu încredere. Rana este mare, adîncă, înspăimîntătoare, dar sîngele este bogat și rana se va cicatriza mai repede decît gîndesc inamicii voștri.

Parisul a fost bombardat de prusieni, incendiat de comunarzi; acest oraș, mîndria și bucuria lumii, este astăzi presărat cu ruine. Ei bine, amatorii de spectacole dureroase să se grăbească să meargă să viziteze aceste ruine căci *curînd* nu va mai rămîne nimic din ele; pădurile au fost tăiate, vor fi *în curînd* replantate; monumentele se vor ridica *în curînd* ca prin minune, căci Parisul este orașul miracolelor și lumea întreagă va conlucra la restaurarea sa. Parisul este stăpînul lumei inteli-

gente și bogate, este iubit și-l doresc frumos și împodobit ca un prinț. Ceea ce ar fi însemnat distrugerea pentru Berlin, Petersburg, și *atîtea altele**, va fi pentru Paris începutul unei noi splendori; ceea ce ar fi însemnat pentru Prusia o ruină de secole, nu va fi pentru Franța decît o jenă momentană, căci ea este bogată, activă, curajoasă, și ea posedă o comoară nesecată, care nu-i va fi luată niciodată: este spiritul care inventă, crează, strălucește, luminează și subjugă. Un german, oricît de bogat ar deveni prin jefuirea vecinului, va rămîne întotdeauna o ființă aspră, greoaie, grosolană, obtuză, cu rîsul prostesc, cu o ținută aproape grotescă, în timp ce un francez, chiar sărăcit, va păstra pecetea de distincție inerentă rasei latine și acel spirit fin și zeflemitor, de care se teme atît învățata Germanie, sfînta Rusie și negustoreasa Anglie. „Luați-mi aurul, domnilor germani, beți-mi vinul, haideți, benchetuiți odată în viața voastră, surîzînd vă privesc făcînd-o, căci sînteți vulgari chiar și în triumful vostru, și eu mă simt destul de bogată pentru a vă face pomană cu puțină hrană și chiar cu puțină glorie." Iată ce poate spune Franța, și ea poate adăuga: „Feriți-vă de răzbunare!" Ah! ce o să ne mai distrăm în ziua aceea!

Săracul Mérimée[1]! a închis ochii la timp. Casa sa a ars și micul dumitale apartament de asemenea, dragă prietene. Da! dar îți rămîne mama dumitale iubită, și ai alături de ea un colțișor plin de amintirile din copilărie și de dulci consolări. De ce nu

---

* În original, în limba italiană.

vii la Mircești, să te odihnești de toate emoțiile; am fi așa de fericiți noi amîndoi, în sînul liniștei perfecte care mă înconjoară.

Adio și al dumitale, din inimă,

V. Alecsandri.

Cele mai călduroase amiciții doamnelor Raymond.

[1] Scriitorul francez Prosper Mérimée, prieten cu V. Alecsandri, vecinul lui Grenier la Paris, este cel care, în 1855, la plecarea în Moldova a lui Grenier, ca secretar al domnitorului Grigore Ghica, îi dă o scrisoare de recomandație către poet, pe care îl descrie „un om fermecător, primul poet al țării sale."

LI

CĂTRE SCARLAT FĂLCOIANU

Mircești, 28 sept. 1871

Cher ami[1],

Le menu du Prandiulu academicu[2] *que vous m'avez envoyé est un véritable coup de massue sur les doctes crânes des Laurianu, Maxim et Cie. C'est un chef d'oeuvre de cocasserie qui m'a fait rire aux larmes. Il n'y manque qu'un seul plat, le* selbaticus anghinarius asinorum.

Il y a longtemps déjà que les élucubrations grotesque du corps, qu'académique on nomme, portent les signes d'une certaine aliénation mentale; et depuis longtemps je caressais le projet de me retirer de ce balamuc *savant... Une occasion me manqait et elle m'a été offerte par Mr Lauriano sous la forme du* viatique.

Voici la fin de l'adresse qui m'a été envoyée par le président de la délégation du corps académique qui date du 16 juin; „Binevoiţi a onora delegaţiunea cu unu respunsu, aretandu totu de una data candu şi unde se vi se tramitta banii de viatecu“.

A cette proposition, in extremis, *j'ai répondu par ma démission*[3] *et une lettre adressée à Mr Laurianu dans laquelle je le remerciais de la gracieuseté de son offre, et je l'assurais que je n'étais pas encore mourant pour avoir besoin de viatique.*

Décidément, cher ami, nous traversons en ce moment un courant d'idées grotesques, et des tendances absurdes, qui exercent une influence désastrueuse sur les cerveaux faibles. La politique enfante des hommes d'état à la douzaine, et la littérature enfante des Vadius et Trissotins[4].

Quand diable sortirons-nous de là?

Mais parlons de choses plus sensées. Je vous ai attendu cet été et cet automne à votre retour de l'étranger, et vous avez passé à côté de Mircesti comme d'habitude. Si j'étais un roi absolu, je vous punirais en vous condamnant à assister aux séances académiques, mais je suis votre ami et, pour le prouver, je viendrai moi-même à Bucarest cet hiver. Suis-je gentil?

En attendant, rendez-moi le petit service de m'informer si un certain Poliz din Oblastiea Besarabiei *a fait recours en cassation contre la sentence de la Cour d'appel de Jassy, qui a bien voulu ne pas condamner les meurtres du feu vornik Alecsandri à payer au dit Poliz une somme considérable. C'est un procès qui a pris fin depuis près de trois mois.*

Vous m'obligez beaucoup, car je me guiderai sur votre réponse pour élever la dernière muraille de la Chine entre Poliz et moi.

Mon frère a été chez moi avant d'aller en France, et nous avons tant parlé de vous que les oreilles ont dû vous tinter. Pensez à toutes les horreurs que nous avons débitées sur votre compte! Ion Ghica est dans mon voisinage; il compte s'en retourner prochainement à Bucarest.

Adieux, ou mieux, au revoir. Milles bonnes amitiés à Md. Falcoiano[5], *ma charmante ennemie.*

Tout à vous,

V. Alecsandri.

Rappelez-moi au souvenir de Balaciano si vous le voyez.

M.L.R., 2591

Ediţii: Perpessicius, *Alecsandri inedit*, în *Alte menţiuni de istoriografie literară şi folclor*, III, 1963—1967, p. 241—242, 249—251.

Mirceşti, 28 septembrie 1871

Scumpe prietene[1],

Meniul de la *Prandiulu academicu*[2], pe care mi l-ai trimis, e o adevărată lovitură de măciucă dată doctelor cranii ale lui Laurian, Maxim şi Compania. E o capodoperă de bufonerie, care m-a făcut să rîd cu lacrimi. Nu lipseşte din el decît un singur fel de mîncare: *selbaticus anghinarius asinorum*.

E foarte multă vreme de cînd elucubraţiile groteşti ale corpului, ce — academic* se numeşte, poartă stigmatele unei oarecare alienări mintale; şi încă de multă vreme mîngîiam proiectul de a mă retrage din acest *balamuc*** savant... Îmi lipsea numai ocazia, şi ea mi-a fost oferită de d-l Laurian, sub forma *viaticului*.***

* În limba franceză, cuvintele dau o cacofonie amuzantă.

** În original, în limba română.

*** Idem cuvîntul *viatic* folosit în loc de *diurnă*.

Iată sfîrșitul adresei ce mi-a fost trimisă de președintele delegației corpului academic, pe data de 16 iunie: *Binevoiți a onora delegațiunea cu un respuns, aretandu totu de una data candu și unde se vi se tramitta banii de viatecu**.

La această propozițiune, *in extremis*, am răspuns cu demisia[3] și cu o scrisoare d-lui Laurian, în care-i mulțumeam pentru grațiozitatea ofertei d-sale și totodată îl asiguram că nu sînt încă muribund, ca să am nevoie de viatic.

Hotărît, scumpe prietene, străbatem în clipa de față un curent de idei grotesc și de tendințe absurde, care exercită o influență dezastruoasă asupra capetelor slabe. Politica zămislește oameni de stat cu duzina, în timp ce literatura zămislește nenumămărați Vadius și Trissotini[4].

Cînd dracu vom ieși dintr-astea?

Dar să vorbim și de lucruri mai cuminți. Te-am așteptat și vara și toamna asta la întoarcerea ta din străinătate și, ca de obicei, ai trecut pe lîngă Mircești. Dacă aș fi un rege absolut, te-aș pedepsi condamnîndu-te să asiști la ședințele academice, dar îți sînt prieten și, ca să ți-o dovedesc, voi veni în persoană iarna asta la București. Nu-i așa că sînt drăguț?

În așteptare, fă-mi micul serviciu de a mă informa dacă un anume Poliz *din Oblastîea Besarabiei*, a făcut recurs la Casație împotriva sentinței Curții de apel din Iași, care n-a binevoit să osîndească crimele răposatului vornic Alecsandri să plătească sus-zisului Poliz o sumă considerabilă. E un proces care a luat sfîrșit de aproape trei luni.

Mă îndatorezi foarte mult, căci, după răspunsul tău, mă voi călăuzi, ca să ridic ultimul zid chinezesc între Poliz și mine.

Fratele meu a fost pe la mine înainte de a se duce în Franța și atîta de mult am vorbit de tine, că, de bună seamă, ți-au țiuit urechile. Imaginează-ți toate ticăloșiile pe care le-am debitat împreună pe seama ta! Ion Ghica e prin vecinătate; el crede să se întoarcă în curînd la București.

Adio, sau mai bine, la revedere. O mie de bune amiciții d-nei Fălcoianu[5], încîntătoarea mea vrăjmașă.

Al tău cu totul,

V. Alecsandri.

Adu-i aminte de mine lui Bălăceanu, dacă îl vezi*.

[1] Scarlat Fălcoianu (1828—1876), juristconsult, ministru de Justiție, prim-președinte al Inaltei curți de casație.

[2] Pentru crearea unei atmosfere de destindere, în urma furtunoaselor dezbateri de la Academia Română, pentru proiectul de dicționar, Odobescu a invitat în seara de 15 septembrie 1871 pe membrii Societății Academice, la o masă al cărei meniu a fost redactat într-o imposibilă limbă latinizantă, care a stîrnit un haz general printre comeseni și prin presă. Iată un fragment cu traducerea respectivă:

Vinu-arsu de anicetu
(Rachiu anason)
Serbitiare cum Scriblette
(Supă cu plăcințioare)
Vinu perunctu dein insulele Fortunate
(Vin dulce de Madera)

etc. Cf. Al. Odobescu, *Scrieri literare și istorice*, vol. II, Buc., 1887, p. 337—340. Vezi și scrisoarea Sașei Odobescu, din 16 septembrie 1871, către Catinca Odobescu, în care îi de-

---

* Traducerea aparține lui Perpessicius.

scrie cum a decurs „Prandiul academicu", B.A.R., coresp. inv. 61885.

[3] Vezi scrisoarea de demisie, din 17 iulie 1871, adresată președintelui August Treboniu Laurian. V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, Buc., 1964, p. 111.

[4] Personaje din *Les femmes savantes* de Molière.

[5] Maria Fălcoianu.

LII

CĂTRE IACOB NEGRUZZI

Mircești, 8 ghenar 1872

Iubite domnule Negruzzi,

Întorcîndu-mă de la Iași la Mircești, am găsit scrisoarea d-tale din 26 decembrie, anul trecut, prin care îmi faci cunoscut deciderea ce ați luat a vă întruni cîțiva membri ai Junimei[2] pentru regularea unor dificultăți ortografice. Neputînd să mă mai reped la Iași pînă după întoarcerea mea de la București, unde am să plec în curînd vroiesc a vă expune opinia mea asupra punctelor nelămurite încă.

Înainte de toate, sînt de părere a se adopta o ortografie simplă, pe care să o poată învăța și deprinde lesne atît românii cît și străinii. Aș dori ceva care să se fixeze în minte *a prima vista**, pentru a evita astfel elevilor o pierdere de timp prețios, pierdere regretabilă și recunoscută de toți filologii greci și francezi. Cine a fost osîndit a studia limba elenă, știe cîtă bătaie de cap a suferit, pentru ca să se familiarizeze cu regulele ortografiei acestei limbi. Asemine și acel ce a învățat limba franceză

* La prima vedere (it.).

au blăstămat de o mie de ori încurcătura ortografiei care l-au făcut a pierde ani întregi în labirintul ei.

Ortografia trebuie să fie un mecanism inteligent pentru scrierea unei limbi, iar nu o știință adîncă, încîlcită, nesuferită, ce absoarbe o mare parte din capitalul inteligenții și întîrzie studiile serioase și folositoare. Asemine știință, la care s-au dedat mai cu deosebire frații noștri din Transilvnia, e de natură a face chiar din Apolon un pedant grotesc și anost, cum zic la București.

Să ne ferim dar de mania celor ce vroiesc a împodobi limba română cu un văl de pedantism și ⟨să⟩ ne gîndim că trăim într-un secol unde avem multe de învățat, într-un secol de activitate producătoare, pentru binele comun a omenirii, iar nu în acel timp de trîndăvie în care filosofii din Byzanț se cufundau în certe asupra ortografiei, pe cînd otomanii erau sub zidurile orașului.

La 1848 și cu cîțiva ani mai înainte era nevoie de-a combate notele din Petersburg, care ne atribuiau o origină slavă; atunci orice armă au fost bună: istorie, geografie, etnografie, poezie populară, datine strămoșești, limba mai ales, limba purificată de slavonisme, de slove, și chiar ortografia cît de latinisată, cît de încurcată...: toate au fost întrebuințate cu succes pentru a proba că sîntem de neam latin, că ne coborîm din Traian, și lumea în fine ne-a crezut.

Acum însă că am dobîndit diplomul nostru de naționalitate, acum dar, cînd toată Europa ne numește români și țara noastră România, e timp să ne mai discărcăm de atîtea arme apăsătoare, să ne mai ușurăm umerile, pentru ca să pășim cu pas mai grabnic pe calea deschisă.

Am cîștigat procesul nostru în lume, am redobîndit numele nostru adevărat de români, să probăm acum că sîntem români înțelepți, practici, spirituoși, iar nu grei de minte, pedanți, uricioși.

Plecînd de la acest punct de vedere, eu sînt de părere să respectăm armonia limbei, să ne conducem de notele ei melodioase, și să ne ferim de tot ce ar produce cacofonii în concertul ei. Așa, trebuie să lepădăm pe *ciune* și *țiune*, ca niște sunete disgrațioase, care, înmulțindu-se, prefac armonia limbei noastre într-o țiuitură chinezească.

Sînt de părere să înlăturăm pe *qu* și să lăsăm pe *c* în cuvîntul *cerere*.. (să-l păstrăm însă în nume propii sau tehnici:. *Sixt quint*)*. Cît pentru ofticosul *ph* să-l trimitem la *Eaux bonnes*.[2]

a) Cuvîntul *care* nu trebuie modificat la declinare; el este nevariabil ca și cuvîntul *qui* în limba franceză. *Cari*, pl. de la *care*, dacă s-ar adopta, ar da loc la culamburi ⟨sic⟩, de care negreșit că ar profita d-l Paicu.

cari este și pl. de (la) *car*, vierme,

cari este și un timp al verbului *a căra*.

b) — *x* — să se scrie *cs*... *Alecsandri*, căci litera *x* e formată de un *s* și un *c* lipite de spinare și cu dreptul ar trebui să se pronunțe *sc*, *scaun*.

c) *ḑ* și *z* după cuvînt: *ḑios*, *Zoe*, *ḑic*, *zadar*, *ḑece*, *așeḑămînt*, *magazie*

d) Aplicarea consoanelor trebuie respinsă, ca una ce aduce confuzie în mintea elevului și produce ades monstruozități, ridicole pe hîrtie. Am văzut scris astfel cuvîntul *addăppătturră*.

e) La imperf. conj. 4 să se scrie *gîndiam* pentru că verbul este în *ĭ*, *a gîndi* însă la subj. să se scrie *socotească*, pentru că derivă din *socotesc*.

---

* Sixt al cincilea (lat.).

f) Apostroful nefiind întrebuințat decît spre a ținea locul unei vocale eliminate, găsesc că e mai rațional a se scrie: *gîndit-ai*, decît *gîndit'ai*, *datu-mi-s'a* decît *datu'mis'a* etc.

g) Cît pentru *ŭ*, știind că i-am fost totdeauna dușman neîmpăcat, căci l-am considerat ca pe un parazit ce a înlocuit pe slavonescu ъ, adăogat de părinții noștri la finitul cuvintelor. Îl admite numai ca semn de plural la verburi... *eu merg*, *ei mergu* și *eu făceam*, *noi făceamu*; iar cît pentru substantive, îl declar o aninatură grotescă, ca și cînd un român și-ar anina cozi de frac la mintean; asemine pentru adverbe, adăogirea lui este o insultă pentru inteligența românului. Oricare strănepot de a lui Traian este înzestrat cu destulă isteție de spirit, pentru ca să priceapă că *un om perfect* se bucură de un *adjectiv* măgulitor și că *lucrînd perfect*, el produce un *adverb* demn de un perfect. Nu are nevoie românul ca să-i băgăm pe *ŭ* în ochi, pentru ca să înțleagă sensul unui adjectiv și al unui adverb, și prin urmare e de prisos a-l lănțui în regule ortografice, pe cît complicate, pe atît sterile. După părerea mea, năvălirea lui *ŭ* în scriere este fatală în mai multe priviri: el oprește răpegiunea scrisului și a tiparului; dă paginilor scrise sau tipărite un aspect uricios, în care domnește un *ŭ*, *ŭ*, *ŭ*, *ŭ*, *ŭ*, nesfîrșit ca un urlet de rău augur; face pe român a nu ști cum să cetească, căci el în vorbă zice ades *omu cela*, în loc de *omul cela*, și cînd citește *unŭ omŭ*, îi vine să pronunțe toate literele; în fine *ŭ* produce și o dificultate regretabilă pentru cetirea versurilor. De pildă:

„*M'amŭ dusŭ să vădŭ pe cîmpŭ unŭ calŭ*“,

Iată un vers pe care declar că eu însumi, cu toată deprinderea ce am de a ceti versuri, mi-e greu *a*

prima vista să-i ghicesc armonia, cînd, de ar fi scris astfel:

„*M-am dus să văd pe cîmp un cal*“, nu aș simți nici o sfială ca să-l rostesc.

Prin urmare sînt de părere a se scrie: *un om perfect*, *lucrează perfect* — *Recunoscînd* — *făcut* și *făcutu-l'ai*, *văzutu-l'ai* — *dîndu-i-se*.

Pentru ce acest *ŭ* în făcutu-l'ai?

Pentru că românul are urechie armonioasă și îi sună mai bine așa, decît *făcută-l'ai*, precum îi sună mai bine *calul*, decît *cal'l*. — După socotința mea, adevăratul articol bărbătesc nu este *lu*. ci *ul* — corumpere de *il* italienesc și *el* spaniol... Așa, cînd românul zice *calul*, el pronunță *cal* (fără *u*) și adaogă articolul *ul*.

Ergo... Vade retro *ŭ**.

h) De vreme ce scriu *nasc*, e logic să scriu *nasci*, însă românul, ce posedă armonie în ureche și pe vîrful limbei, va pronunța *naști*, fiind mai puțin aspru la auz.

1) Pentru ѫ și ъ, trebuiesc păstrate semnele *î*, *ă*, pentru că sînt unele cuvinte imitative precum vîjîie, fîlfîie, care sînt de o mare importanță pentru poezia descriptivă.

Aceste sînt ideile mele nestrămutate asupra punturilor de ortografie ce mi-ai expus în scrisoarea d-tale. Acum făceți, hotărîți, cum vă va lumina simțul bun și armonia.

Articolul părintelui d-tale despre literatură, cred să-l puteți publica în *Convorbiri*, căci mai nimeni

* Deci... la o parte *ŭ* (lat.).

nu-l cunoaște. *Lumina* lui Hajdeu a avut un număr foarte restrîns de abonați și de cetitori. Acel articol este mai cu seamă interesant prin notițele sale despre începutul teatrului noastru Național și sînt încredințat că ar produce plăcere.

Cît despre foaia *Convorbirilor*, planul de a o publica odată pe lună este bun, însă numărul coalelor îmi pare puțin pentru o publicare mensuală. Bine ar fi dacă fiecare număr ar avea măcar șapte coale, fiincă astfel ar cuprinde materii mai dezvoltate și mai variate. Nu dau însă nici un sfat, căci multe condiții sînt necesare pentru o publicare voluminoasă și la noi acele condiții cu greu se pot împlini. Oricum să fie, iubite Negruzzi, poți conta pe concursul meu, chiar dacă nu ți-aș da pe *Dridri*.

După întoarcerea mea din București sper să mă apuc de condei cu amîndouă mîinile, iar pîn-atunci voi căta a termina *prefața*[1] și a ți-o trimite drept mulțemiri la urările amicale ce mi-ai adus de Anul Nou.

Al d-tale amic,

V. Alecsandri.

B.A.R., ms rom., 808, f. 57–61[3]

Ediții: Convorbiri literare, XXIX, nr. 5, 1 mai 1895. p. 422; V. Alecsandri, *Scrisori*, I, Buc., 1904, p. 57; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 316–318, cu omisiuni.

[1] Prefața la opera lui C. Negruzzi.

[2] Eaux-Bonnes, localitate cu ape termale sulfuroase în Basse-Pyrénées, Franța.

[3] Filele sînt legate greșit, deci numerotarea este greșită, ff. 57–58 urmează de fapt după f. 60.

LIII

CĂTRE MARIE BOGDAN

Mircesti, octobre 1873

Ma chère Marie,

Après un voyage de plusieurs jours, favorisé par un beau temps et achevé dans les meilleures conditions, nous avons enfin retrouvé le calme et le repos dans notre petit cottage de Mircesti.

Ma santé se ressent en bien grâce à l'air pur de la campagne, au bien-être dont je suis entouré et à l'aimable société de Gogou[1]. L'automne est la plus belle saison de notre pays, et cette année il s'annonce en véritable bon enfant, gai, lumineux, et pas froid du tout, aussi lui fais-je très bon accueil et j'en jouis en véritable amateur. Pour un convalescent la lumière et le soleil valent toutes les Facultés de médecine.

Ta mère a retrouvé son infatigable activité de maîtresse de maison, dès qu'elle a remis le pied dans son domaine; elle veille aux vendanges, elle fait des provisions d'hiver etc... toutes choses fort importantes à la campagne, car les grandes propriétaires de Moldavie ressemblent beaucoup aux colons de l'Australie. Chaque maison est une colonie composée d'un nombre considérable de gens peu occupés la plupart du temps et souvent même inutiles, mais tel est l'usage du pays et il faut s'y conformer.

Mariette se croit au bout du monde, et pourtant elle a l'air de se plaire dans ces parages si éloignés du Morbihan. J'espère qu'elle s'y fera complètement au bout de deux mois. Le seul ennui qu'elle éprouve c'est celui de ne pouvoir s'expliquer avec les autres domestiques. C'est un inconvénient dont elle ne pâtira pas longtemps, car les Moldaves finiront par apprendre le français avec elle.

Nous attendons avec impatience une lettre de toi pour savoir comment tu te trouves dans ton nouveau rôle de pensionnaire? J'attends pour ma part avec non moins d'impatience une lettre de Madame de Barral[2] au sujet de ta conduite et de tes études.

J'espère que tout marche selon mes voeux et dans cet espoir ta mère et mois nous t'embrassons bien tendrement,

Ton père aff.,

V.A.

Présente mes compliments à Madame de Barral. As-tu déjà commencé tes leçons de piano avec M. Nollet?

Ediții. Marie G. Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui, 1920—1923*, f. l., 1929, p. 118—119.

Mircești, octombrie 1873

Dragă Marie,

După o călătorie de mai multe zile, favorizată de un timp bun și terminată în cele mai bune condiții, am regăsit în sfîrșit calmul și repaosul în căsuța noastră de la Mircești.

Sănătatea mea se resimte în bine, grație aerului curat de la țară, bunei stări de care sînt înconjurat și plăcutei companii a lui Gogu[1]. Toamna este cel mai frumos anotimp al țării noastre și anul acesta se anunță ca un adevărat copil cuminte, vesel, luminos și deloc rece, de aceea îl primesc și eu bine și mă bucur ca un amator adevărat. Pentru un convalescent lumina și soarele fac cît toate Facultățile de medicină.

Mama ta s-a regăsit neobosita ei activitate de stăpînă a casei, de îndată ce a repus piciorul pe pămîntul ei; veghează la culesul viilor, face provizii pentru iarnă etc... toate lucruri foarte importante la țară, căci marii proprietari ai Moldovei seamănă mult cu coloniștii din Australia. Fiecare casă este o colonie compusă dintr-un număr considerabil de oameni, puțin ocupați cea mai mare parte din timp și adesea chiar inutili, dar acesta este obiceiul țării și trebuie să te conformezi.

Mariette se crede la capătul lumii, și totuși pare că îi place pe aceste meleaguri, așa de depărtate de Morbihan. Sper că se va obișnui peste două luni. Singura plictiseală pe care o încearcă este aceea de a nu se putea înțelege cu ceilalți servitori. Este un inconvenient de care nu va suferi multă vreme, căci moldovenii vor sfîrși prin a învăța cu ea limba franceză.

Așteptăm cu nerăbdare o scrisoare de la tine, pentru a ști cum te simți în noul tău rol de elevă de pension? Aștept, în ce mă privește, nu cu mai puțină nerăbdare, o scrisoare a doamnei de Barral[2] despre purtarea și studiile tale.

Sper că merge după dorința mea, și, cu această speranță, mama ta și cu mine te îmbrățișăm cu dragoste.

Tatăl tău iubitor,

V.A.

Prezintă complimentele mele doamnei Barral. Ai început deja lecțiile de pian cu dl. Nollet?

[1] Gogu, cîinele favorit.

[2] Conducătoarea pensionului în care Marie își făcea educația.

LIV

CĂTRE MATEI MILLO

Mircești, 25 fev. 1874

Iubite Millo,

Chirița la Expoziția de la Viena[1] m-a făcut să rîd cu hohot; îți mulțumesc pentru broșurile ce mi-ai trimis și pentru momentele de veselie ce mi-ai procurat. Cantoneta e nimerită și cuprinde unele sfichiuri care au trebuit să producă efect în public, dar totodată să și cîrnească unele nasuri de care sînt animate portofoliuri ministeriale. Pasagiurile atingătoare de *perdelele Vavilonului românesc* și de cutiile pline cu fasole sînt epigrame foarte juste; păcat însă că nu ai dezvoltat mai mult acel pasagiu și că nu ai pomenit de *ursul lui Costaforu*, de *călugărița cu potcapul pe urechie*, de *brașoveanca rușinoasă*, ce sta ascunsă în fundul Vavilonului, și de toți manechinii expuși în uniforme variate, manechini care au făcut pe un francez a zice: *En voyant la section roumaine on est porté à croire que c'est l'Exposition du pays des manequins**.

În adevăr, tipul Chiriței va rămînea în repertoriul nostru și va fi exploatat cu succes încă mult timp, căci este o baie nesecată, așa de exemplu ce-ar plăti o *Chiriță* care *s-ar întoarce de la Cameră?* O *Chiriță politică?* O *Chiriță gheșeftară?* etc. Toate aceste, bine tratate, ar avea succesuri sigure.

Ai aflat că s-a reprezentat în Iași comedia mea *Boieri și ciocoi?* Ea s-a giucat de trei ori d-a rîndul

* Văzînd secția românească, îți vine să crezi că este expoziția țării manechinelor (fr.).

în aceeași săptămînă, însă eu n-am putut să asist la nici una din reprezentații, fiind cam bolnav la țeară. Succesul a fost mare, mai cu deosebire rolul lui Arbure răzeșul, ce-ți era destinat, a produs mare impresie... însă mulți s-au supărat! Am primit păn-acum două scrisori anonime pline de injurii. În una sînt acuzat de a linguși pe boieri și în cealaltă mi se impută că îi batgiocăresc. Public inteligent!

Nu mă mir de vizita ce ți-a făcut dl Odobescu și de întrebarea ce ți-a adresat în privirea reprezentării comediei mele pe scena teatrului mare din București. Am primit eu însumi o depeșă de la Comitetul teatral cerîndu-mi maniscriptul, însă am răspuns că nu socot trupa d-lui Pascaly în stare de a giuca piesa mea și că zisa trupă, dacă s-ar fusiona cu a d-tale, poate că astfel s-ar înlesni punerea în scenă a acelei scrieri dramatice care cuprinde mai multe roluri importante[2].

Să lăsăm dar acest proiect pentru anul viitor. Când mi-i scrie că el se poate realiza, îți voi da depline împuterniciri pentru împărțirea rolurilor etc.

Păn-atunci însă, stau și mă întreb ce aș putea face în favoarea d-tale și zeu, nu știu la cine să mă adresez, căci nu-s în intimitate cu nici unul din puternicii zilei. Scrisorile ce ți-aș da pentru ei ar rămînea ca litere moarte. Cred dar că demarșa cea mai simplă de cercat este să te duci la d-na Catargiu[3], soția ministrului, să-i expui împregiurările și să-i deștepți simpatia pentru vechiul artist din Moldova. Femeile sînt cei mai buni auxiliari cînd ele vroiesc a se interesa la un lucru. Fii amabil, elocvent, fă să zbîrnîie coarda amor propriului în inima unei femei și cu ajutorul ei poți face mari izbînzi.

Adio, vechiul meu amic și colaborator, îți trimit o călduroasă strîngere de mînă.

V. Alecsandri

B.A.R., coresp. inv. 93737.

[1] Piesă scrisă de Matei Millo.

[2] Cf. scrisoarea către Gh. Sion, din 28 ian. 1874, publicată de Ștefan Meteș, *Din relațiile și corespondența poetului Gheorghe Sion cu contemporanii săi*, Cluj, 1939, p. 3—4. Vezi și aici scrisoarea către Millo LVI și notele.

[3] Eufrosina Catargi, născută Ventura, soția lui Lascăr Catargi, președintele Consiliului de miniștri.

Pentru rivalitatea dintre Millo și Pascaly, vezi I. Massoff, *Teatrul românesc*, vol. II, Buc., 1966, p. 74.

LV

CĂTRE TITU MAIORESCU

Mircești, 27 iunie 1874

Iubite domnule Maiorescu,

Vă mulțumesc înainte de toate pentru înlesnirea ce ați făcut lui Millo, acordîndu-i două zile pe lună pentru reprezentații în teatrul cel mare[1]. Dorința lui este astfel satisfăcută, fără nici un prejudiciu pentru direcția care se va bucura de subvenția teatrală, și publicul va rămînea mulțumit de concurența ce-și vor face ambii directori pentru a se întrece în alegerea repertoriului și în executarea lui.

Pentru anul acesta nu este alta de făcut, dar pentru viitor eu cred că ar fi prea necesar de a se lua alte dispoziții, privitoare la progresul artei drama-

tice române. Noi avem direcții de teatruri, care se preocupă numai de exploatarea publicului, avem diletanți, ce se cred și se zic artiști și care nu au cea mai slabă idee de artă, avem conservatoriu de declamare, fără profesori capabili de-a crea elevi... într-un cuvînt avem de toate, împodobite cu titluri mari, cu etichete sonore, dar în fond nu avem nimic care să fie la înălțimea numelui pompos ce poartă.... Cum să facem dar, ca să avem un conservatoriu cu *profesori*, un teatru cu *artiști*? Iată opinia mea:

I De la anul viitor, subvenția teatrală, în loc de-a fi dată exploatatorilor de scenă română, va fi consacrată la educarea artistică a patru tineri și patru tinere, aleși dintre elevii Conservatoriilor sau dintre elevii altor școli. Acești opt *fenixi*, luați atît din Moldova, cît ⟨și⟩ din Valahia, vor fi trimiși la Paris și încredințați unui artist de renume, precum Got[2] de la Théâtre Français (care este în strînse relații amicale cu fratele meu). Ei vor primi acolo lecții de arta dramatică, vor asista la reprezentații din diversele teatruri, vor giuca insuși pe scene inadins destinate pentru elevi, și după un timp de trei, patru sau cinci ani, vor reveni in țeară ca să formeze sîmburile unei bune trupe române. Totodată, giudecîndu-se și apreciindu-se talentele lor, vor fi numiți profesori și profesoare de declamare la Conservatoriu.

Astfel, și numai astfel, vom putea dobîndi o trupă serioasă care să fie pătrunsă de importanța carierei artistice și să înobileze scena română. Trupa fiind bună și bine condusă, piesele bune nu vor lipsi, căci autorii compun opere potrivite cu interpreții scrierilor dramatice: „On écrit le *Tartuffe* pour le Théâtre Français et *Tabarin* pour le théâtre de la *Foire*"*, zicea St. Marc de Girardin[3].

Așadar pe timp de cinci ani, liber fiecare de a exploata teatrul, însă *fără subvenție*, subvenția avînd o altă destinare decît aceea de a încuragia paiațeriile actuale. Conservatoriul de declamare va fi închis, fiindcă, lipsit de profesori, nu poate produce nimic folositor. Cît pentru cel de muzică, trebuie menținut.

Iată în puține cuvinte, iubite domnule Maiorescu, opinia mea asupra teatrului nostru. Vi-o exprim în grabă, fiind în ajunul plecărei mele la Paris, dar îmi rezervez plăcerea de-a vă dezvolta gîndirile mele cînd ne vom întîlni. Atunci voi respunde și la celelalte propuneri ce-mi faceți. Eu cred că d-voastră sînteți chemat a opera salutare reforme în instrucția publică, în forma limbei și în arta dramatică, și dar, cît pentru mine, voi fi întotdeauna gata a vă da mîna de ajutor... în marginile posibilităței. Al d-voastre servitor devotat și amic sincer,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 2619, f. 65–66.

Ediții: V. Alecsandri, *Scrisori* I, Buc., 1904, p. 4–5; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 268–270.

[1] Cf. scrisoarea lui Titu Maiorescu către V. Alecsandri în privința Teatrului Național, B.A.R., S *18*/XV, publicată în *Adevărul literar*, nr. 959, 30 aprilie 1939, p. 6.

[2] François Got (1821–1901), artist dramatic francez, decanul casei Molière.

[3] Saint Marc Girardin (1801–1873), literat și profesor francez, academician (1844).

* Se scrie *Tartuffe* pentru Théâtre Français și *Tabarin* pentru théâtre de la Foire. (fr.).

LVI

CĂTRE MATEI MILLO

Mircesti, 6 sept. 1874

Mon cher Millo,

Vous me demandez l'autorisation de monter ma comédie des Boieri şi ciocoi[1]; *vous me promettez, en outre, que vous en soignerez la mise en scène de façon à ce que la pièce soit* bien sue *et jouée aussi bien que possible. Je n'ai donc aucune raison de vous refuser. Je vous confie mon oeuvre et vous laisse le soin de distribuer les rôles comme vous l'entendrez. Vous savez pourtant que celui de Arbure vous appartient; il est grand, important, caractéristique, il réclame donc le talent d'un grand artiste pour être interprété convenablement. Arbure est un Grégoire Couza[2] campagnard, gouailleur, plein de bon sens, honnête, libéral à sa manière, le véritable type du roumain non atteint de la corruption moderne, un de ces caractères comme nous en avons connus avant 1840. Mettez-vous dans sa peau et faites-en votre plus belle création.*

Hatmanul Trotușan *est le véritable grand boyard, plein de patriotisme et de dignité personnelle, homme sérieux et de noble apparence. Le jeune homme qui a été chargé de ce rôle à Jassy, ne possédait pas toutes les qualités nécessaires pour représenter un pareil personnage. Je ne sais ce que vaudra Vellescu[3], mais je m'en rapporte à vous. Le rôle du jeune Radu est un des plus difficiles, car c'est un amoureux et en même temps un premier rôle. Il faut un artiste élégant et passioné pour le rendre convenablement. Celui de Hîrbozeanu exige beaucoup de tact et de savoir faire, car il possède beaucoup de nuances qui sont inhérents aux diverses situations dramatiques*

par lesquelles il pase successivement. Lipiccsco doit avoir l'échine souple et l'intélligence éveillée; c'est un ambitieux de l'ancien temps qui poursuit un but et qui, tout en étant ciocoi, *n'est pas grotesque.*

Ce dernier mot me porte à vous faire une recommandation essentielle, que je vous prie de faire de votre côté à tous les artistes qui auront des rôles dans ma pièce. Boieri şi ciocoi *est une comédie et non une farce; elle dépeint une epoque de notre histoire. Les personnages doivent être représentés dans leur simplicité,* sans charge, *car le comique de quelque uns ressort des situations et non de leur personnalité.* Donc, pas de bouffonerie. *Le grec lui-même doit éviter de s'habiller, de se démener et de parler d'une façon grotesque. Je tiens beaucoup à cette condition.*

Les rôles des femmes, vous les distribuerez en vue du succès de la pièce. Celui de Tarsița est très marqué. Confies-le à une actrice qui ait l'usage de la scène et qui sache comprendre ce caractère d'intriguante, sans tomber toutefois dans la trivialité d'une mahalagioaica.

Ceci dit, faite faire un salon dans le genre de celui de Iorgu Ghica[4] *(près de Copou) et, puisque Dimitriadi[5] est de la troupe, consultez-vous avec lui pour une foule de détails qui m'échappent en ce moment et qui concernent la mise en scène de la pièce.*

Vous m'avez demandé d'écrire à Mr. Maioresco[6] pour le prier de défendre ma comédie contre les ciseaux du comité théâtral. C'est fait. Maintenant, en considération du penchant du public de Bucarest à faire des allusions à tout propos, je vous engage de changer la phrase suivante, dite par Trotușan au I-er acte: „Cine aduce amestic străin în țeară e mai nelegiuit decât Iuda vînzătorul". *Au lieu de* amestic străin *on dira* intervenție străină.

Sur ce mot, cher vieux, je vous serre la main et vous souhaite bonne chance. Le succès ou l'insuccès de ma Comédie sur la scène de Bucarest réglera mon genre de travaux pour cet hiver.

Tout à vous,

V. Alecsandri

P.S. Dimitriadi a créé le rôle d'Arbure à Jassy et y a obtenu des grands succès. Je sais qu'il tient à ce rôle énormément; quelle décision comptez-vous prendre à son égard? Tenez-moi au courant de la marche de la pièce et n'en permettez la représentation que lorsque les rôles seront sus par coeur et qu'on ne comptera plus sur l'aide du souffleur.

B.A.R., coresp., inv. 93739

Ediţii: Scarlat Froda, *Corespondenţa lui V. Alecsandri despre teatru*, în *Studii şi materiale de istoria artei*, IV, nr. 3–4, 1957, p. 231–232; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 280–281 (trad.).

Mirceşti, 6 septembrie 1874

Dragul meu Millo,

Îmi ceri învoirea de a monta comedia mea *Boieri şi ciocoi*[1]; îmi făgăduieşti, pe deasupra, că vei îngriji punerea în scenă, în aşa fel încît piesa să fie *bine ştiută* şi jucată cît mai bine cu putinţă. Nu am deci nici un motiv să te refuz. Îţi încredinţez opera mea şi îţi las grija de a distribui rolurile cum vei crede. Ştii însă că acela al lui Arbure îţi aparţine; este mare, important, caracteristic, reclamă deci talentul unui mare artist pentru a fi interpretat cum trebuie. Arbure este un Grigore Cuza[2] de la ţară, batjocoritor, plin de bun simţ, onest, liberal în felul său, adevăratul tip al românului neatins de

corupţia modernă, unul din acele caractere cum le-am cunoscut înainte de 1840. Pune-te în pielea lui şi fă din el cea mai frumoasă creaţie a dumitale.

Hatmanul Trotuşan este adevăratul boier mare, plin de patriotism şi de demnitate personală, omul serios şi de nobilă înfăţişare. Tînărul care a fost însărcinat cu acest rol la Iaşi nu poseda toate calităţile necesare, pentru a reprezenta un asemenea personagiu. Nu ştiu cît va preţui Vellescu[3], dar mă bizui pe dumneata. Rolul tînărului Radu este unul din cele mai grele, căci este un îndrăgostit şi în acelaşi timp un rol principal. Trebuie un artist elegant şi pătimaş pentru a-l reda aşa cum trebuie. Acela al lui Hîrbozeanu necesită mult tact şi iscusinţă, căci are multe nuanţe care sînt inerente diverselor situaţii dramatice prin care trece succesiv. Lipicescu trebuie să aibă şira spinării mlădioasă şi inteligenţa vie; este un ambiţios din alte timpuri, care urmăreşte un scop şi care, fiind totuşi *ciocoi*, nu este grotesc.

Acest ultim cuvînt mă duce la a-ţi face o recomandaţie esenţială, pe care te rog să o faci la rîndul dumitale tuturor artiştilor care vor avea roluri în piesa mea. *Boieri şi ciocoi* este o comedie şi nu o farsă; ea zugrăveşte o epocă a istoriei noastre. Personagiile trebuie să fie reprezentate în simplitatea lor, *fără exagerări*, căci comicul unora reiese din situaţii şi nu din personalitatea lor. Deci, *fără caraghioslîcuri*. Chiar grecul trebuie să se ferească de a se îmbrăca, de a se agita şi de a vorbi într-un fel caraghios. Ţin mult la această condiţie.

Rolurile femeilor le vei distribui în vederea succesului piesei. Acela al Tarsiţei este foarte însemnat. Încredinţează-l unei artiste care să aibă uzajul scenei şi care să ştie să înţeleagă acest caracter de

intrigantă, fără totuși să cadă în trivialitatea unei *mahalagioaice**.

Acestea spuse, pune să se facă un salon în felul aceluia al lui Iorga Ghica[4] (lîngă Copou) și, pentru că Dimitriadi[5] face parte din trupă, consultă-te cu el pentru o sumă de detalii, care îmi scapă în această clipă și care privesc punerea în scenă a piesei.

Mi-ai cerut să scriu d-lui Maiorescu pentru a-l ruga să apere comedia mea împotriva foarfecilor comitetului teatral. S-a făcut. Acum, ținînd seamă de înclinația publicului de la București de a face aluzii din orice, te însărcinez să schimbi fraza următoare, spusă de Trotușan în actul I: *„Cine aduce amestic străin în țeară e mai nelegiuit decît Iuda vînzătorul“*. În loc de *amestic străin* se va spune *intervenție străină*.

Cu aceasta, dragul meu, îți strîng mîna și îți doresc noroc. Succesul sau insuccesul comediei mele pe scena Bucureștiului va reglementa genul meu de lucru, pentru iarna aceasta.

Al tău,

V. Alecsandri

P.S. Dimitriadi a creat rolul lui Arbore la Iași și a obținut un mare succes. Știu că ține foarte mult la acest rol; ce hotărîre socotești să iei în privința sa? Ține-mă în curent cu mersul piesei și nu permite reprezentarea decît atunci cînd rolurile vor fi știute pe dinafară și nu se va mai bizui nimeni pe ajutorul sufleurului.

[1] Premiera piesei avusese loc la Iași în ianuarie 1874. După reprezentație, George Duca, nepotul poetului, îi trimisese observațiile sale asupra spectacolului, atrăgîndu-i atenția asupra unor greșeli de interpretare și de regie care denaturau piesa, dîndu-i unele trăsături ridicole. V. Alecsandri acceptase cu recunoștință observațiile și-l însărcinase pe Duca să meargă personal la teatru, să atragă atenția directorului, Teodor Aslan, și actorilor. Cf. scrisoarea către George Duca din ianuarie 1874, B.A.R., S 16(1)/LVIII. Aventura ieșană l-a determinat pe poet să dea atîtea recomandații lui Millo. Cf. aici și scrisoarea către Millo LIV și notele.

* În original, în limba română.

[2] Grigore Cuza (1800—1862), spătar, unchiul viitorului domnitor.

[3] Petre Vellescu (1846—1904), artist dramatic, a debutat sub direcția lui Pascaly la Bossel, apoi a trecut la Teatrul Național, unde a interpretat roluri melodramatice.

[4] Logofătul Iorgu Ghica, fost ispravnic la Bacău, protector al familiei Alecsandri.

[5] Constantin Dimitriadi (1831—1885), artist dramatic, a jucat la Iași și București; este tatăl artistei Aristizza Romanescu.

[6] Cf. scrisoarea către Titu Maiorescu din 3 septembrie același an, B.A.R., ms rom. 2619, f. 67—68, publicată în V. Alecsandri, *Scrisori* I, Buc., 1904, p. 5—6.

LVII

CĂTRE MARIE BOGDAN

Mircești, 24 decembre 1874

Ma chère Marie,

Je pense que cette lettre arrivera à Paris juste vers notre Nouvel An et qu'elle t'apportera à temps nos embrassements. Elle est chargée aussi de compliments pour la grande victoire que tu as remportée au concours de piano. Bravo! Ma fille! Tu nous a prouvé une fois de plus que tu avais d'excellentes dispositions

pour la musique et qu'il ne tient qu'à toi de devenir une grande artiste... afin de pouvoir rivaliser avec Bébé[1] *! Ta maman est toute fière de ton succès. Gogou*[2] *aussi, quant à moi je suis habitué à l'idée de tes triomphes.*

J'espère que tu as passé fort agréablement chez ta Tante les vacances des fêtes et que tu as dépensé tes cent francs en cadeaux et en pourboires. Un des plus grands plaisirs de la vie c'est de faire plaisir aux autres.

J'ai écri à M-me de Barral de te conduire au théâtre et particulièrement à l'Opéra.

Quand on y jouera Les Huguenots ou n'importe quel opéra de Meyerbeer, il ne faudra pas manquer d'aller t'inspirer de ces admirables chefs-d'oeuvre, afin de comprendre ma prédilection pour eux. Quant à la musique de Rossini, de Bellini, nous en entendrons suffisamment en Italie. Je suis très content que tu aies eu la bonne pensée d'écrire à l'oncle Negri; je l'attends aujourd'hui et je suis certain de le voir heureux de ton aimable attention.

Ecris-lui encore, tu nous feras plaisir à toux deux. Maman t'embrasse tendrement sur les deux joues. La famille Douka[3]*, qui se trouve en ce moment chez moi, t'envoie ses félicitations bien sincères.*

Ton père affect.,

V. A.

Ediţii: Marie G. Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui, 1920—1923*, f. l., 1929 p. 133—134.

Mirceşti, 24 decembrie 1874

Dragă Marie,

Socotesc că această scrisoare va ajunge la Paris chiar aproape de Anul Nou al nostru şi că-ţi va aduce la timp îmbrăţişările noastre. Este de asemenea încărcată cu complimente pentru marea victorie pe care ai obţinut-o la concursul de pian. Bravo! fiica mea! Ne-ai arătat încă o dată că ai excelente dispoziţii pentru muzică şi că nu depinde decît de tine să devii o mare artistă... astfel încît să poţi rivaliza cu Bébé[1]. Mama ta este foarte mîndră de succesul tău. Gogu[2] de asemenea, cît despre mine sînt obişnuit cu ideea triumfurilor tale.

Cred că ai petrecut foarte plăcut la mătuşa ta vacanţele de sărbători şi că ai cheltuit suta ta de franci în cadouri şi bacşişuri. Una din cele mai mari plăceri ale vieţii este să faci plăcere altora.

I-am scris d-nei Barral să te conducă la teatru şi mai cu seamă la Operă.

Cînd se va juca *Hughenoţii* sau ori care altă operă de Meyerbeer, nu pierde ocazia de a te duce să te inspiri din aceste admirabile capodopere, pentru a înţelege predilecţia mea pentru ele. Cît despre muzica lui Rossini, Belini, o să auzim destulă în Italia. Sînt foarte fericit că ai avut buna idee de a scrie unchiului Negri; îl aştept astăzi şi sînt sigur că îl voi vedea fericit de amabila ta atenţie.

Mai scrie-i, ne vei face plăcere la amîndoi. Mama te sărută cu dragoste pe amîndoi obrajii. Familia Duca[3], care se află acum la noi, îţi trimite felicitările ei sincere.

Tatăl tău iubitor,

V. A.

[1] Marie Bal, fiica lui Iancu Alecsandri, Cf. aici XIV, n. 2.

[2] Gogu, cîinele favorit.

[3] Probabil generalul Ion Duca şi soţia sa, Eulalia, vara poetului.

LVIII

CĂTRE TITU MAIORESCU

Mircești, 25 mart. 1875

Iubite domnule Maiorescu,

Vroiți să ascultați istoria unei biserici de țeară? Iat-o: În satul Mircești exista o bisericuță veche, durată în lemn de stejar și ornată cu arabescuri foarte frumoase, pe care le săpase un sculptor necunoscut de-alungul grinzelor. Acel templu modest, cap d'operă pierdut în cîmp și încunjurat de morminturi, era deservit de un preot, care printre alte daruri avea și darul beției. Într-o duminică, or fi acum cîțiva ani[1], preasfințitul, doritor de a schimba potirul pe stacană și de-a părăsi mai degrabă altarul, pentru ca să se ducă la taraba crîșmei, ceti liturghia din fugă și alergă la jupînul Moisi, uitînd să stingă lumînările în biserică. Era vînt mare în acea zi; vîntul suflînd printr-un geam stricat, găsi de cuviință a fîlfîi perdeaoa și a o apropia de para unei lumînări. Îndată perdeaoa luă foc și dete foc bisericii!... Palalae!! Templul centenar arse într-o clipă, din streșină păn-în temelie, și să înălță la cer ca fumul unei gigantice cadelnițe. Tot ce se găsea în el, icoane, veșminte, scule sacre, prapure, lampe și cărți, se prefăcură în cenușă; chiar clopotul se topi împreună cu argintul potirului... dar nu se mai găsi nici bucățică de metal printre ruine, căci peste noapte niște pravoslavnici țigani, arheologi de soiul lui B.*, făcuseră *des fouilles*** pe seama jupînului Moisi. În urma acestui sinistru, satul Mircești rămase fără biserică și fără preot, căci cea

* C. Bolliac.
** Săpături (fr.).

dintîi dispăruse de pe pămînt, ca să se retragă într-o lume mai pioasă, și cel de al doilea să retrăsese... fără mustrare de cuget... în codrii Vasluiului pe lîngă Sionești... De-atunci sărmanii locuitori se găsiră fără adăpostul Domnului și consacrară crîșmei toate zilele însemnate cu roș în calendarul ortodox. Beția se dezvoltă în sat cu o răpegiune și cu o proporție spăimîntătoare, iar jupînul Moisi se îngrășă ca un vițel de aur. Mortalitatea prin urmare urmă aceeași progresie cu mizeria, încît satul Mircești, care înainte era unul din cele mai îmbelșugate din județul Roman, se prefăcea zilnic într-o aglomerare de bordeie ticăloase și de infirmi năuciți, otrăviți prin influența corosivă a vitriolului.

Un singur om ducea dorul bisericei!... Dascălul! Sărmanul, lipsit de sacra mulțemire de-a ținea isonul, se stingea pe picioare, oftînd și jălind pe poporeni, iar ceilalți locuitori își aduceau aminte de Dumnezeu numai cînd moartea bătea la ușa lor. Atunce se simțea nevoia de preot și pe orice timp trebuia să aducă de pe la alte moșii cîte un popă, căzut de bătrînețe, pentru ca să-i împărtășească și să-i îngroape. Adeseori însă sfintele daruri nu soseau la vreme și bietul creștin murea fără împărtășanie.

Temerea iadului făcu în fine pe săteni să dorească a avea o biserică. Ei se adresară lui Kogălniceanu, pe cînd era ministru, și cerură să le dea de pomană o hardughie părăsită din nu știu care sat, obligîndu-se ei a o transporta la Mircești și a o reclădi pe locul bisericei celei arsă. Autorizarea li se acordă și, într-o bună dimineață, locuitorii, cu mic cu mare, se duseră, noi Argonauți, să ridice pe sus materialul zisei hardughii. Acolo ei găsiră o serioasă împotrivire din partea proprietarilor ei; o luptă

homerică se începu, luptă în care armele lui Achil erau înlocuite prin ciomege, și, după cîteva preschimbări de argumente *ad hominem*,* mirceștenii, susținuți prin sacrul avînt al credinței, luară în triumf obiectul expediției lor.

Iată dar materialul adus!... Dascălul uimit, varsă lacrimi de bucurie, lacrimi care negreșit se vor găsi la judecata cea de pe urmă înșirate ca niște mărgăritare, și, fiind el dulgher, se apucă de clădit noul locaș al lui Dumnezeu. Un an întreg de zile el nu lasă barda din mînă și în sfîrșit el vede monumentul în picioare. Cine poate spune simțirea lui de mîndrie! Numai architectul Partenonului și dl Garnier, architectul operei din Paris, ar putea să-și dea seama de satisfacerea dascălului Constantin!

Însă!... astfel e lumea! Nici o fericire fără acel teribil însă! Aici începe o nouă serie de mîhniri pentru bietul dascăl. Clopotnița e ridicată, dar îi lipsește clopot! Altarul e gata, dar îi lipsesc scule!... Și satul e sărăcit de jupînul Moisi și jupînul Moisi vede fără entuziasm clădirea unei biserici, care e menită a-i smomi o parte din mușterii. Ce să facă? Aleargă la proprietarul moșiei, face un cuvînt elocvent, prin care se înalță mai pe sus de Bossuet, și proprietarul, fiind poet, se simte pătruns și dăruiește clopotul împreună cu sculele necesare..

Însă!... iar însă... uzul cere ca să se sfințească biserica și pentru aceasta trebuiesc cărți, adică douăsprezece *Minii*, un *Triod*, un *Penticostar*, o *Cazanie*, un *Tipicon* etc., și toate aceste imprimate cu litere chirilice, căci dascălul nu știe să citească pe acele latine. În asemine caz se află și preotul adus în Mircești, ca unul ce nu s-au adăpat de gramatica lui Cipar și de alte parascovenii academice. Unde să se găsească o asemene bibliotecă paleo-ortodoxă?

Dascălul se înarmează cu toiagul călătorului și apucă a cutriera satele de-mpregiur. El descopere în mai multe locuri cărți părăsite care nu mai servesc, dar care fiind proprietatea statului, de cînd cu secularizarea averei bisericești, nime nu se poate atinge de ele... *cele sfinte!* El mai descopere și alte cărți de vîndut... însă!!! prețul lor e mai presus de puterea sătenilor — 27 napoleoni — și prin urmare dascălul se întoarce desperat. Toate, toate gata, și să lipsească tocmai ce-i mai indispensabil! Bietul dascăl sufere de un ohtoic ascuns, care îi roade inima. Sfintele Paști se apropie și el să nu cînte un „Hristos a înviat"! Această idee îl usucă pe picioare.

Ce este acum de făcut pentru că să scăpăm pe acest nou apostol de moarte și pe locuitori de cîrcimă?... Un simplu ordin al ministrului de Culte către episcopul de Roman, sau chiar către mitropolit, ar face fericirea unui popor, care simte nevoia de a reveni la obiceiuri mai creștinești. Acel ordin ar autoriza pe capii religiei să puie gratis la dispoziția bisericei din Mircești o colecție întreagă de cărți, alegînd din cele multe care stau în părăsire. Chiar în satul Gherăești, spune dascălul Constantin, sînt două rînduri de cărți, prin urmare, după preceptele lui Hristos, s-ar putea face parte dreaptă, înzestrînd cu un rînd templul, Partenonul primitiv care atrage admirarea tuturor trecătorilor pe la stația Mircești. Iată, iubite domnule Maiorescu, odisea bisericei de aice. Fiți buni de recompensați ostenelele meritorie a dascălului Constantin și a contribui, prin darul de cărți necesare, la scăparea sufletului al unui popor de oameni din ghiarele

* În justiție, expresia înseamnă argument personal (lat.).

lui... Moisi... vreau să zic a lui Satan. Numele d-voastre va fi pomenit în toate zilele alăture cu ale ctitorilor și negreșit veți simți o adîncă mulțemire, gîndind că ați dat viață nouă isonului ce de mulți ani șade înădușit în pieptul interesantului dascăl Constantin din Mircești.

În încredere că veți lua în considerare această cerere a locuitorilor, cu care trăiesc în cea mai bună armonie, și că veți pune la cale înzestrarea bisericei lor cu cărțile de rugăciune înainte de Florii, vă rog să scuzați lungimea acestei scrisori și să primiți simțirile mele de sinceră amicie.

V. Alecsandri

B.A.R., ms. rom. 2619, f. 69—78.

Ediții: Semănătorul, III, nr. 5, februarie 1904, p. 75—77, (Il. Chendi și E. Carcalechi, *Biserica din Mircești*); V. Alecsandri, *Scrisori*, I, Buc., 1904, p. 6—9.

[1] Furtuna și incendiul avuseseră loc în august 1864, cînd îi scrie lui Costache Negri o scrisoare plină de umor și fantezie, în care îi descrie pe scurt dezastrul. Cf. V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, Buc., 1964, p. 119—110.

LIX

CĂTRE MARIE BOGDAN

Mircesti, 27 avril ⟨sic⟩ *1875*

Ma chère Marie,

Maman et moi nous sommes très-heureux d'apprendre que tu t'es amusée à Dieppe et que tu y as fait de belles connaissances, parmi lesquelles la Marquise de Caux[1] *est une veritable courone. Tu vois que tu as mieux profité d'une partie de l'été en France que si tu étais venue à Mircesti. Tu répondras à cela, avec la courtoisie qui te distingue, que Mircesti est un petit Paradis, d'accord. Mais ce paradis étant une délicieuse solitude doit finir pas ennuyer une toute jeune fille qui entre dans la vie avec les illusions de la première jeunesse. Bien plus, quand l'hiver couvre le dit paradis sous une couche épaisese de neige, on en arrive insensiblement à pencher au Purgatoire puis à l'Enfer. Il faut avoir mon âge et être fatigué de bien des choses pour trouver un certain charme à se blottir dans ce petit coin, été comme hiver; il faut, en outre, avoir le cerveau conformé d'une façon particulière pour trouver de l'attrait aux vastes nappes blanches qui s'étendent autor de l'horizon. Tu es artiste, bonne musicienne, peintre, je l'admets volontiers, mais tu n'es pas poète chère enfant, et, qui pis est, trop jeune, aimant le monde, le spectacle, sans éprouver de lassitude. Voilà pourquoi, sacrifiant mon égoïsme paternel, je ne veux pas te condamner à passer l'hiver à Mircesti ni même à Jassy et à Bucarest. Malgré ton amour filial, tu finirais par te ressentir de ces séjours, peu engageants, pendant les six mois d'hiver et par gagner la nostalgie de Paris. Admire donc mon désintéressement et le sacrifice de Maman! Nous préférons te laisser passer ton premier hiver de liberté à Paris, avec ta cousine que tu aimes et qui te le rend. Mon intention est de venir en France vers la fin du mois prochain pour te voir et pour t'entourer de toutes les élégances nécessaires à une jeune fille bien élevée dans le monde parisien. Quand au voyage en Italie, il est ainsi tout naturellement remis au printemps prochain. Mes devoirs de député et surtout la grande affaire de la vente de ma forêt*[2] *me forcent à rester dans le pays, jusqu'au mois de mai prochain. Si je parviens à effectuer cette vente, dont dépend une partie de ton propre*

avenir, je te promet tout un été et un automne de promenades en Suisse et en Italie, terminées par une saison de bains de mer à Biarritz. La santé de ta mère ainsi que la mienne exigent une cure d'eau salée et je me flatte qu'à Biarritz tu parviendras au plus haut degré de perfection en matière de plongeons et de prouesses maritimes. Ceci convenu, il ne me reste plus qu'à t'embrasser tendrement et pour ma part je te charge d'en faire autant pour ta tante et tes cousines.

Ton père affectionné,

V.A.

J'espère qu'à ton retour à Paris tu reprendras tes études de piano et de peinture.

Ediţii: Marie G. Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui. 1920–1923*, f. l., 1929, p. 135–137.

Mirceşti 27 aprilie ⟨sic⟩ 1875

Draga mea Marie,

Mama ta şi cu mine sîntem foarte fericiţi aflînd că te-ai distrat la Dieppe şi că ai făcut cunoştinţe agreabile, printre care marchiza de Caux[1] este o veritabilă încununare. Vezi că ai profitat mai bine de o parte din vară în Franţa, decît dacă ai fi venit la Mirceşti. Vei răspunde la aceasta, cu politeţea care te caracterizează, că Mirceştii este un mic Paradis, de acord. Dar acest paradis, fiind o încîntătoare sigurătate, va sfîrşi prin a plictisi o fată tînără care intră în viaţă cu iluziile primei tinereţi. Mai mult încă, cînd iarna acoperă acest Paradis sub un strat gros de zăpadă, sfîrşeşti pe nesimţite să înclini spre Purgatoriu, apoi spre Infern. Trebuie să ai vîrsta mea şi să fi obosit de multe lucruri, pentru a găsi un oarecare farmec să te ghemuieşti în acest colţişor, vară şi iarnă; mai trebuie, încă, să ai creierul conformat într-un fel anumit, pentru a găsi o atracţie vastelor întinderi albe care se desfăşoară în jurul orizontului. Tu eşti artistă, bună muzicantă, pictoriţă, sînt de acord, dar nu eşti poetă, scumpă copilă, şi, ce este mai rău, prea tînără, iubind lumea, spectacolele, fără să oboseşti. Iată de ce, sacrificînd egoismul meu părintesc, nu vreau să te condamn să petreci iarna la Mirceşti şi nici la Iaşi şi Bucureşti. Cu toată dragostea ta filială, vei termina prin a te resimţi de aceste şederi, puţin plăcute, timp de şase luni de iarnă, şi prin a căpăta nostalgia Parisului. Admiră deci dezinteresarea mea şi sacrificiul mamei! Noi preferăm să te lăsăm să petreci prima ta iarnă liberă la Paris, cu verişoara ta, pe care o iubeşti şi care te iubeşte. Intenţia mea este să viu în Franţa la sfîrşitul lunii viitoare pentru a te vedea, şi pentru a te găti cu toaletele necesare unei tinere bine educate în lumea pariziană. Cît despre călătoria în Italia, este în mod normal amînată la primăvara viitoare. Obligaţiile mele de deputat şi mai cu seamă marea afacere a vînzării pădurii[2] mele mă forţează să rămîn în ţară pînă în viitoarea lună mai. Dacă reuşesc să efectuez această vînzare, de care depinde o parte din viitorul tău, îţi făgăduiesc o vară şi-o toamnă de plimbări în Elveţia şi în Italia, încheiate printr-un sezon de băi de mare la Biarritz. Sănătatea mamei tale, cum şi a mea, necesită o cură de apă sărată şi mă mîndresc la gîndul că la Biarritz vei ajunge la gradul cel mai înalt de perfecţionare, în materie de plonjoane şi de vitejii marine. Acestea fiind stabilite, nu-mi mai rămîne

decît să te sărut cu dragoste și, în ce mă privește, te însărcinez să o faci de asemenea cu mătușa și verișoarele tale.

Tatăl tău iubitor,

V.A.

Sper că la întoarcerea ta la Paris îți vei relua studiile de pian și pictură.

[1] Adelina Patti (1843—1919), celebra cîntăreață.

[2] În acel an, poetul voise să vîndă pădurea sa din Pătrășcani companiei engleze pentru exploatarea căilor ferate române. Vînzarea se va face abia în anul 1879, către Hausknecht, cu care va avea proces pentru neplata banilor.

LX

CĂTRE AGLAE ALLAUX

Mircești, 27 oct. 1876

Chère princesse[1],

Vous êtes du nombre des personnes qui devaient être le plus fortement frappées de la mort de Negri[2], *car c'est hélas! le triste privilège des âmes élevées, d'être le pus cruellement éprouvées par la perte des amis au coeur bien placé, des hommes qui exercent une influence salutaire sur toute une génération et qui meurent en laissant un vide immense après eux. Oui, vous exprimez bien l'effet produit par cette mort inattendue:* il manque une note dominante, une corde puissante à l'accord de la Moldavie! *Negri était le dernier représentant de nos grands ancêtres, le modèle de toutes les belles qualités qui font l'honneur de l'humanité. Noble au dehor, noble au dedans, toujours grand par ses sentiments, toujours attiré instinctivement vers le beau, le juste, le grand, il a été l'ami de votre noble père et il a eu pour vous une affection toute paternelle.*

Pleurez-le, il le mérite; jamais larmes sincères n'auraient coulé pour une mémoire plus belle. Notre ami, après avoir rendu à son pays de si importants services, s'était retiré modestement au fond des montagnes, et pourtant il rayonnait de là sur toute la Roumanie.

Son nom fascinait les esprits, sa belle figure loyale et sympathique atirait les yeux vers ce coin ignoré, au bord de cette petite rivière du Trotouche, où devait s'éteindre prématurément l'homme de bien par excelence. Au milieu de nos tourments, au plus fort de nos misères, quand il semblait que tout espoir était à jamais perdu, bien des coeurs retrouvaient leur énergie à cette pensée consolante que Negri était là, toujours prêt à se sacrifier pour sa patrie. Hélas! que nous reste-t-il désormais? le vide, le manque de lumière, le découragement absolu. Pour ma part il me semble manquer d'air suffisant, pour respirer à mon aise.

Votre idée, chère princesse, d'ériger un monument funèbre sur la tombe de Négri, nous l'avons eue tous, et certes, nous chercherons à la réaliser un jour, dussions nous organiser n'importe quoi pour faire les fonds nécéssaires. Attendons d'abord pour voir si la Chambre aura la pudeur de se souvenir du grand citoyen. Manolaki Epoureano, qui a représenté le gouvernement aux funerailles de Négri, s'est engagé de prendre l'initiative à l'Assemblée Nationale, pour demander un vote en faveur du projet dont vous me parlez dans votre lettre; quant à Cogalniceano, je ne sais où il se trouve en ce moment, mais je ne

doute pas qu'il fera son devoir, en qualité d'ami et de contemporain de Négri.

Si, par contre, ceux qui doivent élever la voix, gardaient le silence, alors, chère princesse, nous viendrons réparer cet inqualifiable oubli, et d'avance je m'associe à vous pour mener à bonne fin, et aussi vite que possible, une oeuvre de conscience, d'affection et d'honneur national.[3]

Votre lettre m'a fait du bien, je vous en remercie de tout coeur.

Votre ami tout devoué,

V. Alecsandri

Toute la colonie de Mircesti vous prie d'agréer pour vous et pour votre famille ses compliments les plus affectueux.

B.A.R., ms rom. 3351, f. 89—90

Ediţii: V. Alecsandri, *Corespondenţă*, Buc., 1960, p. 23—25; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 154—155. (trad.).

Mirceşti, 27 octombrie 1876

Scumpă prinţesă[1],

Sînteţi din numărul persoanelor care trebuiau să fie cel mai puternic lovite de moartea lui Negri[2], căci vai! sufletele mari au tristul privilegiu de a fi cel mai crud încercate de pierderea prietenilor cu inimă nobilă, a oamenilor care exercită o influenţă salutară asupra unei întregi generaţii şi care mor lăsînd după ei un gol nemărginit. Da, dumneavoastră exprimaţi bine efectul produs de această moarte neaşteptată, *lipseşte o notă dominantă, o coardă puternică acordului Moldovei!* Negri era ultimul reprezentant al marilor noştri străbuni, model al tuturor frumoaselor însuşiri care fac onoare omenirii. Nobil ca înfăţişare, nobil la suflet, totdeauna mare prin sentimentele lui, atras totdeauna instinctiv spre ceea ce este frumos, drept şi mare, a fost prietenul nobilului dumneavoastră tată şi a avut pentru dumneavoastră o afecţiune cu totul părintească.

Plîngeţi-l, o merită; niciodată lacrimi mai sincere nu vor fi curs pentru o amintire mai frumoasă. Prietenul nostru, după ce a făcut ţării sale servicii atît de importante, se retrăsese modest în fundul munţilor şi totuşi el strălucea de acolo peste întreaga Românie.

Numele lui fermeca spiritele, frumoasa lui figură cinsitită şi simpatică atrăgea privirile către acest colţ necunoscut, pe malul micului rîu Trotuş, unde avea să se stingă, înainte de vreme, unul din oamenii cei mai cu suflet. În mijlocul tulburărilor noastre, în toiul nenorocirilor, cînd se părea că orice nădejde era pierdută pentru totdeauna, multe inimi îşi regăseau puterea la ideea mîngîietoare că Negri era acolo, mereu gata să se sacrifice pentru patria sa. Vai! ce ne rămîne de acum înainte? vidul, lipsa de lumină, descurajarea definitivă. În ce mă priveşte, mi se pare că îmi lipseşte aerul necesar, ca să pot respira în voie.

Ideea dumneavoastră, scumpă prinţesă, de a ridica un monument funerar pe mormîntul lui Negri, am avut-o şi noi toţi, şi desigur vom căuta să o realizăm într-o zi, chiar de ar trebui să organizăm orişice, ca să strîngem fondurile necesare. Aşteptăm mai întîi să vedem dacă Camera va avea delicateţea să-şi amintească de marele cetăţean. Manolachi Epureanu, care a reprezentat guvernul

la înmormîntarea lui Negri, s-a angajat să ia inițiativa în Adunarea Națională, pentru a cere un vot în favoarea proiectului despre care îmi vorbeați în scrisoarea dumneavoastră; cît despre Kogălniceanu, nu știu unde se află în acest moment, dar nu mă îndoiesc că își va face datoria, în calitate de prieten și de contemporan al lui Negri.

Dacă, dimpotrivă, cei care trebuie să ridice vocea, ar păstra tăcerea, atunci, scumpă prințesă, vom veni noi să reparăm această uitare de neiertat și mă asociez dinainte cu dumneavoastră, ca să ducem la bun sfîrșit, și cît mai repede posibil, o operă de conștiință, de afecțiune și de onoare națională.[3]

Scrisoarea dumneavoastră mi-a făcut bine, vă mulțumesc din toată inima.

Amicul dumneavoastră cu totul devotat,

V. Alecsandri

Întreaga colonie de la Mircești vă roagă să primiți pentru dumneavoastră și familie complimentele sale cele mai afectuoase.

[1] Aglae Allaux, fiica lui Grigore Ghica, domnul Moldovei între anii 1849—1853 și 1854— 1856, și a Anei Catargi; căsătorită cu Răducanu Rosetti, apoi cu Anton Allaux. Cf. amintirile fiului său, Radu Rosetti, în *Amintiri*, vol. I., Iași, f.a., p. 149; vol. II, Buc., 1925, p. 43—60.

[2] Negri murise cu o lună înainte, la 28 septembrie.

[3] Cu toate asigurările poetului a urmat „uitarea", atît din partea statului cît și a prietenilor; numai pioasa mînă a doamnei Elena Cuza i-a ridicat pe mormînt o piatră funerară în 11 octomvrie 1877. Abia în 1884, noiembrie, bustul lui Negri a fost așezat în Cameră.

LXI

CĂTRE PAULINA ALECSANDRI

Iași, sîmbătă, 1877, <febr.>

Dragă Paulină,

Speram să plec mîini, duminică, însă împrejurările mă obligă a mai ședea și săptămîna viitoare. Iată pentru ce: Mitza[1] pleacă la București și în lipsa ei copila nu are cu cine să meargă în adunări. Trebuie dar ca să mă jertfesc eu, deși nu-mi convine nicidecum să stau pe la suarele pînă la 5 oare de dimineață. Pe de altă parte, aștept întoarcerea lui Cocriță Cazimir[2] de la Bacău, unde l-am însărcinat să desființeze procesul intentat de Lascaraki Bogdan. El nu are de făcut decît să deie o hotărîre la tribunal, pentru ca să se închidă dela* în care se găsește reclamația lui Bogdan.

Mai am încă de regulat oarecare formalități în privirea împrumutului ce vreau să-l fac la Paris, și, în sfîrșit, după ce mi-oi termina trebile și după ce mi-oi îndeplini rolul de părinte, căscînd prin baluri, voi lua fata și ne vom întoarce acasă de mîni într-o săptămînă, adică duminica viitoare, cea de pe urmă a carnavalului.

Copila place, însă nu prea are tualete pentru toate suarelile cîșlegilor și acele din post. Am învoit dar ca să-și mai facă o rochie și să mai pospăească pe cele purtate, căci nu se cuvine să se arate în lume cu haine feștelite și uzate.

Am trimis cucoanei Catincăi[3] la Varatic 400 galbeni, prin maica Spatariul, care șede cu Evghenia Negri; astfel am rămas liniștit și despre acea datorie.

* Dosarul (din rus. *delo* = afacere, lucru, cauză).

Brănişteanu[4] şi Casuca îţi mulţămesc pentru bunătăţile ce le-ai trimis, asemine şi Mitza. Jambonurile, slanina şi ghiudemul au fost găsite de minune. Brănişteanu, care, precum ştii, are acum mania grădinăriei, te roagă să-i trimiţi cît mai curînd cîte patru crenguţe pentru hultuit, din fiecare din perii cei mai buni de la vie, însă crenguţele să fie din anul trecut şi tăiate în grabă, pe cît e timpul încă rece şi seva moartă.

Eu sînt sănătos, deşi cam ostenit. Copila e voinică, veselă, ascultătoare, şi sper că după ce a mai ţopăi la vro cîteva suarele, s-a sătura oarecum de gioc.

Smărăndiţăi i-e mai bine mult şi petrece rîzînd cu copila.

Complimente şi sărutări din partea tuturor.

Te sărut împreună cu Gogu[5],

V. Alecsandri

S-au întors de la Bucureşti?[6]

B.A.R., *s 19(62)/LVII*

[1] Maria Lupu Bogdan, fiica Smărăndiţei Docan, sora lui C. Rolla, cumnatul lui Alecsandri.

[2] Constantin Cazimir (Cocriţă), avocat unionist de la Roman.

[3] Catinca Negri.

[4] Iancu Brănişteanu (?—1891), vărul poetului, era fiul lui Iordache Brănişteanu şi al Catincăi, sora vornicului V. Alecsandri, însurat cu Casuca; îl ajuta pe Alecsandri în chestiuni de afaceri.

[5] Gogu, cîinele favorit.

[6] Familia fratelui său, care, venită de la Paris, se găsea acum în capitală.

LXII

CĂTRE CLEOPATRA CANTACUZINO

Mirceşti, 10 février 1877

Ma chère Madame Cléopâtre[1],

Vous rappelez-vous le jour où Mlle Lucie[2] *ayant fait son entrée dans la vie, était portée triomphalement par son oncle Costakitza*[3] *et par moi à une des mairies de Paris pour vagir au nez de M le maire?*

Qui nous aurait dit alors que cette même demoiselle se haterait de grandir exprès pour nous vieillir et qu'elle aurait le bon goût de se faire pardonner ce petit tour malicieux, en resserant nos liens d'affection par le choix qu'elle ferait dans la personne de mon neveu?[4]

C'est agir en jeune fille d'esprit et de coeur et, pour ma part, je lui en sais gré, car rien ne peut m'être plus précieux et plus désirable que de voir notre ancienne amitié fortifiée par un nouveau lien.

Ayant félicité mon neveu sur son prochain mariage, et dit à Lucie tout ce que mon coeur m'a dicté pour elle, je viens, à vous, chère Madame Cléopâtre, pour vous embrasser cordialement en ma double qualité d'ancien ami de Costakitza et de parrain de Lucie.

Georges est comme mon enfant, je l'aime et l'apprécie autant qu'il le mérite, nous pouvons donc tous les deux faire des voeux paternels pour le bonheur des jeunes fiancés. Nous les regarderons en souriant d'aise, car ils forment ensemble un couple parfaitement assorti et j'ai tout lieu d'espérer que leur bonne étoile laissera tomber quelques doux rayons sur le front des grands parents... car nous en sommes, hélas!

(Ne trouvez-vous pas que ce titre a quelque chose d'agaçant?)

Quoiqu'il en soit je prend mes airs majestueux et, avec une profonde révérance du bon vieux temps, je viens vous prier d'agréer... non, je préfère tout simplement vous réembrasser, ainsi que Lucie.

Tout à vous de coeur,

V. Alecsandri

B.A.R., *S 2/LVIII*

Ediții: V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 37—38.

Mircești, 10 februarie 1877

Scumpă doamnă Cleopatra[1],

Vă aduceți aminte de ziua în care d-ra Lucie[2], făcîndu-și intrarea în viață, era purtată în triumf de unchiul său Costăchiță[3] și de mine, la una din primăriile Parisului, pentru a scînci în nasul d-lui primar?

Cine ar fi spus atunci că aceeași domnișoară se va grăbi să crească *inadins pentru a ne îmbătrîni* și că va avea bunul gust să facă să-i fie iertată această ștrengărie răutăcioasă, strîngînd legăturile noastre de afecțiune prin alegerea pe care o va face în persoana nepotului meu[4]?

Asta înseamnă să te porți ca o fată de spirit și de inimă și, în ce mă privește, îi sînt recunoscător, căci nimic nu-mi poate fi mai prețios și mai pe plac, decît să văd vechea noastră prietenie întărită printr-o nouă legătură.

Felicitîndu-l pe nepotul meu pentru apropiata sa căsătorie și spunînd Luciei tot ceea ce mi-a dictat inima mea pentru ea, mă adresez dumneavoastră, scumpă doamnă Cleopatra, pentru a vă îmbrățișa prietenește în dubla mea calitate de vechi prieten al lui Costăchiță și de naș al Luciei.

George e ca și copilul meu, îl iubesc și-l apreciez așa cum merită, putem deci să facem amîndoi

urări părintești pentru fericirea tinerilor logodnici. Îi vom privi zîmbind cu mulțumire, căci ei formează împreună o pereche foarte potrivită și am toate motivele să sper că steaua lor cea bună va lăsa să cadă cîteva raze blînde pe fruntea bunicilor... căci vai! din păcate sîntem!

(Nu găsiți că acest titlu are ceva plicticos?)

Oricum ar fi, îmi iau aerele mele majestuoase și, cu o plecată închinăciune ca odinioară, vin să vă rog să primiți... nu, prefer să vă îmbrățișez încă o dată, ca și pe Lucia.

Al dumneavoastră din inimă,

V. Alecsandri

[1] Cleopatra, născută Filipescu, soră cu Costache Filipescu, căsătorită Ghica, apoi Cantacuzino.

[2] Lucia Ghica, fiica Cleopatrei, soția lui George Duca, nepotul poetului.

[3] Costache Filipescu.

[4] George Duca (1846—1895), inginer, fiul Euhariei Duca și generalului Ion Duca, fost ministru și senator. Era nepot de vară al poetului, mama sa, Euharia, fiind fiica Saftei, sora vornicului V. Alecsandri, căsătorită cu Pavel Duca. George Duca a fost director al Căilor Ferate, bustul său se află în fața Gării de Nord, în București.

LXIII

CĂTRE I. AL. LAPEDAT

Mircești, 24 iul. 1877

Domnul meu[1],

Demn de toată lauda și de încuragiare este scopul d-voastre de a deprinde publicul român din

Austro-Ungaria cu ortografia şi cu graiul din România. Unificarea limbei va deveni o şi mai strînsă legătură de rudenie între fraţii din ambele poale ale Carpaţilor.

Cu mare plăcere, dar, vin a răspunde la îndemnul d-voastre trimiţîndu-vă deocamdată portretul meu şi rezervîndu-mi mulţemirea de a colabora mai tîrziu la *Albina Daciei*. Pînă atunci, vă sînt recunoscător că aţi avut duioasa şi delicata gîndire de a ⟨nu⟩ mă despărţi de mult regretatul meu amic, C. Negri[2]. Această atenţie preţioasă pentru mine mi-a inspirat o adevărată simpatie pentru *Albina Daciei* şi pentru stimabilul ei redactor.

Priimiţi, domnul meu, încredinţarea simţămintelor mele cele mai amicale,

V. Alecsandri

P.S. Dacă-mi este permis a vă exprima o dorinţă, sub forma unui consiliu, v-aş îndemna să ştergeţi din fruntea foaii ce vroiţi a redacta, cuvîntul *beletristică*, cuvînt puţin armonios, fără un înţeles lămurit şi în care se întîlnesc cuvîntul turcesc *belé* şi cuvîntul *trist*. În Moldova terminul beletristic are un sunet barbar şi un caracter comic.

B.A.R., S 52 (1)LVIII

Ediţii: **V. Alecsandri, *Corespondenţă*, Buc., 1960, p. 243.**

[1] I. Al. Lapedat (1844—1878), scriitor, fondator şi redactor al revistei *Albina Daciei*, care a trebuit să-şi schimbe numele în *Albina Carpaţilor*.

[2] Articolul despre C. Negri şi portretul său au fost publicate în *Albina Carpaţilor*, I, nr. 1, august 1877, p. 4—7, iar articolul despre V. Alecsandri şi portretul acestuia au fost publicate în II, nr. 24, 1878, p. 277—279.

LXIV

CĂTRE IACOB NEGRUZZI

Mirceşti, 22 oct. 1877

Iubite Negruzzi,

După o săptămînă de alergare prin ţeară pentru a ţinea conferinţe în ajutorul ostaşilor noştri răniţi (avînd mulţemire de-a produce o reţetă de 700 franci în oraşul Piatra, una de 600 în Bacău şi alta de 1200 fr. în Bîrlad) m-am întors acasă spre odihnă şi aice am găsit epistola d-tale.

Frumoasă este această epistolă[1], pornită din inimă şi cu inimă scrisă. Ea m-a uimit prin tabloul ce arată de nălucirile entuziaste care au legănat tinereţea veteranilor din generaţia mea; m-a uimit adînc vorbindu-mi de acel prieten bun.

„Ce-n grădinuţa verde, plăcută, zîmbitoare,
Se stinse cum se stinge un bun apus de soare“.

Totodată m-am simţit pătruns de jale, cînd privind împrejurul meu am zărit un gol atît de mare. Încep a rămînea singur şi nu ştiu pentru ce îmi trece prin inimă un fior de mîhnire.

Mulţumesc însă lui Dumnezeu că m-a învrednicit a vedea în apusul vieţii mele, ceea ce din copilăria-mi am dorit să văd: *românul în luptă de moarte*, sau mai bine zicînd, *românul intrat în nouă vieaţă*. Ah, dragul meu Iacob, mult mi-a bătut inima pînă a nu se începe lupta, mult m-am rugat lui Dumnezeu, eu, care nu-s prea dus la biserică şi în sfîrşit mi s-a împlinit dorul. Românul lăsînd plugul în cîmp şi apucînd arma ruginită de patru veacuri, a păşit semeţ în fruntea morţei, a dat la duşman cu bărbăţie şi a şters rugina de pe armă în pieptul ce-i aţinea calea. Plugarul blînd s-a transfigurat

într-o clipă și prin avîntul său de vitejie a știut să schimbe porecla glumeață de curcan, într-un titlu glorios. Știam că de la sublim la ridicol e numai un pas, însă pînă astăzi n-am știut că de la ridicol la sublim este tot aceeași distanță. A trebuit să vie românașul nostru ca să creeze acest nou adevăr, precum a probat că armata teritorială poate să înlocuiască cu mari avantaje armata permanentă. De-acum mă pot duce pe urma amicilor mei dispăruți; mi-am văzut visul cu ochii. Nu mai pot vedea nimic mai frumos.

Îți mulțumesc cu duioșie că te-ai gîndit la mine, cînd ți-ai vărsat focul inimei în versuri. Printre aceste versuri, ce formează un tot bine cugetat și bine scris, sînt unele cari au o frumoasă valoare literară, de esemplu:

— *Am dat de pleavă numai, dar vai! nici de-un grăunte*
— *Ca să hrănim cu sînge un scop necunoscut*
— *Căci unde-i vitejie, acolo-i și putere*
— *A bea pînă la drojdi a relelor otravă*
— *Din sîmburele fraged ce-odat-ați răsădit*
... *tu singur vezi pomul înflorit.*
— *Căci geniul, încă-n viață, după-o nedreaptă lege*
A muzei sale roduri arareori culege.
etc., etc., etc.,

Acum nu-mi mai rămîne decît să te îmbrățișez strîns și tare

V. Alecsandri

NOTA. O singură eroare s-a alunecat în epistola d-tale: vitejii (plur.) nu rimează cu vîrtej (sing.)
Ce păcat că nu vrei să scrii *onor* în loc de *onoare!!*[2]

B.A.R. ms rom., 808, f. 135—136

Ediții: Convorbiri literare, XXIX, nr. 8, 1 august 1895, p. 713—715; V. Alecsandri, *Scrisori*, I, Buc., 1904, p. 89—90 (incompletă).

[1] Epistola primită este *Epistola* II, *Către Alecsandri*, publicată în *Convorbiri literare*, XI, nr. 8, 1 noiembrie 1877, p. 277—278; versurile remarcate de poet fac parte din această *Epistolă* II, iar în versul citat cu puncte de suspensie cuvîntul din text este *Alecsandri*.

[2] Alecsandri socotea că masculinul *onor* este mai reprezentativ decît *onoare* și că de fapt cuvîntul latin era la masculin și tot cu acest gen a trecut și în alte limbi romanice.

LXV

CĂTRE IACOB NEGRUZZI

Mircești, 16 mai 1878

Iubite Negruzzi,

Viu să-ți comunic o veste care știu că te va bucura.

Ai aflat din ziare că la Montpellier[1] s-a constituit o societate a limbilor romane, care a pus la concurs compunerea unei poezii intitulate *Cîntecul gintei latine*, cu scop de a-l traduce în toate idiomele romane, de a-l pune pe muzică și de a-l populariza în întreaga lume latină.

Într-o bună dimineață din iarna trecută, m-am trezit cu ideea de-a concura și eu la acea operă și, fără întîrziere, am și trimis la Montpellier

patru strofe, sub titlul de: *Cintecul gintei latine*; şi, după obiceiul meu, le dasem uitărei, cînd deodată primesc următoarele depeşi:

19/5 1878, Alecsandri, Mirceşti

„Jury composé de Mistral, Tourtoulon², Quintana, Obedenaru³ et Ascoli⁴ vous decerne unanimement le prix du chant latin. Vous attendons."

Roqueferrier.

22/5

„Recevez avec mes félicitations cordiales, les voeux que nous formons pour la Roumanie. Vous, qui êtes un grand poète, veuillez être l'écho des sympathies des poètes latins réunis à Montpellier."

*Albert de Quintana.**

N.B. Dl Albert de Quintana este fondatorul societăţii limbilor romane şi a hărăzit o cupă simbolică de argint ca premiu pentu autorul celei mai bune poezii.

Îţi mărturisesc că nu puţin m-am bucurat de acest triumf, mai cu seamă că el a contribuit a redeştepta simpatiile confraţilor noştri latini pentru ţeara noastră.

Iată poezia:

---

* „Juriul compus din Mistral, Tourtoulon, Quintana, Obedenaru şi Ascoli v-a decernat în unanimitate premiul cîntecului latin. Vă aşteptăm."

Roque-Ferrier.

„Primiţi, împreună cu felicitările mele cordiale, urările pe care le facem Românici. Dumneavoastră, care sînteţi un mare poet, binevoiţi să fiţi ecoul simpatiei poeţilor latini reuniţi la Montpellier."

Albert de Quintana

CÎNTECUL GINTEI LATINE

Latina gintă e regină
Între-ale lumei ginte mari.
Ea poartă-n frunte o stea divină
Lucind prin timpii seculari.
Menirea ei tot înainte
Măreţ îndreaptă paşii săi,
Ea merge-n capul altor ginte
Vărsînd lumina-n urma ei.

Latina gintă-i o vergină
Cu farmec dulce, răpitor,
Străinu-n cale-i se înclină
Şi pe genunchi cade cu dor.
Frumoasă, vie, zîmbitoare,
Sub cer senin, în aer cald,
Ea se oglindă-n splendid soare,
Se scaldă-n mare de smarald.

Latina gintă are parte
De-ale pămîntului comori
Şi mult voios ea le împarte
Cu celelalte-a ei surori,
Dar e teribilă-n mînie
Cînd braţul ei liberator
Loveşte-n cruda tiranie,
Şi luptă pentru al său onor!

În ziua cea de judecată,
Cînd faţa-n cer cu Domnul Sfînt
Latina gintă-a fi-ntrebată
«Ce ai făcut pe acest pămînt?»

Ea va răspunde sus și tare:
«O, Doamne,-n lume cît am stat
În ochii săi plini de admirare
Pe tine te-am reprezentat.»

Sfîrșind, te îmbrățișez și-ți doresc sănătate. În curînd ți-oi trimite urmarea relației misiilor mele politice, sau vizitele mele la Prințul Napoleon, la Baronul Hübner, la Contele Kisselef etc., deși cu greu îmi vine să mă așez la birou, cînd soarele se hîrjonește cu florile pe afară.

Al d-tale amic,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 808, f. 169

Ediții: Convorbiri literare, XXIX, nr. 9, 1 septembrie 1895, p. 797–799; V. Alecsandri, *Scrisori*, I, Buc., 1904, p. 106–108.

[1] Cf. aici LXVI, n. 1 și 2, LXVIII, n. 2.

[2] C. de Tourtoulon, directorul revistei *Revue du Monde latin*, pentru care poetul va face multă propagandă printre contemporanii săi, întrucît era realizată prin colaborarea culturală a tuturor popoarelor de origine latină.

[3] Mihail Obedenaru (1839–1885), medic, diplomat și publicist român.

[4] Graziadio-Isais Ascoli (1829–1907), filolog italian, academician.

[5] La telegrama lui Quintana poetul a răspuns:

Domnului de Quintana, președinte al Societății pentru studiul limbilor romanice, Montpellier.

Îndreptîndu-și prețioasa simpatie asupra țării mele, Societatea limbilor romane mi-a făcut și mai scumpă pronunțarea sa în favoarea mea. Binevoiți a fi interpretul acelorași sentimente pe lîngă confrații latini și personal să primiți sincerele mele mulțumiri.

LXVI

CĂTRE IACOB NEGRUZZI

Mircești, 18 mai 1878

Iubite Negruzzi,

Știi de mult că foaia mea favorită este foaia *Convorbirilor* și că tot ce scriu îi este destinat. Astă dată însă, poezia intitulată: *Cîntecul gintei latine*, ieșind de sub stăpînirea mea, mi-a fost cu neputință a dispune de dînsa cum aș fi dorit. Dl Obedenaru, unul din membrii juriului de la Montpellier, a scris negreșit la București ca să încunoștiințeze rezultatul concursului și a comunicat ziarelor din țeară versurile mele.[1]

Presa și *Războiul* le-au și publicat în numerile de ieri.

Notițele ce-mi cereți despre „Societatea limbilor romane“ sînt cuprinse în programul alăturat. El e scris în limba catalană (mi se pare), dar acest idiom e lesne de înțeles și lesne vei putea obține informările de care ai trebuință. Nu știu nimica mai mult decît ce este cuprins în program.

Cît pentru persoanele care au compus juriul de la Montpellier, nu le cunosc. Știu însă că Mistral este autorul poemului *Mireïo*, care a ilustrat pe poetul provențal, fiind foarte frumos și plin de adevărată poezie.

Dl Albert de Quintana este fundatorul și prezidentul „Societății limbilor romane“ ce datează de doi ani. El este și prezidentul comisiei însărcinate cu secția spaniolă la Expoziția de la Paris.

Cînd am primit programul Societății de la Montpellier, m-am hotărît a scrie și eu ceva, nu însă cu sperare de a cîștiga premiul, dar cu simpla idee de a trimite un specimen de limba română,

spre a se constata încă odată rudirea noastră cu toate ramurile gintei latine. Norocul a vrut ca poeziile prezentate la concursul de la Montpellier să fie mai slabe decît a mea și astfel am ieșit eu triumfător. Cu atîta mai bine pentru țeară. România e astăzi mai cunoscută în lumea învățaților din lumea occidentală și, ce mă bucură mai mult, este că poezia mea a motivat urările poeților latini pentru România.

Aicea este adevăratul triumf. Am cîștigat un nou drept la simpatiile marelor popoare de viță latină și poate că acele simpatii, răsărite pe cîmpul literator, vor rodi pe cîmpul politic.[2]

Amin! Să ne ajute Dumnezeu!

Te îmbrățișez,

V. Alecsandri

Te rog să-mi înapoiești programul, cînd nu-i mai avea nevoie de el.

B.A.R., ms rom., 808, f. 170–171
Ediții: Convorbiri literare, XXIX, nr. 9, 1 septembrie 1895. p. 799 800; V. Alecsandri, *Scrisori*, 1, Buc., 1904, p. 108–109.

[1] Vestea succesului de la Montpellier a stîrnit un mare entuziasm printre toți românii, fiind răspîndită prin presa timpului, în care s-a publicat schimbul de telegrame, textul poeziei *Ginta latină*, numeroasele scrisori de felicitare venite de pretutindeni, răspunsurile poetului, versuri omagiale închinate acestuia etc...

În colecția Bibliotecii Academiei R.S. România se păstrează un volum legat care conține aceste numeroase și entuziaste manifestări, la care se adaugă scrisorile celor care s-au ocupat de compunerea muzicii pentru poezia *Gintei latine*, traducerile acesteia în diverse limbi, programele sărbătoririlor care au avut loc în diverse orașe, ciorne de răspuns la scrisori ale poetului etc., Cf. S 41–141/LIX.

[2] V. Alecsandri a fost întotdeauna pătruns de ideea rolului social al poetului, de aceea a mizat mai puțin pe succesul său ca artist și mai mult pe contribuția pe care arta sa a adus-o în viața politico-culturală a țării. Mulțumindu-i lui D.A. Sturdza, într-o scrisoare, pentru discursul ținut la banchetul sărbătoririi din 4 iunie 1878, de la București, poetul subliniază: „Am remarcat mai cu seamă pasajele care se referă la lucrările generației care a precedat-o pe a dumneavoastră și am fost mișcat de omagiul pe care i l-ai adus cu atîta noblețe.

Mulțumesc deci, dragă prietene, pentru acest act de dreptate; ești îndreptățit, mai mult decît oricare altul, să vorbești cum ai vorbit despre meritele unei generații, căreia i-ai adus partea dumitale de activitate, inteligență și patriotism, mulțumesc încăodată...“ Cf. V. Alecsandri, *Scrisori, Însemnări*, Buc., 1964, p. 141.

LXVII

CĂTRE LASCĂR ROSETTI

București, 26 mai 1878

Iubite Lascarache[1],

Scrisoarea ta m-au găsit în București și mi-au adus o mare mulțemire inimei mele. A reuși și a căștiga un premiu la un concurs științific sau literar este satisfacerea de amor propriu, dar cînd acest incident ia proporțiile neașteptate a unui eveniment, cînd el pătrunde în toate unghiurile țerii și merge de bucură sufletele, atunci faptul devine un motiv de nemărginită fericire pentru favoritul soartei.

Cuvintele călduroase ce mi-ai trimis, iubite Lascarachi, pornite din inima ta au găsit calea inimei mele şi m-au uimit foarte adînc.

Dacă Dumnezeu mi-au dat darul poeziei, bunătatea sa mi-au rezervat şi rarul avantagiu de a primi, încă în viaţă, recompensa lucrărilor mele.

Toţi românii au fost buni pentru mine şi amicii mei m-au susţinut, m-au încurajat, astfel încît opera mea este şi a lor. Copacul dă roadă frumoasă cînd este îngrijit de grădinar. Tu şi cu toţi ai noştri aţi fost grădinarii mei în tot cursul carierei mele literare. Acest adevăr îl recunosc astăzi mai mult decît totdeauna şi îmi place să-l rostesc cu toată sinceritatea!

Nu pot să-ţi descriu mulţumirea mea cînd mă gîndesc că am procurat iubitului meu pustnic de la Răducăneni un moment de mîndrie naţională şi de entuziasm! Îmi vine a crede că există în aer un curent electric căruia îi trebuie o simplă zguduire pentru ca să producă scînteia aprinzătoare. În împrejurările actuale ale ţerii, *Cîntecul gintei latine* au avut norocul să nască acea zguduire. Iată tot meritul lui, însă în ochii mei el mai are şi meritul nepreţuit de a-mi atrage nouă probe de simpatii, care mă reîntineresc. Scrisoarea ta e din numărul acelor manifestări la care nu pot răspunde decît prin o amicală, fierbinte şi recunoscătoare strîngere de mînă.

Te îmbrăţişez frăţeşte,

V. Alecsandri

B.A.R., S 39 (1)/LVIII

Ediţii: Literatură şi artă română, V, nr. 11—12, 25 septembrie—25 octombrie 1901, p. 717—718; *Viaţa nouă*, IX, nr. 9, 1 noiembrie 1913, p. 303 (P. Păltănea, *Scrisori inedite ale lui Vasile Alecsandri*).

[1] Lascăr Rosetti-Răducanu (1816—1884), om politic. Participînd la revoluţia de la 1848, la Iaşi, a fost făcut prizonier împreună cu fraţii săi, Răducanu şi Mitică, şi trimis în Turcia, de unde, izbutind să scape, se refugiază în Franţa; la întoarcere a militat pentru Unire. Retrăgîndu-se din viaţa politică a trăit retras la moşia Rosetteştilor — Răducăneni.

LXVIII

CĂTRE FRÉDÉRIC MISTRAL

Mircesti, 1 juin 1878

Cher Monsieur et confrère

Une double circonstance me convie à solliciter l'honneur de faire votre connaissance: vous avez été mon juge, et vous avez reçu en mon nom le prix que la „Société des langues romanes[2] *a bienvoulu m'accorder.*

Permettez-moi donc de réparer le temps perdu et de demander à l'auteur de Mireille *de devenir mon ami en même temps et autant que je suis son admirateur.*

Je m'abstiens, cher Monsieur et confrère, de vous remercier de la part bienveillante que vous avez prise au jugement dont j'ai été favorisé: vous serez, j'en suis sûr, plus sensible en apprenant que la Roumanie a tressailli de joie en voyant ses soeurs latines lui envoyer, sous la forme d'un succés littéraire, la manifestation inappréciable de leurs sympathies dans les circonstances difficiles où elle se trouve.

La grande et vaillante famille nous a reconnus!... Mon coeur me dit que nous demeurerons dignes d'Elle, quelles que soient les épreuves qui nous sont encore réservées.

C'est de vive voix que j'aimerais à vous parler de notre allégresse et de nos espérances. A mon grand regret, je me vois forcé de différer ce précieux moment jusqu'à mon prochain voyage en France. En attendant, permettez-moi, cher Monsieur et confrère, de vous offrir par l'entremise de Mr Roqueferrier[3] *un exemplaire de mes oeuvres poétiques, ainsi que quelques pièces de vers publiées à l'occasion de notre campagne au delà du Danube. Je vous prie d'y voir un hommage de confraternité, ainsi que d'admiration pour l'illustre et bienaimé poète de la belle Provence.*

Croyez moi bien, je vous prie, cher Monsieur et ami, votre très sincèrement dévoué,

V. Alecsandri

Originalul, în Muzeul Mistral, din Maillan, Franța; B.A.R., facsimil,

Ediții: Steaua, XVI, nr. 181, februarie 1965, p. 96—97 (Dumitru Pop, *Alecsandri către Mistral, Scrisori inedite*).

Mircești 1 iunie 1878

Iubite domn și confrate[1],

O dublă împrejurare mă îndeamnă să solicit cinstea de a vă cunoaște: ați fost judecătorul meu și ați primit în numele meu premiul pe care „Société des langues romanes"*[2] a binevoit să mi-l acorde.

Permiteți-mi deci de a îndrepta timpul pierdut și de a cere autorului lui *Mireille* să devină prietenul meu, tot pe atît cît sînt eu admiratorul său.

Mă abțin, iubite domn și confrate, de a vă mulțumi pentru că ați participat cu bunăvoință la juriul care m-a favorizat: veți fi, sînt sigur, mult

* Societatea limbilor romanice (fr.).

mai sensibil aflînd că România a tresărit de bucurie văzînd pe surorile ei latine trimițîndu-i, sub forma unui succes literar, manifestarea nepreţuită a simpatiei lor în împrejurările grele în care se găsește.

Marea și curajoasa familie ne-a recunoscut!... Inima îmi spune că vom rămîne demni de Ea, oricare ar fi încercările care ne mai sînt rezervate.

Mi-ar place să vă vorbesc personal despre bucuria și despre speranțele noastre. Cu toată marea mea părere de rău, mă văd forțat să amîn acest moment prețios pînă la viitoarea mea călătorie în Franța. Pînă atunci, permiteți-mi, iubite domn și confrate, să vă ofer prin intermediul d-lui Roque-Ferrier[3] un exemplar din operile mele poetice, cum și cîteva poezii publicate cu ocazia campaniei peste Dunăre. Vă rog să le socotiți ca omagiul unui confrate, cum și ca o dovadă de admirație pentru ilustrul și mult iubitul poet al frumoasei Provențe.

Vă rog să mă socotiți, iubite domnule și prietene, sincerul dumneavoastră devotat,

V. Alecsandri

[1] Frédéric Mistral (1830—1914), poet provensal, reprezentantul principal al felibrilor, autorul poemului *Mireille*. Între cei doi poeți s-a stabilit o prietenie marcată prin schimbul lor de corespondență. Din păcate, scrisorile lui Mistral către Alecsandri nu ne sînt cunoscute. În memoriile sale poetul francez nota după moartea poetului român: „Moartea lui Daudet și moartea lui Alecsandri m-au emoționat pînă la lacrimi, căci am pierdut doi adevărați prieteni". Pentru întîlnirea dintre cei doi poeți, vezi aici. LXXIX și note.

[2] Societate literară a felibrilor, scriitori în dialect „Oc" din Provența, care urmăreau reînflorirea limbei provensale și strîngerea legăturilor între popoarele de limbă la-

tină. Ei reînvie „jocurile florale", concursuri literare anuale și un concurs special, care avea loc din patru în patru ani și care a fost inaugurat la 22 și 30 mai 1878 la Montpellier. V. Alecsandri participă și el cu poezia *Ginta latina*, care îi aduce marele premiu, diploma și cupa de argint, dăruită de poetul catalan, Albert de Quintana, deputat în Cortes-urile spaniole. Poetul, care nu putuse fi de față la concurs, va face o vizită în Provența abia în anul 1882. Cf. Marie Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui, 1920—1923* Buc., 1929, p. 84—85; Eugène Tanase, *Le mouvement de Mireio (Mélange pour le Centenaire de Mireille)*. Presse Universitaires de France, p. 62—84; G.C. Nicolescu, *Viața lui Alecsandri*, Buc., 1962, p. 478—482; cf. aici LXVI, n. 1 și 2; LXXX; LXXXI.

[3] Alphonse Roque-Ferrier, poet provensal, secretar al concursului.

LXIX

CĂTRE NICOLAE PISOSKI

Mircești, 11 iunie 1878

Frate Pisoski[1],

A tale versuri prietenoase
În al meu suflet au deșteptat
Simțiri plăcute, simțiri duioase
Ș-un dor de viață îndelungat.

Eu sînt ferice că Poezia
Mi-a dus la gură al ei pahar;
Și-n danț cînd intră azi România
Mi-e drag a zice că-s lăutar.

Dar ce îmi place și mult și bine
E că în iarnă mă simt cu foc

Și că pot încă, frate, cu tine
Să intru-n horă, să salt în joc.

Sus dar, uncheșe, cu voie bună
Sprinten și mîndru dă din picior!
Ginta latină să readucă
Ca să-și croiască nou viitor!

Svîrle în aer sus pălăria
Împodobită cu scumpe flori
Și strigă: Vivat! căci România
E-ncoronată de-a ei surori!

Drept aceea să ne vedem sănătoși, moș Pisoi, cu paharu în mînă, ca să închinăm la binele viitor al țării, de care se vor bucura copiii noștri...
Al tău frate,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 3137, f. 27

Ediții: Luceafărul, Buda, IV, nr. 11, 1 iunie 1905, p. 234—235; *Convorbiri literare*, XXXIX, nr. 11—12, noiembrie — decembrie 1905, p. 997—998.

[1] Nicolae Pisoski, locotenent-colonel, om politic; a luptat pentru Unire și alegerea lui Cuza.

LXX

CĂTRE IACOB NEGRUZZI

Mircești, 12 noiembrie 1878

Iubite Negruzzi,

Am primit invitarea la banchetul „Junimei", însă cu mare părere de rău mă văd obligat a nu face parte din el, fiind împiedecat de împrejurări casnice. Vă doresc dar la toți mesenii, veselie și măsele

sănătoase. Te însărcinez să porți din parte-mi un toast „Junimei" și fecondității sale!

Ai trecut mai deunăzi pe la Mircești și nu te-ai abătut pe la mine... Avem să ne sfădim... Aș fi fost prea fericit să te văd, căci nu te-am văzut de mult, și să-ți vorbesc de noul șir de lucrări ce am început.

După *Doine*, după *Lăcrămioare*, după *Pasteluri* și după *Legende*, de care parte a literaturei îmi rămînea să mă leg? M-am gîndit la teatru... și pe loc am răsfoit paginile istoriei noastre, unde am găsit subiecte minunate de drame în versuri.

Deocamdată atenția mea a fost atrasă prin epoca lui Alexandru Lăpușneanu, atît de dramatică și de caracteristică. În ea am descoperit mai cu deosebire trei personagii care merită de a fi reînviate pe scenă: Jolde, Lăpușneanu și Despot. Tustrei ar forma o trilogie istorică, care, bine împărțită, bine țesută, bine scrisă, ar îmbogăți literatura noastră.

Nu știu dacă voi reuși a duce pînă la sfîrșit această lucrare serioasă și foarte grea, dar totuși am început cu Despot. De-acum într-un noroc. Am citit, în foaia *Convorbirilor*, actul I a dramei lui Bodnărescu intitulată *Alexandru Lăpușneanu*. Aștept urmarea pentru ca să judec scrierea aceasta sub punctul de vedere al artei dramatice. Limba este frumoasă, însă eu unul nu mă împac cu versuri albe.

Voi veni în curînd la Iași și voi căuta să sosesc tocmai în ziua de adunare a „Junimei"... Pînă atunci însă te îmbrățișez,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 803, f. 177
Ediții: Convorbiri literare, XXIX, nr. 9, septembrie 1895, p. 804; V. Alecsandri, *Scrisori*, I, Buc., 1904, p. 111—112; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 366—367.

LXXI

CĂTRE LUCIA DUCA

Mircești, 5 févr. 1879

Ma chère Lucie,

Votre bonne et aimable lettre m'a trouvé en plein travail, un travail de longue haleine que j'ai commencé il y a deux mois et qui me tiendra, sans doute, encore pendant six semaines rivé à mon bureau. Ayant renoncé, malgré moi, au voyage de Corfou, j'ai voulu me sauver des ennuis de l'hiver et, pour y parvenir, j'ai abordé un grand drame historique en vers[1]*. C'est long, fatigant même et cependant fort intéressant pour moi, car ayant à faire agir et parler une foule de personnages de caractères divers, je me crois tout simplement un général à la tête de toute une armée. Grâce au calme dont j'ai été favorisé pendant cet hiver, j'ai fourni bravement et prestement mes trois premières étapes; en d'autres mots j'ai terminé les trois premiers actes et je viens de commencer le quatrième.*

Arrivée là l'oeuvre présente plus de difficultés parce qu'elle m'oblige à concentrer l'action pour préparer le dénouement. Y réussirai'je? Espérons-le, sans quoi mon manuscrit de plus de trois mille vers ira faire concurrence aux bûches qui flambent dans le poêle.

Après ce que je vous ai dit de mon travail, vous comprenez, chère Lucie, qu'il ne m'est ni facile, ni même possible de vous envoyer une copie de mon volumineux fatras; mais je vous promets, en revanche, de vous en donner lecture... un de ces quatorze matins, c'est-à-dire quand j'aurai baissé la toile sur la fin du 5-ème acte et quand nous aurons l'occasion de nous voir.

La description de votre châlet et d'une soirée intime a réveillé en moi d'adorables souvenirs de jeunesse. Quel bonheur pour vous et Georges d'être jeunes, bien dispos et surtout de vous aimer! Un châlet confortable et un coeur... tout est là. Il en est qui préfèrent une chaumière, mais ceux-là, je les plains...

La Princesse[2] *sera certainement ravie de visiter le nid de son alouette et peut-être ce tableau de bonheur lui inspirera-t-il quelque charmante poésie, comme Son Altesse sait les faire. Quel dommage qu'elle n'écrive pas en roumain et quelle perte pour moi d'avoir négligé les belles dispositions que je montrais dans ma première jeunesse pour l'étude de la langue allemande. Dire que j'ai improvisé des vers qui ont obtenu jadis un certain succès et que je ne sais plus rien de la langue de Schiller si ce n'est:* Kellner ein halbe*!... C'est humiliant pour... Schiller.*

Vous parlez du beau temps de Sinaïa. Que vous dirai-je de celui de Mircesti? Un véritable printemps égaré dans les neiges en faisant la nique au vieux grognard, l'hiver.

Je me suis promené aujourd'hui en simple paletot[3] *dans le jardin, malgré les cris de votre tante! (laquelle vous embrasse tendrement et vous et Georges). Mon coquin de neveu avancera timidement: „peut-être que ce paletot était une fourrure..." Laissez le dire et donnez-lui raison en votre qualité d'épouse soumise et bien élevée.*

Mr Cohen[4] *fait de la musique comme tout Français qui ne doute de rien. Lui parler de rythme roumain ce serait lui parler grec à cet Hébreu. Aussi j'y renonce.*

Vous aurez les autres romances annoncées au fur et à mesure qu'elles me parviendront. En attendant

je vous embrasse de tout coeur ainsi que l'infatigable Georges.

V. Alecsandri

Je n'ose vous envoyer des paroles de condoléances, mais croyez que je partage votre douleur, car je m'intéresse sincèrement à tout ce qui vous touche.

B.A.R., S 17 (7)/LVIII

Ediţii: V. Alecsandri, *Scrisori, Însemnări*, Buc., 1964, p. 30–32; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 257–258, (trad.).

Mirceşti, 5 februarie 1879

Draga mea Lucia,

Buna şi amabila dumitale scrisoare m-a găsit în plină activitate, o activitate de lungă durată, pe care am început-o acum două luni şi care mă va ţine, fără îndoială, încă timp de şase săptămîni ţintuit la biroul meu. Renunţînd, fără voia mea, la călătoria în Corfu, am vrut să scap de pictiselile iernii şi, pentru a izbuti, m-am apucat de o mare dramă istorică în versuri[1]. Este ceva lung, obositor chiar, şi, cu toate acestea, foarte interesant pentru mine, căci, punînd să acţioneze şi să vorbească o mulţime de personaje cu caractere deosebite, mă cred de-a dreptul un general în fruntea unei întregi armate. Datorită liniştii de care m-am bucurat în timpul iernii, am parcurs repede şi cu încredere primele trei etape, cu alte cuvinte, am terminat primele trei acte şi am început acum al patrulea.

Ajunsă aici, opera prezintă mai multe dificultăţi pentru că mă obligă să concentrez acţiunea spre a pregăti deznodămîntul. Voi izbuti? Să sperăm că

da, altfel, manuscrisul meu, de peste trei mii de versuri, va merge să concureze cu buștenii care ard în sobă.

După cele ce ți-am spus despre lucrul meu, înțelegi, dragă Lucie că nu îmi este nici ușor, nici posibil să-ți trimit o copie după voluminosul meu manuscris; dar îți făgăduiesc în schimb să ți-l citesc... într-o bună dimineață, adică după ce voi fi tras cortina peste sfîrșitul actului al cincilea și cînd vom avea prilejul să ne vedem.

Descrierea vilei voastre și a unei seri intime a trezit în mine minunate amintiri din tinerețe. Ce fericire pentru tine și George că sînteți tineri, veseli și mai cu seamă că vă iubiți! Un cămin confortabil și o inimă... asta este tot. Sînt unii care doresc mai bine o cociobă, dar pe aceștia îi plîng.

Prințesa[2] va fi cu siguranță încîntată să viziteze cuibul ciocîrliei sale și poate acest tablou al fericirii îi va inspira una din acele poezii încîntătoare, așa cum știe Alteța-Sa să le facă. Ce păcat că nu scrie în românește și ce pierdere pentru mine de a fi neglijat frumoasele dispoziții pe care le dovedeam în tinerețea mea pentru studiul limbei germane. Să mai spui că am improvizat versuri, care au obținut altădată un oarecare succes, și că nu mai știu nimic din limba lui Schiller decît: *„chelner, o halbă!**... Este umilitor pentru... Schiller.

Vorbești de vremea frumoasă de la Sinaia. Ce-ți pot spune de aceea de la Mircești? O adevărată primăvară rătăcită în zăpezi și dînd cu tifla morocănoasei bătrîne, iarna.

Astăzi m-am plimbat în grădină numai în palton[3], cu toate protestele mătușii tale!... (care vă sărută drăgăstos, pe tine și pe George). Ștrengarul

* În original, în limba germană.

de nepotu-meu va spune timid: „poate acest palton era o blană..." Lasă-l să spună și dă-i dreptate în calitatea ta de soție supusă și bine crescută.

Dl Cohen[4] face muzică întocmai ca orice francez care nu ezită în fața a orice. A-i vorbi despre ritmul românesc înseamnă a vorbi limba greacă acestui evreu. De aceea renunț.

Vei avea celelalte romanțe anunțate, pe măsură ce îmi vor parveni. În așteptare, te sărut din toată inima, ca și pe neobositul George.

V. Alecsandri

Nu îndrăznesc să vă trimit cuvinte de condoleanțe, dar crede-mă că împărtășesc durerea voastră, căci mă interesez sincer de tot ceea ce vă privește.

[1] *Despot Vodă*

[2] Carmen Sylva; Lucia Duca era doamnă de onoare a acesteia.

[3] Suportînd greu frigul, Alecsandri poseda o colecție de paltoane, de diverse categorii, asupra cărora el însuși și alții făceau deseori glume.

[4] Maurice-Cohen Lînaru (1852—1929), compozitor și profesor de muzică. A compus numeroase bucăți muzicale, pe versuri de Alecsandri.

LXXII

CĂTRE ION GHICA

Mircesti 7 heures du matin
21 degrés au dessous du zero!!
<1879, noiembrie>

Cher vieux,

L'entête de cette lettre doit t'expliquer bien des choses et surtout ma claustration forcée, 21 degrés de

froid! c'est comme qui dirait une Sibérie, quoi! Les vitres sont illustrées de dessins à la glace, représentant des forêts de sapins, et l'air semble grelotter sous le vent du Nord. Qui diable pourrait-on mettre à la porte par une température pareille? Un Soimesco[1], *tout au plus, et encore! Un Damé*[2]*? choisis, mais laisse moi rester chaudement blotti dans ma chambre et n'exige pas que j'aille affronter les rigueurs de notre climat* éminamente propice[3], *pour aller faire l'ornement du Sénat avec un nez violet et peut-être une pleurésie des plus soignées.*

Je suis très bon patriote, c'est prouvé, mais j'avoue avec une sincérité presque cynique que mon patriotisme cesse au delà de 20 degrés au-dessous du zéro.

Donc, en me réservant pour des temps meilleurs, je me case commodément dans mon fauteuil et je dis comme Mac Mahon dans Malakoff: „j'y suis, j'y reste". Et pour me récompenser moi-même de cette forte résolution je relis avec 21 degrés d'intérêt ta lettre de souvenirs. L'ayant reçue hier soir je l'ai lue à haute voix à tous les miens réunis autour de mon bureau et j'ai constaté avec plaisir que cette lecture nous a fait passer à tous une bonne soirée. C'est que ta lettre contient deux tableaux savamment colorés et qui se font valoir par leur contraste, celui de la peste du temps de Caradja et celui des noces telles qu'elles se pratiquaient au lendemain de la disparition de ce fléau[4].

Quelle époque horrible! et combien la nôtre est heureuse malgré toutes les misères, les luttes et les passions qui la caractérisent! J'aime mieux câmpul lui Filaret *que* câmpul Dudeştilor[5] *et je préfère les rouges de Bratiano aux* ciocli *de Caradja.*

Je possède déjà trois lettres de souvenirs écrites sur du papier de même format et je te demande de m'écrire les autres sur du même papier, afin que je fasse relier le tout — plus tard — en un beau volume qui restera à ma fille. C'est elle-même qui m'en a fait la proposition hier soir. De mon côté je suivrai ton exemple car dés demain je vais commencer à te répondre. En atendant veux-tu que je publie tes trois épitres dans les Convorbiri, *ou bine aimes-tu mieux leurs assigner une place dans les* Annales de l'Àcadémie?[7]

Depuis mon retour je me suis occupé de la copie de Despot, *destinée à l'imprimerie de Socec. C'est fini, je l'ai expédiée ces jours-ci à Bucarest, et maintenant j'attends les feuilles pour en faire la correcture* ⟨sic⟩. *Encore un travail de peu d'agrément, mais c'est là un des rêvers de la médaille dans le métier d'auteur. Le public ne se doute pas de tout ce que nous endurons pour nous exposer à sa critique plus souvent sotte que juste.*

À propos de critique fais moi donc plaisir de m'envoyer, les élucubrations des Soimesco et Cie ainsi que les éreintements dont on a gratifié Despot *en mon absence. Cette lecture m'aidera dans la recherche des caractères pour une comédie que j'ai en vue et qui portera le titre suivant:* Les Envieux[8]. *J'y intercallerai aussi un ou deux personnages pris dans le groupe de ceux qui ont fait le ciel et la terre et ce sera comme un bouquet de fleurs.*

Enchanté que Despot *ait donné un grand coup de fouet à l'ambition des auteurs dramatiques, mais je tiens avant tout que ton fils Démètre termine sa traduction de* Romeo et Juliette. *Il fera un tres précieux présent à son pays en romanisant tout Shakespeare. Quant à Charles, puisqu'il va bien il faudra aviser à le marier. Nous en parlerons à la Noël, quand tu viendras dans nos parages.*

Sur ce, mille bonnes amitiés de la part de ma famille pour la tienne... et porte-toi bien en évitant les 21° de froid.

V. Alecsandri.

B.A.R., *ms rom 807, f. 136–137*
Ediţii: V. Alecsandri, *Corespondenţă*, Buc., 1960, p. 87–90; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 180–182 ,(trad.).

Mirceşti, ora 7 dimineaţa
21 grade sub zero!!
<noiembrie 1879>

Dragul meu,

Antetul acestei scrisori trebuie să-ţi explice multe lucruri şi mai ales sihăstria mea forţată. 21 grade de frig! E, cum s-ar zice, o Siberie! Geamurile sînt împodobite cu desene de gheaţă, reprezentînd păduri de brazi şi aerul pare că tremură de frig sub vîntul de nord. Pe cine naiba ai putea să dai afară pe o astfel de temperatură? Cel mult pe un Şoimescu[1] şi încă nici pe el! Pe un Damé[2]? Alege, dar lasă-mă să stau cuibărit la căldură îm camera mea şi nu-mi cere să mă duc să înfrunt asprimea climei noastre *eminamente propice*[3], pentru a merge să împodobesc Senatul cu un nas roşu şi poate cu o pleurezie din cele mai reuşite.

Sînt foarte bun patriot, am dovedit-o, dar mărturisesc, cu o sinceritate cinică aproape, că patriotismul meu încetează la peste 20 de grade sub zero.

Deci, rezervîndu-mă pentru timpuri mai bune, mă aşez comod în fotoliul meu şi spun ca Mac-Mahon la Malakof: „Aici mă găsesc, aici rămîn".

Şi ca să mă recompensez cu insumi de această fermă hotărîre, recitesc cu 21 grade de interes scrisoarea ta cu amintiri. Primind-o ieri seară, am citit-o, cu voce tare, la toţi ai mei strînşi în jurul biroului meu şi am constatat cu plăcere că această lectură ne-a făcut pe toţi să petrecem o seară plăcută. Asta pentru că scrisoarea ta conţine două tablouri colorate cu multă iscusinţă şi care se remarcă prin contrastul lor, acela al ciumei din timpul lui Caragea şi acela al nunţilor, aşa cum se făceau ele îndată după dispariţia acestui flagel.[4]

Ce epocă îngrozitoare! Şi cît de fericită este a noastră, cu toate mizeriile, luptele şi pasiunile care o caracterizează! Îmi place mai mult *câmpul lui Filaret* decît *cîmpul Dudeştilor*[5] şi prefer roşii[6] lui Brătianu cioclilor lui Caragea.

Am deja trei scrisori cu amintiri, scrise pe hîrtie de acelaşi format şi te rog să-mi scrii pe celelalte pe acelaşi fel de hîrtie, ca să dau să le lege pe toate — mai tîrziu — într-un volum frumos, care va rămîne fiicei mele. Ea însăşi mi-a făcut această propunere ieri seară. La rîndul meu, îţi voi urma exemplul, căci, chiar de mîine, voi începe să-ţi răspund. Pînă atunci, vrei să public aceste trei scrisori ale tale în *Convorbiri*, sau preferi să le rezervi un loc în *Analele Academiei*[7]*?*

De la întoarcerea mea, m-am ocupat de copia lui *Despot*, destinată tipografiei lui Socec. Am terminat-o, am expediat-o zilele acestea la Bucureşti, şi acum aştept paginile ca să fac corecturile. Încă o muncă puţin plăcută, dar acesta este reversul medaliei în meseria de autor. Publicul nici nu bănuieşte tot ceea ce suferim noi ca să ne expunem criticii lui, mai adesea proastă decît dreaptă.

În legătură cu critica, fă-mi plăcere să-mi trimiţi bazaconiile lui Şoimescu şi compania, cum şi cri-

ticile răuvoitoare cu care a fost gratificat *Despot* în lipsa mea. Această lectură îmi va ajuta la căutarea caracterelor pentru o comedie pe care o am în vedere și care va avea titlul următor: *Invidioșii*[8]. Voi intercala acolo unul sau două personaje luate din grupul acelora care au făcut cerul și pămîntul și va fi ca un buchet de flori.

Sînt încîntat că *Despot* a stîrnit ambițiile autorilor dramatici, dar țin înainte de toate ca fiul tău Dimitrie[9] să termine traducerea lui *Romeo și Julieta*. Va face un dar prețios țării sale, traducînd în întregime pe Shakespeare. Cît despre Charles, pentru că e sănătos, ar trebui să te gîndești să-l însori. Vom vorbi despre acestea la Crăciun, cînd vei veni pe meleagurile noastre.

Și acum, mii de afectuoase amiciții din partea familiei mele pentru familia ta,.. și fii sănătos, ferindu-te de cele 21° de frig.

V. Alecsandri.

[1] Sava Șoimescu, profesor și publicist, critic dramatic.

[2] Frédéric Damé (1849—1907), ziarist și publicist francez, communard. A venit în România în 1872, unde s-a ocupat de ziaristică, fiind fondatorul și redactorul mai multor gazete românești și franceze, profesor de franceză și funcționar superior în ministerul Instrucțiunii, critic dramatic la *Românul*. A fost deseori defavorabil lui V. Alecsandri și Ion Ghica.

[3] „Climă eminamente propice", cuvinte pronunțate de P. S. Aurelian într-un discurs relativ la agricultură și care au amuzat mult pe poet și pe alți contemporani.

[4] Ion Ghica, *Domnia lui Caragea (Din vremea lui Caragea)*, în *Convorbiri literare*, XIV, nr. 3, 1 iunie 1880, p. 81—89, împărțită în capitole: *Ciuma lui Caragea* și *După ciuma lui Caragea. Nunțile bătrînești.*

[5] Pe cîmpul de la Filaret se țineau adunările populare, pe cîmpurile de la Dudești și Cioplea se organizaseră, în vremea lui Caragea, lagărele de ciumați.

[6] Liberalii.

[7] Scrisorile lui Ghica se vor publica în *Convorbiri literare* și nu în *Analele Academiei.*

[8] Piesa proiectată, despre care îi pomenește și într-o scrisoare din 5 noiembrie (B.A.R., ms rom. 803, f. 141—142), nu va fi scrisă niciodată. Cf. și aici LXXIII.

[9] Dimitrie I. Ghica tradusese *Romeo și Julieta*. Teatrul Național a acceptat însă traducerea lui Macedonski, ca superioară celei a lui Ghica. Macedonski publică în *Literatorul* III, nr. 10, 1882, p. 623, pentru comparație, pe două coloane, un fragment din traducerea sa și altul din a lui Dim. Ghica.

LXXIII

CĂTRE ION GHICA

Mircești, 1 decembrie, 1879

Publicînd legenda dramatică a lui Despot-Vodă Eraclidul[1], simt o plăcută datorie a-ți prezenta aici omagiile mele de autor, pentru concursul larg și iscusit ce ai adus la înscenarea piesii mele.

Ca Director general al Teatrelor, ai vroit să învingi o mare dificultate, aceea de a deprinde pe junii noștri artiști cu reprezentarea operilor de literatură națională și ai reușit.

Ca president al Academiei, ai vroit să faci ca să resune la auzul publicului nostru dulcea armonie a limbei părintești, și ai reușit.

Ca amic, ai vroit să mă încurajezi de a păși înainte pe calea spinoasă a dramei istorice, fără a mă sparia de greutățile și de fantasmele cobitoare ce se ațin la drum, și ai reușit.

Triplă izbîndă pentru tine, amicul meu!

Publicul român, atît de inteligent, a aprobat prin manifestările binevoitoare cu care a făcut primire lui *Despot*, că știe se prețuiască încercările conștiincioase ale unui autor, cînd acesta, în scrierile sale, este dominat numai de amorul artei. Artiștii însărcinați cu roluri de personagi istorici, au probat că, bine conduși, sînt capabili de a sui răpide treptele artei dramatice.

Eu, la rîndul meu, am avut o parte atît de frumoasă și de măgulitoare în seara de 30 septembrie, încît suvenirul ovațiunei, făcută mie de întreaga societate bucureșteană, mă va întovărăși necontenit în viitoarele mele plimblări prin lumea ideală a poesiei.

Recunoștință dar publicului, care a adoptat pe *Despot* cu o simpatie atît de vie! și mulțumirile mele sincere Direcției, precum și artiștilor care au contribuit la succesul lui *Despot* cu bunăvoința și cu talentele lor.

Toți și-au făcut datoria cu conștiință!... însăși Critica și-a îndeplinit misiunea, după prima reprezentație. Unii critici au avut francheța de a lauda în opera mea tot ce le-au părut demn de laudă; alții, de un temperament mai... nihilist, au condamnat întreaga scriere de la început pînă la sfîrșit, unind glasul lor cu glasul lui Ciuber-Vodă și strigînd:

Moarte lui Despot!

Deci, o frățească strîngere de mînă celor dintîi, și celor din urmă o urare de anul nou:

Să le fie casa casă!
Să le fie masa masă!
Iarna iarnă, vara vară
Și ... țerîna lor ușoară!

În fine, *Despot* scăpînd de sub teascurile presii, și îmbrăcat în haină tipografică, am onorul de a-l prezenta publicului cetitor, cu formula uzitată în baladele bătrînești:

Eu mă'nchin cu cîntecul
Ca codrul cu freamătul
Poftă bună, veselie,
Și-mi faceți parte și mie.

V. Alecsandri.

P. S. Am început, după îndemnul tău, comedia în versuri intitulată: *Invidioșii*. Subiectul este interesant, materia bogată și tipurile variate, unele fiind pocite, altele comice, altele triste însă toate demne de a inspira și jale și rîs.

*A bon entendeur salut!**

B.A.R., ms rom. 803, f. 157–158

Ediții: V. Alecsandri, *Despot Vodă*, Buc., 1880, p. XXII–XXIII. Retipărită în edițiile următoare.

[1] Drama *Despot-Vodă* s-a tipărit la București în anul 1880. V. Alecsandri a închinat această operă prietenului său Alex. Cantacuzino-cneazul. În loc de prefață, poetul publică la începutul volumului, p. VI–XXVII, un schimb de scrisori între el și prietenii săi, cneazul și Ion Ghica, directorul Teatrului Național sub a cărui îngrijire s-a prezentat piesa la București la 30 septembrie 1879. În prima scrisoare, adresată lui Alex. Cantacuzino, care îl îndemnase să scrie o dramă istorică, poetul face o lungă prezentare a legendei lui Despot, care i-a servit de informație pentru crearea personajului și a piesei, în care a vrut să păstreze adevărul istoric, creînd din imaginație numai pe Ciuber-Vodă și pe Ana.

* S-auzim de bine! (fr.).

În scrisoarea de răspuns, cneazul face o analiză amănunțită a piesei și personajelor, comparînd pe *Despot cu Don Carlos* a lui Schiller și cu *Egmont* a lui Goethe încheind: „Fii sigur amice, o zic fără părtinire, *Despot* va rămînea, fiindcă va începe, să nu se supere nimeni, o eră nouă în literatura română, căci va fixa pentru mult timp înainte și limba poesiei teatrale și forma versului dramatic. Corneille și Racine n-au făcut mai mult pentru Franța". Scrisoarea—prefață fusese trimisă lui Ion Ghica într-o altă scrisoare din 8 ianuarie 1880, pentru a lua cunoștință de ea și a-i trimete răspunsul, care s-a publicat tot în *Despot.* Ion Ghica face elogiul piesei și critica criticilor care minimalizau toate încercările făcute de direcția teatrului pentru alcătuirea unui repertoriu de calitate. De fapt în acest schimb de corespondență să simte efortul corespondenților de a reduce efectul neplăcut creat de unele critici, care nu au fost favorabile lui *Despot*, la reprezentarea sa și nici direcției Teatrului Național, în general.

LXXIV

CĂTRE PAPADOPOL CALIMAH

Mircești, 21 iuni 1880

Iubite și neobosite archeolog[1],

Am cetit cu mult interes scrisoarea ce mi-ai trimis din București și dorind ca nu numai eu să mă bucur de cuprinsul ei, am comunicat îndată lui Iacob Negruzzi pentru foaia *Convorbirilor*[2].

De am greșit necerîndu-ți prealabila autorizare, fac un *mea culpa** din cele mai latinești și sper că

* Cer iertare (lat.).

mi-i ierta în considerația bunei intențiuni și mai cu seamă în considerația unui lumbago ce m-a prins și surprins în ajunul plecărei mele la București și Sinaia. Acest soi de înțepenire de șele este foarte supărător, însă ar fi de dorit, în interesul demnității, ca să o dobîndească toți miniștrii a cărora mijloc are o elasticitate proverbială, față cu capetele mai mult sau mai puțin coronate. Deci să le urăm din toată inima un lumbago național-liberal pe cîtă vreme demnitatea lor stă îngropată în portofoliul ministerial, această raclă a mîndriei personale și chiar a virtuței omenești.

Îmi promiți o vizită la Mircești? Pe cînd? Eu sper să pot pleca de aici peste vreo trei zile, căci gospodina mea s-a apucat de grijit casele și mă dă afară din ele. Sînt obligat a merge la București pentru ca să luăm cu Ghica oarecare măsuri în privirea Teatrului și să pun la cale înscenarea unei feerii naționale ce i-am trimis zilele trecute și care poartă titlul de *Povestea lui Pepelea.* Apoi m-oi duce pe cîteva zile la Sinaia, nu însă ca să admir pe beizadea Mitică[3], ci ca să petrec în familie, la nepotul meu, George Duca, și după o absență de două sau trei săptămîni, cel mult, m-oi întoarce la bordeiul meu, unde te voi aștepta cu brațele deschise și cu colaci calzi.

Am dat la tipar un nou volum de poezii, între care se găsește *Legenda lui Becri Mustafa*, dedicată amicului meu și coleg Papadopulo-Calimah. Și pentru vară îmi rezerv o piesă în 4 acturi, intitulată *Dezrobirea țiganilor*[4], pe care am și început-o.

Iarna mi-oi petrece-o în străinătate, unde? nu știu încă, dar negreșit într-o țară cu soare fierbinte. De mi-a ajuta norocul să-mi găsesc o căsuță pe malul mărei, adăpostită de vînturi și înconjurată cu o grădină înflorită, aș lucra toată iarna cu entu-

ziasm și m-aș întoarce în țară cu vreo două drame istorice în versuri... îmi trebuie căldură și lumină, lumină aurie care să-mi intre în ochi și cînd ei sînt închiși și să-mi pătrundă chiar în inimă. Asta e tot ce mai doresc pentru restul vieții.

Unii mă îndeamnă să merg la Zanta, alții la Napoli, alții la Alger... încotro să apuc de preferință? Dă-mi un sfat și fii încredințat că nu l-oi urma, după obicei, dar cearcă. Poate că astă una dată să nu fac ca toată lumea.

Aveai de gînd a întreprinde o plimbare pe la monastiri cu sperare de a găsi cărți vechi... Cred că îi trece pe la Mircești... Aș dori să te consult asupra formulei legale a testamentelor. O consultație foarte veselă, precum vezi, însă vom ști să-i dăm un caracter de comedie conform cu comedia lumei. Vină să rîdem.

Te îmbrățișez,

V. Alecsandri.

Complimentele mele respectuoase d-nei Calimah și mumei sale.

B.A.R., S 37 (1)/LVIII

Ediții: V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 208–209; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 412–413.

[1] Alex. Papadopol-Calimah (1833–1898), istoric și om politic: a fost unul din luptătorii pentru Unire, membru al Academiei Române.

[2] Scrisoarea, intitulată *Ceremonia cafelei*, s-a publicat în *Convorbiri literare*, XIV, nr. 5, 1 august 1880, p. 194–196.

[3] Numele dat lui Dimitrie Ghica (1816–1897), fiul domnitorului Grigore Ghica, om politic, unionist; a deținut înalte funcții în stat, fiind de mai multe ori ministru.

[4] Poetul nu a scris piesa *Dezrobirea țiganilor* deși i-o anunța și lui Ion Ghica, la 24 iunie 1880, ca începută. Din încercările făcute, se păstrează două fragmente cuprinzînd lista personajelor și scenele I–II, din actul I. Cf. B.A.R., ms. rom. 2231, p. 20, 22 și 24 și ms. rom. 2253, p. 83–85.

LXXV

CĂTRE IOSIF VULCAN

Mircești, 2/14 febr. 1881

Domnul meu,

Printre hîrtiile mele găsesc un manuscris ce nu lipsește de oarecare interes, în privirea datei sale și a ocaziunii la care a fost compus. Este un prolog în versuri, destinat a fi pus în muzică și executat la inaugurarea teatrului celui mare din București[1].

Autorul, dl Costache Caragiali, a fost unul din cei dintîi tineri români care au îmbrățișat cariera dramatică. Elev distins al reposatului Aristia, el a fost înamorat de arta teatrală și într-un șir de mulți ani a luptat cu dificultățile vieții, care au fost și sînt încă astăzi partea actorilor noștri. Dar nu s-a descurajat pînă cînd bătrînțele l-au lipsit de puteri.

Pe la anul 1844 Caragiale se găsea la Iași și a creat cu mare succes rolul cel mai principal din comedia *Iorgu de la Sadagura*, apoi s-a dus de a format

o trupă în Bucureşti, unde, ca director, ajunsese aproape de o ruină completă, atît era de puţin susţinut pe atunci tot ce era naţional.

Pe cînd însă era gata să închidă teatrul, îi veni ideea să puie în scenă pe *Iorgu de la Sadagura*, în care avusese atîta succes la Iaşi, şi această inspiraţie l-a scăpat de naufragiu. Ca prin varga unei vrăjitoare, sala teatrului se umplu de spectatori, reţeta se mări şi comedia fu aşa de gustată de publicul bucureştean, încît însuşi vodă Bibescu veni să asiste la una din reprezentanţii. În acea seară memorabilă guvernul se gîndi mai serios la noua instituţie a Teatrului Naţional şi o ajută cu o subvenţie de 300 galbeni pe an.

Costache Caragiale, în avîntul său artistic, a fost şi actor şi director şi autor. El a compus mai multe drame (presărate cu oarecari anachronisme de care însuşi rîdea mai tîrziu), şi între alte scrieri, prologul alăturat. Vă comunic o copie de pe el, nu ca o piesă de înaltă literatură, dar ca un testimoniu al activităţii spiritelor la anul 1852. Dacă credeţi că e bine a se publica tot ce se va putea servi la istoria teatrului în România, binevoiţi a-i deschide coloanele *Familiei*. La caz contrar, păstraţi prologul ca o curiozitate literară.

Costache Caragiale a murit nu de mult, lăsînd un fiu care pare a călca pe urmele părintelui său.[2]

El a mai lăsat şi un volum întreg de poezii nepublicate, dintre cari unele merită a fi date la lumină.

Această datorie priveşte pe fiul reposatului, cît pentru mine, mărturisesc că aş fi bucuros să nu se

piardă cu totul numele unuia din cei întîi pioneri, pe calea spinoasă a artei dramatice în România.

Primiţi, domnul meu, asigurarea intimei mele stime şi consideraţii.

V. Alecsandri

Ediţii: Familia, XVII, nr. 14, 15/27 februarie 1881, p. 81—84, scrisoarea şi prologul; republicată scrisoarea, *ibidem*, XXXVI, nr. 33, august 1900, p. 398—399; Vasile Vartolomei, *Mărturii culturale bihorene*, Cluj, 1944, p. 268—269.

[1] Costache Caragiale (1815—1872) a fost primul director al Teatrului cel Mare, mai tîrziu Teatrul Naţional. Autorităţile interzicînd orice manifestaţie patriotică cu ocazia inaugurării teatrului, prologul nu a fost prezentat publicului. S-a publicat împreună cu scrisoarea lui Alecsandri în *Familia* 1881, vezi supra.

[2] Alecsandri face o confuzie crezînd că Ion Luca Caragiale este fiul lui Costache.

LXXVI

CĂTRE ION ALECSANDRI

Mircesti 12/24 févr. 1881

Mon cher Jean.

Je t'écris par 18° de froid! La neige qui couvre la campagne est gelé, elle crisse sous les pieds de ceux qui se risquent dehors. Le ciel est d'acier, la fumée des cheminées monte en colonnes blanches et droites; tout semble souffrir excepté les corbeaux qui se prélassent dans cette atmosphère glaciale.

J'ai sous mes fenêtres un véritable tableau sybérien; les deux sapins chargés de plaques de neige contribuent à cette sinistre illusion. Et dire qu'il y a des Esqui-

maux qui vivent et procréent du côté du pôle. C'est incroyable.

A Bucarest on s'amuse plus que jamais malgré les menaces du thermomètre; on danse à outrance, comme dans toute l'Europe du reste, au dire des journaux. On dirait que le monde est à la veille d'une immense catastrophe et qu'il veut jouir de son reste.

Serait-ce une danse macabre?

Pendant ce temps, moi, je continue a me délecter dans mon doux emprisonnemet et j'attends l'arrivée de la Muse. Pauvre petite! Dieu sait où elle se trouve en ce moment, les pieds gelés! Peut-être dans la lounka, souspendue par ses ailes à quelque arbre, comme une feuille morte.

Mes deux petits chiens sont couchés en rond sur le tapis, vis-à-vis de la fenêtre, d'où leur arrive un rayon de soleil sans chaleur. De temps en temps ils me regardent comme pour me demander si ce diabolique hiver ne va pas finir bientôt?

Mais ce qu'il y a de plus curieux à voir c'est la mine des pauvres dindes marchant sur la neige; elles ressemblent à de vieilles misses qui ont trop longtemps attendu le plus beau jour de la vie et qui sont accablés de déceptions. Elles poussent de petits cris plaintifs, qui ont certaines intonations britaniques, d'un effet aussi étrange que tristement comique.

En revanche les stigleți, presuri, macalendri et moineaux volent avec une rapidité qui indique le nombre de degrés de froid; ils viennent s'ébattre autour de la maison où Pauline leur fait servir chaque matin un bon dejeuner, quels cris joyeux! quelles disputtes, quelle gloutonnerie! on dirait des hommes!

Reçois tu les Convorbiri? Ion Ghica y publie une série de lettres fort intéressantes, auxquelles je réponds de temps à autre. C'est une correspondance établie entre nous et qui semble très goutée de notre public.

Ma dernière lettre publiée l'année passée est intitulée: Vasile Porojan,. J'y trace la biographie de notre ami d'enfance. L'as-tu lue? Elle a eu du succès. Actuellement j'y griffonne un article-lettre intitulée: Pânea amară a exilului.

C'est Bratiano et Rosetake[1] qui ne seront pas contents.

Nous vous embrassons tous tendrement.

Ton frère affectueux,

V. Alecsandri

B.A.R., *ms rom. 5741, f. 76—77*

Ediții: V. Alecsandri *Corespondență*, Buc., 1960, p. 3—5; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, 139—140.

Mircești 12/24 febr. 1881

Dragul meu Iancu,

Îți scriu pe un frig de 18°. Zăpada care acoperă cîmpul este înghețată; scîrțiie sub picioarele acelora care au curajul să iasă afară. Cerul este de oțel, fumul coșurilor se ridică în coloane albe și drepte, totul pare că suferă, afară de corbii care să lăfăiesc în această atmosferă înghețată.

Sub ferestrele mele, am un adevărat tablou siberian; cei doi brazi încărcați cu straturi de zăpadă contribuie la această iluzie sinistră. Cînd te gîndești că există eschimoși care trăiesc și procrează în ținuturile polare. E de necrezut!

La București lumea se distrează mai mult ca oricînd; cu toate amenințările termometrului, se dansează peste măsură, ca în toată Europa de altfel, după spusele ziarelor. S-ar zice că lumea este în ajunul unei cumplite catastrofe și vrea să se bucure de ce-i mai rămîne.

Să fie oare un dans macabru?

În timpul acesta, eu continui să mă desfătez în plăcuta mea închisoare și aștept sosirea Muzei. Mititica de ea! Dumnezeu știe unde se află în această clipă, cu picioarele înghețate! Poate în *luncă**, spînzurată de aripi în vreun arbore, ca o frunză uscată.

Cei doi cățel stau culcați, încolăciți pe covor, în dreptul ferestrei, de unde le vine o rază de soare fără căldură. Din cînd în cînd mă privesc ca și cum m-ar întreba dacă diavolița asta de iarnă n-are de gînd să se sfîrșească mai repede.

Dar ceea ce e mai curios de văzut e mutra bietelor curci mergînd pe zăpadă; seamănă cu niște bătrîne „miss", care au așteptat prea mult timp cea mai frumoasă zi a vieții și care sînt copleșite de decepții. Scot mici strigăte plîngătoare, care au oarecari intonații britanice, de un efect straniu și de un comic trist.

În schimb, *sticleții*, *presurile*, *macalendrii** și vrăbiile zboară cu o iuțeală, care indică numărul gradelor de frig; vin să se hîrjonească în jurul casei, unde Paulina le servește în fiecare dimineață cîte un prînz bun. Ce mai strigăte vesele! ce certuri! ce lăcomie! Ai crede că sînt oameni!

Primești *Convorbirile*? Ion Ghica publică acolo o serie de scrisori foarte interesante, la care eu răspund din cînd în cînd. E o corespondență organizată între noi și care pare a fi foarte gustată de publicul nostru.

Ultima mea scrisoare, publicată anul trecut, este intitulată *Vasile Porojan*. Prezint acolo biografia prietenului nostru din copilărie. Ai cetit-o?

* În original, în limba română.

A avut succes. Acum schițez un articol-scrisoare intitulat *Pînea amară a exilului*.

Brătianu și Rosetaki[1] nu se vor prea bucura de ea.

Vă îmbrățișăm pe toți cu drag.

Fratele tău iubitor,

V. Alecsandri

[1] C.A. Rosetti împreună cu Ion C. Brătianu și alți foști exilați se socoteau martiri ai exilului de la 1848 pentru a-și spori prestigiul politic. Alecsandri nu a terminat scrisoarea intitulată *Pînea amară a exilului*, care s-a publicat postum, în *Convorbiri literare*, XXIV, nr. 9, decembrie 1890, pp. 720—726.

LXXVII

CĂTRE IACOB NEGRUZZI

Mircești, 26 sept. 1881

Iubite Negruzzi,

M-am bucurat că n-ai fost un pierde-vară ca mine și că ai tradus... fie chiar în versuri albe, pe *Don Carlos* al lui Schiller. Cu timpul sper că vom poseda în limba română tot teatrul clasic german, o adevărată comoară!

Îmi spui că Maiorescu a reînviat pe lumea literară, după opt ani de catalepsie. Cu atîta mai bine și pentru literatura noastră și pentru el! Un om ca dînsul, învățat, elocuent, deștept, cugetător și de gust, este menit a aduce mari foloase tinerimei, atît prin scrierile, cît și prin graiul lui. Să ne felicităm dar de reînvierea ilustrului orator, care știe a combate atît de aspru beția cuvintelor.

Mulți chemați, dar puțini aleși... Această maximă se poate aplica la toate generațiile ce se succedă. Din elementele tinere, care dau puține roade astăzi, cine știe dacă n-am vedea ieșind o mînă de oameni-vengheri de marfă bună? Să nu desperăm, ci să urmăm a le arăta calea... Sufletele june se obosesc de cinism și se revoltă cîteodată în contra lui; atunci ele aspiră a reintra în lumea ideală, căci care om nu sufere măcar în viează de nostalgia frumosului!

Ion Ghica va continua șirul scrisorilor lui, însă cu totul afară din domeniul politic. Acele două care tratează despre *Egalitate* și *Libertate* au fost făcute cu scop și de varietate și de a proba cum înțelegem libertatea și egalitatea, oamenii generației cărunte.

Fratele meu a promis să devie corespondentul *Convorbirilor*! Mă bucur de această hotărîre a lui, însă am să-l îndemn și eu din parte-mi ca să se ferească de politică, politica fiind filoxera literaturii*.

Cît pentru mine, iubitul meu coleg, am legat condeiul de gard!... Întreaga vară am petrecut-o cu ocupări agricole și cu plăți de datorii. Slavă Domnului! Acum sînt liber, liberat și de moșie, pe care am arendat-o, și de creancieri, pe care i-am ghiftuit de bani. Sper că în iarna ce vine, închizîndu-mă ca un culbec în căsuța mea, voi reuși a mă acăța de poalele muzei... Ce trînteală am de gînd să-i dau! Avusesem proiectul a pleca în străinătate, spre a căuta un colț de pămînt scăldat în soare, însă și anul acesta mă voi mulțumi cu soarele din sobă.... La martie voi merge să asist la lucrările Academiei și la 1 mai voi pleca... Unde?... Unde m-or duce ochii și pe cît timp pînzele pungii vor fi umplute.

E timpul să mai ies în lume... Orizontul de la Mircești a început a-mi părea cam îngust, și soarele României cu nasul degerat de frig.

N-ai avea curagiul să te abați pe aicea cînd te vei duce la Cameră singur? Mi-ai face mare plăcere.

La revedere și mii de complimente afectuoase d-nei Negruzzi.

Al d-tale amic,

V. Alecsandri

Fă cu *Pepelea* și cu *Sfredelul dracului* ce-i găsi de cuviință. Ți le-am trimis numai și numai pentru că mi le-ai cerut. Dacă însă s-ar înjgheba o trupă în Iași, aș dori să dai *Sfredelul dracului* (fără nume de autor) ca să se joace.

B.A.R., ms. rom. 808 f. 214–215

Ediții: Convorbiri literare, XXIX, nr. 11, 1 noiembrie 1895, p. 1004–1005; V. Alecsandri, *Scrisori*, I, Buc., 1904, p. 123–125 (data greșită); V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 377–378.

* V. Alecsandri era convins de rolul social al scriitorului și de aportul culturii în viața politică; opera sa o dovedește. El nu voia însă ca literatura să fie folosită ca o armă în înfruntarea dintre partidele liberal și conservator, care, după 1866, duceau o luptă pătimașă, în slujba unor interese personale. De aici afirmația exagerată pe care o face (n. ed.).

LXXVIII

CĂTRE PETRE ISPIRESCU

Mircești, 1882

Domnule Ispirescu,

Privind la volumul de povești poporale ce mi-ai trimis la țară, îmi pare că mă aflu fața cu o comoară, pe care aș fi pierdut-o de mult și am regăsit-o într-o zi de noroc.

Un geniu fărmecator iese din cuprinsul lui şi vine de mă ie pe aripele sale, ca să mă transporte în timpul copilăriei mele şi în lumea acea mult adimenitoare, locuită de zmei, de baluri, de pajuri, de cai nazdravani, de paseri maestre, de Strîmbă-lemne, de Sfarmă-peatră, de feţi frumoşi, de fete de împăraţi cu plete de aur etc. — într-un cuvînt de toate minunele ce îmi povestea manca (doica) în nopţile de iarnă, la gura sobei.

Drăgălaşe povestiri, care îmi îngînau somnul cu visuri încîntătoare şi care au avut o fericită înrîurire asupra închipuirei mele de cînd sînt pe lume. Ele au contribuit a mă face poet!

În adevăr aceste fantastice roduri ale imaginaţiei poporului român au un caracter de originalitate, care le ridică mai presus decît basmele altor neamuri, căci sînt şi înavuţite de tradiţii mitologice ale anticilor noştri strebuni şi viu colorate de razele soarelui oriental. Ele dar sînt de natură a naşte mirarea şi admirarea streinilor culţi care se ocupă cu studiul producerilor intelectuale ale seminţiilor resăritene.

A se interesa de aceste basme feerice este un lucru natural; a le feri de nimicirea, la care ar fi expuse cu timpul, este o dorinţă patriotică; însă a şti de a le păstra naivitatea poetică a graiului povestitorilor de la şezătoare este o operă din cele mai meritorii.

Acest merit l-ai avut d-ta, domnule Ispirescu, şi eu te felicit cu toată sinceritatea unui adorator a poesiei poporului nostru, pentru modul iscusit cu care ai cules şi ai publicat importanta colecţie, ce ai întreprins cu multă osteneală şi mari sacrificii.

Ai făcut un bun serviciu neamului românesc, adunînd într-un şireag mulţime de pietre scumpe

din averea naţională, un şireag care nu mai este ameninţat de a se pierde. Recunoştinţa noastră îţi este dar ciştigată pentru totdeauna.

Preţiosul d-tale volum trebuie să se afle în fiecare casă, căci în el generaţiile nouă vor învăţa a cunoaşte valoarea inteligenţii şi a naturei poporului român.

Cea mai scumpă recompensă pentru d-ta este de a-ţi videa numele legat de comoara poveştilor din ţeară şi de a-ţi putea zice cu fală că ai îndeplinit o sacră datorie către Patrie!

Al d-tale servitor şi amic,

V. Alecsandri

B.A.R., S 27/LVIII

Ediţii: P. Ispirescu, *Legende sau basmele românilor*, Buc., 1882, p. 2. Reeditată în ediţiile următoare. Facsimil în Petre Ispirescu, *Opere*, I, ediţie îngrijită de Aristiţa Avramescu, Buc., 1969. Scrisoarea s-a publicat sub titlul: *În loc de prefaţă.*

LXXIX

CĂTRE ION GHICA

Mircesti, 21 févr. 1882

Mon cher vieux,

Je savais que Kingston[1] *avait publié une traduction de* Peneş Curcanul *et qu'il l'avait fait précéder d'une introduction, mais la langue de Shakespeare ne m'étant pas tout à fait familière, j'ignorais le contenu de cette introduction. Grâce à toi je suis édifié sur les éloges dont il m'a accablé, ainsi que sur certaines erreurs dont il les a entrelardées.*

Merci pour la peine que tu t'es donnée de me les faire connaître dans notre langue. Je tâcherai de publier la traduction dans quelque feuille, pour montrer à nos compatriotes l'intérêt que l'on prend à notre littérature jusque dans les pays les plus étrangers à la race latine. J'ai connu Kingston à Bucarest et même à Mircesti. Si tu le vois jamais, exprime lui mes sentiments affectueux.

Tu regrettes de ne pouvoir venir assister aux séances de l'Académie: et moi donc!.. Je pars ce soir même pour Bucarest. Mais que vais-je devenir sans toi pendant cinq semaines: M'embêtter à 40 francs par jour. Pourtant un entrefilet de la Gazette de Roumanie *annonce ta prochaine arrivée parmi nous. Cette feuille serait-elle mieux informée que toit-même sur tes agissements? Je le voudrais bien pour cette fois.*

La barbe d'Etienne le Grand[2]*, grâce à l'érudition de Hajdeu et à l'entêtement des Ionesco, Melhisedec et autres, a pris les proportions de la question du Danube*[3].

Tous les Académiciens sont accrochés à cette malheureuse barbe, en sorte qu'en pesant dessus, ils finiront par lui arracher tous les poils. Quels raseurs que nos savants collègues!

Je ne sais rien de positif sur la Société Encyclopédique, mais comme nous autres roumains nous ne doutons de rien, je ne serais nullement surpris de voir nos Cyclopes scientifiques et littéraires se constituer en société. Ça jette de la poudre aux yeux et ça fera croire à l'existence d'une fourée de savants roumains capables de compléter l'Encyclopédie française.

Mais à propos, as-tu l'idée de l'invention qui aurait été faite par un certain Trajan Theodoresco qui se trouverait en ce moment à Londres pour obtenir

ses brevets? Il aurait découvert la manière de voyager sous l'eau et aurait déjà construit un bateau sous-marin comme celui que joue un rôle si important dans l'ouvrage de Jules Verne: 20.000 lieues sous les mers.

J'ai lu cela dans le Figaro. *Si cette blague se trouvait être une réalité, le nom roumain prendrait une fière place dans le cercle des savants étrangers, section des inventeurs émérites.*

Stăncesco[4] *chante victoire en parlant théâtre. Cependant Anica Popeasca*[5] *m'a dit à Jassy que les pauvres sociétaires étaient sur leurs dents, n'ayant pas grand' chose à se mettre dessous. Les recettes sont pitoyables malgré le concours puissant, intélligent et actif de Pascaly, Ventura et autres,* ejusdem farinae.

Je verrai par moi-même ce qu'il y a de vrai dans l'enthousiasme de Stancesco et je te le communiquerai.

Nos arbres n'ont pas encore de feuilles, mais c'est tout comme, vu le beau temps dont nous jouissons.

Voilà un hiver!... dix et quinze degrés de chaleur en plein mois de février... mais que sera le mois de mars?... C'est ce qui m'inquiète.

Je suis bien content que Madame Ghica reste près de toi... ainsi que Mlle Anne...[6] *Tu n'es plus seul, ta bronchitte non plus!... Ma femme et moi nous vous envoyons à tous l'expression de nos meilleures amitiés.*

Tout à toi,

V. Alecsandri

Je descendrai à l'hôtel Brofft.

B.A.R., ms rom. 804, f. 7—8

Ediții: Literatură și artă română, II, nr. 1, 1897, p. 552, (trad.).

Mircești, 21 februarie 1882

Dragul meu . . . .

Știam că Kingston[1] publicase o traducere a poeziei *Peneș Curcanul*, precedată de o introducere, dar limba lui Shakespeare nefiindu-mi chiar familiară, ignoram conținutul acestei introduceri. Grație ție sînt lămurit asupra elogiilor cu care m-a copleșit, cum și asupra erorilor cu care le-a împănat.

Mulțumesc pentru osteneala pe care ți-ai dat-o, pentru a mi le face cunoscute în limba noastră. Voi încerca să public traducerea în vreo foaie, pentru a arăta compatrioților noștri interesul arătat literaturii noastre, chiar în țările cele mai străine de rasa latină. Am cunoscut pe Kingston la București și chiar la Mircești. Dacă îl vezi vreodată, exprimă-i sentimentele mele afectuoase.

Regreți că nu poți veni să asiști la ședințele Academiei? d'apăi eu!... Plec chiar în seara aceasta la București. Dar ce am să devin timp de cinci săptămîni fără tine? Să mă plictisesc de 40 de franci pe zi. Și totuși o notiță din *Gazette de Roumanie* anunță apropiata ta sosire printre noi. Această foaie este ea mai informată chiar decît tine asupra acțiunilor tale? De data aceasta aș dori-o.

Barba lui Ștefan cel Mare[2]., grație erudiției lui Hasdeu și a încăpățînării unor Ionescu, Melchisedec și alții a luat proporțiile chestiunii Dunării[3].

Toți academicienii sînt agățați de această nefericită barbă, astfel încît tot trăgînd de ea vor termina prin a-i smulge toți perii. Ce plicticoși mai sînt și savanții noștri colegi!*

Nu știu nimic sigur despre Societatea Enciclopedică, dar cum noi ăștia românii avem toate îndrăznelile, nu aș fi deloc mirat de a vedea pe ciclopii noștrii științifici și literari constituindu-se în societate. Asta aruncă cu praf în ochii lumii și va face să se creadă în existența unui mănunchi de savanți români capabili să completeze Enciclopedia franceză.

Dar în legătură cu asta ai vreo idee despre invenția pe care ar fi făcut-o un oarecare Traian Theodorescu, care s-ar găsi în acest moment la Londra, pentru a-și obține brevetele? Ar fi descoperit mijlocul de a călători pe sub apă și ar fi construit deja un vapor submarin ca acela care joacă un rol atît de important în lucrarea lui Jules Verne: *20.000 de leghe sub mări*.

Am citit asta în *Figaro*. Dacă această glumă ar fi o realitate, numele român va ocupa un loc de seamă in cercul savanților străini, secția inventatorilor emeriți.

Stăncescu[4] strigă victoric, vorbind despre teatru. Totuși Anica Popeasca[5] mi-a spus la Iași că bieții societari erau istoviți, neavînd aproape nici ce să bage în gură. Rețetele sînt jalnice, cu tot concursul puternic, inteligent și activ al lui Pascaly, Ventura și alții *de același fel**.

Am să văd eu însumi ce este adevărat din entuziasmul lui Stăncescu, și am să-ți comunic.

Pomii noștri nu au încă frunze, dar este ca și cum ar avea, grație timpului frumos de care ne bucurăm.

Poftim iarnă!... zece și cinsprezece grade de căldură în plină lună februarie... dar ce va fi în luna lui martie?

Asta mă îngrijorează.

---

* Joc de cuvinte, în limba franceză, pe cuvintele *barbe* și *raseurs*, intraductibil în limba română.

* În original, în limba latină.

Sînt mulțumit că doamna Ghica stă lîngă tine... cum și d-ra Anne[6]. Nu mai ești singur, nici bronșita ta!... Soția mea și cu mine vă trimitem tuturor expresia prieteniei noastre.

Al tău,

V. Alecsandri

Voi descinde la hotel Brofft.

[1] Beathy Kingston, publicist și om de teatru englez, prieten cu Ion Ghica și V. Alecsandri. În arhiva lui V. Alecsandri de la B.A.R. se păstrează textul autograf al traducerii lui Kingston: *Penesh the Iukey cock* (Arh. V. Alecs., I. ms 6 c) și textul autograf al traducerii în limba română a introducerii, traducere făcută de Ion Ghica (Arh. V. Alecs. I, ms 19). V. Alecsandri va mai încerca să colaboreze cu Kingston, căruia îi propusese să traducă în limba engleză feeria sa *Sînziana și Pepelea*.

[2] Datorită mitropolitului Silvestru Morariu, episcopul Melchisedec descoperise evangheliarul de la Humor (1473), în care se găsește miniatura înfățișînd pe Ștefan cel Mare fără barbă. Pînă atunci, conform figurii popularizate de stampa lui Gh. Asachi, se crezuse că domnitorul avusese barbă. Această descoperire a stîrnit discuții foarte aprinse în ședințele Academiei, întrucît comitetul pentru ridicarea statuii lui Ștefan cel Mare comandase statuia sculptorului francez Frémiet, după portrerul tradițional, cu barbă! Abia mai tîrziu, prin răspîndirea imaginii inspirate de pe miniatura din evangheliarul de la Humor, s-a impus definitiv figura lui Ștefan cel Mare fără barbă. Cf. *Analele Academiei Române*, partea administrativă și dezbaterile, seria a II-a, IV, 1882, p. 15—24, 28—65; Remus Niculescu, *Gheorghe Asachi și începuturile litografiei în Moldova* în *Studii și cercetări de bibliologie*, I, 1955, p. 73—80.

[3] Chestiunea Dunării fusese ridicată cu ocazia tratatului de la Berlin, din 1878, cînd se prevede elaborarea de către Comisia Europeană a unui regulament de navigație și poliție fluvială pe Dunăre, de la Porțile de Fier la Galați. România propusese o comisie compusă din delegații săi, ai Serbiei și ai Bulgariei. Austria cerea însă participarea sa cu vot preponderent, ceea ce atingea suveranitatea noastră. La conferința de la Londra din 10 martie 1883 s-a creat o comisie mixtă prezidată de Austria, comisie pe care România nu a recunoscut-o, continuînd să-și exercite drepturile. Reprezentantul român, la discuțiile purtate, a fost Ion Ghica.

[4] Constantin Stăncescu (1837—1909), pictor și director la Școala de bele-arte din București, membru în Comitetul teatral, director al Teatrului Național. A colaborat cu Grigore Cantacuzino, fără să izbutească să îndrepte teatrul pe linia progresului.

[5] Anicuța Popescu (1854—1912), actriță în trupa lui Pascaly. A fost soția lui Grigore Manolescu.

[6] Una din fiicele lui Ion Ghica.

LXXX

CĂTRE PAULINA ALECSANDRI

Avignon, 13 mai 1882

Dragă,

Ieri dimineață, am plecat de la Marsilia și am sosit la Avignon pe la 11 ore[1]. La gară ne aștepta Bonaparte-Wyse[2], care venise aici înaintea mea și îmi reținuse o odaie bună la otel. Am plecat îndată împreună cu o trăsură la Mailan ca să vizităm împreună pe celebrul poet al Provenții, Mistral. După o oră de primblare am sosit într-un sat mic așezat în fața munților Alpi și m-am întîlnit cu amicul meu necunoscut. El locuiește ca mine la țară într-o căsuță mică, înconjurată de o mică grădinuță și lucrează necontenit într-un cabinet bine luminat și simplu mobilat ca al meu.

Mistral e un om de vreo 52 de ani, inalt, frumos, cu fruntea largă, cu păr bogat și argintiu; fizionomia lui e plăcută, veselă, simpatică și graiul lui poetic. Cum m-a văzut, m-a luat în brațe și ne-am sărutat împreună ca doi frați ce nu s-au întîlnit de mult. Soția lui, mai tînără decît el cu vro 25 de ani, ochesică și grațioasă, ne-a trimis în sala unde era pusă masa pentru dejun. Am șezut la masă 4 ore, grăind cu veselie, închinînd sănătăți pentru țară și familia mea. Într-un cuvînt, am petrecut pînă la 6 ore cu cea mai vie mulțumire. Madam Mistral ne-a cîntat cîntice provențiale foarte plăcute și a cetit cîntecul gintei latine cu mult entuziasm. I-am promis să-i trimit un costum național complect. Te rog dar să te ocupi cu găsirea lui, pentru ca să-l pot expedia îndată ce voi sosi acasă[3].

La întoarcere, Mistral ne-a întovărășit la Avignon pentru ca să șadă cu mine pînă astăzi la 1 ora după ameazi, cînd am să plec la Forcalquier. Aici chiar sub hotel este librăria lui Bușeli (sic), prietin al lui Mistral și poet. Încă un amic de-ai mei care a fost fericit de-a mă vedea.

Sînt sănătos și te sărut de-o mie de ori,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 2300, f. 68–69.

Ediții: Literatură și artă română, VI, nr. 5–7, 1902, p. 361–362; V. Alecsandri, *Scrisori* I, Buc., 1904, p. 68–69; Al. Șerban, *Alecsandri și Mistral*, în *Flacăra*, III, nr. 23, martie 1914, p. 190 (data greșită); O. Minar, *Mistral și Alecsandri*, în *Luceafărul*, Sibiu, XIII, nr. 7, 1 aprilie 1914, p. 191–192 (fără dată); id.; *O prietenie literară*, în *Pentru Alecsandri*, (1915, august) p. 4 (fără dată, incompletă); V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 146–147.

[1] V. Alecsandri, care nu a putut participa personal la concursul de la Montpellier, la care a fost premiat pentru poezia trimisă, *Ginta latină*, vizitează pe Mistral și poeții felibrii abia în anul 1882, cînd, invitat de aceștia, vine în Provența. Plecat la începutul lui aprilie, se întoarce brusc la începutul lui iunie, silit de motive familiale, divorțul fiicei sale. În arhiva V. Alecsandri de la B.A.R., (Arh.V. Alecs., I, ms. 2), se află o notiță a poetului pe două pagini, care rezumă întregul itinerar al acestei călătorii, cu etapele ei, marcînd și momentele cele mai de seamă. Sînt probabil însemnări făcute în vederea redactării unor memorii de călătorie.

Din timpul acestei călătorii au rămas scrisorile adresate soției sale, fratelui său și lui Ion Ghica, din care se poate reconstitui cum a decurs sărbătorirea poetului român.

[2] Bonaparte-Wyse (1826–1892), scriitor, nepotul lui Lucien Bonaparte. Părăsește Anglia pentru a se stabili la Avignon, unde se ocupă cu studiul limbii și literaturii provensale. A studiat și limba română.

[3] Costumul trimis de Alecsandri se păstrează și astăzi în vitrinele Muzeului Mistral, de la Maillane.

LXXXI

CĂTRE ION ALECSANDRI

Gap, 16 mai 1882

Mon cher Jean,

Je suis à Gap[1], *au fin fond des Alpes jusqu'à demain matin heureusement, car il y fait un bon petit froid qui m'oblige à garder mon paletot dans la chambre. Je viens d'assister à la félibrée*[2] *que je te raconterai en détail à mon arrivée à Paris. Trois heures de discours et de lectures, c'est un peu trop, mais il faut être poli et sourire agréablement pour laisser croire*

que l'on s'amuse beaucoup à écouter du provençal, alors qu'on ne le comprend guère. Je cours de félibrée en félibrée pour m'entendre complimenter à outrance et pour faire des speechs *que l'on trouve charmants (sic). Après Montpellier, Forcalquier*[3], *après Forcalquier, Gap... et puis dans l'avenir je vais joindre Bréziers et Alby*[4], *mais je crois bien que j'y ferais faux bond car je me sens passablement fatigué. Ce qui m'a le plus intéressé dans mes pérégrinations félibresques, c'a été d'aller surprendre Mistral dans son nid à Maillane, près d'Avignon. J'y ai passé six heures en compagnie de Bonaparte-Wyse, lequel, par parenthèse, s'est pris d'une grande amitié pour moi. Mistral est une personnalité marquante en Provence et il le serait partout grâce à son génie poétique.*

Il a une belle prestance, front large couronné de mèches grises, sourire attrayant et allure franche et de bon aloi. Nous nous sommes vus comme si nous nous connaissions depuis 25 ans et nous nous sommes quittés bons amis.

Hier à Forcalquier j'ai été voir poser la première pierre d'un viaduc important pour la localité. Toutes les autorités départamentales étaient présentes; musique, grande foule sur les hauteurs dans une lumière splendide. On avait eu la gracieuseté de graver mon nom sur la plaque commémorative qui doit-être murée dans les fondements du viaduc.

J'ai dû prendre la parole et j'ai improvisé quatre vers. Que veux-tu dans le pays des félibrés il faut versificotter. Voici ce que je leur ai dit en roumain en le leur traduisant ensuite en français:*

„Te-nalță viaduce să-aduci în acest loc
Din patru părți a lumei averi, lumini, noroc.
Și ale tale arcuri întindă-se departe
Ca să-ntrunească frații ce soarta îi desparte".

Et voilà! Il est fort possible que je sois à Paris le 21. Je t'embrasse. Ton frère,

V. Alecsandri

* Cuvînt creat de poet, cu sens de a improviza versuri.

B.A.R., S 18(23)/LVII
Ediții: V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 5—8.

Gap, 16 mai 1882

Dragul meu Iancu,

Sînt la Gap[1], tocmai în străfundul Alpilor, din fericire numai pînă mîine dimineață, căci aici este un pui de ger care mă silește să stau cu paltonul pe mine în cameră. Am asistat de curînd la reuniunea[2] Felibrilor, pe care ți-o voi povesti cu amănunte la sosirea mea la Paris. Trei ore de discursuri și de lecturi, este ceva cam mult, dar trebuie să fii politicos și să surîzi cu drăgălășie ca să lași să se creadă că te distrezi din plin ascultînd limba provensală, chiar atunci cînd nu o înțelegi deloc. Alerg din reuniune în reuniune, ca să mă aud lăudat peste măsură și să țin *speechs*-uri* care sînt găsite încîntătoare. După Montpellier, Forcalquier[3], după Forcalquier, Gap și apoi mă voi duce la Bréziers și Alby[4], deși mai curînd cred că nu mă voi ține de vorbă, căci mă simt destul de obosit. Ceea ce m-a interesat mai mult în peregrinările mele felibre, a fost că m-am dus să surprind pe Mistral în cuibul lui de la Maillane, aproape de Avignon. Am petrecut acolo șase ore în tovărășia lui Bonaparte-Wyse, care — făcînd o paranteză — mi-a arătat o mare

* În original, în limba engleză.

prietenie. Mistral e o personalitate de seamă în Provența și ar fi oriunde, datorită geniului său poetic.

Are o ținută frumoasă, frunte înaltă, încununată de plete cărunte, surîs atrăgător și înfățișare sinceră și nobilă. Ne-am văzut ca și cum ne-am fi cunoscut de 25 de ani, și ne-am despărțit buni prieteni.

Ieri la Forcalquier m-am dus să văd punîndu-se piatra fundamentală a unui viaduct important pentru localitate. Erau de față toate personalitățile departamentului, muzică, lume multă pe înălțimi, într-o lumină minunată. Avuseseră eleganța să graveze numele meu pe placa comemorativă care trebuie zidită la temelia viaductului.

A trebuit să iau cuvîntul și am improvizat patru versuri. Ce vrei? În țara felibrilor trebuie să faci pe poetul. Iată ce le-am spus în românește traducîndu-le apoi în franțuzește:

„Te-naltă, viaduce, să-aduci în acest loc
Din patru părți a lumei averi, lumini, noroc.
Și ale tale arcuri întindă-se departe
Ca să-ntrunească frații ce soarta îi desparte".

Asta-i tot! E foarte posibil să fiu la Paris în 21.
Te îmbrățișez. Fratele tău,

V. Alecsandri

[1] Gap, capitala departamentului Hautes Alpes, pe rîul Luye.

[2] Reuniune cu banchet a felibrilor.

[3] Forcalquier, capitala arondismentului Basses Alpes, unde s-a decernat poetului o diplomă de onoare, cu ocazia premiului Jeux flauraux (Jo Flourau de Provénço — Vile de Forcanquie).

[4] Bréziers, arond. Herault, pe rîul Orb și Canal du Midi; Alby, Haute Savoie, pe rîul Chérau.

LXXXII

CĂTRE MARIE BOGDAN

Avignon, 19 mai 1882

Ma chère Marie,

Saturé de compliments, d'honneurs, de discours, de lectures, de musique et de toasts je suis venu me reposer un couple de jours à Avignon et suis prêt à partir pour Paris après avoir fait acte de présence à Montpellier, à Forcalquier et à Gap; après avoir escaladé les Alpes, il est temps que je redescends au milieu des simples mortels de la plaine. Aussi je renonce d'aller recommencer mes fredaines poétiques à Béziers et à Alby[1].

J'aime peu les longs discours mais ce que je déteste ce sont les longs dîners qui durent des quatre heures. Au bout du premier service je suis rassasié, au bout du second je suis énervé, au bout du troisième je suis prêt à m'évanouir, et au dessert j'ai envie de mordre ma voisine. Il est donc prudent que je mette un terme à ces agapes de Gargantua. J'ai eu l'occasion de connaître personnellement tous les poètes du Languedoc, de la Provence et du Dauphiné. Celui qui m'a le plus séduit c'est Mistral, qui joint à un immense talent une belle figure toute franche et toute sympathique. J'ai été le trouver dans sa petite maison de Maillanne et j'ai passé une journée délicieuse avec lui et sa charmante femme. C'est un de mes meilleurs souvenirs de voyage.

J'ai connu aussi une grande dame du midi de la France, la Comtesse de Toulouse-Lautrec qui m'a chargé d'embrasser ta fille de sa part car nous en avons beaucoup parlé comme tu penses bien. Fais-le pour moi, en attendant que je puisse m'acquitter moi-même de cette agréable commission.

Un compagnon de pérégrination qui ne m'a pas quitté un seul instant, c'est Lord Bonaparte-Wyse, un anglais amoureux de la Provence, félibre enragé. Mais ce qui le distingue particulièrement c'est sa ressemblance frappante avec Napoléon III. Il me rappele chaque fois le défunt empereur que j'ai vu aux Tuileries et sur les champs de bataille de l'Italie en 1859. Aussi m'intéresse-t-il considérablement par le contraste de sa figure et de son caractère enthousiaste.

Le temps est superbe dans ces parages en dépit du mistral qui parfois se fait sentir assez aigrement car il est froid et agaçant. Mais grâce à mes trois paletots je le défie d'un air assez gaillard et je continue à me porter bien.

Mes amis les félibres sont tout ébahis d'entendre que j'ai fait 800 lieues pour venir les trouver, eux qui trouvent le voyage de Paris un voyage au long cours. Ils habitent un si beau pays que tout déplacement leur semble un exil.

En effet Avignon est situé d'une façon admirable. Du haut du château des Papes on jouit d'une des plus belles vues qu'il y ait au monde. Rien que ce panorama mérite de venir même des antipodes pour le connaître.

Depuis mon départ je n'ai reçu qu'une seule lettre. J'espère trouver tout un paquet à Paris, aussi j'ai hâte d'y arriver.

Je vous embrasse tous tendrement,

V. A.

J'ai promis à Madame Mistral un costume national, occupe-toi de m'en trouver un qui soit très joli et complet.

Ediţii: Marie G. Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui. 1920–1923* f.l., 1929, p. 159–161.

Avignon, 19 mai 1882

Dragă Marie,

Sătul de complimente, de onoruri, de discursuri, de lecturi, de muzică şi de toasturi am venit să mă odihnesc două zile la Avignon şi sînt gata să plec spre Paris, după ce am făcut act de prezenţă la Montpellier, la Forcalquier şi la Gap; după ce am escaladat Alpii, este timpul să mă cobor printre simplii muritori de la cîmpie. De aceea renunţ de a mai reîncepe aventurile mele poetice la Béziers şi la Alby.[1]

Nu-mi plac discursurile lungi, dar ceea ce detest sînt mesele lungi, care durează cîte patru ore. La sfîrşitul primului fel sînt sătul, la sfîrşitul celui de al doilea sînt enervat, la sfîrşitul celui de al treilea sînt gata să leşin, şi la desert îmi vine să-mi muşc vecina. Este deci cuminte să pun capăt acestor agape de Gargantua. Am avut ocazia să cunosc personal pe toţi poeţii din Languedoc, Provenţa şi Dauphiné. Cel care m-a cucerit cel mai mult a fost Mistral, care uneşte un mare talent cu o frumoasă figură, sinceră şi simpatică. Am fost să-l văd în căsuţa sa de la Maillane şi am petrecut o zi minunată cu el şi încîntătoarea lui soţie. Este una din cele mai bune amintiri din călătoria mea.

Am cunoscut de asemenea pe o mare doamnă din sudul Franţii, contesa de Toulouse-Lautrec, care m-a însărcinat să sărut pe fiica ta din partea ei, căci am vorbit mult despre ea, cum bine îţi poţi închipui. Fă-o pentru mine, în aşteptarea clipei în care am să mă pot achita eu singur de acest plăcut comision.

Un însoţitor în peregrinări care nu m-a părăsit nici o clipă, este lordul Bonaparte-Wyse, un englez îndrăgostit de Provenţa, felibru convins. Dar

ceea ce îl distinge în mod deosebit este asemănarea sa frapantă cu Napoleon III. Îmi reamintește de fiecare dată pe defunctul împărat pe care l-am văzut la Tuileries și pe cîmpul de luptă din Italia, în 1859. De asemenea mă interesează mult prin contrastul dintre figura sa și caracterul său entuziast.

Timpul este minunat pe aceste meleaguri, în ciuda mistralului, care, cîteodată, se face simțit destul de ascuțit, căci este rece și agasant. Dar grație celor trei paltoane ale mele îl înfrunt cu un aer îndrăzneț și continu să fiu sănătos.

Prietenii mei, felibrii, sînt înmărmuriți auzind că am făcut 800 leghe pentru a veni să-i întîlnesc, ei care găsesc călătoria pînă la Paris o călătorie nesfîrșită. Locuiesc într-o țară atît de frumoasă încît orice deplasare li se pare un exil.

În adevăr Avignon este situat într-un chip minunat. Din vîrful palatului papilor te bucuri de una din cele mai frumoase priveliști care există pe lume. Numai această panoramă merită să vii de la antipozi pentru a o cunoaște.

De la plecarea mea nu am primit decît o singură scrisoare. Sper să găsesc un pachet întreg la Paris, de aceea mă grăbesc să ajung acolo.

Vă sărut pe toți cu dragoste,

V.A.

Am făgăduit doamnei Mistral un costum național, ocupă-te să-mi găsești unul care să fie foarte frumos și complet.

[1] Pentru felul în care a decurs vizita sa în sudul Franței cf. aici LXXX, LXXXI.

LXXXIII

CĂTRE FRÉDÉRIC MISTRAL

Mircesti-Roumanie, 20 juillet 1882

Cher maître et ami,

Le village de Maillane, célèbre grâce à vous, m'apparaît souvent à l'horizon dans un mirage attrayant, avec la maisonnette du grand poète du Midi de la France et le jardinet où il se promène pour se délasser de ses travaux de la journée. Je vous entrevois alors, le front éclairé par les rayons du soleil couchant, en quête de strophes harmonieuses pour votre nouveau poème, et parfois jettant un regard vers les régions orientales du Monde Latin. Ce regard doit rencontrer le mien quelque part dans l'espace car de mon côté je dirige souvent mes yeux vers l'Occident — qui pourra jamais raconter les courses aventureuses des rayon visuels qui se croisent dans l'immensité et qui s'attirent par une mystérieuse sympathie?

Etrange similitude de nos destinées, cher Maître! Vous habitez un simple village, celui de Maillane, perdu dans la magnifique vallée du Rhône; j'habite, comme vous, un village, Mircesti, perdu dans la valèe du Sereth. Votre maison, de petites proportions comme la mienne, est située au milieu d'un jardin. Vous y menez, ainsi que moi, une existence modeste mais riche en bonheur domestique. Vous poursuivez victorieusement une grande idée, celle de la résurrection aureolisée de la poèsie provençale; je travaille depuis ma jeunesse à celle de la poésie roumaine, et tous deux nous nous berçons d'un rêve splendide: la réconstitution de la famille latine en un seul et puissant faisceau.

Rêve sublime, effort héroïque auquel l'avenir réserve un digne couronnement. Nous semons le grain d'une forêt de chènes, qui arretera dans un avenir non éloigné le souffle des vents contraires et qui abritera le monde à son ombre bienfaisante. Courage! le prélude est plein de promesses à en juger par l'enthousiasme des félibres. Ziua se cunoaște de dimineață: *la journée se reconnaît à l'aube.*

Un de mes amis, qui a fondé à Bucarest La Gazette de Roumanie[1], *m'a demandé la faveur de lui communiquer des notices sur les principaux félibres provençaux, pour en faire part à ses abonnés. Je me suis empressé de mettre à sa disposition quelques esquises biographiques parues cette année en feuille volantes à l'occasion des fêtes littéraires de Montpellier, ainsi qu'un article sur vos* Iles d'or, *publié dans un journal du Midi. C'est une bonne aubaine pour mes compatriotes, dont ils profiteront pour apprécier les qualités supérieures de leurs frères de la Provence et du Languedoc. Je vous envoie le numéro du journal qui contient cet article de critique, dans l'espoir que vous serez satisfait de le voir reproduit au fin fond de l'Europe occidentale*.*

J'espère également pouvoir tenir ma promesse envers la toute gracieuse Madame Mistral, en lui envoyant un costume national[2] tel que les portent Sa Majesté la Reine et les dames qui l'entourent. Le costume est commandé, il sera expédié à Maillane dès que les broderies en seront achevées et à ma nouvelle excursion dans vos parages j'aurai la satisfaction de saluer une Florica roumaine.

* Desigur, poetul a voit să spună *orientale.*

En attendant, je vous prie, cher maître et ami, de lui présenter mes hommages respectueux et agréer pour vous mes meilleurs sentiments d'affection et de sincère admiration.

V. Alecsandri

Originalul, în Muzeul Mistral din Maillane; B.A.R., facsimil.

Ediții: *Steaua*, 16, nr. 181, februarie, 1965, p. 99–100.

Mircești – România, 20 iulie 1882

Dragă maestre și prietene,

Satul Maillane, celebru grație dumneavoastră, îmi apare adesea la orizont într-un atrăgător miraj, cu căsuța marelui poet din Sudul Franței și grădinița, în care se plimbă pentru a se odihni după activitatea depusă în timpul zilei. Vă întrevăd atunci, cu fruntea luminată de razele soarelui la asfințit, în căutarea strofelor armonioase pentru noul dumneavoastră poem și, din cînd în cînd, aruncînd o privire spre regiunile orientale ale Lumii latine. Această privire trebuie să întilnească pe a mea undeva în spațiu, căci din partea mea îndrept adesea privirea spre Occident — cine va putea vreodată să povestească cursele aventuroase ale razelor vizuale care se încrucișează în imensitate și care se atrag printr-o misterioasă simpatie?

Curioasă asemănare a destinelor noastre, dragă maestre! Locuiți într-un simplu sat, acel Maillane, pierdut în minunata vale a Rhônului; eu locuiesc ca și dumneavoastră, într-un sat, Mircești, pierdut în valea Siretului. Căsuța dumneavoastră, de mici proporții ca și a mea, este situată în mijlocul unei grădini. Duceți acolo, ca și mine, o exis-

tență modestă dar bogată în fericire domestică. Urmăriți victorios o mare idee, aceea a renașterii strălucitoare a poeziei provensale; lucrez din tinerețe la aceea a poeziei române, și amîndoi ne legănăm cu gîndul la un vis minunat: reconstituirea familiei latine într-un singur și puternic mănunchi. Vis sublim, efort eroic, căruia viitorul îi rezervă o demnă încununare. Semănăm sămînța unei păduri de stejari, care va opri, într-un viitor nu prea îndepărtat, suflul vînturilor potrivnice și care va adăposti lumea la umbra sa binefăcătoare. Curaj! începutul este plin de făgăduieli, judecînd după entuziasmul felibrilor. *Ziua se cunoaște de dimineață**.

Unul din prietenii mei, care a fundat la București *La Gazette de la Roumanie*[1], mi-a cerut favoarea de a-i comunica notițe despre principalii felibrii provensali, ca să le împărtășească abonaților săi. M-am grăbit să-i pun la dispoziție cîteva schițe biografice apărute anul acesta în foi volante cu ocazia sărbătorilor literare de la Montpellier, cum și un articol despre cartea dumneavoastră *Iles d'or*, publicat într-un jurnal din Sud. Este o bună pleașcă pentru compatrioții mei, de care vor profita pentru a aprecia calitățile superioare ale fraților lor din Provența și Languedoc. Vă trimit numărul jurnalului care conține acest articol de critică, în speranța că veți fi satisfăcut văzîndu-l reprodus tocmai în străfundul Europei orientale**.

Sper de asemenea să-mi pot ține făgăduiala față de grațioasa doamnă Mistral, trimițîndu-i un costum național[2] așa cum le poartă majestatea sa regina și doamnele care o înconjoară. Costumul este

* În original, în limba română.
** În original: occidentale.

comandat, va fi expediat la Maillane de îndată ce broderiile vor fi terminate și la viitoarea mea excursie pe meleagurile dumneavoastră, voi avea satisfacție de a saluta o Florica romancă.

În așteptare, vă rog, dragă maestre și prietene, să-i prezentați oamagiile mele respectuoase și să primiți pentru dumneavoastră cele mai bune sentimente de afecțiune și de sinceră admirație.

V. Alecsandri

[1] George Steriadi, titlul corect: *Gazette de Roumanie*. Aici s-au publicat articolele despre poeții felibri: Toulouse-Lautrec, J. Roumanille, Frédéric Mistral, Bonaparte-Wyse, Berluc-Pérussis și Felix Gras. Cf. *Gazette de Roumanie*, II, nr. 227–232, iulie, 1882.

[2] Costumul național trimis de poet se găsește și astăzi în vitrinele muzeului Mistral din Maillane.

LXXXIV

CĂTRE EDOUARD GRENIER

Mircesti, 20 juillet 1882

J'éprouve le besoin de venir causer avec vous, et voici à quelle occasion.

Pendant toute la journee d'hier, le ciel s'est montré d'une humeur atroce, grondant, tempêtant, zébrant ses nuages noirs d'éclairs aveuglants et ouvrant ses écluses comme à l'époque du déluge; comment lutter contre l'oppression physique et morale qui m'envahissait dans cette obscurité chargée d'électricité? Je me suis retranché derrière votre volume des Petits Poémes[1] *et, grâce à lui, je ne me suis presque pas aperçu du cataclysme qui faisait rage au dehors.*

Après bien des années, j'ai relu la Mort du Juif Errant *et* l'Elkovan[2], *et vos strophes si touchantes sur la mort du prince Gr. Ghica*[3]. *En fermant le volume, mon premier sentiment a été de me demander pourquoi vous ne faites pas partie de l'Académie? On y admet des auteurs dramatiques dont le talent consiste à gagner des millions en débitant des scènes farces et parfois scandaleuses à un public blasé de badauds parisiens (sans compter les étrangers qui n'y comprennent pas grand'chose), et l'on ferme la porte aux élus qui produisent de belles oeuvres*!

Avoir de grandes inspirations, manier la langue en perfection, propager de nobles sentiments, relever les âmes, leur conseiller la dignité, le patriotisme, les nobles élans, en un mot, faire preuve de vrai poète et de vrai citoyen, ce sont autant de titres à l'exclusion du temple? Il faut donc être vendeur pour avoir le droit d'y entrer et d'y étaler sa marchandise? C'est honteux, honteux, honteux!

Votre poème du Juif Errant *contient des passages d'une beauté magistrale; il intéresse au sort de ce malheureux maudit et il fait désirer la mort, la fin de ses tourments. Le tableau de l'apparition du Christ est splendide, il mérite d'être fixé sur la toile par un grand peintre. La scéne nocturne du Colisée appartient au domaine de la haute poésie. Elle est écrite non avec une plume, mais avec un pinceau trempé dans les meilleures couleurs. Enfin, l'enterrement du juif errant aux pieds d'un glacier, sur le sommet aride d'une montagne, vous laisse sous une impression de tristesse adoucie par le spectacle de la fin d'une grande infortune.*

L'Elkovan *est un bijou oriental. On m'en a parlé avec admiration dans le midi de la France. Il m'a rappelé notre joyeux passé, si plein d'ilussions, et nos chères causeries au bord de l'Océan.*

Qant à vos strophes adressées à la mémoire du prince Ghica, à part ses qualit és poétiques et les sentiments touchants qui les distinguent, elles se rattachent à une époque de résurrection pour la Roumanie, et, à ce titre, elles vous créent des droits à l'affection de mes compatriotes.

Nous savons avec quel amour pour notre pays vous avez entretenu l'esprit du prince Ghica dans la préparation du grand acte historique de l'Union des Principautés, et votre nom aura sa place dans les annales de l'époque.

Bref, vous m'avez rajeuni de vingt-cinq ans dans l'espace de douze heures, et c'est là un miracle que les vrais poètes seuls ont le don d'opérer. C'est pourquoi je vous embrasse de tout coeur, mon Grenier, et vous souhaite joie et santé.

Tout à vous,

V. Alecsandri

Originalul, în Biblioteca din Besançon.

Ediții: Georges Gaziers, *Lettres inédites*, Paris, *1911*, *p. 66—68*; V. Alecsandri, *Scrisori inedite*, Buc. f.a., p. 71—74 (trad.); V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 249—250 (trad.).

Mircești, 20 iulie 1882

Dragă prietene,

Simt nevoia să stau de vorbă cu dumneata și iată în ce împrejurare.

Ieri, toată ziua, cerul a fost într-o dispoziție groaznică, tunînd, trăsnind, brăzdînd norii săi negri cu fulgere orbitoare și deschizîndu-și ecluzele ca în vremea potopului; cum să lupți împotriva opresiunii fizice și morale care mă năpădea în această obscuritate încărcată de electricitate? M-am

adăpostit în spatele volumului dumitale *Petits poèmes*[1] şi, graţie lui, aproape că nu mi-am dat seama de cataclismul distrugător de afară.

După mulţi ani, am recitit *La Mort du Juif errant*, şi l'*Elkovan*[2], şi strofele dumitale atît de mişcătoare despre moartea lui Gr. Ghica[3]. Închizînd volumul, primul meu gînd a fost de a mă întreba pentru ce nu faci parte din Academie? Se admit acolo autori dramatici, al căror talent constă în a cîştiga milioane debitînd scene comice şi cîteodată scandaloase, unui public blazat de gură-cască parizieni (fără a mai socoti pe străini, care nu pricep mare lucru), şi se închide uşa aleşilor, care produc opere frumoase!

A avea mari inspiraţii, a mînui limba la perfecţie, a propaga sentimente nobile, a ridica inimile, a le îndruma spre demnitate, patriotism, elanuri nobile, într-un cuvînt, a da dovadă de adevărat poet şi de adevărat cetăţean sînt destule titluri pentru a fi exclus din templu? Trebuie deci să fii negustor pentru a avea dreptul să intri şi să-ţi expui marfa? Este ruşinos, ruşinos, ruşinos!

Poemul dumitale, *Le Juif errant*, conţine pasaje de o frumuseţe magistrală, trezeşte interesul pentru soarta acestui nefericit blestemat şi te face să-i doreşti moartea, sfîrşitul chinurilor sale! Tabloul apariţiei lui Christos este splendid, merită să fie fixat pe pînză de un mare pictor. Scena nocturnă de la Coliseum aparţine domeniului de înaltă poezie. Este scrisă nu cu o pană, ci cu un penel muiat în cele mai frumoase culori. În sfîrşit, înmormîntarea evreului rătăcitor, la picioarele unui gheţar, pe vîrful arid al unui munte, te lasă sub impresia unei tristeţi atenuate de tabloul sfîrşitului unei mari nefericiri.

L'*Elkovan* este o bijuterie orientală. Mi s-a vorbit de el cu admiraţie în Sudul Franţei. Mi-a reamintit veselul nostru trecut, atît de plin de iluzii, şi dragile noastre convorbiri la marginea oceanului.

Cît despre strofele dumitale adresate memoriei prinţului Ghica, în afara calităţilor sale poetice şi a sentimentelor mişcătoare care le deosebesc, ele ţin de o epocă de renaştere a României, şi în această calitate ele vă creează drepturi la afecţiunea compatrioţilor mei.

Ştim cu ce dragoste pentru ţara noastră aţi întreţinut spiritul prinţului Ghica în prepararea marelui act istoric al Unirii Principatelor şi numele dumitale va avea locul său în analele epocei.

Pe scurt, m-ai întinerit cu douăzeci şi cinci de ani, în răstimp de douăsprezece ore, şi acesta este un miracol, pe care numai adevăraţii poeţi îl pot înfăptui. Pentru aceasta te sărut din toată inima, dragul meu Grenier, şi îţi doresc bucurie şi sănătate.

Al dumitale,

V. Alecsandri

[1] Edouard Grenier, *Petits poèmes*, Paris, 1860, 276 p.

[2] Poemul *Elkovan* este dedicat de poetul francez lui Vasile Alecsandri, de la care aflase că păsările de pe Bosfor, care poartă acest nume, sînt socotite de orientali ca suflete ce nu au putut intra în raiul lui Mahomed. Cf. *Op. cit.*, p. 143–144 şi Gh. Bogdan-Duică, *Vasile Alecsandri şi Edouard Grenier*, în *Convorbiri literare*, LIII, nr. 6–7, iunie–iulie 1921. p. 438–446.

[3] Strofele despre moartea prinţului Grigore Ghica sînt intitulate *Sur un tombeau*. cf. *op. cit.*, p. 241–253.

LXXXV

CĂTRE EDOUARD GRENIER

Mircesti, 1er août 1882

Cher ami,

Votre lettre m-a rapporté la nouvelle la plus agréable du monde, car elle s'accorde avec un de mes voeux les plus intimes. Vous fixez sur le papier vos souvenirs de Moldavie[1]*? Bravo! C'est là une excellente idée qui donnera d'excellents fruits. Je les déguste d'avance, car j'espère bien que vous imprimerez votre manuscrit. Que de jolis souvenirs vous allez ranger artistement dans votre volume! et quels charmants tableaux vous allez tracer de la société de Jassy, telle que vous l'avez connue en 1855—56, avec sa jeunesse enthousiaste et patriote, avec son bouquet de jolies femmes, avec son cachet d'originalité qui s'est bien effacé depuis, hélas!*

A l'oeuvre, cher ami, vous avez entrepris une promenade dans le pays des contrastes et dans la région des ombres disparues. Que de croix le long de cette route, depuis que vous l'avez quittée, mais aussi que de plantes vivaces à l'ombre de ces croix! Il me semble rêver quand j'y reporte ma pensée.

Ecrivez, écrivez, faites-moi revivre dans ce passé d'hier qui a toutes les apparences d'un siècle. Tous vos amis et amies, moi surtout, nous vous devrons des jouissances délicieuses quoique mêlées d'une certaine amertume.

Merci d'avance pour le volume de vos poésies complètes

Tout à vous, de coeur,

V. Alecsandri

P.S. *Je compte passer mon hiver à l'étranger. Je vous ferai connaître l'époque de mon départ et mon lieu de refuge contre la saison rigoureuse.*

Originalul, în Biblioteca de la Besançon.

Ediţii: Georges Gaziers, *Lettres inédites*, Paris, 1911, p. 69—70; V. Alecsandri, *Scrisori inedite*, Buc., f.a., p. 74—75 (trad.); V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău 1968, p. 250—251 (trad.).

Mirceşti, 1 august 1882

Dragă pietene,

Scrisoarea dumitale mi-a adus noutatea cea mai plăcută din lume, pentru că ea se acordă cu una din dorinţele mele cele mai intime. Fixezi pe hîrtie amintirile dumitale din Moldova? Bravo! Este o idee minunată care va da roade excelente. Le gust dinainte, căci sper că vei tipări manuscrisul. Cîte amintiri frumoase vei orîndui artistic în volumul dumitale! şi ce frumoase portrete ai să scrii asupra lumii din Iaşi, aşa cum ai cunoscut-o în 1855—56, cu tineretul său entuziast şi patriot, cu buchetul său de femei frumoase, cu farmecul originalităţii sale care, din păcate, s-a şters de atunci încoace!

La lucru, dragă prietene, ai întreprins o plimbare în ţara contrastelor şi în regiunea umbrelor dispărute. Cîte cruci de-a lungul acestui drum, de cînd l-ai părăsit, dar şi cîte plante vii la umbra acestor cruci! Mi se pare că visez cînd îmi îndrept gîndul acolo.

Scrie, scrie, fă-mă să retrăiesc în acest trecut de ieri, care are toate aparenţele unui secol. Toţi prietenii şi prietenele dumitale, eu mai cu seamă,

vă vom datora bucurii încîntătoare, cu toate că amestecate cu o oarecare amărăciune.

Mulţumesc dinainte pentru volumul poeziilor dumitale complete.

Al dumitale, din inimă,

V. Alecsandri

P.S. Sper să-mi petrec iarna în străinătate. Îţi voi face cunoscută data plecării mele şi locul meu de refugiu împotriva anotimpului aspru.

[1] Grenier a publicat amintirile sale intitulate *În Moldova (1855–1856)*, abia în anul 1894 şi numai într-un tiraj redus de 12 exemplare, destinate unui cerc restrîns de prieteni. Vladimir Ghica, nepotul de fiu al domnitorului Grigore Ghica, a fost autorizat de autorul francez să citească această carte, din care a extras unele pasaje pe care le-a publicat sub titlul: *O carte care ne priveşte, şi un om care ne interesează: În Moldova (1855–1856), de Edouard Grenier* în *Convorbiri literare*, XLIII, nr. 12, decembrie 1909, p. 1267–1278; XLIV, nr. 1, ianuarie 1910, p. 44–56 şi nr. 3, mai, p. 334–350, 1205–1220, reeditate în Vladimir Ghica, *Spicuiri istorice*, Iaşi, 1936, p. 80–141.

LXXXVI

CĂTRE ION GHICA

Mirceşti, 15 oct. 1882

Cher vieux,

J'ai reçu hier soir le pli contenant ton article sur les Loghiatati[1] *qui ont enseigné* tipto, tiptis *à nos prédécesseurs et je viens de l'expédier ce matin à Jacques Negruzzi, mais avant j'en ai donné lecture à Pauline. La pauvre chère malade a ri de bon coeur*

et a oublié ses souffrances au récit des héros après la lettre qui critiquaient les actes de Batzari et de Miaouli[2]. *Tes scènes avec ta grand'mère l'ont également fort amusée, aussi a-t-elle rêvé une grande partie de la nuit à Marie Thérèse. Ton article aura du succès auprès des directeurs des* Convorbiri, *car il contient des détails intéressants sur une époque totalement ignorée, quoique très proche de nous, il soulève un coin du rideau qui cache le passé et laisse entrevoir des silhouettes comiques, il est vrai, mais qui ont exercé une grande influence sur les idées, les us et coutumes des vieux boyards.*

J'ai voulu aller à Berlad pour assister aux grandes manoeuvres, c'est-à-dire au formidable pataugeage de nos troupes dans la boue et sous une pluie torrentielle mais j'en ai été heureusement empêché par la maladie de Pauline qui me tient cloué à la maison. Cette même cause me prive du plaisir d'assister au congrès économique de Jassy. Pourrai-je être présent à l'inauguration de la statue de Ştefan cel Mare şi cu barbă?[3]

Si j'avais eu la tête libre de toute préoccupation, j'aurais volontiers écrit une ode à cette occassion solennelle, comme je l'ai fait pour Mihai Viteazul, *mais j'ai eu beau m'escrimer un jour que Pauline allait un peu mieux, je n'ai pu accoucher que de cette strophe:*

„O, Ştefane, a ta moşie
În lipsa ta multe-a răbdat!
Priveşte-o, Doamne, cu mîndrie
Ea din mormînt s-a ridicat.
Tu care-n viaţa-ai apărat-o
Cu braţ şi suflet vitejeşti,
Independentă ai lăsat-o,
Independentă o găseşti“[4],

A propos de vers, tu te rappelles avec quelle bonté nous avons accueilli et encouragé Macedonski et Cie à titre de jeune pléiade littéraire[5]*? Ce Monsieur a voulu me donner une preuve de ses sentiments de gratitude et, dans une diatribe en vers, contre les poètes qui ne font pas partie de sa clique, il m'appelle tout simplement...* o broască. *Il ne me pardonne pas d'avoir remporté le grand prix Nasturel sous prétexte que je suis académicien et que je possède une station*[6] *sur ma propriété et, partant de ce beau sentiment, il s'écrie dans les notes qui accompagnent son chef d'oeuvre*: „Ruşine, *de* trei *ori* ruşine, domnule Alecsandri, ai şters 10.000 franci premiindu-te *singur*, cînd premiile sînt instituite *pentru* încurajarea celor tineri..." etc.[7].

Ici apparaît le bout de l'oreille de l'âne. Mais Macedonski se croit volé d'une somme qui lui revenait de droit. Ce qu'il y a d'amusant dans cette affaire c'est que notre pauvre ami Sion a cru devoir répondre à cette diatribe et il l'a fait pour défendre les académiciens, dar şi-a găsit beleaua. *Je t'envoie les numéros d'un journal où tu liras cette polémique. Cela t'amusera au milieu de tes brouillards britanniques*[8].

Chez nous l'automne se prolonge, pourtant il a le nez un peu gelé chaque matin. Puisse-t-il continuer à jouer à cache-cache avec le bonhomme hiver qui s'avance précédé de grandes bandes de corbeaux. Oh! le printemps! comme il est encore loin de nous et que je l'attends avec impatience pour pouvoir prendre mon vol vers Londres. Pauline ne pense qu'à ce voyage et se sent soulagée à la perspective de notre débarquement sur les côtes d'Angleterre.

Le Théâtre National a débuté par L'Ami Fritz[9] *traduit et localisé par Odobesco. On dit que la pièce n'a point réussi... Mauvais début, heureusement que*

Damé est là pour donner un vigoureux coup d'épaule. Si on examinait cette épaule n'y trouverait-on pas les deux lettres T.F[10] *imprimées au fer rouge sur la peau? ce gaillard est Très Fort sur l'article.*

Amitiés de notre part pour les aimables et chers habitants du 59 Prince's Gate.[11]

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 804, f. 50–51

Ediţii: V. Alecsandri, *Corespondenţă*, Buc., 1960, p. 122–126; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 201–202, (trad.).

Mirceşti, 15 octombrie 1882

Dragul meu,

Am primit ieri seară plicul conţinînd articolul tău despre *Loghiatati*[1] care au învăţat, *tipto**, *tiptis* pe înaintaşii noştri şi l-am expediat, chiar astăzi de dimineaţă, lui Iacob Negruzzi, dar mai înainte i l-am citit Paulinei! Sărmana bolnavă a rîs din inimă şi şi-a uitat suferinţele la povestea acestor desăvîrşiţi eroi, care criticau actele lui Batzari şi ale lui Miauli[2]. Scenele cu bunica ta au distrat-o de asemenea foarte mult, de aceea a visat o bună parte din noapte pe Maria Tereza. Articolul tău va avea succes pe lîngă directorii *Convorbirilor*, căci conţine amănunte interesante cu privire la o epocă cu totul necunoscută, deşi foarte apropiată de noi, ridică un colţ al perdelii care ascunde trecutul şi lasă să se întrevadă siluete comice, este adevărat, dar care au exercitat o mare influenţă

* τύπτω — lovesc (gr.).

asupra ideilor, vederilor și obiceiurilor vechilor boieri!

Am vrut să merg la Bîrlad pentru a asista la marile manevre, adică la formidabila bălăceală în noroi a trupelor noastre, sub o ploaie torențială, dar din fericire am fost împiedicat de boala Paulinei, care mă ține pironit în casă. Din aceeași cauză mă lipsesc de plăcerea de a asista la congresul economic de la Iași. Putea-voi să fiu prezent la inaugurarea statuiei lui *Ștefan cel Mare și cu barbă*[3]*?*

Dacă aș fi avut capul liber de orice preocupare, aș fi scris cu dragă inimă o odă cu această ocazie solemnă, așa cum am făcut-o pentru Mihai Viteazul, dar în zadar m-am străduit într-o zi cînd Paulinei îi mergea ceva mai bine, căci nu am putut zămisli decît această strofă:

> O, Ștefane, a ta moșie
> În lipsa ta multe-a răbdat!
> Privește-o, doamne, cu mîndrie
> Ea din mormînt s-a ridicat.
> Tu care-n viața-ai apărat-o,
> Cu braț și suflet vitejești,
> Independentă ai lăsat-o,
> Independentă o găsești"[4]

Fiindcă a venit vorba de versuri, iți amintești cu cită bunătate am primit și am încurajat noi pe Macedonski și comp. ca pe o tînără pleiadă literară?[5] Acest domn a vrut să-mi dea o probă despre sentimentele sale de recunoștință și, într-un pamflet în versuri, împotriva poeților care nu fac parte din clica sa, m-a numit pur și simplu... *o broască**. Nu-mi iartă că am primit marele premiu Năsturel, sub pretext că sînt academician și că posed o gară[6] pe proprietatea mea, și, plecînd de la acest frumos sentiment, exclamă în notele care însoțesc capodopera sa: „*Rușine de trei ori rușine, domnule Alecsandri, ai șters 10.000 franci premiindu-te singur, cînd premiile sînt instituite pentru încurajarea celor tineri*...." etc.*[7]

* În original, în limba română.

Aici apare vîrful urechii măgarului. Dar Macedonski se crede furat de o sumă care îi revenea de drept. Ce este hazliu în această afacere este că bietul nostru prieten Sion a crezut de datoria sa să răspundă acestei diatribe și a făcut-o pentru a apăra pe academicieni, *dar și-a găsit beleaua.* Îți trimit numerele unui jurnal unde vei citi această polemică. Te va distra în mijlocul cețurilor tale britanice...

La noi toamna se prelungește, cu toate că în fiecare dimineață are nasul puțin cam înghețat. Dar ar putea să se joace de-a v-ați ascunselea cu baba iarnă care înaintează precedată de mari stoluri de corbi! Ah! Primăvara! cît de departe este încă de noi și cu cită nerăbdare o aștept pentru a putea să-mi iau zborul spre Londra! Paulina nu se gîndește decît la această călătorie și se simte ușurată la perspectiva debarcării noastre pe coastele Angliei.

Teatrul Național a debutat cu *Amicul Fritz*[8], tradus și localizat de Odobescu. Se spune că piesa nu a reușit. Prost debut, noroc că Damé este acolo, pentru a pune umărul. Dacă s-ar examina acest umăr nu s-ar găsi pe el cele două litere T.F.[10]. im-

* În original, în limba română.

primate cu fierul roșu pe piele? Căci voinicul ăsta este Tare Forte în acest domeniu.

Amicitii din partea noastră pentru amabilii și scumpii locatari din Prince's Gate 59[11].

V. Alecsandri

[1] *Dascălii greci (Dascălii greci și dascălii români)* în *Convorbiri literare*, XVI, nr. 9, 1 decembrie 1882, p. 325—330.

[2] Dascălii greci, însoțind la plimbare pe copiii care le erau încredințați, se adunau pentru a comenta acțiunile răsculaților din Grecia (1821) și aveau pretenția să critice comportarea unor eroi ca Marcu Bazzari și Miauli.

[3] Cf. aici LXXX, n. 2.

[4] Va scrie totuși *Odă la statuia lui Ștefan cel Mare*, cf. *Convorbiri literare*, XVII, nr. 3, 1 iunie, 1883 p. 112—113.

[5] La 24 ian. 1881 V. Alecsandri scria lui Macedonski, felicitîndu-l pentru inițiativa de a scoate revista *Literatorul* la care primește să colaboreze. Pentru a ilustra sfatul pe care îl dăduse tinerilor scriitori de a reveni de multe ori asupra unui text compus, îi trimite spre publicare o scenă din *Despot* așa cum a fost scrisă inițial pentru a compara cu forma definitivă la care a ajuns cînd s-a tipărit. Macedonski a publicat scrisoarea și fragmentul în *Literatorul*, II, nr. 2, februarie 1881 p. 563—564.

[6] În 1869, februarie — martie, V. Alecsandri intervenise pe lîngă M. Kogălniceanu, pentru a se construi o gară pe moșia sa, Mircești. Cf. B.A.R., Coresp. inv. 97628.

[7] Conștient de propria sa valoare, Macedonski face greșala de a nu recunoaște meritele precursorilor săi. Iritat de premierea lui Alecsandri, îl atacă neelegant în notele la poezia *Viața de apoi*, publicată în *Literatorul*, III, nr. 7, iulie 1882, p. 393—394, din care V. Alecsandri extrage citatele din scrisoarea de mai sus.

[8] Tot acolo Macedonski publică o analiză critică, *Alecsandri ibid*, p. 449, 537—591. G. Sion, socotind că trebuie să ia apărarea academicienilor, lezați prin insultarea lui Alecsandri, trimite o scrisoare lui Macedonski, publicată în *Steaua Dunării*, V, 16 septembrie 1882, la care Macedonski îi răspunde tot acolo a doua zi, 17 septembrie. Ambele scrisori sînt republicate în *Literatorul*, III, nr. 8, 1882, p. 470—471, pe două coloane, pentru a sublinia ironiile adresate lui G. Sion. În altă scrisoare, adresată lui Ion Ghica în 10 decembrie, același an, poetul reia în discuție cazul lui Macedonski, căruia nu i-a acordat niciodată satisfacția unei polemici. Între hîrtiile lui Alecsandri de la B.A.R., se găsește ciorna autografă a unei severe și spirituale condamnări a lui Macedonski, intitulată *Ecce homo!* Cf. V. Alecsandri, *Scrisori, Însemnări*, Buc., 1964, p. 53—59.

[9] *L'ami Fritz*, de Emil Erckman și Alexandre Chatrian, localizată de Aliod (Alexandru Odobescu) sub titlul *Nea Frățilă*. Premiera are loc la 3 octombrie 1882. Cf. B.A.R., ms rom. 5980, f. 137—138.

[10] T.F. inițiale cu care erau înfierați pe umăr condamnații la muncă silnică (*=travaux forcés*) în Franța. Glumă răutăcioasă a poetului, împotriva lui Damé.

[11] Se înțelege familia lui I. Ghica, aceasta fiind adresa la care locuiau, în Londra.

LXXXVII

CĂTRE TITU MAIORESCU

Mircești, 27 noiembrie 1882

Iubite domnule Maiorescu,

Puținele rînduri ce mi-ați scris mi-au adus o mare mulțemire, încredințîndu-mă că tot țin casă bună cu tinerețea sufletului.

Cu cît înaintez în viață, încep a lua apucăturile cailor de munte, care cearcă soliditatea cărărilor, cu piciorul, la fiecare pas.

Mă întreb, cînd scriu, dacă scrierea mea nu arată cumva slăbiciunea condeiului, căci din momentul ce nu critic serios ar fi în drept de a zice: scade Alecsandri, aș închide dughiana și aș lipi pe fațada ei următorul anunț:

*Fermée pour cause de salubrité publique**.

Zic: salubritate, pentru că — după opinia mea — literatura oțetită, poezia răsuflată, produc în omenire ravajuri deopotrivă ca cele mai crunte epidemii. Ele, răspîndind un fluid narcotic, desformează fălcile și aduc o tîmpire fatală, pe nesimțite, în crierii cititorilor... În fiecare stat bine organizat ar trebui să se institueze un comitet de salubritate, care, în interesul locuitorilor, să aibă însărcinarea de a mătura grajdurile lui Augias, din care unii vermificatori voiesc a face Parnasul lor. Cu o asemine măsură, s-ar prelungi viața omenească în regiunile lumei intelectuale și n-am fi expuși a ceti în reviste modeluri de poezie (sic) ca strofele următoare:

Astăzi florile-au trecut
Și chiar frunzele-au căzut,
Dar amorul, pe-a lui creacă,
Înflorește făr' să treacă.

Este el, îl recunosc,
Cu mirosul său de mosc
Ce condeiul îmi conduce
Pînă ce-mi va pune cruce.

(*Literatorul*, nr. 8, p. 504)

* Închis din motive de salubritate publică (fr.).

Printre hîrtiile mele am făcut două descoperiri, două poezii care datează cam de mult. Una[1] (și unică) compusă de fratele meu, la 1857, și cealaltă[2] scrisă de M. Millo, artistul nostru dramatic, la anul 1851. Amîndouă merită de a nu se pierde și, deci, m-am gîndit a le publica într-un număr din *Convorbiri*.

Vă rog să binevoiți a le comunica lui Jacques Negruzzi, care se află acum la București și care, negreșit, va veni miercuri seara la adunarea literară din strada Mercur.

Pe la 1851-57, tinerimea avea alte aspirări decît în ziua de astăzi. Poeziile ce vă trimit pot servi ca documente la un studiu psihologic a timpului care a precedat epoca actuală.

Vă rog să prezintați complimentele mele respectuoase d-nei și d-rei Maiorescu.

Al d-voastră amic,

V. Alecsandri

B.A.R., *ms rom. 3351*, *f. 8—9*

Ediții: Convorbiri literare, XXXIX, nr. 6, iunie 1903, p. 509—511 (E. Carcalechi, *Scrisori de V. Alecsandri către dl T. Maiorescu*); *Epoca*, XI, nr. 168, 23 iunie 1905, p. 1—2; *Vremea*, XII, nr. 582, 15 decembrie 1940, p. 5 (socotită inedită).

[1] Poezia, intitulată *Odă la Unirea românilor*, a fost publicată, după moartea autorului, în *Convorbiri literare*, XIX, nr. 2, 1 mai 1885, p. 187—188.

[2] Poezia, *Meditație asupra Cetățuii Neamțului, 1851*, copiată de mîna lui Alecsandri, s-a publicat în *Convorbiri literare*, XXX, nr. 11, 1 noiembrie 1896, p. 455—457, împreună cu o scrisoare explicativă a lui Iacob Negruzzi, sub titlul *Matei Millo, poet liric*, p. 449—454

LXXXVIII

CĂTRE LASCĂR ROSETTI

Mircești, 6 dec. 1882

Iubite Lascaraki,

În călătoria ce am făcut astă-vară prin provinţiile de jos a Franţei, m-am întîlnit cu toate notabilităţile literare din Provenţa, din Languedoc etc. şi am propovăduit cu multă căldură ideea panlatinismului, faţă cu panslavismul şi cu pangermanismul ce s-au constituit în Europa pe baze atît de puternice şi de ameninţătoare. Ideea au pătruns ca un fulger luminos în spiritele numeroşilor mei amici, felibri, care au de şefi pe celebrul poet provenţial Mistral, pe Roumanille, pe baronul de Tourtoulon, pe contele de Toulouse-Lautrec etc... toţi oameni cu renume, cu influenţă, cu averi şi cu convingeri.

Unul din ei, baronul de Tourtoulon, au şi decis a face mari sacrificii pentru a fonda în Paris o revistă sub titlul *Revue du monde latin*, care a să apară in luna lui ghenar, în forma revistei *des Deux Mondes*.

În curînd ţi-oi comunica programul acelei publicaţii mensuale şi te vei convinge de importanţa ei în privirea intereselor ţării noastre şi de necesitatea de a fi răspîndită cît se poate mai mult la noi.

Spre a ajunge la acest rezultat s-au decis a se institui comitete de patronagiu prin oraşele noastre, cu îndatorirea pentru ele de a recomanda revista şi de a-i capata abonaţi[1].

M-am gîndit la tine, iubite Lascaraki, pentru districtul Huşului şi vin să te întreb dacă crezi

că ai putea forma pe acolo un mic comitet, care să se intereseze de soarta *Revistei lumei latine?*

Crezi că printre cunoştinţele tale locale ai izbuti a găsi măcar vreo zece abonaţi *platnici?* Aştept răspunsul tău cu nerăbdare şi te îmbrăţişez, dorindu-ţi cea mai mare avere; sănătate şi voie bună.

Al tău vechi amic,

V. Alecsandri

B.A.R., S 39 (6) LVIII

[1] Alecsandri a solicitat şi altor cunoscuţi să facă abonamente la această revistă. Cf. scrisoarea către Alec. Papadopol Calimah, din 5 decembrie 1882, B.A.R., ms. rom. 824, f. 24–25.

LXXXIX

CĂTRE DIMITRIE OLLĂNESCU-ASCANIO

Mircești, 3/15 ianuar 1883

Iubite Ollănescu[1],

Frumoasele versuri ce mi-ai trimis de zioa mea, din partea poeticului Bosfor, sînt poleite cu raze calde de soare. Ele mi-au adus o lumină drăgălaşe în casă şi un parfum oriental, care au trezit suvenirile mele adormite. Îţi mulţumesc din tot sufletul, ca un om ce sînt prins în zăpadă, pe 10 graduri de frig, şi care înlocuiesc soarele prin focul sobei.

Neîndrăznind să ies din casă, privesc pe fereastră la amorţeala naturei şi îmi pare că însuşi aerul tremură de ger. Şi oare să o spun? una din petrecerile mele favorite consistă a prinde stigleţi şi piţigoi într-o colivie suspendată de cren-

gile unui copac. Bietele păsărele, zburlite de frig și moarte de foame zboară la glasul unui pițigoi *chiemător* și se prind în capcanul coliviei ca și oamenii ce cred în magiile nălucirilor. Am până-acum vro 30 de prizonieri, pe care îi adăpostesc până la primăvară cu gînd de a le da libertatea cînd iarna s-o duce dracului pomană!

Am cetit cu multă plăcere comedia în versuri ce mi-ai trimis, am găsit-o nimerită, frumos scrisă, o adevărată operă literară, și am și expeduit-o lui Negruzzi pentru *Convorbiri*.

Nu ți-oi face complimenturi banale, dar ți-oi zice: „Urmează înainte pe calea artei dramatice, fiind chiemat a îmbogăți repertoriul nostru cu ingenioase comedii, de care avem mare lipsă, însă nu abandona traducerea lui Horațiu, pe care ai început-o cu atîta măestrie".

Țin mult la această lucrare și, drept dovadă, îți vestesc că de vro zece zile m-am înhămat la o comedie antică, în 3 acturi și în versuri, intitulată: *Horațiu* sau *Fîntîna Blanduziei*.

Actul I l-am terminat, și, dacă nu oi fi întrerupt de vreo imprejurare supărătoare, sper să ajung grabnic la capătul piesei.

Conversațiile lui Mavrogheni[2] trebuie să fie foarte mult interesante pentru d-ta, om din generația nouă, căci Mavrogheni a luat o parte importantă la toate actele mari ale regenerărei patriei noastre.

El este unul dintre fruntașii luptători și numele lui va fi înscris într-o zi în Pantheonul României.

Spune-i din parte-mi că-i trimit frățești îmbrățișări de Anul Nou și că-i doresc cel mai scump tezaur din lume: sănătatea.

D-tale, care ești tiner și zdravăn, îți doresc inspirări frumoase și o pană cu capcană, pentru ca să le prindă din zbor.

Îmbrățișări amicale,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 1786, f. 8—9

Ediții: Viața literară și artistică, III, nr. 4, ianuarie 1908, p. 5 *(Moartea lui Ascanio)*.

[1] Dimitrie C. Ollănescu-Ascanio (1849—1908), poet, publicist, magistrat și diplomat. A fost prim-secretar la legația din Constantinopol, secretar general în Ministerul de Externe și ministru plenipotențiar la Atena.

[2] Petre Mavrogheni (1819—1887), important om politic.

XC

CĂTRE MARIE BOGDAN

23 août 1883

Cercle d'Aix-les-Bains.

Ma chère Marie,

Je viens de recevoir ta lettre datée de Jassy et je suis très-heureux d'apprendre que tu as trouvé Marguerite et Hélène[1] *en bonne santé après la légère indisposition qu'elles ont eue et dont Tanmée*[2] *m'avait parlé dans une de ses dernières lettres. Ces indispositions apparaissent chaque année dans notre pays à l'époque des grandes chaleurs et des fruits, mais elles n'ont aucun caractère inquiétant. Nos petites* miss *ont été légèrement éprouvées et doivent avoir un air sentimental des plus séduisants. Elles peuvent en outre exprimer leurs sensations en français, ce qui est un grand avantage. Je leur ai envoyé de Paris des robes et autres colifichets qui leur ont fait*

grand plaisir. Il parait même que Marguerite se trouve très-jolie dans sa toilatte rose. Petite coquette! Tu te plains du vide qui existe à Jassy, ainsi que de la solitude de la campagne. Et tu as raison car c'est la morte saison pour Jassy et les terres qui se trouvent placées en dehors des lignes de chemin de fer sont condamnées à ces isolements fort ennuyeux parfois.

A Aix c'est tout le contraire; foule de voyageurs, qui viennent chercher la guerison de leurs rhumatismes, et de joyeux viveurs, qui viennent perdre leur argent au baccarat. Toilettes surmontées de chapeaux excentriques, bals, feux d'artifice chaque semaine, poupazzi *et concert chaque jour. On n'a que l'embarras du choix en fait d'amusements, sans compter les excursions pittoresques dans les environs. Pour ma part je m'y plais d'autant plus que cette cure de bains sulfureux nous a fait beaucoup de bien. C'est à regret que nous quitterons ces lieux, mais nous nous promettons d'y revenir l'année prochaine. Notre départ aura lieu dans une semaine. Nous nous rendrons d'abord à Genève, puis à Chamonix pour voir la mer de glace.*

Vers le mois de septembre nous devrons nous trouver à Mircesti. En attendant, nous t'embrassons tendrement.

Ton père affectionné,

V. A.

Ediții: Marie G. Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui, 1920—1923*, f.l., 1929, p. 166—167.

23 august 1883
Cercle d'Aix-les-Bains.

Dragă Marie,

Am primit scrisoarea ta datată din Iaşi şi sînt foarte fericit aflînd că le-ai găsit sănătoase pe Margareta şi Elena[1], după uşoara indispoziţie pe care au avut-o şi despre care Tanmée[2] mi-a vorbit în una din ultimele sale scrisori. Aceste indispoziţii apar în fiecare an în ţara noastră în epoca marilor călduri şi a fructelor, dar nu au o formă îngrijorătoare. Micile noastre domişoare* au fost uşor atinse şi trebuie să aibă un aer sentimental, din cele mai cuceritoare. În afară de aceasta ele pot să-şi exprime senzaţiile în franceză, ceea ce este un mare avantaj. Le-am trimis de la Paris rochii şi alte găteli, care le-au făcut mare plăcere. Se pare chiar că Margareta se găseşte foarte frumoasă în rochia sa roz. Mica cochetă! Te plîngi de golul care există la Iaşi, cum şi de singurătatea de la ţară. Şi ai dreptate, pentru că la Iaşi este sezonul mort, iar moşiile care se găsesc situate în afara liniilor de cale ferată sînt condamnate la aceste izolări foarte plicticoase cîteodată.

La Aix este cu totul dimpotrivă; mulţime de călători, care vin să caute vindecarea reumatismelor, şi cheflii, care vin să-şi piardă banii la baccara. Toalete încununate de pălării excentrice, baluri, focuri de artificii în fiecare săptămînă, păpuşi** şi concert în fiecare zi. Rămîne să alegi între amuzamente, fără să mai punem la socoteală excursiile pitoreşti din împrejurimi. În ce mă priveşte mă complac cu atît mai mult, cu cît această cură de băi sulfuroase ne-a făcut mult bine. Vom părăsi aceste locuri cu părere de rău, dar ne făgăduim să revenim anul viitor. Plecarea noastră va avea loc peste o săptămînă. Ne vom duce mai întîi la

* În original, în limba engleză.
** În original, în limba italiană, în transcriere franceză.

Geneva, apoi la Chamonix, pentru a vedea marea de gheață.

Prin luna septembrie trebuie să ne găsim la Mircești. În așteptare, te sărutăm cu dragoste

Tatăl tău iubitor,

V. A.

[1] Fiicele Mariei Bogdan, nepoatele poetului.
[2] Noémi Alecsandri.

XCI

CĂTRE ION GHICA

Mircesti, 22 oct. 1883

Mon cher vieux,

Je suis à Mircesti depuis une semaine et je me sens heureux de me reposer, dans mon cottage, de mes longues pérégrinations à travers les staturile Europei, *style de passeport.*

J'ai quitté Bucarest le lendemain de l'ouverture de la Chambre et presque au surlendemain de l'ouverture du théâtre italien. Les deux impressario Bratiano et Serghiadi auraient-ils une belle stagiune cet hiver? les deux troupes obtiendront-elles du succès? Je ne saurais encore te le dire. On prétend que plusieurs sujets de l'opéra possèdent de vastes voix, et que plusieurs membres de l'opposition ont préparé leur régistre pour attaquer de vastes morceaux d'éloquance (sic).

Tu me demandes de t'envoyer quelques tranches de ma conférence[1]? Je n'en possède plus une miette, le public ayant tout avalé avec une grâce charmante; mais je puis te dire, avec un certain orgueil, que j'ai fait une recette de près de 2000 francs, pour le malheureux Eminescu... en dépit de Macedonski. Le malade sera prochainement transféré à Vienne, dans une maison de santé. Dieu veuille qu'il guerrisse!

Ta nouvelle lettre est fort intéressante; je l'ai immédiatement communiquée à Negruzzi, qui doit s'en lécher les babines.

A propos de tes lettres, Bianu[2] m'a écrit pour me demander de les lui procurer, afin de les mettre sous presse d'après ton ordre. Hélas! on m'a volé la plupart des numéros des Convorbiri *qui les contiennent, ce qui prouve leur succès. J'ai donc répondu à Bianu de s'adresser à Sion qui, sans doute, les a collectionnées, ou bien de s'adresser directement à Negruzzi qui se trouve en ce moment à Bucarest.*

Pendant que je me trouvais dans la capitale, et surtout après ma conférence, une foule de personnes m'ont prié de faire monter cet hiver ma nouvelle pièce. Force m'a été de céder et, conséquemment, j'irai surveiller les répétitions dans le mois de janvier.

Je regrette plus que je ne saurais dire de ne m'être pas trouvé chez moi lorsque Madame Ghica a passé par Mircesti pour se rendre à Miclaushany[3]. J'étais retenu à Sinaïa à cette époque et j'avoue que je m'y trouvais très bien car le château royal est splendide et l'hospitalité des maîtres du logis charmante.

Le temps est magnifique dans nos parages. Rarement on a eu un aussi bel automne. Vers midi nous jouissons d'un soleil d'été mais les matinées et les nuits sont froides, aussi je les évite consciencieusement.

Mes compliments bien affectueux à Mme Ghica et à Mlle Anna.

Tout à toi,

V. Alecsandri

B.A.R., ms. rom. 804, f. 99—100.

Mircești, 22 octombrie 1883

Dragul meu,

Sînt la Mircești de o săptămînă și mă simt fericit de a mă odihni, în căsuța mea, după lungile peregrinări prin *staturile Europei**, în stil de pașaport!

Am părăsit Bucureștiul a doua zi după deschiderea Camerei și aproape a treia zi după deschiderea teatrului italian. Cei doi impresari, Brățianu și Serghiadi, vor avea o frumoasă *stagiune** iarna asta? Cele două trupe, vor obține ele succese? Nu știu încă să ți-o spun. Se pretinde că mai multe elemente de la operă posedă voci puternice și că mai mulți membri ai opoziției și-au pregătit scara vocală, pentru a ataca nesfîrșite bucăți de elocință (sic).

Îmi ceri să-ți trimit cîteva bucăți din conferința mea[1]? Nu mai posed nici o firmitură, publicul înghițind totul cu o grație încîntătoare, dar pot să-ți spun, cu o oarecare mîndrie, că am făcut o rețetă de aproape 2 000 de franci, pentru nefericitul de Eminescu... în ciuda lui Macedonski. Bolnavul va fi în curînd transferat la Viena, într-o casă de sănătate. Să dea Dumnezeu să se vindece!

Noua ta scrisoare este foarte interesantă; am comunicat-o imediat lui Negruzzi, care cred că-și linge buzele.

În legătură cu scrisorile tale, Bianu[2] mi-a scris, pentru a-mi cere să i le procur, pentru a le tipări, după ordinul tău. Vai! mi s-au furat cele mai multe numere din *Convorbiri*, în care se găsesc, ceea ce dovedește succesul lor. Am răspuns deci lui Bianu să se adreseze lui Sion, care, fără îndoială, le are în colecția sa, sau să se adreseze direct lui Negruzzi, care acum se găsește la București.

* În original, în limba română.

În timp ce mă găseam în capitală, și mai cu seamă după conferință, o mulțime de persoane m-au rugat să montez, în iarna aceasta, noua mea piesă. A trebuit să cedez și, ca urmare, voi merge să supraveghez repetițiile în ianuarie.

Regret mai mult decît pot spune că nu am fost acasă atunci cînd doamna Ghica a trecut prin Mircești, pentru a se duce la Miclăușani[3]. La acea epocă eram reținut la Sinaia și mărturisesc că mă simțeam foarte bine, căci palatul regal este splendid și ospitalitatea stăpînilor casei este încîntătoare.

Timpul este minunat pe meleagurile noastre. Rar am mai avut o toamnă așa frumoasă. Către prînz ne bucurăm de un soare de vară, dar dimineața și nopțile sînt reci, de aceea le evit conștiincios.

Complimentele noastre afectuoase d-nei Ghica și d-rei Ana.

Al tău,

V. Alecsandri

[1] La 14 octombrie 1883, V. Alecsandri a ținut la Ateneu o conferință în folosul lui Eminescu, la care a cetit din ultima sa piesă *Fintîna Blanduziei*, cf. Perpessicius, *Jurnal de lector*, <Buc.>, p. 197–212. În ziua conferinței, scria soției sale: „Astăzi la 3 ore fac o conferință în folosul nenorocitului Eminescu. Cu banii adunați se va trimite sărmanul la casa de nebuni din Viena." Cf. V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 20.

[2] Corespondența lui V. Alecsandri cu I. Bianu se păstrează la B.A.R., ms rom. 5536, f. 1–18. Cf. Marta Anineanu, *Catalogul corespondenței lui V. Alecsandri*, Buc., 1957, p. 105–106; V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 33–34.

[3] Miclăușani, moșia familiei Sturdza, în județul Roman; Maria, fiica lui Ion Ghica, era căsătorită cu George A. Sturdza și locuia în castelul de la Miclăușani.

XCII

CĂTRE ION GHICA

Mircesti, 30 nov. 1883

Mon cher vieux,

C'est aujourd'hui la St. André, la fête des strigoï! *Feu Andrieș Bașotă doit s'être livré avec ses pareils à l'orgie effrenée de la* Danse Macabre *dans le cimetière, à partir de minuit jusqu'à l'aube, sous les rayons blafards de la lune, et ses héritiers n'ont pas manqué assurément de frotter d'ail les fenêtres, ainsi que les portes de leurs maisons, pour éviter la visite nocturne du vieux* strigoï *qui les a comblés de ses bienfaits.*

Mon fermier se nomme aussi Andrei; il a de la chance, car il est grand amateur de danse et il pourra se livrer à cet exercice même après sa mort. Je l'en félicite mais à la condition qu'il me paie régulièrement les baux, durant sa vie.

Il a neigé une grande partie de la nuit et ce matin les arbres du jardin chargés de flocons, présentent un spectacle ravissant. L'hiver a aussi ses grandes beautés, pour qui est apte à les apprécier; cependant il faut les admirer à travers les vitres d'une pièce chaude. Pour ma part j'adore la température extérieure descendue à 16° au dessous du zéro, alors que je me délecte dans une atmosphère à 16° au dessus.

Ce temps est pour moi un stimulant au travail, il me donne des fourmillements dans les doigts qui tiennent la plume, mais je ne sais quoi écrire; rien jusqu'à présent n'est venu s'emparer de ma cervelle, pour la mettre en ébulition. Et pourtant je veux me mettre à l'oeuvre. Quelle oeuvre? Ecoute: la description que tu m'as faite de l'ouverture de l'Alhambra[1]*, m'a donné l'idée, d'arranger en français ma féerie de* Pepelea[2] *et de te l'envoyer pour que tu la remettes à Kingston. J'ai déjà parlé de ce projet avec lui et je le crois homme à le mettre à exécution. Ne connait-il pas tous les directeurs de théâtre, tous les metteurs en scène de Londres? Si la pièce avait quelques chances d'être montée là-bas, j'y viendrai moi-même pour m'entendre avec l'impressario et le traducteur en anglais de cette féerie. A nous trois et avec ton aide, nous y introduirions des changements exigés par la scène anglaise et nous lui donnerions des développements conformes aux moyens dont on dispose à Londres, pour une grande mis en scène. Qu'en dis-tu?*

En attendant, je vais écrire ce soir même à Socec de t'expédier la collection complète de mes ouvrages, pour le Musée Britanique; tu trouveras dans les lettres qui servent de préface au répértoire dramatique plusieurs notices qui pourraient te servir pour ton article sur l'histoire du théâtre.

A propos de théâtre, on a monté à Bucarest, Les Effrontés *d'Augier, traduits par Rosetti, et* Le Monde où l'on s'amuse *de Paillerons, traduit par Urechia. La première n'a obtenu qu'un succès d'estime, tandis que la seconde a, dit-on, produit un grand effet. Les acteurs s'y sont distingués d'une façon remarquable. Comment se comporteront-ils dans ma comédie antique? Pourvu qu'ils n'avalent pas et ne me fassent pas avaler un bouillon puisé dans* La Fontaine de Blanduzie.

Que n'ai-je à ma disposition le grand public de Londres ou de Paris et des artistes comme Hélène Téry! Je crois, toute modestie à part, que je ferai de belles choses... Hélas!

Ah ça?... mais par les nouvaux essais de dynamitiser *Londres, que tu m'a enumérés, il ne doit pas faire bon de vivre dans cette ville. Tu te trouves sur un volcan d'une nouvelle espèce mais non moins dangereux, plus même, car il est portatif et à la portée de tous*

les Irlandais-américains et autres amateurs de farces lugubres et pourtant tu t'en fiche comme d'un simple article de Damé ou d'une critique de Ventura. On s'habitue donc à luncher sur des matières explosibles?

Hé bien, vrai je voudrais me trouver á côté de toi et je crois que, dans la perspective de sauter à chaque instant, je trouverai aussi excellentes les confitures de cédrat de Pauline. Celle-ci est toute fière des éloges de tes invités et se propose de t'envoyer au temps opportun bien d'autres bonnes choses; elle commence dès aujourd'hui par un paquet de compliments affectueux à ton adresse et à celle de Mme Ghica et de Mlle Anna sans préjudice des miens.

Tout à toi,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 804, f. 103–104

Ediţii: V. Alecsandri, *Corespondenţă*, Buc., 1960, p. 134–137; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 208–210, (trad.).

Mirceşti, 30 noiembrie 1883

Dragul meu,

Astăzi e sfîntul Andrei, sărbătoarea *strigoilor**! Răposatul Andrieş Başotă, împreună cu semenii săi, trebuie să se fi dedat, în cimitir, de la miezul nopţii pînă în zori, sub razele palide ale lunei, la orgia neînfrînată a *Dansului macabru*, şi moştenitorii lui, cu siguranţă, n-au uitat să frece cu usturoi atît ferestrele cît şi uşile caselor lor, pentru a se feri de vizita nocturnă a bătrînului *strigoi**, care i-a copleşit cu binefacerile sale.

* În original, în limba română.

Arendaşul meu se numeşte de asemenea Andrei; are noroc, căci este mare amator de dans şi va putea să se dedea la acest exerciţiu chiar şi după moarte. Îl felicit, dar cu condiţia să-mi plătească regulat arenda, cît va fi în viaţă.

A nins o mare parte din noapte şi azi de dimineaţă arborii grădinii, încărcaţi de fulgi de zăpadă, ofereau un spectacol încîntător. Iarna are şi ea marile ei frumuseţi, pentru cine este în stare să le aprecieze; cu toate acestea trebuie să le admiri prin ferestrele unei camere încălzite. În ce mă priveşte, ador temperatura de afară scoborîtă la 16° sub zero, atunci cînd mă desfăt într-o atmosferă de 16° deasupra lui zero.

Acest timp este pentru mine un îndemn la lucru, îmi dă furnicături în degetele care ţin condeiul, dar nu ştiu ce să scriu; pînă acum nimic nu a venit să pună stăpînire pe creierul meu, pentru a-l face să clocotească. Şi, cu toate acestea, vreau să mă apuc de lucru. Ce fel de lucru? Ascultă: descrierea pe care mi-ai făcut-o despre deschiderea Alhambrei[1] mi-a dat ideea de a transpune în limba franceză feeria mea *Pepelea*[2] şi de a ţi-o trimite, pentru a o înmîna lui Kingston. Am mai vorbit cu el despre acest proiect şi îl cred în stare de a-l pune în practică. Nu cunoaşte oare el pe toţi directorii de teatru, pe toţi regizorii din Londra? Dacă piesa ar avea oarecare şansă de a fi montată acolo, aş veni eu însumi pentru a mă înţelege cu impresarul şi traducătorul în limba engleză al acestei feerii. Noi trei şi cu ajutorul tău am introduce schimbările cerute de scena engleză şi i-am da dezvoltări potrivite cu mijloacele de care se dispune la Londra pentru o mare punere în scenă. Ce zici?

În aşteptare, voi scrie chiar în seara aceasta lui Socec să-ţi expedieze colecţia completă a lucră-

rilor mele pentru Muzeul Britanic: vei găsi în scrisorile care servesc de prefață repertoriului dramatic mai multe notițe, care ar putea să-ți servească pentru articolul tău asupra istoriei teatrului.

Apropo de teatru, s-au montat la București *Les Effrontes* de Augier, tradusă de Rosetti[3], și *Le monde ou l'on s'amuse* de Pailleron, tradusă de Urechia. Prima n-a obținut decît un succes de considerație, în timp ce a doua, se spune că a produs un mare efect. Actorii s-au distins în chip remarcabil. Cum se vor comporta ei în comedia mea antică? Numai de n-ar înghiți și nu m-ar face să înghit o zeamă scoasă din *Fîntîna Blanduziei**...

De ce nu am la dispoziție marele public de la Londra sau de la Paris și artiști ca Hélène Thèry. Cred, fără modestie, că aș face lucruri frumoase... Vai!

Ei!... dar de cînd cu noile încercări, pe care mi le-ai enumerat, de a pune dinamită la Londra, nu trebuie să fie plăcut să trăiești în acest oraș. Te găsești pe un vulcan de o specie nouă, dar nu mai puțin periculos, ba mai mult chiar, căci este portativ și la îndemîna tuturor irlandezilor-americani și altor amatori de farse lugubre și totuși tu te sinchisești tot atît cît de un articol al lui Damé sau de o simplă critică de Ventura. Te obișnuiești deci a-ți lua gustarea pe substanțe explozibile?

Vai, cu adevărat aș dori să mă găsesc alături de tine și cred că, avînd perspectiva de a sări în fie-

* S-a tradus ad litteram pentru a păstra gluma poetului: „le bouillon" scos din *Fîntîna Blanduziei*. Sensul expresiei „avaler un bouillon" este însă: a suferi o pierdere mare, deci în text ar avea înțelesul: de nu am suferi cu toții un eșec.

care clipă în aer, voi găsi de asemenea excelente dulcețurile de chitră ale Paulinei. Ea e foarte mîndră de elogiile invitaților tăi și își propune să-ți trimită la timpul potrivit multe alte lucruri bune; începe chiar de azi printr-un pachet de complimente afectuoase la adresa ta și la aceea a d-nei Ghica și a d-rei Ana, fără a vă păgubi și de ale mele.

Al tău,

V. Alecsandri

[1] Teatru la Londra.

[2] S-au găsit în arhiva poetului fragmente în limba franceză din feeria *Pepelea*, actul I și V. Cf. B.A.R., ms fr. 179.

[3] Probabil Max Rosetti (1850—1934), scriitor, membru în Comitetul teatrului.

XCIII

CĂTRE ION GHICA

Mircesti, 3 dec. 1883

Mon cher vieux,

N'ayant rien de mieux à faire pour tuer le temps sibérien dont nous jouisson (sic) dans nos parages, j'ai entrepris de traduire en français la féerie de Pepelea[1] *et d'y introduire des développements nouveaux. Quand mon travail sera prêt, je te l'enverrai pour le communiquer à Kingston à qui je viens d'écrire à ce sujet. Ce sera une excellente affaire pour lui et pour moi si cette pièce, remaniée dans le goût anglais par quelque auteur dramatique de Londres, avait des chances d'être montée sur un des théâtres de cette ville.*

J'ai vu plusieurs féeries pendant mes divers voyages à Londres et, sauf leurs décors et les costumes, elles m'ont paru d'un bête à rendre des points aux pièces de quelques uns de nos auteurs dramatiques. L'anneau d'or *actuel de l'Alhambra rentre, à ce que tu m'en as dit, dans la même catégorie.*

Cela m'encourage à pousser la Sînziana *de côté de Londres; elle a certains cotés originaux qui pourraient plaider en sa faveur, surtout si Kingston veut bien s'en mêler.*

Cause de cela avec lui quand tu le rencontreras.

A cette heure tu dois avoir reçu de Socec un paquet contenant tous mes ouvrages, destinés au Musée Britanique. Je serai fier d'y figurer dans la fameuse salle ronde de la Bibliothèque.

J'étais prêt à faire une petite excursion à Bucarest, pour donner lecture de ma pièce en vers aux acteurs, mais, la veille même du jour fixé pour mon départ, l'hiver, avec toutes ses rigueurs, a débarqué dans le pays et, ma foi, j'ai défait ma valise, en attendant des jours meilleurs.

Tu m'as recommandé de lire: John Bull, *je le lis régulièrement dans les feuilletons de la* Gazette de Roumanie, *et cette lecture m'intéresse énormément.*

Il y a beaucoup de vrais dans cet ouvrage quoique sorti de la plume d'un français. Il y aurait à faire une imitation de John Bull chez lui, le Roumain chez lui; *malheureusement il ressemblerait trop à* La Grèce contemporaine *d'Aboût et par conséquent il ne flatterait pas notre amour propre national.*

Pendant que les artistes de Londres vont faire une ample moisson de dollars et d'applaudissements en Amérique, quelques unes de nos roumaines obtiennent des succès dramatiques hors du pays: telle la Theodorini à Madrid, la Leria à Nice et la Bârseasca[2] *à Vienne.*

Les voilà lancées sur le chemin de la gloire et de la fortune, tant mieux pour elles et tant pis pour notre théâtre qui ferme ses portes aux vrais talents.

Jacques Negruzzi a écrit une operette, Hatmanul Baltag, *je crois que l'on est en train de* ⟨*la*⟩ *monter à Bucarest. On en dit beaucop de bien.*

Espère-tu pouvoir te trouver chez nous vers la fin du février? Pour ma part j'en serais content sous tous les rapports et particulièrement pour te voir assister à la première de La Fontaine de Blandusie.

Nos amitiés à vous tous,

V. Alecsandri

Je t'ai adressé ma lettre à Kingston.

Envoie-la lui et fais-moi connaître son adresse exacte.

B.A.R., ms. rom. 804, f. 107–108.

Mircești, 3 decembrie 1883

Dragul meu,

Neavînd altceva mai bun de făcut pentru a face să treacă timpul siberian de care ne bucurăm (sic) pe meleagurile noastre, m-am apucat să traduc în franțuzește feeria *Pepelea*[1] și să îmbogățesc textul cu părți noi. Cînd lucrul meu va fi gata, am să ți-l trimit, pentru a-l comunica lui Kingston, căruia i-am scris despre aceasta. Va fi o bună afacere pentru el și pentru mine, dacă această piesă, refăcută pe gustul englezilor de către un autor dramatic de la Londra, ar avea șanse să fie montată în unul din teatrele acestui oraș.

Am văzut unele feerii în timpul diverselor mele călătorii la Londra și, în afară de decoruri și de costume, mi-au părut atît de stupide, încît poți să

apreciezi, prin comparaţie, piesele unuia dintre autorii noştri dramatici.
Actualmente la Alhambra *L'anneau d'or* intră, după cîte mi-ai spus, în aceeaşi categorie.
Aceasta mă încurajează să împing pe *Sînziana* înspre Londra; are unele părţi originale, care ar putea pleda în favoarea sa, mai cu seamă, dacă Kingston ar vrea să se ocupe de ea.
Vorbeşte despre aceasta cu el, cînd îl vei întîlni.
La această oră, ai primit probabil de la Socec un pachet conţinînd toate operele mele, destinate Muzeului Britanic. Aş fi mîndru să figurez în faimoasa sală rotundă a Bibliotecii.
Eram gata să fac o mică excursie la Bucureşti, pentru a-mi citi piesa în versuri actorilor, dar, chiar în ajunul zilei fixate pentru plecare, iarna, cu toată asprimea sa, a debarcat în ţară şi, pe cinstea mea, mi-am desfăcut valiza, aşteptînd zile mai bune.
Mi-ai recomandat să citesc *John Bull*; îl citesc cu regularitate în foiletoanele ziarului *Gazette de Roumanie* şi această lectură mă interesează foarte mult.
Este mult adevăr în această lucrare, cu toate că iese de sub pana unui francez. S-ar putea face o imitaţie a lui *John Bull la el acasă; Românul la el acasă*; din păcate ar semăna prea mult cu *La Grèce contemporaine*, a lui Aboût, şi ca urmare nu ne-ar satisface amorul propriu naţional.
În timp ce artiştii de la Londra vor face o bogată recoltă de dolari şi de aplauze în America, cîteva dintre româncele noastre obţin succese dramatice în afara ţării: astfel; Theodorini la Madrid, Leria la Nisa şi Bîrseasca[2] la Viena.
Iată-le avîntate pe drumul gloriei şi al bogăţiei: atît mai bine pentru ele şi atît mai rău pentru teatrul nostru, care închide porţile adevăratelor talente.

Iacob Negruzzi a scris o operetă, *Hatmanul Baltag*[3], cred că se pregăteşte montarea la Bucureşti. Se spune mult bine despre ea.
Speri să te găseşti la noi pe la sfîrşitul lui februarie? În ce mă priveşte aş fi mulţumit în toate privinţele şi îndeosebi pentru a te vedea asistînd la premiera *Fîntînii Blanduziei*.
Multă prietenie la toţi,

V. *Alecsandri*

Ţi-am adresat ţie scrisoarea către Kingston. Trimite-i-o şi comunică-mi adresa sa exactă.

[1] Cf. Scrisoarea precedentă.
[2] Elena Teodorini, Carlotta Leria, Agatha Bîrsescu
[3] Scrisă în colaborare cu I.L. Caragiale.

XCIV

CĂTRE ION ALECSANDRI

Mirceşti, 4 mai 1884

Mon cher Jean,

Depuis deux jours le printemps a bien voulu faire son apparition dans nos parages et aujourd'hui j'ai profité de son retour pour aller faire une promenade dans la lounka. *L'herbe est d'un vert charmant, mais les arbres sont encore nus. J'en suis revenu à la maison fatigué à cause de l'influence de l'atmosphère printanière sur mon organisation* <*sic.*> *C'est du reste l'effet que j'éprouve chaque année au sortir de mon emprisonement d'hiver. Une certaine lassitude physique et une mélancolie profonde, mais qui heureusement ne dure pas longtemps.*

Depuis mon arrivée de Bucarest, je me suis occupé, à batons rompus, de retoucher encore ma pièce et d'en éloigner beaucoup de néologismes, avant de la livrer à l'impression. Sache que c'est à toi <que> je dédie La Fontaine de Blanduzie[1], *car c'est au dire de tout le monde mon chef d'oeuvre dramatique. Or à propos d'elle, ne penses-tu pas que le dernier vers d'Horace, a la fin du 3e acte:* „O! glorie, Horațiu nu va pieri întreg", *gagnerait à être pronocé ainsi:* „O! patrie! Horațiu"... *etc...?*

J'ai ôté la scène de la fin du 2 e acte pour me conformer à ton avis ainsi qu'à celui de la reine, de Maioresco et de plusieurs autres personnes. La pièce gagnera de cette façon, au point de vue littéraire, mais non au point de vue du goût du public. Cette scène avait une note gaie qui l'amusait et le maintenait pendant l'entr'acte dans une disposition joyeuse. Enfin, va pour le changement exigé par les personnes lettrées.

À l'heure qu'il est je combine dans ma tête le plan du drame en vers de La Mort d'Ovide. *Il me faudrait la biographie d'Auguste pour m'aider à étudier son époque et je ne sais vraiment où m'adresser pour me la procurer.*

On m'invite aux fêtes du centenaire de Favre[2] *qui seront célébrées le 24 mai avec une pompe extraordinaire. Quatre sociétées chorales exécuteront le* Chant de la race latine *traduit en quatre idiomes: provençal, catalan et deux autres... Les traductions en seront faites par Mistral en langue provençale et en français par Bomier, ou peut-être même Victor Hugo, m'assure-t-on.*

On jouera sur le théâtre de Montpellier ma petite bluette: Les bonnets de la comtesse[3]. *Tu vois que c'est suffisamment alléchant pour moi et pourtant je renonce à y aller, préférant me rendre à Paris dans le courant de mai pour te voir. Toutes ces grandes mises en scène me fatiguent et les ovations ont fini par m'agacer.*

Marie est toujours chez moi. Elle se prépare à partir pour la Suisse avec ses fillettes, en attendant que son nouveau divorce soit prononcé... Quelle existence gachée!

Nous t'embrassons tendrement,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 5741, f. 94–95

Mircești, 4 mai 1884

Dragă Iancule,

De două zile primăvara a binevoit să-și facă apariția pe meleagurile noastre și astăzi am profitat de reîntoarcerea ei pentru a mă duce să fac o plimbare **în** ***luncă****.

Iarba este de un verde încîntător, dar arborii sînt încă goi. M-am întors acasă obosit, din cauza influenței atmosferei primăvăratice asupra organismului meu. Este de altfel efectul pe care îl simt în fiecare an la ieșirea din închisoarea mea de iarnă. O oarecare oboseală fizică și o adîncă melancolie, dar care din fericire nu durează prea mult. De la întoarcerea mea din București, m-am ocupat, pe apucate, de a-mi mai îndrepta piesa și de a îndepărta multe neologisme, înainte de a o da la tipar. Să știi că ție îți dedic *Fîntîna Blanduziei*[1], pentru că este, după spusa întregii lumi, capodopera mea dramatică. Dar tocmai fiindcă veni vorba de ea,

---

* În original, în limba română

nu crezi tu că ultimul vers a lui Horațiu, la sfîrșitul actului 3: „*O! glorie, Horațiu nu va pieri întreg*"*, va cîștiga fiind pronunțat astfel: *O! patrie! Horațiu*... etc...?

Am scos scena de la sfîrșitul actului al doilea pentru a mă supune părerii tale și acceleia a reginei, a lui Maiorescu și a mai multor alte persoane. Piesa va cîștiga, din punct de vedere literar, dar nu și din punctul de vedere al gustului publicului. Această scenă avea o notă veselă, care îl distra și îl menținea, în timpul antractului, într-o bună dispoziție. În sfîrșit, fie pentru schimbarea cerută de persoane de litere.

La această oră combin în capul meu planul dramei în versuri, *Moartea lui Ovidiu*. Mi-ar trebui biografia lui Augustus, pentru a mă ajuta în studierea epocei sale, și, în adevăr, nu știu cui să mă adresez, pentru a mi-o procura.

Sînt invitat la sărbătorile centenarului lui Favre[2], care vor fi celebrate la 24 mai cu o mare pompă. Patru societăți corale vor executa *Cîntecul gintei latine*, tradus în patru idioame: provensal, catalan și încă alte două... Traducerile vor fi făcute de Mistral în limba provensală și în franceză de Bomier sau poate chiar de Victor Hugo, mă asigură unii.

Les bonnets de la comtesse[3], mica mea piesă, se va juca pe scena teatrului de la Montpellier. Vezi și tu că este destul de atrăgător pentru mine, și cu toate acestea renunț să mă duc acolo, preferînd să mă duc la Paris în cursul lunei mai, pentru a te vedea. Toate aceste puneri în scenă mă obosesc și ovațiile au sfîrșit prin a mă plictisi.

---

* În original în limba română.

Marie este încă la mine. Se pregătește să plece în Elveția cu fetițele ei, în așteptarea pronunțării noului său divorț... Ce existență irosită!

Te sărutăm cu dragoste,

V. Alecsandri

[1] În colecția de manuscrise din B.A.R. se găsește manuscrisul piesei transcris pe curat de poet cu dedicația: „Iubitului meu frate, locotenent-colonel Iancu Alecsandri, fost agent diplomatic a României la Paris, dedic această piesă *Fîntîna Blanduziei*, compusă la Mircești în anul 1883 și reprezentată la București, în 22 martie 1884, V. Alecsandri (ms. rom. 2230, f. 3).

[2] Alecsandri bolnav, îngrijorat de boala fratelui său, va face tot posibilul să nu participe la acest centenar la care ar fi trebuit să însoțească și pe Carmen Sylva. Cf. Marta Anineanu, *Alecsandri și Franța. Un episod inedit*, în *Secolul 20*, nr 5, 1971, p. 20—23.

[3] Piesă tipărită la București, în 1822, pentru a-i servi de carte de vizită pe lîngă prietenii săi felibri. Alecsandri a încercat să i se joace această piesă la Comedia Franceză; rezultatul încercării a fost negativ. Cf. C. Gane, *Vasile Alecsandri refuzat la Comedia Franceză*, în *Arhiva românească*, IV, 1940, p. 228. Scriitorul provensal Roux a tradus această piesă în dialect Oc. Cf. B.A.R., ms. fr. 177.

XCV

CĂTRE EDOUARD GRENIER

Mircești, 6 juin 1884

Cher ami,

J'attendais votre lettre, car personne mieux que vous ne pouvait comprendre mon état á la suite de la mort de mon frère[1]. *Comme vous, je reste le dernier*

survivant de la famille. Père, mère, soeur, frère, tous m'ont quitté. A mon tour d'aller les rejoindre. Ah! c'est bien cruel, c'est une immense désolation que de voir ainsi le vide se faire autour de soi. Il me reste, il est vrai, ma femme qui est bonne et affectueuse; elle est mon meilleur soutien dans le malheur qui m'a frappé. Ma fille et ses enfants appartienent à une nouvelle génération. Leurs yeux se portent naturellement vers l'avenir. Les nôtres se dirigent vers le passé.

Mon pauvre frère a succombé à une maladie implacable. Sa mort a été un soulagement. Ce qu'il a souffert moralement, surtout dans les derniers temps, personne ne peut se l'imaginer. Ses lettres étaient navrantes: aussi je m'oublie moi-même pour ne penser qu'à lui, et je paie volontiers de mes regrets douloureux la délivrance que Dieu lui a enfin accordée. D'ailleurs, il est une pensée qui soutien mon courage, c'est que je reverrai un jour tous les êtres que j'ai aimés. Toute ma religion est dans cette consolante conviction.

Merci, cher Grenier, pour votre bonne lettre. Je vous ferai savoir mon arrivée à Aix-les-Bains, dans l'espoir que vous y viendrez passer quelques jours avec moi. Il est bon de se rencontrer et de s'embrasser quand on a des cheveux blancs comme nous.

Tout à vous, de coeur,

V. Alecsandri

Ediții: Georges Gaziers, *Lettres inédites*, Paris, 1911, p. 79—80; V. Alecsandri, *Scrisori inedite*, Buc., f.a., p. 86—87, (trad.).

Mircești, 6 iunie 1884

Dragă prietene,

Așteptam scrisoarea dumitale, căci nimeni mai bine decît dumneata nu putea să înțeleagă starea mea în urma morții fratelui meu[1]. Ca și dumneata, am rămas ultimul supraviețuitor al familiei. Tată, mamă, soră, frați, toți m-au părăsit. Este rîndul meu să mă duc să-i întîlnesc. Ah! este prea crud, prea mare tristețe să vezi făcîndu-se astfel de gol în jurul tău. Îmi rămîne, ce e drept, soția mea, care este bună și afectuoasă; este cel mai bun sprijin al meu în nenorocirea care m-a lovit. Fiica mea și copiii ei aparțin noii generații. Ochii lor se îndreaptă în mod natural spre viitor. Ai noștri spre trecut.

Fratele meu, sărmanul, a sucombat în fața unei boli neiertătoare! Moartea lui a fost o ușurare. Ce a putut să sufere moralicește, mai cu seamă în ultima vreme, nimeni nu-și poate închipui! Scrisorile sale erau dureroase; de aceea uit de mine pentru a nu mă gîndi decît la el și mai bine plătesc cu dureroasele mele regrete sfîrșitul pe care pînă la urmă Dumnezeu i l-a acordat. De altfel este un gînd care îmi dă curaj, acela că într-o zi voi revedea pe toate ființele pe care le-am iubit. Întreaga mea religie stă în această mîngîietoare convingere.

Îți mulțumesc, dragă Grenier, pentru buna dumitale scrisoare. Îți voi comunica venirea mea la Aix-les-Bains, în speranța că vei veni să petreci cîteva zile cu mine. Este bun lucru să te întîlnești și să te îmbrățișezi, cînd ai păr alb ca noi.

Al dumitale, din inimă,

V. Alecsandri

[1] Iancu Alecsandri a murit la Paris, în ziua de 27 mai 1884, de cancer la laringe, și a fost înmormîntat în cimitirul Montmartre.

XCVI

CĂTRE ARISTIZZA ROMANESCU

Mircesti, 9 nov. 1884

Ma chère Getta[1],

*Réjouissez-vous: la pièce d'*Ovide *avance à grands pas. J'ai ouvert les robinets et les vers coulent de source, avec une abondance telle que si nulle interruption facheuse ne survient, j'atteindrai rapidement le moment où l'auteur écrit le mot Finis, au bout de son oeuvre.*

La pièce est en quatre actes, au lieu de trois. Dans chacun, vous avez des scènes très belles, où vous serez superbe. Tachez donc de conserver précieusement votre santé, pour que nous puissions remporter une belle victoire au commencement du mois de Mars.

Je vous parle de victoire, ma chère amie, avec une présomption assez juvénile; mais parviendrai-je à me soutenir à la hauteur de La Blandusia? *Ne dira-t-on pas que je baisse? C'est là mon tintouin.*

Bah!... je compte sur votre talent et... vogue la galère!

Tout à vous,

V. Alecsandri

Originalul, în Biblioteca V.A. Urechc din Galați; B.A.R., microfilm.

Ediții: A. Romanescu, *30 de ani, Amintiri*, Buc., 1904, p. 169–170 şi în reeditări; St. I. Botez, *Scrisori inedite ale lui V. Alecsandri*, Galați, 1938, p. 5.

Mircești, 9 noiembrie 1884

Dragă Getta[1],

Bucură-te: piesa despre *Ovidiu* înaintează cu paşi repezi. Am dat drumul la robinete şi versurile curg din izvor cu o astfel de bogăție, încît, dacă nu va

interveni nici o întrerupere neplăcută, voi ajunge curînd la momentul în care autorul scrie cuvîntul Finis, la sfîrşitul operei sale.

Piesa are patru acte, în loc de trei. În fiecare ai scene foarte frumoase, în care vei fi minunată. Încearcă deci cu toată grija să fii sănătoasă, ca să putem cîştiga o frumoasă victorie la începutul lunii martie.

Îți vorbesc de victorie, dragă prietenă, cu o încredere foarte tinerească; dar voi ajunge eu să mă menţin la înălţimea *Blanduziei?* Nu se va spune că sînt în declin? Asta îmi dă multă grijă.

Ei!... mă bizui pe talentul dumitale şi... înainte!

Al dumitale,

V. Alecsandri

[1] Nume dat Aristizzei Romanescu care interpretase cu succes rolul Gettei din *Fîntîna Blanduziei*.

XCVII

CĂTRE ION GHICA

Mircesti, 10 nov. 1884

Mon cher vieux,

*Enfin j'ai mis la main à la pâte; j'ai commencé ma pièce d'*Ovide *et j'espère en venir à bout dans l'espace de deux ou trois mois si Dieu me prête vie et si les hommes me laissent tranquille. Quel plaisir je trouve à aligner des vers et à faire parler, agir, revivre toutes ces ombres de l'antiquité, avec leurs caractères, leurs passions, leur originalité disparus.*

Créer! C'est la grande jouissance: réussir c'est le grand triomphe, mais triompherai-je?

On a l'intention à Bucarest de m'élire sénateur, cette perspective me donne le frisson care ele me menace d'un dérangement dans le cours de mon travail, aussi n'accepterai-je mon mandat qu'à la condition d'obtenir un congé illimité. Je demanderai également de n'être envoyé à Bruxelles (si — on m'y envoie) qu'après la session académique, étant desireux de monter ma pièce avant de quitter le pays. Tu me dis que le logement de Vacaresco est délicieux, il deviendra peut-être le mien après le départ de notre ministre actuel, et là je pourrai continuer dans un joli cadre mes travaux littéraires. Le Capitole est attrayant malgré sa proximité de la roche Tarpéïenne, mais il a le désavantage d'être trop loin de Londres et de Paris, tandis que Bruxelles donne la main à ces deux grands centres qui sont de mon goût.

Grand remue-ménage dans le pays à l'occasion des nouvelles élections. Bratiano a parcouru une partie de la Moldavie en recevant partout le meilleur accueil; il s'est même arrêté chez moi une couple d'heures, pour faire un excellent déjeuner à la Moldave... bon vin, bons fruits et pas de politique!

L'Indépendance *s'est empressée naturellement de relever ce fait et de l'agrémenter à sa manière par des plaisanteries absurdes et par ma caricature parue dans* Le Bossu[1]. *Je la paierai de la même monnaie dans* Ovide *comme j'ai payé Macedonski dans la* Blanduzia, *j'ai aussi des griffes au besoin.*

La nouvelle de la maladie de notre Getta m'a surpris et éffrayé; je ne m'en doutais guère, si le cas est sérieux je plaiderai chaudement en sa faveur auprès de la Direction.

La nouvelle pièce de Ventura[3] *a fait un assez joli fiasco, me dit-on; il en sera de même je crois de certains grands discours actuels.*

T. à t.,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 804, f. 204—205

Ediții: V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc. 1960, p. 140—141; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 220—221.

Mircești, 10 noiembrie 1884

Dragul meu,

În sfîrșit m-am apucat de lucru; am început piesa mea *Ovidiu!* și sper să o scot la capăt în două sau trei luni, dacă Dumnezeu îmi dă zile și dacă oamenii mă lasă liniștit. Ce mulțumire găsesc a înșira versuri și a face să vorbească, să acționeze, să trăiască toate aceste umbre ale antichității, cu caracterele lor, cu pasiunile lor, cu originalitatea lor dispărute! A crea! Este mare plăcere; a reuși este marele triumf, dar oare voi triumfa?

Au intenția la București să mă aleagă senator, această perspectivă mă cutremură, căci mă amenință cu o tulburare în cursul lucrului meu, de aceea nu voi accepta mandatul decît cu condiția de a obține un concediu nelimitat. Voi cere de asemenea să nu fiu trimis la Bruxelles (dacă voi fi trimis acolo), decît după sesiunea academică, fiind dornic de a-mi monta piesa înainte de a părăsi țara. Îmi spui că locuința lui Văcărescu este foarte plăcută, va deveni poate a mea, după plecarea minis-

trului nostru actual, și acolo voi putea să continui într-un cadru frumos lucrările mele literare. Capitoliul este atrăgător, cu toată apropierea sa de stînca Tarpeiană, dar are dezavantajul de a fi prea departe de Londra și de Paris, în timp ce Bruxelles dă mîna acestor două mari centre, care sînt pe gustul meu.

Mare agitație în țară cu ocazia noilor alegeri. Brătianu a parcurs o parte din Moldova găsind peste tot cea mai bună primire[1]; s-a oprit chiar și la mine două ore, pentru a lua un dejun moldovenesc... vin bun, fructe bune și fără politică!

L'Indépendance s-a grăbit desigur să sublinieze faptul și să-l înflorească după obiceiul său cu glume absurde și cu caricatura mea apărute în *Le Bossu*[2]. Îi voi plăti cu aceeași monedă în *Ovidiu*, cum am plătit lui Macedonski în *Blanduzia*, căci am și eu ghiare la nevoie.

Vestea despre boala Gettei noastre m-a surprins și m-a înspăimîntat; nu bănuiam deloc acest lucru și, dacă situația este serioasă, voi pleda cu căldură în favoarea sa pe lîngă Direcție.

Noua piesă a lui Ventura[3] a făcut un fiasco destul de frumos, mi s-a spus; se va întîmpla la fel, cred, și cu unele mari discursuri actuale.

Al tău,

V. Alecsandri

[1] Alecsandri se referă la campania electorală a lui I. Brătianu, căruia liberalii îi făcuseră o primire călduroasă în Moldova.

[2] *Le Bossu*, I, nr. 29, 21 octombrie 1884, p. 4, publică, între alte caricaturi, și pe aceea a lui V. Alecsandri.

[3] *Copila din flori.*

XCVIII

CĂTRE ION GHICA

Bucarest, 4/16 fébr. 1885

Mon cher vieux,

Te voilà donc sur les bords fleuris du Tage[1]! (Sont — ils réellement fleuris pour tout de bon, ou seulement pour la rime?) et tu aspires des rayons de soleil qui s'infiltrent voluptueusement dans tes poumons. Je fais des voeux pour que ton voyage à Lisbonne équivaille à une saison complète de Vichy, afin que tu nous arrives ici frais et gaillard. Pour ma part je t'attends avec impatience, comme tu t'en doutes bien, ayant beaucoup de choses à te demander, pour me mettre au courant de la politique européenne et de bien d'autres choses encore.

Tu dois avoir appris déjà qu'à la suite de la démission de Balaciano[2], le roi m'a confié le poste de ministre plénipotentiaire à Paris. Ton voeu, cher vieux, est enfin réalisé. Nous voici rapprochés pour longtemps, j'espère, et ayant en perspective de fréquentes entrevues et des exercices gymnastiques souvent réitérés par dessus le Pas de Calais. Cette perspective entre pour beaucoup dans l'adoucissement des regrets que j'éprouve de quitter mon petit coin de Mircesti où je travaillais si bien.

Je n'ai pas encore vu Balaciano. M'en veut-il? Il aurait grandement tort, car je crois n'être pour rien dans sa disgrâce. Pourtant je me propose d'aller un beau matin forcer sa porte, n'étant pas de ceux qui tournent le dos aux anciens amis appelés à d'autres destinées.

Le roi et la reine sont enchantés de m'envoyer à Paris et pour mettre le comble à leur gracieusité envers moi, leurs majestés m'ont permis de rester dans le pays jusqu'à la fin de mars, afin de m'éviter le voyage de Paris dans cette saison rigoureuse. J'en

profitterai pour mettre ordre à mes affaires et pour monter Ovide *avec tous les soins possibles.*

Tu me promets d'être ici pour la s-ère représentation, elle aura lieu le 8/20 ou au plus tard le 10/22 mars. Combines ton départ de Lisbonne et ton arrivée à Bucarest sur cette date.

L'éclosion du nouveau Ministère s'est effectuée avec beaucoup de difficultés; il en est sorti un nouveau ministre des Affaires Etrangères, M. Campineano... Mititza Stourdza a été fourrè à l'Instruction Publique et aux Cultes. Je le pleins d'avoir affaire à la secte bariolée des belfers, mais lui n'a pas l'air de redouter les luttes qu'il aura avec les marchands des participes inamovibles. Il a du courage du reste.

Bucarest est assez animé, mais je n'en jouis pas car mon catharre, quoique apaisé, a une certaine parenté avec l'épée de Damoclés.

Apporte moi quelques rayons de soleil.

Tout à toi, de coeur,

V. Alecsandri

Charles[3] *a publié sa traduction de* Henri III, *dans une magnifique édition. Tu écriras j'espère quelque lettre sur ton voyage en Espagne et à Lisbonne pour les* Convorbiri.

B.A.R., ms rom. 805, f. 5—6

Ediții: V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, Buc., *1964*, p. 84—85.

București, 4/16 februarie 1885

Dragul meu,

Iată-te deci pe malurile înflorite ale lui Tajo[1]! (Sînt în adevăr înflorite, sau numai pentru rimă?) Și aspiri raze de soare care pătrund cu voluptate în plămînii tăi. Îți urez ca drumul tău la Lisabona să însemne cît o cură completă la Vichy, astfel ca să ni te întorci aici proaspăt și voinic. În ce mă privește, te aștept cu nerăbdare, cum bine îți închipui, avînd multe lucruri să te întreb, pentru a mă pune la curent cu politica europeană și cu multe altele.

Trebuie să fi aflat deja că, în urma demisiei lui Bălăceanu[2], regele mi-a încredințat postul de ministru plenipotențiar la Paris. Dorința ta, dragul meu, este în sfîrșit realizată. Iată-ne apropiați pentru multă vreme, nădăjduiesc, și avînd în perspectivă multe întrevederi și exerciții de gimnastică, deseori repetate peste Pas-de-Calais. Această perspectivă contribuie mult la atenuarea regretelor pe care le încerc părăsind colțișorul meu de la Mircești, unde lucrez așa de bine.

Nu l-am văzut încă pe Bălăceanu. Este supărat pe mine? Nu ar avea deloc dreptate, căci cred că nu am nici o vină în dizgrațierea sa. Cu toate acestea, îmi propun că într-o bună dimineață să-i forțez ușa, nefiind dintre aceia care întorc spatele vechilor prieteni chemați spre alte destine.

Regele și regina sînt încîntați că mă trimit la Paris și, pentru a-și manifesta întreaga lor bunăvoință față de mine, Majestățile-Lor mi-au îngăduit să rămîn în țară pînă la sfîrșitul lui martie, pentru a mă scuti de călătoria la Paris în acest dificil sezon. Voi profita pentru a pune ordine în afacerile mele și pentru a monta *Ovidiu* cu toată grija posibilă*.

---

* Familia regală — și în deosebi Carmen-Sylva — au încercat să și-l apropie pe Alecsandri, în ultimii ani ai vieții acestuia, căutînd să-l atragă la viața de curte și măgulindu-i orgoliul de poet. Alecsandri a admis aceste avansuri, păstrîndu-și însă independența și neacceptînd nici o influență de natură politică. Încîntarea pentru castelul Peleș, care se întîlnește în scrisori, se îndreaptă spre frumusețea cadrului natural și spre comoditățile oferite de reședința regală (n. ed.).

Îmi făgăduiești să fii aici la prima reprezentație — ea va avea loc la 8/20, sau cel mai tîrziu la 10/22 martie. Potrivește plecarea ta din Lisabona și sosirea ta la București ținînd seama de această dată.

Formarea noului minister s-a făcut cu multe greutăți; a rezultat de aici un nou ministru al Afacerilor străine, d-l Cîmpineanu... Mitiță Sturdza a fost băgat la Instrucție publică și la Culte. Îl plîng că va avea de-a face cu secta aceea pestriță de belferi, dar el n-are aerul că se teme de luptele pe care le va duce cu vînzătorii de participii inamovibile. Are curaj de altfel.

Bucureștiul este destul de animat, dar nu profit, căci răceala mea, cu toate că ameliorată, are oarecare înrudiri cu sabia lui Damocles.

Adu-mi cîteva raze de soare.

Al tău, din inimă,

V. Alecsandri

Scarlat[3] a publicat traducerea lui *Henric al III-lea*, într-o minunată ediție. Nădăjduiesc că vei scrie pentru *Convorbiri* cîteva scrisori despre călătoria ta în Spania și la Lisabona.

[1] Ion Ghica s-a dus la Lisabona pentru a participa la o convenție poștală.

[2] Ion Bălăceanu fusese între 1884—1885 ministru plenipotențiar la Paris.

[3] Scarlat I. Ghica.

XCIX

CĂTRE GEORGE BENGESCU

Bucarest, 7/19 févr. 1885

Mon cher monsieur Bengesco[1],

Je réponds immédiatement à votre lettre pour vous dire combien je suis touché de vos sentiments à mon égard et pour vous donner l'assurance que de mon côté je vous conserve toute l'estime et toute l'affection que vous méritez à plus d'un titre.

Je désire donc autant que vous de vous voir maintenu dans votre poste aussi longtemps qu'il vous conviendra de le garder et je me propose de parler en ce sens aujourd'hui même à M Campieneano. A nous trois, M.Odobescu, vous et moi, nous composerons une légation où la politique sera mitigée par les charmes de la littérature. La perspective est trop séduisante pour ne pas m'employer de toutes mes forces à la réaliser.

Merci pour votre second volume de la Bibliographie des oeuvres de Voltaire. *Je l'ai reçu et j'attends le troisième, comme couronnement à votre précieux travail. Est-il besoin de vous adresser des compliments au sujet de votre oeuvre? Je préfère laisser ce soin à l'Académie française.*

Une bonne poigné de main, bien cordiale, vous exprimera mieux mes sentiments et je vous la donne de tout coeur,

V. Alecsandri

P.S. *Mes affaires et l'état de ma santé me retiendront probablement dans le pays jusqu'à la fin de mars (vieux style).*

B.A.R., ms rom. 3370, ff. 3—4r

Ediții: G. Bengescu, *Cîteva suvenire ale carierei mele*, Bruxelles, 1899, p. 161—163 (incompletă).

București, 7/19 februarie 1885

Dragă domnule Bengescu[1],

Răspund îndată scrisorii dumitale, pentru ca să-ți spun cît sînt de mișcat de toate sentimentele dumitale față de mine și pentru a te asigura din partea mea că-ți păstrez toată stima și toată afecțiunea, pe care o meriți pentru multe motive.

Doresc deci, tot atît cît și dumneata, să te văd menținut în post, atît timp cît îți va conveni să-l păstrezi și îmi propun să vorbesc chiar astăzi în acest sens d-lui Cîmpineanu. Noi trei, d-l Odobescu, dumneata și eu vom forma o legație în care politica va fi atenuată de farmecul literaturii. Perspectiva este prea seducătoare pentru a nu depune toate sforțările spre a o realiza.

Mulțumesc pentru cel de-al doilea volum al lucrării *Bibliographie des oeuvres de Voltaire*. L-am primit și aștept pe al treilea, ca încununare a prețioasei dumitale munci. Este nevoie să-ți adresez complimente pentru opera dumitale? Prefer să las această grijă Academiei franceze.

O bună stringere de mînă, foarte cordială, îți va exprima mai bine sentimentele mele și ți-o dau din toată inima,

V. Alecsandri

P.S. Afacerile mele și starea sănătății mă vor reține probabil în țară pînă la sfîrșitul lui martie (stil vechi).

[1] George Bengescu (1848—1922), scriitor și diplomat, carieră în care ajunge ministru plenipotențiar. Din preocupările literare este demn de semnalat *Voltaire, Bibliographie de ses oeuvres*, T. I—IV, 1882—1890, Paris. În 1885, era prim-secretar al legației române de la Paris.

C

CĂTRE GEORGE BENGESCU

Mircesti, 9 sept. 1885

Mon cher Bengesco,

Avant de vous causer d'affaires, je tiens à vous dire que rarement j'ai éprouvé une si profonde satisfaction de me retrouver à Mircesti[1] *comme cette fois-ci. Ma maisonette toute ensoleillée, les arbres de mon jardin surchargés de fruits, mes cravassaux, mes petits chiens, mes chevaux, jusqu'à ma basse-cour, jusqu'aux brins d'herbe du gazon... tous m'ont souhaité la bienvenue avec une expansion de joie qui m'a touché profondément. Mon premier cri de coeur a été:* Să cadă toate fulgerile pe casa[2] Legațiunei.

Enfin je respire à mon aise, à pleins poumons; je me grille au soleil, je flane parmi les groupes de fleurs et j'y touche sans crainte du garde-champêtre. Mes nuits sont bonnes!! *Mes regards fouillent des horizons bleus et déjà de strophes viennent hanter mon esprit, comme des oiseaux effarouchés qui reviennent à leur nid.*

Que vous dirai-je de ma lounka? *C'est ne pas tout à fait le parc Monceaux, non, mais c'est bien mieux; on y rencontre parfois quelque loup débonnaire* [...] *Bref c'est un vrai paradis. Quel dommage de le quitter pour aller se perdre dans ce grand désert de la foule parisienne! Croyez moi bien, cher ami, que vous êtes pour beaucoup dans la décision que j'ai prise de retourner à mon poste; ma pente naturelle me porte à m'incruster dans mon cabinet de travail et de rentrer dans la voie si attrayante des travaux littéraires.*

Dieu veuille que la rue Murillo ne complète pas l'espèce d'abrutissement, qui a commencé à m'envahir rue de Penthièvre.

Vous m'assurez que vous pouvez opérer sans difficulté, le déménagement des meubles de la Légation; tant mieux, me voilà tranquille. Il me reste à convaincre le Gt. de la nécéssité de payer le loyer de mon nouveau logement.

Dans une douzaine de jours j'irai à Bucarest pour entamer les négociations de cette importante affaire et par la même occasion je m'expliquerai avec Mr Stourdza au sujet de l'église[3] *et avec Mr Campineano au sujet d'un attaché... ou du moins d'un copiste pour le service de la chancellerie.*

A Bratiano je réserve la grave question du modus-vivendi *destiné à modifier la situation tendue que les tarifs douaniers ont créée entre la France et la Roumanie*[4]. *Sa Majesté le roi donnera son veto dans l'article des décorations... à commencer par celle de Nanou...*[5]

A propos de nôtre jeune second secrétaire, je l'approuve d'aller demeurer à la légation, s'il se sent le crane assez solide pour résister, sans craquer, au bruit des voitures de la Compagnie... Mais dans queles meubles se logera-t-il? La salle à manger ainsi que les deux chambres meublés par Balaceano vont se trouver vides.

Je ne regrette nullement les Folempins⟨?⟩, faites tel changement que vous croirez convenable, j'y souscrie d'avance.

L'accueil aimable que Mr Freycinet vous a fait, ainsi que les amitiés qu'il vous a chargé de me transmettre de sa part, semblent prouver un retour à de meilleurs sentiments.

Pour entretenir cette bonne disposition, veuillez, mon cher ami, à votre prochaine visite Quai d'Orsay, présenter à Mr de Freycinet l'expression de mes meilleures amitiés.

Tout à vous,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 3370, f. 45—46

Ediții: G. Bengescu, *Amintiri*, în *Convorbiri literare*, XXV, nr. 11, 12 martie 1892, p. 967 (incompletă); id. *Cîteva suvenire*, Bruxelles, p. 176 (incompletă).

Mircești, 9 septembrie 1885

Dragă Bengescu,

Înainte de a-ți vorbi despre afaceri, țin să-ți spun că rareori am resimțit o așa de mare mulțumire, ca de data aceasta, reîntorcîndu-mă la Mircești[1]. Căsuța mea însorită, pomii grădinii mele încărcați de fructe, foștii mei clăcași, cățeii mei, caii mei, pînă și curtea păsărilor, pînă la firicelele de iarbă din pajiște... toți mi-au urat bunvenit cu o expresie de mulțumire care m-a atins adînc. Primul meu strigăt din inimă a fost: *„Să cadă toate fulgerile pe casa*[2] *legațiunei"!*

În sfîrșit respir în voie, din fundul plămînilor, mă prăjesc la soare, rătăcesc printre straturile de flori și mă ating de ele, fără teama de paznic. *Nopțile mele sînt bune!* Privirile mele iscodesc orizonturile albastre și deja strofe vin să-mi ocupe mintea, ca niște păsări înspăimîntate, care revin la cuibul lor.

Ce să-ți spun despre *lunca* mea? Nu este chiar parcul Monceaux, nu, dar este mult mai mult;

* În original, în limba română.

întîlnești cîteodată un lup cumsecade[...] Pe scurt este un adevărat paradis. Ce păcat să-l părăsești, pentru a merge să te pierzi în acest mare deșert al mulțimii pariziene! Te rog să mă crezi, dragă prietene, că ai contat mult în hotărîrea pe care am luat-o de a mă întoarce la postul meu; înclinația mea adevărată mă îndeamnă să mă fixez în cabinetul meu de lucru și să mă reîntorc la calea așa de atrăgătoare a lucrărilor literare.

Să dea Dumnezeu ca strada Murillo să nu mărească acel fel de abrutizare, care a început să mă năpădească în strada Penthièvre.

Mă asiguri că poți să operezi, fără greutate, mutarea mobilelor legației; atît mai bine, iată-mă liniștit. Îmi rămîne să conving guvernul de necesitatea de a plăti chiria pentru noua mea locuință.

Peste douăsprezece zile voi merge la București, pentru a începe negocierile acestei importante afaceri și cu aceeași ocazie mă voi explica cu dl Sturdza despre cazul bisericii[3] și cu dl Cîmpineanu despre un atașat... sau cel puțin despre un copist pentru serviciul cancelariei.

Lui Brătianu îi rezerv marea chestiune a unui *modus vivendi*, destinat să schimbe situația încordată pe care tarifele vamale au creat-o între Franța și România[4]. Majestatea sa regele își va spune veto-ul la capitolul decorații... începînd cu aceea a lui Nanu[5]...

În legătură cu tînărul nostru secretar al doilea, sînt de acord să meargă să locuiască la legație, dacă își simte capul atît de solid pentru a rezista, fără să plesnească, la sgomotul trăsurilor companiei... Dar în ce mobile se va instala? Sufrageria și cele două camere mobilate de Bălăceanu vor fi goale.

Nu regret deloc *Folampins-urile*,⟨?⟩ fă ce schimbare vei găsi potrivită, subscriu dinainte.

Primirea plăcută pe care ți-a făcut-o Freycinet[6], cum și salutările amicale pe care te-a însărcinat să mi le transmiți din partea sa, par să dovedească o reîntoarcere la sentimente mai bune.

Pentru a întreține această bună dispoziție, binevoiește, dragă prietene, ca, la apropiata dumitale vizită la Quai d'Orsay, să prezinți d-lui de Freycinet expresia celor mai bune sentimente.

Al dumitale,

V. Alecsandri

[1] Nemulțumit de viața de la Paris, poetul regăsește cu încîntare viața de la Mircești, natura, liniștea, despre care scrie cu entuziasm lui G. Bengescu și Ion Ghica. Pînă în anul morții, scrisorile trimise din concediile de la Mircești evocă în pagini minunate fericirea de a se regăsi în mijlocul naturii. Perpessicius a consacrat acestor pagini articolul *Elogiul Mirceștilor*, în *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor*, Buc., 1961, p. 62–69.

[2] Imobilul legației din strada Penthièvre era impropriu și așezat într-un cartier zgomotos, lucru care l-a deprimat foarte tare pe poetul învățat să trăiască în liniștea de la țară; de aceea, încă din primele luni, și-a mutat locuința în strada Murillo, lîngă parcul Monceaux, iar mai tîrziu izbutește să mute întreaga legație în Avenue Montaigne. Ecouri despre nemulțumirea sa se găsesc în toate scrisorile din această perioadă, în care se plînge de totala sa imposibilitate de a mai compune versuri.

[3] Statul român cumpărase pentru localul capelei române-ortodoxe de la Paris o veche biserică, monument istoric de valoare, în strada Jean de Beauvais. V. Alecsandri nu era mulțumit de această achiziție, biserica fiind foarte friguroasă și necesitînd reparații. În anul 1890, ianuarie 4/16, a trimis un lung raport ministerului Cultelor, prin

care cere ca arhitectul francez Lecomte du Nouÿ, aflat în vremea aceea în România, să vină la Paris pentru a hotărî asupra restaurării.

[4] Conflictul vamal dintre cele două țări a rezultat din pricina legii vamale, din mai 1885, prin care guvernul român supunea la anumite taxe vamale produsele importate din țări care nu încheiaseră convenții comerciale cu România. Franța, fiind una dintre acestea, a răspuns cu fixarea unei taxe de 50% asupra produselor românești importate în Franța. Discuțiile nu s-au aplanat decît o dată cu numirea ministrului G. Coutouly la București. Alecsandri a fost sincer afectat de conflictul izbucnit tocmai la venirea sa în Franța.

[5] C.G. Nanu, secretar al doilea la legația din Paris.

[6] Charles de Saulces de Freycinet (1828–1923), om politic francez, ministru.

CI

CĂTRE IACOB NEGRUZZI

Mircești, 23 septembrie 1885

Iubite Negruzzi,

Gazetele au spus adevărul astă una dată. Mă aflu la Mircești de vro două săptămîni; dar ceea ce nu au spus este că rareori am primit o mulțumire așa deplină, reîntorcîndu-mă la cuibul meu, ca în rîndul acesta. După mai multe luni de viață chinuită în ticăloasa hardughie, închiriată pe 12 ani de predecesorul meu, dl Pherechide, și poreclită: *Hôtel de la Légation;* după patru luni de neodihnă și de nesomn, în acea șură, care tremură pe temeliile sale, de cîte ori trece vro trăsură pe sub fereastre (și de dimineață pînă în seară, deci seară pînă dimineață, strada Penthièvre servă de trecătoare trăsurilor celor mai încărcate cu pietre, railuri, saci de făină, boloboace de fier pline de...); după lucrările înmulțite ale cancelarii, prin mulțimea românilor din Paris etc.; după necazurile ce am avut cu guvernul republicei în chestia tarifelor[1] etc., etc., etc., am plecat la Aix-les-Bains, pentru o cură antireumatismală și, în sfîrșit, am ajuns în raiul Mirceștilor! Laudă lui Dumnezeu! Aici am găsit toamna splendidă, grădina înflorită, livada încărcată cu fructe ca nealtădată, și lumea în cea mai deplină podoabă. Tot ce mă încunjură îmi rîde în cale, cocoarele mă salută din înaltul cerului, trecînd în mari triunghiuri călătoare, cățeii mei îmi sar pe genunchi cu veselie, și, mai presus de toate, nepoțelele mele îmi sar în spinare, dismerdîndu-mă cu numele de Grand-papa, Gross-papa, și umple casa de vuiet și de mișcare. Fericirea e fără margini...

Trebuie însă să mă despart de ea, pentru ca să mă întorc la postul meu, adică în iadul băcălesc al Parisului, unde astăzi bancherii jidani țin primul rang și se bucură sub regimul republican de titluri aristocrate; *les Princes de la finance!!* Perspectiva nu-mi surîde nicidecum, dar ce să fac? Am intrat în danț...

În cele ce preced, înțelegi, iubite Negruzzi, că biata Muză a fost leșinată ca o muscă în timpul iernii. Creierii mei zdruncinați nu au mai fost în stare de a da roadă și am ajuns a nu crede că poate cineva să scrie versuri... nici chiar proză. Îmi este dar cu neputință de a-ți trimite ceva pentru *Convorbiri*, căci nu am nimic prin saltare; sper însă că

în noul apartament ce am luat în Paris, voi putea să consacru cîteva momente literaturii.

Acea locuință este situată aproape de parc Monceaux, Rue Murillo, 11. Cartierul e nou, frumos, liniștit și îndemnător pentru lucruri de imaginație. Muza mea va reînvia negreșit în acel cuib demn de dînsa.

Ți-am trimis, atît din Paris, cît și din Aix-les-Bains, dacă nu mă înșel, vro trei scrisori ale lui Ion Ghica despre chestii economice, foarte interesante. Le-ai primit? Amicul meu își propune a scrie un dialog al morților, în care vor figura mulți (sic) personagi din trecut. El te roagă să-i trimiți *Convorbirile* din august și septemvrie.

Papadopulo îți va comunica în curînd un articol asupra lui Conaki[2]. Pe Bengescu îl îndemn a scrie, dar lucrul cancelariei nu-i dă timp a se ocupa de literatură.

Plec miercuri seară la București, unde voi ședea vro trei zile, pînă a nu merge la Sinaia.

Te îmbrățișez și trimit pentru d-na Negruzzi afectuoase complimente din parte-mi și din partea soției mele.

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 808, f. 293–294

Ediții: Convorbiri literare, XXIX, nr. 12, 1 decembrie 1895, p. 1129–1130; V. Alecsandri, *Scrisori*, I, Buc., 1904, p. 150; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*. Chișinău, 1968, p. 394–395.

[1] Cf. aici C, n. 4

[2] Cf. aici CIV.

CII

CĂTRE MARIE BOGDAN

Castelul Peleș, Sinaia
10 octobre 1885

Ma chère Marie,

Ta lettre est venue à temps pour calmer mes inquiétudes au sujet de ma chère petite colonie de Mircesti, n'ayant pas reçu de vos nouvelles pendant plus d'une semaine. Pour ce qui me concerne je vis comme un coq en pâte. Le roi et la reine, de plus en plus gracieux pour moi, semblent ne pas vouloir que je quitte le chateau féerique de Sinaïa. Voici le genre de vie que nous menons.

A huit heures je prends mon thé, puis je fais ma corespondance jusqu'à dix heures. La Reine m'appelle alors dans son bureau et nous travaillons jusqu'à midi et demi, heure à laquelle on déjeune dans une merveilleuse salle à manger. De une heure et demie à trois, le roi et moi nous brossons mutuellement à outrance et à grands éclats de rire. Parfois la visite d'un ministre vient interrompre notre lutte et nous jeter dans la politique, comme dans un bain glacial. De trois à cinq, repos sur toute la ligne. Je me retire dans ma chambre, je m'étends sur une chaise longue et je me livre à une lecture entrecoupée parfois d'une douce somnolence.

De cinq à sept conversation intéressante dans le salon de musique ou sur une des terrasses du château, puis dîner, puis nouvelle partie de billard jusqu'à dix heures. C'est l'heure de la retraite, la lumière électrique s'éteint par degrés et sa dernière étincelle nous quitte au moment de nous mettre au lit. Tu vois qu'avec un pareil régime on peut atteindre l'âge de Mathusalem.

Le lendemain, ce train de vie recommence, ce dont je ne me plains nullement car j'ai toujours hautement apprécié le dolce farniente *des Napolitains et le* kef *des orientaux. Pourtant je désire bien m'en retourner à Mircesti, pour vivre en famille, pour taquiner Marguerite et pour bourrer de chocolat mon gros chien. J'espère que dans une douzaine de jours je me retrouverai parmi vous et je chercherai à ne quitter Mircesti que vers la fin de ce mois, le roi m'ayant accordé une prolongation de congé jusqu'à la fin d'octobre.*

En attendant, je vous embrasse toutes, bien tendrement,

V.A.

Ediții: Marie G. Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui, 1920—1923*, f.l., 1929, p. 176—177.

Castelul Peleș, Sinaia,
10 octombrie 1885

Dragă Marie,

Scrisoarea ta a venit la timp pentru a-mi micșora îngrijorarea despre mica și iubita mea colonie din Mircești, neavînd vești de la voi de mai mult de o săptămînă. În ce mă privește trăiesc împărătește. Regele și regina, din ce în ce mai amabili față de mine, par să nu dorească să părăsesc fericul castel din Sinaia. Iată felul de viață pe care îl ducem.

La ora opt îmi iau ceaiul, pe urmă îmi fac corespondența pînă la ora zece. Regina mă cheamă atunci în biroul său și lucrăm pînă la ora douăsprezece și jumătate, oră la care se dejunează într-o minunată sală de mîncare. De la ora unu și jumătate la trei, regele și cu mine ne bătem unul pe altul cu înverșunare ⟨la biliard⟩, în mari hohote de rîs. Cîteodată vizita unui ministru vine să întrerupă lupta noastră și să ne arunce în viața politică, ca într-o baie rece. De la trei la cinci, repaus pe toată linia. Mă retrag în camera mea, mă întind pe un șezlong și mă dedau la o lectură, întreruptă cîteodată de o dulce somnolență.

De la cinci la șapte, conversație interesantă, în salonul de muzică sau pe una din terasele palatului, apoi cina, pe urmă nouă partidă de biliard, pînă la ora zece. Este ora retragerii; lumina electrică se stinge treptat și ultima sa scînteie ne părăsește în momentul cînd ne culcăm. După cum vezi cu asemenea regim poți atinge vîrsta lui Matusalem.

A doua zi acest fel de viață reîncepe, lucru de care nu mă plîng deloc, căci adeseori am apreciat *dolce farniente*-le napolitanilor și *keful* orientalilor. Și totuși doresc să mă reîntorc la Mircești, pentru a trăi în familie, pentru a necăji pe Margareta și pentru a-mi îndopa cîinele cu șocolată. Sper ca peste douăsprezece zile să mă găsesc printre voi și voi căuta să nu părăsesc Mirceștii decît la sfîrșitul acestei luni, regele acordîndu-mi o prelungire de concediu pînă la sfîrșitul lui octombrie.

Pînă atunci, vă sărut pe toate, cu dragoste,

V. A.

CIII

CĂTRE DIMITRIE OLLĂNESCU ASCANIO

Paris, 1885, dec. 3[...]

Iubite Ollănescu.

Îmi închipuiesc halul înfiorător al Bucureştilor sub un metru de zăpadă şi sub un număr fabulos de graduri de frig. Ferice ţeară unde vara-i vară dar *iarna-i iarnă!* Pe aici clima e variabilă ca şi caracterul locuitorilor; cînd ploaie, cînd vînt, cînd ger moderat, cînd o rază de soare ruşinoasă care lunecă pe la un colţ de casă şi dispare curînd într-un hău de negură. Înseşi elementele sînt împărţite în categorii: unele monarhice, altele republicane, altele iar comunarde... toate gata a se combate şi a se produce anarhie în plămîni precum şi în crieri, traducîndu-se prin junghiuri şi guturaiuri lung strănutătoare.

Este de sperat însă că noua alegere a d-lui Grévy[1] ca preşedinte al Republicii va fi urmată de un răstimp de linişte favorabil higienei publice. Steagurile roşii, albe şi tricolore vor servi deocamdată nasurilor înfundate, până ce iar le-a veni rîndul ca să serve de simboluri politice. Preocuparea cea mai serioasă, care domneşte în momentul actual şi face o mare concurenţă luptelor de partizi, este *Vasiliaticul*. Tot francezul, de orice nuanţă, se găseşte ajuns la trista extremitate de a da presenturi de Anul Nou şi cată să descopere problemul ingenios de a se sustrage cît mai eftin din ghiarele acestei obligaţii supărătoare.

Veştile ce-mi dai despre Teatru nu sînt vesele deloc. Cantacuzin[2] pleacă la Nisa, Ştefănescu[3] pleacă de la pupitru. Aristizza a plecat la Iaşi, au dat uliul în găini!! Cum o s-o scoateţi în capet până la finele stagiunei? Şi cine crezi că are să înlocuiască pe Grigri?

Mă întrebi ce fac şi cum petrec?... Prima: mă lupt cu căminele franceze, care fumează ca paşa de Rusciuc, secundo: mă lupt cu creditorii statului, acei care au lucrat la biserica lui Pherechidi[3] şi aşteaptă de mai mult de un an ca se fie plătiţi...[1]: mă lupt cu scumpetea Parisului etc.. Toate aceste lupte sînt de natură a spariea bietele muze şi a le departa de mine. Cînd oare voi mai putea să le prind în braţele mele şi să mă mai dau în dragoste cu dînsele?

Bengescu e la Bucureşti... El iţi va spune multe de ale legaţiunei; eu mă mărginesc acum a-ţi reaminti chestia decoraţiunilor, ce ar trebui să dăm unor persoane *simandicoase* din Franţa. Încă o recomandaţie: te rog să aminteşti d-lui Stamatiadi că la 15 ianuar am a plăti al doile trimestru al apartamentului din strada Murillo şi dar îl rog să aibă îngrijire de a-mi trimite suma necesară, odată cu lefile legaţiunii pe luna ghenar.

Dorindu-ţi sărbători vesele şi ilustrate cu victorii de tot soiul, te îmbrăţişez,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 1786, f. 53—54

[1] Jules Grévy (1807—1891), om politic francez, ales preşedinte al Republicii.

[2] Grigore Gr. Cantacuzino (Grigri) (1827— ?), magistrat şi om de teatru. Director al teatrelor între anii 1882—1887 şi 1889—1898.

[3] Gheorghe M. Ştefănescu (1843–1924), compozitor şi profesor. A fost profesor la conservator, compozitor şi director al orchestrei Teatrului Naţional.

[4] Cf. aici C n. 3. M. Pherichide fusese ministrul care achiziţionase pentru statul român imobilul legaţiei din str. Penthièvre şi vechea clădire a bisericii.

CIV

CĂTRE ALEX. PAPADOPOL CALIMAH

Paris, 28 februarie 188

Iubite Alecu,

Am cetit chiar acum articolul ce l-ai scris asupra lui Conaki[1] şi nu mă pot opri de a-ţi trimite aceste rînduri, pentru a te felicita. Articolul este o adevărată conferenţă, mult interesantă şi instructivă. Generaţia de astăzi trebuie să o mediteze, ca să se convingă de comorile limbei lui Conaki şi de talentul său în arta poeziei. Scrisoarea către Zulnia este un cap d-operă de simţire, de idei înduioşitoare, de armonie, de frumuseţi poetice şi poate servi de model. Bine ai făcut că ai prezentat imaginea bătrînului poet în ochii tinerimei actuale, care fuge de poeţi de cînd au răsărit ciupercile versificătoare, care distilează numai venin: precum Macedonski, Densusianu etc. Cînd îi avea vreme ocupă-te şi de Miluţă Cuciureanu şi de Alecu Russo şi de Alecu Donici.

Eu sînt într-o perioadă de sterilitate, care mă întristă, dar mă mîngîi cu ideea că am amici care lucrează şi produc cu îmbelşugare lucruri frumoase, ce vor îmbogăţi literatura noastră. Iacob Negruzzi

trebuie să-ţi fie recunoscător, precum şi lui Ghica, de colaborarea voastră la *Convorbiri*. Această foaie cam tînjeşte de cînd a fost strămutată în Bucureşti. Aerul lînced al Capitalei nu-i prieşte; aerul viu al ţerei(?) îi era mult folositor. Nu o lăsaţi să moară de inaniţiune şi veţi face o faptă bună.

Te îmbrăţişez,

V. Alecsandri

Ion Ghica a scris un articol foarte interesant asupra lui Gr. Alecsandrescu. El ar dori ca scrierea lui să fie cetită într-una din seanţele Academiei şi, în urma acestei cetiri, să ieie cineva cuvîntul, pentru ca să propuie a se ridica o statuie poetului mort.

Am gîndit la d-ta ca să vorbeşti asupra meritelor lui Gr. Alecsandrescu, care a fost uitat de atîta vreme, deşi a avut mai mult drept la recunoştinţa compatrioţilor decît alţii, cărora s-au ridicat statui. Înţelege-te cu Negruzzi şi îndeamnă-l din parte-mi să citească însuş articolul lui Ghica în Academie, mai cu seamă că tatăl său a fost bun amic cu Alecsandrescu, fiind contimporani.

Am primit azi dimineaţă răvaşul ce mi-ai trimis cu data de 9/2 febr. şi m-am bucurat de succesul lui *Pygmalion*[2]. Am felicitat pe Bengescu.

B.A.R., ms. rom. 824, f. 125–126

Ediţii: V. Alecsandri, *Scrisori I*, Buc., 1904, p. 186–187.

[1] Cf. Alex. Papadopol Calimah, *Scrisori despre Tecuci*, în *Convorbiri literare*, XIX, nr. 5, 1 august 1885, p. 369–390; nr. 11, 1 februarie 1886, p. 921–960; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 423–424.

[2] Piesa lui G. Bengescu-Dabija.

CV

CĂTRE PAULINA ALECSANDRI

București, 24 octombrie 1886

Dragă,

Am fost aseară la teatru[1], de am revăzut pe bătrînul Millo, cu cucoana *Chiritza la Iași*, și mărturisesc că am fost uimit de a videa succesul acestei piese, care s-a reprezentat pentru întîia oară la 1844[2]... adică cu patruzeci și doi de ani înainte. Cîte suvenire de tinerețe a deșteptat în mine acest tablou al societății noastre de acum aproape o jumătate de secol!... Bietul Millo, îmbătrînit, slăbănogit, a jucat cu multă vervă, deși nu-l mai ajuta glasul, nici memoria.

Publicul, format de noua generație, a ris cu hohot ca și acel de la 1844 și, zărindu-mă în lojă (pe care Chirița o numea lojniță), după ce l-a rechemat pe Millo, a început a striga cu zgomot autorul! Am fost obligat iar a mă prezenta pe scenă, deși nu-mi prea convenea! În toată sala Millo și eu, numai, înfățișam epoca cucoanei Chirița, cu trăsura ei cea galbină, cu caii de poștă ai lui Privileghe etc. Cum trece vremea, cum se schimbă lumea.

Între acte, direcția și actorii au venit să mă roage, ca să rămîn sîmbătă, pentru ca să asist la reprezentația *Fîntînei Blanduziei*. N-am putut face altminteri decît să primesc a le îndeplini cererea, mai cu seamă că astfel voi avea prilejul de a zice cu calul lui Toma Alimoș:

„Să arăt la bătrînețe
Ce-am putut la tinerețe".

Așadar, voi pleca duminică seara și voi sosi luni dimineața. O zi de întîrziere și alta nimică.

Te sărut de o mie de ori,

V. Alecsandri

Agio s-a suit. Nu crezi că am nimeri dacă am schimba în hîrtie banii... cîștiului Sf. Gheorghe. Am avea astfel un cîștig însemnat. Scrie-mi.

B.A.R., ms rom. 2300, 162—163

Ediții: V. Alecsandri, *Scrisori*, I, Buc., 1904, p. 303—304.

[1] O scrisoare asemănătoare, scrisă în aceeași zi, în limba franceză, trimite și lui Ion Ghica; în ea exclamă în limba română: *„Ce-am fost pe vremea lui Sturdza și unde am ajuns!"* V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 153—155. Și tot în aceeași zi, în scrisoarea scrisă lui Bengescu, tot în limba franceză, introduce un lung pasaj în care îi împărtășește aproape aceleași emoții. Cf. B.A.R., ms. rom. 3370, f. 131.

[2] Alecsandri face o greșală, piesa se jucase întîia oară în anul 1850.

CVI

CĂTRE MIHAIL KOGĂLNICEANU

Paris, 8 dec. 1886

Iubite Kogălnicene,

O scrisoare a lui Papadopol-Calimah mă înștiințează că te afli la Constanța, bolnav și mîhnit[1]. Această veste m-au întristat cu atît mai mult, că puțini sînt rămași din generația noastră și ar fi cu drept ca Dumnezeu să-i scutească de orice suferinți. Destul au fost ei strădănuiți* în luptele țării, pentru ca la bătrînețe să se bucure de zile bune și de o liniște deplină. Ai lucrat o viață întreagă în

* Strădănui, strădănuiesc, vb. IV, refl. (mold.) = a se strădui.

apărarea drepturilor României, te-ai purtat cît un viteaz neobosit, în împrejurările cele grele ale ei, ai meritul, prin fapte însemnate, să te bucuri de rodul ostenelilor și însă iată-te pe malul Mării Negre, singur, suferitor, amărît de nepăsarea egoistă a generației ce a venit după noi.

Eu, contimporanul tău, amicul tău din copilărie, nu pot să te știu astfel părăsit pe țărmurile unde a fost aruncat Ovidiu cu două mii de ani mai înainte, fără a mă simți adînc mișcat în sufletul meu. Vin cu brațele deschise, nu în sperare de a te mîngîia, dar în dorința de a te strînge la piept și de a-ți zice: „nu te descuraja, fii bărbat în fața înprejurărilor supărătoare. Vei ieși din această criză, cum ai mai ieșit din altele, voinic, sănătos, cu toate darurile de care ești înzestrat și ne vom revedea în anul viitor... *comme deux vieux débris, se consolant entre eux*"*.

Nu prea știu cum merg lucrurile în țară, dar pe aice se cam încurcă. Ministerul[2] a demisionat și Republica se găsește fără guvern de mai multe zile. Timpul e ploios, vîntos, și rece. *On est dans le gâchis sous tous les rapports***.

Zicîndu-ți a revedere, iubite Kogălnicene, te îmbrățișez din toată inima,

V. Alecsandri

B.A.R., Coresp. inv. 97640

Ediții: V. Alecsandri, *Corespondență*, Buc., 1960, p. 181; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 264—265.

[1] Kogălniceanu, bolnav la acea dată, era dezamăgit din pricina ingratitudinei liberalilor, cu care colaborase la solicitările lor, și care acum prin comportarea lor îl fac să treacă în opoziția unită.

[2] Demisia guvernului francez Freycinet.

* Ca două vechituri, consolîndu-se între ele (fr.).
** Este o mare zăpăceală în toate privințele (fr.).

CVII

CĂTRE G. STĂNCESCU

Paris, 3 fevr. 1887

Iubitule domnule Stăncescu,

Vă dau de știre că am prelucrat pe *Ovidiu* în totul și că am adăogit un act la început, care mi s-a părut indispensabil pentru interesul întregei piese. Decorul reprezintă grădina palatului lui August, împodobită cu statui, bazin de marmură — masif de copac ⟨sic⟩ în fund, în dreapta actorului pe planul I o stîncă acoperită cu lierie și purtînd statua lui Cesar. În stînga, de-a lungul culiselor, fațada palatului, un peron, scări de marmură și o ușă de bronz ce se deschide pe el.

Scopul meu e de a se începe stagiunea viitoare cu *Ovidiu*. Dacă sînteți de aceeași părere, vă rog să ordonați a se pregăti decorul în vara ce vine.

Piesa va purta titlul de *Exilul lui Ovidiu*, excluzîndu-se din ea actul morței de la sfîrșit: acest act va rămânea ca o piesă deosebită, dacă representarea lui în aceeași seară ar prelungi prea mult spectacolul. Vom videa ce va fi mai nimerit, cînd mă voi întoarce în țeară.

Binevoiți a-mi răspunde ce hotărîți în privirile propunerii mele și, totodată, a mă informa cum merge teatrul nostru în iarna aceasta. Jurnalele românești se ocupă rareori de el, și cînd o face, este numai ca să-l critice.

Pe aice teatrul prosperă, din cauza marelui număr de străini, însă literatura dramatică nu s-a îmbogățit cu vreun capo-d'operă important.

Te rog să primești încredințarea afectuoaselor mele sentimente.

V. Alecsandri
11 rue Murillo

B.C.S., *ms inv.* 5232

Ediţii: V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*, Buc., 1964, p. 131; Mircea Anghelescu, *Ovidiu*, în *Gazeta literară*, XII, nr. 37, 9 septemvrie 1965, p. 10 (socotită inedită); V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 472—473.

CVIII

CĂTRE GEORGE BENGESCU

Mircesti, 18 août 1887

Mon cher Bengesco,

Ne soyez pas surpris de mon silence[1]. *Je nage dans la lumière, je voyage dans le bleu et me délecte dans cette délicieuse paresse napolitaine qui porte le nom harmonieux de* dolce farniente *et que les orientaux appelent le* kief. *C'est un état physique et moral plein de jouissances, on rumine du bien-être et on ne pense à rien de sérieux; on touche agréablement aux confins de la bêtise, qui est la béatitude suprême. Aussi lorsque je dois prendre la plume, il me faut faire des efforts qui dérangent mon équilibre.*

Avez-vous jamais examiné des poissons qui se chauffent au soleil, à le surface de l'eau? Quand ils doivent se déplacer pour une cause quelconque, leurs mouvements trahissent un sentiment pénible mêlé de paresse et de regret. Je suis comme eux: toutes les fois que je ramène ma pensée vers un but déterminé et que je l'arrache à son vagabondage à travers les flots de lumière qui l'inondent il me semble que je commets une mauvaise action, c'est comme si j'abattais une hirondelle.

Pourtant j'espère pouvoir profiter de cette disposition à ne rien faire, pour réaliser votre désir, en acouchant d'une épître en vers que, je vous adresserai avant de quitter Mircesti, ou bien avant de quitter Sinaïa.

Et maintenant venons, hélàs! à des choses plus positives et par conséquent plus tristes.

La mort subite de mon pauvre ami, G. Cretzeanu[2], *m'a profondément affecté car c'était un brave coeur, honnête, loyal et digne d'être compté parmi les meilleurs des Roumains. Il a commencé par être un charmant poète et il a fini par la mission de juge intègre. Il laisse derrière lui bien de regrets et des enfants qui feront honneur à sa mémoire. Que la terre lui soit légère. Son nom ne périra pas.*

J'ai télégraphié à Madame Cretzeanu ainsi qu'à son fils, en rappelant à celui-ci qu'il restait l'unique consolation et le soutien de sa mère et de sa soeur. Le général Cretzeanu m'a répondu de leur part.

Pherekyde m'a également remercié des paroles que je lui ai adressées à l'occasion de la mort de son père.

Depuis mon arrivée ici je n'ai écrit que des compliments de condoléance!

Je compte rester encore chez moi jusque vers le 20 septembre, après qui je ferai mes adieux à la lounka *pour me rendre au château de Peleș, où l'on m'attend, et dans les premiers jours de novembre je m'embarquerai, pour la rue Murrillo.*

Je ne sais rien en fait de politique, car je ne lis pas de journaux, (c'est un voeux), mais j'ai appris que le prince de Saxa Cobourg[3], *ne marchait pas sur les roses en foulant le sol de la Bulgarie. Vous verrez que*

ces grossiers outrina glava *commettront quelque nouvelle sottise.*

Nos meilleures amitiés à toute vôtre famille, ainsi qu'à Nanou.

Tout à vous,

V. Alecsandri

B.A.R., ms rom. 3370, f. 145–146

Ediţii: G. Bengescu, *Amintiri*, în *Convorbiri literare*, XXV, nr. 11–12, 1 martie 1892, p. 978 (incompletă); id., *Cîteva suvenire*, Bruxelles, 1890, p. 199–200, frag. şi p. 225–226 (incompletă).

Mirceşti, 18 august 1887

Dragă Bengescu,

Nu fi mirat de tăcerea[1] mea. Înot în lumină, mă plimb sub cerul albastru şi mă desfăt în acea încîntătoare lene napolitană care poartă numele armonios de *dolce farniente* şi pe care orientalii o numesc *chef*. Este o stare fizică şi morală plină de bucurii, rumegi mulţumirea şi nu te gîndeşti la nimic serios, te apropii de marginile prostiei care este fericirea supremă. De aceea, cînd trebuie să iau pana, fac eforturi care îmi deranjază echilibrul.

Ai urmărit vreodată peştii care se încălzesc la soare, la suprafaţa apei? Cînd trebuie să se deplaseze pentru o cauză oarecare, mişcările lor trădează un sentiment penibil, amestec de lene, şi de regret. Sînt ca şi ei: ori de cîte ori îmi îndrept gîndul spre o ţintă precisă şi îl smulg de la hoinăreala prin valurile de lumină care îl îneacă, îmi pare că fac o faptă rea, este ca şi cum aş omorî o rîndunică.

Totuşi sper să pot profita de această dispoziţie de a nu face nimic, pentru a realiza dorinţa dumitale, scriind o scrisoare în versuri, pe care am să ţi-o trimit înainte de a părăsi Mirceştii, sau înainte de a părăsi Sinaia.

Şi acum să venim, vai! la lucruri mai pozitive şi, prin urmare mai triste.

Moartea subită a bietului meu prieten, G. Creţeanu[2], m-a mişcat adînc, căci era un om de inimă, cinstit, drept şi demn de a fi socotit printre cei mai buni români. El a început prin a fi un poet încîntător şi a terminat prin a fi un judecător integru. Lasă în urma lui multe regrete şi copii care vor face cinste amintirei sale. Fie-i ţărîna uşoară. Numele său nu va pieri.

Am telegrafiat doamnei Creţeanu, cum şi fiului său, reamintind acestuia că a rămas singura consolare şi sprijinul mamei şi surorii sale. Generalul Creţeanu mi-a răspuns din partea lor.

Pherikide mi-a mulţumit, de asemenea, pentru cuvintele adresate cu ocazia morţii tatălui său.

De la venirea mea aici nu am scris decît condoleanţe!

Socotesc să mai rămîn încă acasă la mine pînă la 20 septembrie, după care îmi voi lua rămas bun de la *luncă**, pentru a mă duce la castelul Peleş, unde sînt aşteptat, şi în primele zile ale lui noiembrie mă voi îmbarca, pentru întoarcerea în strada Murillo.

Nu ştiu nimic în materie de politică, pentru că nu cetesc jurnalele, (este un legămînt), dar am auzit că prinţului Saxa Coburg[3] nu i-a mers chiar bine

---

* În original, în limba română.

călcînd pe pămîntul Bulgariei. Ai să vezi că acești *căpățînoși** vor comite alte noi prostii.

Cele mai bune sentimente întregei dumitale familii și lui Nanu.

Al dumitale, *V. Alecsandri*

[1] Cf. aici C, n. 1.

[2] George Crețeanu (1829–1887), scriitor român, luptător politic pentru idealurile revoluției de la 1848 și Unire. A scris versuri patriotice. Fiul său era secretar la legația română din Paris.

[3] Ferdinand de Saxa-Coburg, prinț al Bulgariei, apoi rege. Aluzie la agitațiile care avuseseră loc în această țară sub domnia prințului anterior, Alexandru de Battemberg.

CIX

CĂTRE ION GHICA

Castel Pelech, 14/26 oct. 1887

Mon cher vieux,

Je suis heureux d'apprendre que notre ami Kingston est en voie de rétablissement et je te prie de lui présenter mes meilleures amitiés à la première occasion. Quant à la gracieuse autoresse[1] *de* La Reine du Cuivre, *et de* La biographie de Verdi, *tu me feras le plaisir d'aller la voir, de ma part, et de lui dire que je regrette beaucoup de la savoir souffrante et que je fais les voeux les plus chaleureux pour le retour immédiat de sa première santé; si je connaissais son adresse à Londres, je lui écrirais aujourd'hui même une longue lettre destinée à l'amuser et à faire revenir un beau sourire sur ses lèvres. Je lui ai envoyé ces derniers jours à Paris une relation du succès obtenu par son roman* Copper-Queen *au milieu dés dames et des demoiselles qui peuplent en ce moment le château royal de Sinaïa. Cette épître lui est-elle parvenue?*

A propos de littérature, je te félicite d'avoir trouvé le temps de griffonner 700 pages, qui formeront tout un volume digne du premier. 700 pages! saperlipopette! Mais c'est colossal! Tu es en voie de fécondité! Va ton train et ajoute encore 300 pour arriver à 1000. Cela nous procurera plusieurs heures de lecture intéressante, ou à Londres ou à Paris. Pour ma part je m'en lèche les babines, par anticipation.

Mon Ovide *remanié a obtenu un beau succès que je dois principalement à Aristitza, à Manolesco et à Nottara. Aristitza se perfectionne à chaque nouvelle création, elle est fort intelligente et une artiste véritable, qui analyse les caractères de ses rôles, les étudie consciencieusement et les joue avec verve. Quel dommage qu'elle soit si mal secondée parfois!*

Nous jouissons ici d'un beau temps, mais les matinées et les soirées sont froides. Le Caraïman s'est affublé d'une perruque blanche depuis près d'une semaine; il me produit l'effet d'un géant en bonnet de coton.

Au château on mène une existence calme et fort agréable. Causeries, lectures, musique, peinture et même petits jeux d'esprit... rien n'y manque. Pourtant je vais bientôt quitter ce séjour féerique afin de me trouver à Paris vers le 15 novembre n. st. Le harnais diplomatique m'y attend malgré le Românul *qui a annoncé ma démission.*

Peux-tu m'envoyer ici un volume du nouvel ouvrage de Madame Machetta? Je pense que la reine le lira avec plaisir.

* Traducere liberă, în original în limba bulgară.

M. Mandrea a fait le plan de ma maison de Mircesti, il est gentil, mais hélas! le devis se monte à 60.000 frs et comme je ne sais pas faire de la fausse monnaie... j'hésite de commencer les travaux.

Tout à toi,

V. Alecsandri

Je baisse les mains de la princesse Ghica.

B.A.R., ms. rom. 806, f. 45–46

Castelul Peleș, 14/26 octombrie 1887

Dragul meu,

Sînt fericit aflînd că prietenul nostru Kingston este pe cale de a se restabili și te rog să-i prezinți, cu prima ocazie, cele mai bune sentimente de prietenie. Cît despre grațioasa autoare[1] a cărții *La Reine du Cuivre* și a *biografiei lui Verdi*, îmi vei face plăcerea să te duci să o vezi din partea mea și să-i spui că regret mult că o știu suferindă și că fac urările cele mai călduroase ca să-și recapete imediat deplina sa sănătate; dacă aș cunoaște adresa sa la Londra, i-aș scrie chiar astăzi o scrisoare lungă destinată să o distreze și să facă să reînvie un frumos surîs pe buzele sale. I-am trimis de curînd la Paris o relatare a succesului obținut de romanul său, *Copper-Queen*, printre doamnele și domnișoarele care populează în acest moment castelul regal de la Sinaia. Această scrisoare i-a ajuns oare?

În legătură cu literatura, te felicit că ai găsit timpul să măzgălești 700 de pagini, care formează un volum demn de primul. 700 pagini! la naiba! Dar este colosal! Ești în plină fecunditate! Ține-o așa și adaugă încă 300 pentru a ajunge la 1000. Aceasta ne va procura mai multe ore de lectură interesantă, fie la Londra, fie la Paris. În ce mă privește mă ling pe buze dinainte.

Ovidiu al meu, refăcut, a obținut un frumos succes, pe care îl datorez mai cu seamă Aristizzii, lui Manolescu și lui Nottara. Aristizza se perfecționează la fiecare nouă creație, este foarte inteligentă și o veritabilă artistă, care analizează caracterele rolurilor sale, le studiază conștiincios și le joacă cu vervă. Ce păcat că este așa de prost secondată cîteodată!

Ne bucurăm aici de o vreme frumoasă, dar diminețele și serile sînt reci. Caraimanul s-a împodobit de vreo săptămînă cu o perucă albă, îmi face impresia unui uriaș cu bonetă de noapte!

La castel se duce o viață calmă și foarte agreabilă. Convorbiri, lecturi, muzică, pictură și chiar mici jocuri spirituale... nimic nu lipsește. Și totuși voi părăsi în curînd acest loc încîntător, pentru a fi la Paris pe la 15 noiembrie st. n. Hamul diplomatic mă așteaptă cu toate că *Românul* a anunțat demisia mea.

Poți să-mi trimiți aici un volum din noua lucrare a doamnei Machetta? Cred că regina îl va ceti cu plăcere.

Dl Mandrea a făcut planul casei mele de la Mircești, este drăguț, dar vai! devizul se urcă la 60.000 franci și cum nu știu să fac bani falsi... stau la îndoială să încep lucrările.

Al dumitale,

V. Alecsandri

Sărut mîinile prințesei Ghica.

[1] Blanche Roosvelt (Bianca Marchetti, Maqueta..) scriitoare americană, decorată de Academia Franceză, autoare a mai multor romane și biografii. Într-o scrisoare din 1 octombrie, poetul scria tot lui Ghica: „Doamna Blanche

se îndreaptă curajoasă pe drumul renumelui și al reușitei. Romanul său *La Reine du Cuivre* a fost foarte remarcat la Paris. Te sfătuiesc să citești descrierea incendiului din Chicago, este o capodoperă. Sardou a făgăduit să facă de pe acest roman o piesă de succes..." În alte scrisori din această epocă, Alecsandri evocă figura grațioasă a scriitoarei americane. Din cele cîteva fragmente, maestrul Perpessicius a schițat articolul: *Bianca Marquetti sau ultima idilă horațiană*, în *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor, 1957—1960*. Buc., 1961, p. 71—82.

CX

CĂTRE MARIE BOGDAN

Paris, 31 déc. 1887

Ma chère Marie,

Nous sommes à la veille du Nouvel An. Le temps est gris et plus froid qu'on ne s'y attendait, pourtant il n'empêche pas la population parisienne d'être en l'air, de courir les magasins et de se bousculer le long des petites boutiques en planches dressées depuis la Madeleine jusqu'à la Bastille.

Les Boulevards sont impratiquables d'ici à une quinzaine de jours, étant la proie et la propriété de toutes sortes de gueulards qui crient et se démènent pour attirer les chalands. Dans le monde riche on commence à recevoir, à donner quelques soirées et le moins de dîners possibles, parce qu'ils coûtent chers. On prétexte les bruits de guerre pour serrer les cordons de la bourse.

Pour ma part l'ère des corvées oficielles s'ouvre à plusieurs battants: demain visite à l'Elysée en grand uniforme, jeudi dîner diplomatique chez le nouveau président de la République, suivi d'autres festins calqués sur le même menu truffé aux divers ministères, sans compter les réceptions officielles du soir. Ouf!!! Pour qui a renoncé aux pompes de ce monde, s'est une dure campagne à subir et pourtant il me faudra colporter partout des sourires de circonstance, aussi peu disgracieux que possible.

Mais je me prends de façon à toujours échapper de bonne heure et à rentrer vers les onze heures à la maison pour prendre le thé avec ta mère qui s'obstine à m'attendre.

La colonie roumaine à Paris s'est augmenté de nouvelles recrues aussi peu intéressantes que les vieiles gardes établies ici depuis des années. On se demande ce qu'elles cherchent dans une ville où leur nullité s'affirme d'une façon déplorable?

Charles[1] *est venu nous voir; il est resté en admiration devant le portrait de ton garçon. Je t'envoie la marche du Général Boulanger*[2], *intitulée:* En revenant de la revue. *Les paroles sont de la dernière platitude, pourtant elle a produit presque une révolution au sein du peuple le plus spirituel du monde. Je ne sais si la musique vaut mieux. Tu en jugeras en connaisseur.*

Georges[3] *a tort de ne pas consulter le docteur Rousso*[4] *qui a beaucoup plus de pratique et de science que les autres. Je me méfie des médecins qui vous disent invariablement: Ce n'est rien, et je trouve qu'il faut attaquer le mal aussitôt qu'il se manifeste. Espérons que c'est nerveux et rien que nerveux. Les joujoux des enfants ont dû arriver. Quelle joie, quels cris!*

Nous vous embrasson tendrement,

V. A.

Ediții: Marie G. Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui, 1920—1923*, f.l., 1929, p. 186—187.

Paris, 31 decembrie 1887

Dragă Marie,

Sîntem în ajunul Anului Nou. Timpul este întunecat şi mai frig decît se aştepta, cu toate acestea nu împiedică populaţia pariziană să fie afară, să alerge prin magazine, să se îmbrîncească de-a lungul micilor gherete de scînduri, ridicate de la Madeleine pînă la Bastillia.

Bulevardele sînt blocate de acum pînă în cincisprezece zile, fiind prada şi proprietatea a tot felul de vînzători care strigă şi se agită pentru a atrage muşterii. În societatea bogată încep primirile, seratele şi cît mai puţine dineuri cu putinţă, pentru că costă scump. Se iau drept pretext zvonurile de război, pentru a se strînge băierile pungii.

Pentru mine se deschide larg epoca corvezilor oficiale; mîine vizită la Elysée, în uniformă de gală, joi dineu diplomatic la noul preşedinte al Republicii, urmat de alte mese la diverse ministere, copiate după acelaşi menu cu trufe, fără a mai pune la socoteală recepţiile oficiale de seară. Uf!! Pentru cine a renunţat la măreţiile acestei lumi, este o campanie greu de suportat şi, cu toate acestea, va trebui să plimb peste tot surîsuri de circumstanţă, cît mai puţin dizgraţioase posibil.

Dar mă aranjez aşa încît să scap devreme şi să mă reîntorc acasă pe la ora unsprezece, pentru a lua ceaiul cu mama ta, care se încăpăţînează să mă aştepte.

Colonia română de la Paris a crescut cu noi veniţi, tot aşa de puţin interesanţi ca şi vechea gardă stabilită aici de ani de zile. Te întrebi ce or fi căutînd într-un oraş în care nulitatea lor se afirmă într-un mod jalnic?

Scarlat[1] a venit să ne vadă; a rămas în admiraţie în faţa portretului fiului tău. Îţi trimit marşul generalului Boulanger[2] intitulat: *Revenind de la revistă.* Cuvintele sînt foarte naive, cu toate acestea a produs aproape o revoluţie în sînul poporului celui mai spiritual din lume. Nu ştiu dacă muzica valorează mai mult. Vei judeca şi tu ca o cunoscătoare.

George[3] face rău că nu consultă pe doctorul Russ[4], care are mai multă practică şi ştiinţă decît alţii. Mă tem de doctorii care vă spun în mod invariabil: „Nu este nimic“, şi cred că trebuie să ataci răul de îndată ce se manifestă. Să sperăm că sînt nervii şi numai nervii. Jucăriile copiilor trebuie să fi sosit. Ce bucurie, ce strigăte!

Vă sărutăm cu dragoste,

V. A.

[1] Scarlat I. Ghica.

[2] Georges Boulanger (1837–1891), general francez, ministru de război în 1886, care a grupat în jurul său pe „revanşarzi“, creînd mult entuziasm; în urma încercării unei lovituri de stat nereuşite, fuge la Bruxelles unde se sinucide.

[3] George Bogdan, soţul Mariei.

[4] Dr. Russ, decanul Facultăţii de medicină din Iaşi, medic şef al spitalului Caritatea.

CXI

CĂTRE ALEX. PAPADOPOL CALIMAH

Paris, 11 iunie 1888

Iubite Alecu,

Vestea ce mi-ai dat de vizita d-tale la Blînzi şi puţinele cuvinte ce mi-ai zis despre acel colţ de ţară, care cuprinde o lume de suvenire pentru mine,

m-au uimit adînc. Anii cei mai fericiți ai tinereții mele au trecut pe sub ochii mei ca un nor de fantasme drăgălașe și pare că glasul lor înduioșat îmi rosteau aceste cuvinte întristătoare: „Ce-ai fost odinioară și ce ești acum?" Timpul trece, ne despoaie ca un hoț și ne lasă suspinînd, în urma lui; dar singura comoară ce nu ne poate el fura este comoara suvenirilor.

Moartea începe din momentul unde omul nu-și mai aduce aminte că au trăit.

Îți mulțumesc de bunătatea ce ai avut a merge la Bacău și de promiterea ce-mi faci de a te înfățișa din nou la tribunal, cînd se va fixa un nou termin pentru procesul intentat moșiei Borzești.

Paulina și eu videm cu mare mulțemire apropiindu-se zioa plecărei noastre la Moldova; sper să ieșim din Paris pe la 16 a lunei viitoare și să luăm calea Sviţerii, pentru ca să nu mai trecem prin Germania.

Timpul s-au cam schimbat de vreo patru zile. Vînt și ploaie, dar se speră că va redeveni iară frumos. Parisul e ghiftuit de străini, mai cu seamă de englezi și americani... îi vezi agățați de toate monumentele, ca cîrdurile de cioare. Baluri, concerte, mese mari, alergări de cai... etc. nu mai încetează și nu vor înceta pînă după marea revistă militară de la 14 iulie, epocă istorică a Franței republicane și totodată epocă în care voi împlini 67 de ani!... Cei mulți înainte!...

Amicii din partea Paulinei. Te îmbrățișez.

V. Alecsandri

Adresa: *Monsieur A. Papadopulo-Callimah*
Député
Tecuci *Roumanie*

B.A.R., *S 37 (2)/LVIII*

CXII

CĂTRE GEORGE BENGESCU

Paris 15/27 juillet 88*

Mon cher Bengesco,

Le voyage de Paris à Mircesti est une longue promenade à travers une interminable succession de paysages variés, auxquels le mouvement du train ajoute un charme de plus. Il s'est efectué dans les meilleures conditions de santé, de confort, de bonne humeur et de beaux temps. Puisse le retour nous menager les même agréments et tout ira pour le mieux; je reviendrai à Paris rajeuni de quelques années et peut-être parfaitement dispos pour le travail, ce cher et fidèle compagnon de ma vie.

Notre arrivée à Mircesti a été une véritable fête; j'y ai retrouvé toute ma famille bien portante, y compris mes petits chiens. Evallach!

Le lendemain, à six heures du matin, le jardinet qui entoure mon cottage avait l'aspect d'une corbeille de fleurs et d'enfants joyeux qui souriaient aux premiers rayons de soleil et qui attendaint le réveil du grand papa et de grand maman pour leur souhaiter la bienvenue.

Toute la poésie du coeur avait intonné un chant matinal, dont l'harmonie est d'une originalité incomparable et d'un caractère profondément attendrissant. Ce sont là des moments qui valent des existences tout entières. On se sent heureux, dans toute l'acception du mot, car on se dépouille de toutes les misères sociales, pour rentrer dans la nature. Il

* Datare greșită; scrisoarea este scrisă de fapt din Mircești.

semble qu'on se met à nue par une chaude journée d'été, au bord d'une rivière qui vous attire dans son sein rafraîchissant.

Les enfants nous entourent et nous envahissent, la bouche pleine de baisers, les petits chiens vous sautent aux jambes en manifestant leur joie presque humaine; on est ahuri de bonheur. Pendant ce temps la lumière devient plus intense, le vert des arbres et des gazons s'accentue, sur le fond bleu du ciel, et les cigognes quittent leurs nids pour decrire de larges spirales dans l'air attiédi. Cela vous grise et grâce au paysage qui vous encadre vous vous croyez transporté dans quelque île de l'Océanie, loin de toute civilisation imprégnée d'égoïsme et infectée [...].

Pour qui comprend la poésie de notre pays, tous les souvenirs de l'occident s'éffacent avec une rapidité phénomenale.

Pour ma part, je n'ai plus la conscience d'avoir quitté Paris, et encore moins d'être un ministre plénipotentiaire quelconque. En un clin d'oeil je suis redevenu l'hote primitif de la lounka *et, franchement, je ne suis nullement faché du changement.*

Je n'ai rien à vous dire en fait de politique, si ce n'est que le roi et la reine sont partis pour aller faire une cure en Allemagne. Mon gendre, Georges Bogdan, m'a fait part d'une conversation qu'il a eu avec M. Carp au sujet de nos Légations. On ne touchera nullement à celles de Paris, de Londres et de Rome. Calme absolu dans le pays, récolte splendide, temps magnifique. Quant aux prétendues agglomérations de troupes sur nos frontières, on semble n'en avoir aucun indice.

Mille affectueux compliments de la part de toute la colonie de Mircesti, pour vous et votre famille.

Amitiés à Nano, Cretzeano et Valliano. Dites à celui-ci que son père[1] *est venu dîner avec nous, qu'il est bien portant et très satisfait d'apprendre que son fils est un garçon sérieux et digne de votre estime.*

B.A.R., ms rom. 3370, f. 179—180

Ediţii: G. Bengescu, *Amintiri*, în *Convorbiri literare*, XXV, nr. 11—12, p. 979—980 (incompletă); id., *Cîteva suvenire...*, Bruxelles, 1899, p. 226—229 (incompletă).

Paris*, 15/27 iulie 88

Dragă Bengescu,

Călătoria de la Paris la Mirceşti este o lungă plimbare printr-o nesfîrşită serie de peisaje variate, cărora mişcarea trenului le adaugă un farmec în plus. S-a făcut în cele mai bune condiţii de sănătate, de confort, de bună dispoziţie şi de vreme bună. Fie ca întoarcerea să ne rezerve aceleaşi plăceri şi totul va fi perfect; voi reveni la Paris, reîntinerit cu cîţiva ani şi poate bine dispus pentru lucru, acest iubit şi credincios tovarăş al vieţii mele.

Întoarcerea noastră la Mirceşti a fost o adevărată sărbătoare; mi-am regăsit familia sănătoasă, chiar şi cîinii. *Evallach*** !*

A doua zi, la ora şase dimineaţa, grădina care înconjoară căsuţa mea avea aspectul unui coş cu flori şi cu copii veseli, care surîdeau primelor raze de soare şi care aşteptau sculare bunicului şi a bunicii, pentru a le ura bun venit.

Toată poezia inimii intonase un cîntec matinal, a cărui armonie este de o originalitate incompara-

---

* Datare greşită; scrisoarea este scrisă de fapt din Mirceşti.

** Slavă Domnului (trc.).

bilă și de un caracter adînc mișcător. Acestea sînt clipe care prețuiesc o întreagă existență. Te simți fericit, în toată accepția cuvîntului, căci te despoi de toate mizeriile sociale, pentru a reintra în natură. Ți se pare că te lași gol într-o caldă zi de vară, la marginea unui rîu, care te atrage în sînul său răcoros.

Copiii ne înconjoară și ne invadează, cu gura plină de sărutări, cățeii îți sar pe picioare, arătîndu-și bucuria aproape omenească; ești aiurit de fericire. În timpul acesta lumina devine mai puternică, verdele arborilor și a pajiștei se accentuează, pe fondul albastru al cerului, și berzele părăsesc cuibul lor, pentru a descrie largi spirale în aerul călduț. Aceasta te îmbată și, grație peisajului care te înconjoară, te crezi transportat în vreo insulă a Oceaniei, departe de orice civilizație plină de egoism și infectată [...].

Pentru cine înțelege poezia țării noastre, toate amintirile Occidentului se șterg cu o rapiditate fenomenală.

În ce mă privește, nu mai știu că am părăsit Parisul și, mai puțin, că sînt un ministru plenipotențiar oarecare. Într-o clipă, am redevenit locuitorul primitiv al *luncei** și, pe cinstea mea, nu sînt deloc supărat de această schimbare.

Nu am nimic să-ți spun în materie de politică, afară numai că regele și regina au plecat să facă o cură în Germania. Ginerele meu, George Bogdan, mi-a împărtășit o convorbire pe care a avut-o cu d-l Carp, despre legațiile noastre. Nu se vor atinge de cele din Paris, Londra și Roma. Liniște absolută în țară, recolte splendide, timp minunat. Cît

* În original, în limba română.

despre pretinsele aglomerări de trupe la frontierele noastre, se pare că nu există nici un semn.

Multe complimente afectuoase din partea întregii colonii din Mircești, pentru dumneata și familia dumitale. Salutări prietenești lui Nanu, Crețeanu și Văleanu. Spune-i acestuia că tatăl[1] său a venit să cineze cu noi, că este sănătos și foarte mulțumit, aflînd că fiul său este un băiat serios și demn de stima dumitale.

[1] Dr. Ștefan Văleanu. Fiul său, Alexandru, care era funcționar la legația română din Paris, a dezmințit prin purtările sale proaste buna impresie făcută la început.

CXIII

CĂTRE GEORGE BENGESCU

Mircești, 1 août 1888

Mon cher Bengesco,

Drôle d'année que celle-ci! Perturbation sur terre[1]*, perturbation au ciel; on dirait que le monde a perdu sa boussole. La série des journées splendides, dont nous avons joui cet été en Moldavie, vient d'être interrompue, par un de ces orages épouvantables, que nos pères avaient l'habitude d'inscrire dans les livres de prières au nombre des grandes calamités.*

L'eau tombait à torrents et la foudre produisait des détonations, comme on a dû en entendre lors du siège de Sébastopol. Le lendemain plusieurs rivières débordaient et inondaient les campagnes au grand désespoir des cultivateurs. Le Sereth a fait pire que

cela, il a envahi ma lounka *avec une véhémence terrible, chassant les loups, les blaireaux, les lièvres et même les serpents et entrainant dans ses flots tumultueux tout le foin à peine fauché. Le spectacle était grandiose, je l'ai admiré quoi qu'il m'ait couté très cher, plus de 80 falchs de graine et plus de 30 falchs de maïs sont balayées et la malheureuse* lounka *offre le tableau d'un bouleversement diluvien. J'y ai fait ma dernière promenade*[2] *la veille de l'inondation et j'y ai puisé des enchantements qui ne se renouvelleront pas malheureusement avant deux ou trois ans; c'est égal, c'était beau et horrible et je puis me faire ⟨une idée⟩ exacte du déluge.*

Comme contraste j'ai reçu aujourd'hui la visite de Nounoutza Reznovano[3] *⟨de⟩ retour de Kiew et à sa demande je vous prie de me communiquer une copie de la réponse officielle de M de Freycinet concernant l'admission de Georges Reznovano*[4] *à St.-Cyr.*

La consternation des villageois est profonde. Ma femme est très affectée du cataclysme survenu au plus beau moment de la récolte, quant à moi je regrette la beauté de ma lounka *et je me console de mes pertes d'argent en voyant toute ma famille bien portante autour de moi.*

Mille amitiés de notre part rue Beaujeu et tout à vous,

V. Alecsandri.

Le capitaine Mavrocordato, à son retour à Bucarest, réussira mieux que moi à faire décorer ses professeurs; qu'il essaye, pour ma part j'ai d'autres demandes à adresser au gouvernement.

B.A.R., ms rom. 3370, f. 183

Mircești, 1 august 1888

Dragul meu Bengescu,

Ciudat an și ăsta! Perturbări pe pămînt[1], perturbări în cer; s-ar zice că lumea și-a pierdut busola. Seria minunatelor zile, de care ne-am bucurat vara aceasta în Moldova, a fost întreruptă, printr-una din acele furtuni spăimîntătoare, pe care părinții noștri aveau obiceiul să le însemne în cărțile de rugăciuni printre marile cataclisme.

Apa cădea în torente și trăsnetul producea detunături, ca acele care trebuie să se fi auzit la asediul Sevastopolului. A doua zi mai multe rîuri s-au revărsat și au inundat cîmpurile, spre marea disperare a cultivatorilor. Siretul a făcut și mai rău decît atît, a năvălit în *lunca** mea cu o violență teribilă, gonind lupii, nevăstuicile, iepurii și chiar șerpii și tîrînd în valurile lui tumultuoase tot fînul abia cosit. Spectacolul era măreț, l-am admirat, cu toate că m-a costat foarte scump: mai mult de 80 de fălci de livadă și mai mult de 30 de fălci de porumb sînt măturate, și nenorocita *luncă** oferă spectacolul unei dezordini deluviene. Mi-am făcut acolo ultima plimbare[2] în ajunul inundației și am cules încîntări, care din nefericire nu se vor mai reînoi decît peste doi sau trei ani; este egal, era frumos și îngrozitor și pot să-mi fac o idee exactă despre potop.

În schimb, am primit azi vizita lui Nunuță Roznovanu[3], întors de la Kiew și, la cererea lui, te rog să-mi trimiți o copie după răspunsul oficial al d-lui Freycinet, cu privire la admiterea lui George Roznovanu[4] la St.-Cyr.

Descurajarea sătenilor este adîncă. Soția mea a fost foarte lovită de cataclismul întîmplat în cel mai

---

* În original, în limba română.

frumos moment al recoltei; cît despre mine, regret frumusețea *luncei** mele și mă consolez de pierderile bănești, văzîndu-mi toată familia sănătoasă în jurul meu.

Mii de amiciții din partea noastră celor din strada Beaujeu, al dumitale,

V. Alecsandri

Căpitanul Mavrocordat, la întoarcerea lui în București, va izbuti mai bine ca mine să facă să fie decorați profesorii săi; să încerce, la rîndul meu am alte cereri de adresat guvernului.

[1] Aluzie poate la starea de spirit din țară care a dus la revoltele țărănești din acel an.

[2] Cf. aici CXII.

[3] Neculai Rosetti-Rosnovanu (Nunuță), (1842–1891), om politic. Antiunionist, a participat la mișcarea separatistă din 3/15 aprilie 1866, de la Iași, în speranța că va fi ales domn al Moldovei.

[4] George Roznovanu, fiul lui Neculai Rosetti Rosnovanu și al Adelei Cantacuzino Pașcanu (1869–1937). A făcut școala militară la Saint-Cyr.

CXIV

CĂTRE GEORGE BENGESCU

Mircești, 14/26 août 1888

Mon cher Bengesco,

Nous luttons bravement contre le mauvais temps qui s'est déchaîné depuis une quinzaine de jours contre nos parages et nous profitons de la moindre accalmie

* În original, în limba română.

pour sauver du naufrage tout ce qui est de nature à pouvoir être sauvé. Pareils aux marins, qui, en cas de danger suprême, jettent à la mer la cargaison de leur navire, nous faisons la part de l'eau, et dans ce désastre nous avons du moins la satisfaction de voir touts nos paysans répondre à notre appel. Ces braves travaillent de bon coeur à l'oeuvre de sauvetage et donnent ainsi un fier démenti aux misérables qui ont répandu en Europe les bruits les plus alarmants sur l'état moral de notre population[1].

Pour ma part, je la retrouve telle que je l'ai toujours connue, et le contentement que j'ai éprouvé me console du spectacle lamentable que présente ma chère lounka. *Le cyclone y a brisé et renversé un grand nombre de gros arbres, et la foudre l'a terriblement secondé dans cette oeuvre de destruction. Un vieux chêne, ancêtre majestueux de la forêt, a été scié en deux par l'éclair qui a touché sa cime, et, de toutes ses branches, une seule est restée atachée à l'arbre. Effet miraculeux, sur cette branche on voit encore un nid intact et tout peuplé d'une nichée de petits oiseaux qui chantent; le feu du ciel a respecté cette famille de mésanges — quel adorable sujet de poésie!*

Je passe tout mon temps à lire des contes populaires[2], *et c'est le plus agréable passe-temps que je puisse me procurer au milieu de la nature luxuriante qui m'entoure. Promener ses regards sur la verdure des champs ou sur une eau courante, c'est s'absorber dans un des plus doux bien-être de ce monde.*

Mon séjour à Mircesti se prolongera encore une quinzaine de jours; aprés quoi, je me rendrai à Sinaïa, en passant par Bucarest, où je tâcherai de voir mes grands hommes du jour et de me mettre au courant des affaires politiques... Ici j'ai prohibé absolument l'entrée de cette vieille cabotine qui porte

le nom de politique et qui n'a aucun lien de parenté avec la politesse.

Je ne sais rien de ce qui se passe dans la capitale et dans la province. On m'a dit, je crois, qu'on s'occupe d'élections quelconques, mais j'y attache si peu d'intérêt, qu'il me semble entendre parler du roi de Zanzibar.

Valliano m'a remis l'obligation de Panama, dont vous l'avez chargé pour moi; quant à ma fille, elle n'a point encore reçu la sienne, c'est pour cela qu'elle n'a point encore répondu à votre lettre.

Mille bonnes amitiés pour vous et les vôtres de la part de la colonie de Mircesti,

V. Alecsandri

Veuillez, je vous prie, ⟨m'envoyer⟩ le papier que je vous ai demandé de la part de Nounoutza Rosnovano[3].

B.A.R., ms rom. 3.370, f. 187—188

Mircești, 14/26 augutt 1888

Dragul meu Bengescu,

Luptăm vitejește împotriva timpului rău care s-a deslănțuit de cincisprezece zile pe meleagurile noastre și ne folosim de cea mai mică acalmie ca să salvăm din naufragiu tot ce prin natura sa se mai poate salva. Ca și marinarii, care, în caz de pericol suprem, aruncă în mare încărcătura corăbiei lor, dăm și noi apei partea ce i se cuvine, și în acest dezastru avem cel puțin satisfacția să vedem pe toți țăranii răspunzînd la chemarea noastră. Acești oameni de ispravă lucrează din toată inima la opera de salvare și dau astfel o strașnică dezmințire mizerabililor care au răspîndit în Europa zvonurile

cele mai alarmante despre starea morală a populației noastre[1].

În ce mă privește, o regăsesc așa cum am cunoscut-o întotdeauna, și mulțumirea ce am simțit-o mă consolează de jalnicul spectacol pe care îl oferă iubita mea *luncă**. Ciclonul a sfărîmat și a răsturnat un mare număr de arbori mari, și trăsnetul l-a ajutat grozav în această operă de distrugere. Un bătrîn stejar, strămoș falnic al pădurii, a fost despicat în două de trăsnetul care i-a atins vîrful, și, din toate ramurile lui, una singură a mai rămas prinsă de trunchi. Spectacol minunat, pe această ramură se vede încă un cuib neatins și populat de o familie de păsărele, care cîntă; focul cerului a respectat această familie de pițigoi — ce minunat subiect de poezie!

Îmi petrec tot timpul citind povești populare[2], și este cea mai plăcută distracție pe care mi-o pot procura în mijlocul naturii luxuriante care mă înconjoară. Să-ți plimbi privirile pe verdeața cîmpurilor sau pe o apă curgătoare înseamnă să te lași cuprins de una din cele mai plăcute bunăstări din lumea aceasta.

Șederea mea la Mircești se va prelungi cu încă cincisprezece zile, după care mă voi duce la Sinaia, trecînd prin București, unde voi încerca să văd pe oamenii mari politici ai zilei și să mă pun la curent cu afacerile politice... Aici am interzis în mod absolut intrarea acestei bătrîne cabotine, care poartă numele de politică și care nu are nici o legătură de rudenie cu politețea**!

---

* În original, în limba română.
** Joc de cuvinte: *politique* și *politesse*.

Nu știu nimic din ce se petrece în capitală și în provincie. Mi s-a spus, cred, că lumea se ocupă de niște alegeri, dar cu le acord atît de puțin interes, încît îmi pare că aud vorbindu-se despre regele din Zanzibar.

Văleanu mi-a dat obligația Panama, cu care l-ai însărcinat pentru mine; cît despre fiica mea, ea nu a primit-o încă pe a sa, de aceea nici nu a răspuns la scrisoarea dumitale.

Mii de bune amiciții, pentru dumneata și ai dumitale de la colonia din Mircești,

V. Alecsandri

Binevoiește, te rog, să-mi trimiți hîrtia pe care ți-am cerut-o din partea lui Nunuță Rosnovanu.[3]

[1] Cf. aici CXIII, n. 1.

[2] Poate citea în această vreme colecția *Povești ardelenești culese din gura poporului*, Brașov, 1888, alcătuită de Ion Pop-Reteganu, căruia, la 28 decembrie 1888, poetul îi scria, felicitîndu-l pentru îmbogățirea literaturii populare și îndemnîndu-l să continue.

[3] Cf. aici CXIII, n. 3.

CXV

CĂTRE GHEORGHE SION

Paris, 2/14 dec. 1888

Iubite Sioane,

Îți mulțumesc pentru volumul *Suvenirilor contimporane*, ce mi-ai trimis, și mai cu seamă pentru orele de plăcere, ce mi-a procurat lectura capitolurilor care sînt cuprinși în jumătatea finală a volumului. Cunoșteam începutul și așteptam cu nerăbdare urmarea; am rămas foarte satisfăcut de întregul acestei opere mult interesante și scrisă într-o limbă limpede și bine adaptată subiectului. Primește dar, încă o dată, sincerile mele felicitări, și nu mai puțin urările de viață lungă, de sănătate și de putere de condei, pentru ca să ne dai în curînd un al doilea volum. *Suvenirile contimporane* sînt destinate a fi cetite cu viu interes de urmașii noștri, căci asemenea scrieri aduc adevărata lumină asupra epocelor trecutului. Ce n-am da să găsim vreun manuscris din timpul lui Ștefan Vodă, care să ne arate cum era societatea, cu obiceiurile, caractirele și tipurile de acum patru secoli!

O parte din *Suvenirile contimporane*, care m-au interesat mai cu deosebire, este acea intitulată *1848*, privitoare la mișcarea din Transilvania. Ea a deșteptat din minte-mi o mulțime de tablouri și m-a făcut să întineresc cu 40 de ani... Am revăzut întîmplările din acel timp furtunos, cercarea de răscoală din Iași, emigrarea peste munți, sosirea mea la Brașov, întîlnirea noastră la hotelul Coroana, adunarea în acel oraș a amicilor noștri din tinerețe, toți cuprinși de entuziasm, de iluzii frumoase, de dorința luptei pentru neamul românesc... vai! cîți am mai rămas din acea pleiadă însemnată cu stea în frunte! Cît s-a rărit pădurea de stejari! Crudă lege a naturei!

Pentru mine, legănat din copilărie cu basme poetice și adorator de povestirile bătrînilor, am considerat totdeauna ca *une bonne fortune** întîlni-

* Un mare noroc (fr.).

rea unui uncheş care a văzut multe, ştie multe, şi spune multe. Astfel am avut norocul de a culege poeziile poporale şi a le scăpa de noianul uitării. Astfel te vor consulta mai tîrziu amatorii de „A fost odată ca niciodată"... şi vei fi cunoscut sub numele de Sion Cronicarul. Scrie dar înainte, iubite contimporan, şi, de vrei să mă asculţi, fereşte-ţi condeiul de cerneala groasă şi otrăvită a politicei.

Pe aici avem iarnă grea... 5 grade de frig! Stau prin urmare mai mult în casă, căci am fost cam bolnav 15 zile... Ce timp aveţi în ţară? Sînt zile cînd negura e aşa de deasă, că lămpile şi gazul stau aprinse de dimineaţa pînă-n seară, în unele apartamente. La mine am lumină chiar şi la amiazi.

Cînd îi vedea pe dl Maiorescu, întreabă-l dacă a primit o scrisoare a mea?

Te îmbrăţişez,

V. Alecsandri

Fiindcă te-ai ocupat totdeauna de teatru şi ai fost mai mulţi ani membru Comitetului teatral, ai putea să scrii un articol foarte interesant asupra artei dramatice şi asupra istoriei anecdotice a scenei române, pentru tomul II.

Bine ai face să trimiţi şi lui Ioan Ghica un volum, cu o mică scrisoare amicală; adresa lui este: Prince Ghica, ministre plénipotentiaire de Roumanie, 50 Grosvenor-Gardens-Londres.

Originalul se găseşte la B.C.U. Cluj.

Ediţii: Viaţa românească, XX, nr. 5–6, 1928, p. 199–200; Ştefan Meteş, *Din relaţiile şi corespondenţa poetului Gheorghe Sion cu contemporanii săi*, Cluj, 1939, p. 13–15; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chişinău, 1968, p. 460–461.

CXVI

CĂTRE ION GHICA

Mircesti, 31 juillet 1889

Mon cher vieux,

Nous sommes heureux d'apprendre, Pauline et moi, que tu as bien supporté le voyage de Vienne à Ghergany à travers les steppes de la Hongrie [...]. *Te voilà à Ghergany, dans ta nouvelle maison, ayant sous la main ta chère bibliothèque à ascenseur et ton chêne séculaire, à l'ombre duquel tu te livres à la chasse des cousins avec une adresse merveilleuse. Jouis donc pleinement du calme de la campagne et jette un regard dédaigneux sur les mesquineries des grands hommes d'état, qui, à l'instar de Joseph Prudhomme*[1], *font naviguer sur un volcan le char de l'Etat.*

Qu'ils se jouent des niches entr'eux, qu'ils donnent leur démission etc. grand bien leur fasse, d'autres se hâteront de les remplacer, pour faire le bonheur et contribuer à la gloire de la Roumanie.

Quant à nous, mon cher vieux, qui avons si simplement payé, de nos personnes, dans les temps difficiles et qui avons eu la satisfaction de voir nos efforts couronnés de succès, en lançant le pays dans la voie du progrès, il est temps de nous retirer sous la tente. Laissons les grandes luttes à ceux qui sont dans toute la force de l'âge et contentons nous de regarder de loin (de Londre et de Paris) le spectacle de guignole en démence qui se démènent devant un public de burte verde *et de* gure căscate.

Ces fantoches ont beau faire, ils n'empecheront pas la marche en avant de la nation roumaine, car ils sont eux mêmes entrainés dans le mouvement universel.

À propos de mouvement, je viens de recevoir de Jassy une lettre de deux jeunes farceurs, qui prétendent avoir découvert le mouvement perpetuel et qui me prient d'intervenir, auprés de Gt. français, pour leur envoyer l'argent nécessaire à un voyage à Paris, où ils se proposent d'appliquer leur invention. C'est le plus colossal exemple d'effronterie ou de naïveté, qu'il m'a été donné de voir jusqu'à ce jour.

J'ai envoyé ce document à Bengesco, pour l'ajouter aux dossiers des pièces grotesque, parmi lesquelles figure un autographe de Costesco[2].

Depuis mon arrivée, je n'ai pas bougé de Mircesti; toi, plus brave, tu as déjà fait une fugue à Bucarest. Assez comme ça!

Toute la colonie de Mircesti envoie ses amitiés à celle de Ghergani et souhaite à son patriarche des jours tissés de calme, de travail modéré, de joie intime et de santé permanente.

V. Alecsandri

B.A.R., coresp. inv. 79875
Pe verso o scrisoare a lui V.A. către Alexandrina Ghica.

Mircești, 31 iulie 1889

Dragul meu,

Paulina și cu mine sîntem fericiți să aflăm că ai suportat bine călătoria de la Viena la Ghergani peste stepele Ungariei [...]. Iată-te la Ghergani, în noua ta casă, avînd la îndemînă biblioteca ta dragă, cu ascensor, și stejarul tău secular, la umbra căruia te îndeletnicești cu vînătoarea de țînțari, pentru care ai o îndemînare uimitoare. Bucură-te deci din plin de liniștea de la țară și aruncă o privire disprețuitoare asupra meschinăriilor marilor oameni

de stat, care, după exemplul lui Joseph Proudhomme,[1] fac să navigheze carul statului deasupra unui vulcan.

Lasă-i să-și joace feste între ei, să-și dea demisia etc. să le fie de bine, alții se vor grăbi să îi înlocuiască, pentru a face fericirea României și a contribui la gloria ei.

Cît despre noi, dragul meu, care am plătit din plin, cu persoana noastră, în timpuri grele și care am avut mulțumirea de a vedea eforturile noastre încununate de succes, îndreptînd țara pe calea progresului, este timpul să ne retragem sub cort. Să lăsăm marile bătălii acelora care sînt în toată puterea vîrstei și să ne mulțumim de a privi din depărtare (de la Londra și de la Paris) teatrul de păpuși înnebunite, care se zvîrcolesc în fața unui public de *burte verde** și de *gure căscate.*

Aceste păpuși de cîrpă, orice ar face, nu vor împiedica mersul înainte al națiunii române, căci sînt ele însile tîrîte în mișcarea universală.

Fiindcă a venit vorba de mișcare, am primit de la Iași o scrisoare a doi tineri excroci, care pretind că au descoperit mișcarea perpetuă și care mă roagă să intervin pe lîngă guvernul francez, pentru a le trimite banii trebuitori unei călătorii la Paris, unde își propun să pună în practică invenția lor. Este cel mai mare exemplu de nerușinare sau de naivitate, pe care mi-a fost dat să-l văd pînă astăzi.

Am trimis acest document lui Bengescu, pentru a-l adăuga la dosarul cu piese curioase, printre care figurează un autograf al lui Costescu[2].

De la sosirea mea, nu m-am mișcat de la Mircești; tu, mai îndrăzneț, ai și dat o fugă la București. Îți ajunge!

* În original, în limba română.

Întreaga colonie de la Mirceşti trimite amiciţiile ei celei de la Ghergani şi urează patriarhului ei zile ţesute din linişte, din lucru măsurat, din bucurii intime şi din sănătate durabilă.

V. Alecsandri

[1] Una din celebrele expresii ale personajului, creat de Henri Mounier în *Scènes populaires* şi *Mémoires de Joseph Prudhomme*, pentru a înfăţişa nulitatea şi încrederea în sine.

[2] Costescu-Comăneanu, care aspira să ocupe postul de ministru plenipotenţiar la Paris.

CXVII

CĂTRE MIHAIL KOGĂLNICEANU

Mirceşti, 9 august 1889

Iubite Kogălnicene,

Scrisoarea ta din 20/1 august m-a căutat pe la Paris, de unde am plecat acum o săptămînă, şi m-a găsit astăzi la Mirceşti. Am scris îndată lui Bengescu, ca să se ocupe de bocceaua cu scoarţe, să o scoată de la Vamă şi să o trimită doctorului Guyon din parte-ţi.

Acum, scumpul meu contimpuran, să vorbim de ale noastre, ca doi bătrîni călători ajunşi în culmea dealului şi plecaţi spre coborîş. Plăcut ne-a fost suişul pe cărări înflorite, şi chiar pe muchi de prăpăstii cîteodată. În adevăr, că pe atunce aveam avîntul învingător al tinereţii, aveam soarele-n faţă. Păşeam cu pas triumfal în visul nostru înstelat, susţinuţi de farmecul nălucirilor celor mai ademenitoare. Bucuriile, plăcerile ne ieşeau în cale şi se prindeau în tovărăşie cu noi, pentru ca să ne facă a despreţui greutăţile luptelor la care ne chema iubirea de moşie. Multe am văzut, multe am simţit, multe am îndeplinit, şi cînd cătăm în urmă-ne vedem cu mîndrie rezultatele obţinute în timp de o jumătate de secol. Ţara noastră e transformată, desmorţită, reînviată, pornită spre o înaintare din care nu o mai pot opri nici politica străină, nici politica mahalagioaică din Bucureşti. Victoria e cîştigată! Evohé!... Noi, veteranii, am dobîndit dreptul de a ne retrage din cîmpul luptei, sperînd că recruţii îşi vor îndeplini şi ei datoria lor, fiind împinşi, fără voie chiar, de a călca pe urmele noastre.

Nu se cuvine, dar, să te mîhneşti, să te descurajezi de cele ce se petrec astăzi sub ochii tăi. În mersul propăşitor al neamului românesc, partidele cele mai înverşunate se contopesc, beşicele umflate de vînt se desumflă, *guinolii** (sic) politici rămîn *guignoli*, după o agitare vremelnică, şi ţara înaintează *envers et contre tous***. Tot greul a fost de a urni carul din hăugaş, acest greu a fost partea noastră şi ştii bine că l-am ridicat cu o deplină izbîndă. De-acum să ne mai gîndim şi ceva la noi, care sîntem cam invalizi, căci avem a lupta cu duşmanul cel mai primejdios, cu bătrîneţa şi cu neajunsurile ei. Însă mă vei întreba:

— Ce faci cu inima, care nu vrea să îmbătrînească?

---

* Marionete (fr.).
** Împotriva tuturor (fr.).

La aceasta n-am ce răspunde și simt că toată filozofia mi se înfundă. Românul zice:

Omul cade pe spate,
Și inima-i tot bate!

Eu, după nouă luni de străinătate, m-am întors în țară și mă găsesc fericit cînd privesc copiii mei jucînd împrejuru-mi, florile ivindu-se din toate părțile și cocostîrcii făcînd spirale sub albăstrimea cerului. Uit prin urmare și politica și titlul de ministru plenipotențiar, și chiar pe pretendantul la tron G. Bibescu, care, dorind a-și face o reclamă personală, a izbutit a face din expoziția română din Paris o batjocură, poreclită de presa franceză: *une pauvreté décorative**. Secția noastră e cea mai păcătoasă dintre toate; am rămas în urma și a sîrbilor și a grecilor! Aș dori mult ca să mergi a te încredința însuși de rușinea ce am pățit, pentru ca să protestezi la Cameră, dar înainte de toate doresc să te meremetisești la băile de la Kissingen, pentru

ca să mai arăți la bătrînețe
ce-ai plătit la tinerețe!

Al tău vechi amic,

V. Alecsandri

P.S. Paulina îți trimite urări de însănătoșire. Ion Ghica se află acum la moșia lui, la Ghergani. Am făcut cu el voiajul de la Paris la Viena.

B.A.R., cores. inv. 163 062.

Ediții: Emil Vîrtosu, *Scrisori inedite de la Vasile Alecsandri, 1872—1890*, Buc., 1939, p. 10—11; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 265—266.

---

* O sărăcie decorativă (fr.)

CXVIII

CĂTRE D. A. STURDZA

Paris, 1 fevruar 1890

Iubite Mitiță,

Mă grăbesc a-ți mulțumi pentru cele patru tomuri voluminoase de *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, pe care le-ai adunat în cursul a mai multor ani și le-ai publicat în timpul de repaos ce ți-au acordat retragerea d-tale din nămolul afacerilor politice. Munca ți-a fost la înălțimea patriotismului, și viitorul, nepartial și ferit de înrîurirea patimilor oarbe, va recunoaște meritul lucrărei d-tale. Eu, dragă Mitiță, te felicitez din toată inima și îți doresc ani mulți de tărie, ca să completezi tezaurul ce ai început a da la lumină. Dacă toți miniștrii care s-au succedat la noi, căzînd de la putere *comme des capucins de cartes**, ar fi imitat exemplul d-tale și s-ar fi decis a produce lucrări folositoare, reintrînd în viața particulară, am poseda o mare, foarte mare bibliotecă de uvrajuri de tot soiul, judecînd după marele număr de cei căzuți și paraponisiți. Însă la noi, din nenorocire, acei care nu știu decît a înșira palavre, se proclamă de la sine oameni de stat, pentru ca să afirme și mai vederat trista lor nulitate.

Încă o dată, dar, primește călduroasele mele felicitări, și pas înainte!

Eu, cînd văd pe alții lucrînd și lucrînd bine, simt că-mi saltă inima de bucurie, cu atît mai mult că, de cînd sînt bolnav, nu mai produc nimic. După aproape două luni de suferinți în București, iată

---

* Expresia înseamnă prăbușire în grup, în felul jocului de copii, format din siluete de capuținі, decupate din carton, care la o atingere cad unele peste altele.

acum trei luni de cînd m-am întors în Paris, trei luni de chinuri grozave, care m-au slăbit mult. Credeam uneori că, după vorba românului, se apropie funia de par, dar, grație doctorului Guyon, am scăpat de acele chinuri și încep a merge spre bine. Aștept acum primăvara, cu soarele ei reînvietor, ca să mă mai înfiripez la razele lui; sper, prin urmare, că ne vom revedea în bună stare, și unul și altul.

Am auzit că te-ai ales senator. Această veste nu m-a bucurat, temîndu-mă că luptele parlamentare te vor distrage de la continuarea publicării documentelor istorice, însă îți cunosc activitatea și am încredere în ea.

Doamna Alecsandri trimite complimentele sale, împreună cu ale mele, d-nei Sturdza, iar cît pentru d-ta, iubite Mitiță, te îmbrățișez cu toată puterea ce-mi mai rămîne.

Al d-tale amic,

V. Alecsandri

B.A.R., coresp. inv. 163062

Ediții: Emil Vîrtosu, *Scrisori inedite de la Vasile Alecsandri 1872—1890*, Buc., 1939, p. 25—26.

CXIX

CĂTRE ALEX. PAPADOPOL CALIMAH

Paris, 1 martie 1890

Iubite Alecu,

Vremea vremuiește, zice românul, zilele trec, săptămînile, lunile se succed apropiindu-ne de primăvară și în inimile noastre încolțește speranța de a videa soarele stabilindu-se în țara noastră. Astăzi este zi întîi mart, cînd toate fetele și flăcăii români își leagă mărțișori de mătasă la gît sau la

braț, un obicei foarte poetic și care merită să fie studiat. De cînd s-a introdus el la noi? Și ce semnificare simbolică are? M-ai îndatora foarte mult dacă ai putea descoperi ceva despre acest obicei și mi-ai comunica orice vei afla.

În contra așteptărei generale, 1 martie a făcut aparirea lui aice, în mantie albă de omăt, cu 4 graduri de frig. El pare a fi prevestitorul zilelor Babii, în loc de a fi crainicul drăgălașei fecioare, ce poartă numele armonios de primăvară.

Să așteptăm în pace al timpurilor zbor.

Ce soi de timp aveți în țară? Se spune că gerul e mare și că tot pămîntul e căptușit cu zăpadă. Adevărat să fie?

În Paris se vorbește mult și multe despre demisia dlui Constans, ministrul din lăuntru și prin urmare despre grabnica tumbă a ministerului întreg. De acolo trag consecuența că în curînd și la București se va petrece ceva analog, căci toate năzbîtiile franceze găsesc actori imediat în România.

Sănătatea mea a apucat pe o cale satisfăcătoare și sper că va păși tot înainte, mai cu seamă dacă se va îndulci clima și îmi va permite să ies ca să respir aerul viu al primăverii. Mă îngrijesc mai cu deosebire de dînsa, pentru ca să pot fi în stare de a mă întoarce la Mircești, în zilele cele dintîi ale lui iunie. Pînă atunci cred că îi duce la bun sfîrșit lucrarea ce ai întreprins și că voi avea plăcerea de a te asculta cetind-o.

Ai de gînd să mergi la Academie pentru sesiunea generală? Să-mi scrii din cînd în cînd, ca să mă ții în curent de lucrările ce... nu veți face.

Pin-a nu pleca din Paris, poate că voi publica pe *Ovidiu*, *revu et corrigé**, într-o ediție frumoasă, fiind această operă dramatică dedicată M.S. sale reginei.

Îți voi trimete cel al doilea exemplar, cu rugămintea ca să citești cu luare aminte piesa, așa cum e prelucrată, și să-mi spui cu franchețã impresia ce-ți va produce.

Pînă atunci, te îmbrățișez,

V. Alecsandri

B.A.R., *ms rom.* 825, *f.* 164—165

Ediții: V. Alecsandri, *Scrisori*, I, Buc., 1904, p. 250—251; V. Alecsandri, *Publicistică. Scrisori*, Chișinău, 1968, p. 445—446.

CXX

CĂTRE GEORGE BENGESCU

Mircești, 25 juin 1890

Mon cher Bengesco,

Quoique toujours faible, je constate une amélioration dans l'état de ma santé. Mes nuits sont assez bonnes et mon appétit revient. Il est vrai qu'on étale chaque jour sur la table, devant moi, une foule de plats engageants, dont j'ai été sevré pendant plusieurs mois, et particulièrement de grands compotiers de fraises à première qualité, que je dévore avec gloutonnerie. On m'a envoyé des échantillons de vins

---

* Revăzut și îndreptat (fr.).

de tous les coins du pays, mais l'excellence de l'eau les relègue au troisième plan. Mes médecins de Paris seraient satisfaits de la maniére dont je me comporte à table, sans toutefois m'exposer à des indigestions.

Nous avons eu quelques belles journées, dont j'ai profitées, pour passer des heures entières sur la véranda et pour manger de l'air pur. Malheureusement le temps s'est gâté, des pluies diluviennes sont survenues, qui ont interrompu ma cure d'oxygène et qui m'ont obligé même à chauffer les chambres, pour combattre l'humidité. Ces déluges journaliers font craindre pour la récolte, qui est superbe, mais qui risque d'être perdue en grande partie. Je m'en moque pourvu que je regagne ma santé.

Je suis enchanté d'apprendre que nos nouveaux attachés sont à la hauteur de leur tâche. Quant à Valliano, je ne sais ce qu'il est devenu depuis son départ de Paris. On ne l'a pas aperçu à Roman, il se sera arrêté à Constanza, chez une de ses soeurs. Son père, malade au lit, par suit de ses chagrins, vient de partir pour Kustendge, appelé par son autre fils qui est criblé de mauvaises maladies, m'assure-t-on. En sorte que je ne saurais vous donner aucun renseignement sur les intentions de notre intendant de la Légation. J'attends une lettre du dr. Valliano qui me mettra au courant des faits et geste d'Alexandre.

J'ai vu notre ministre[1] *la veille de mon départ de Bucarest. Il était sur le point de se rendre à Sinaïa, et nous n'avons pu causer que très peu. Il m'a quitté en me donnant l'assurance de ses excellentes dispositions à mon égard et en me priant de lui écrire directement pour tout ce dont j'aurais besoin.*

S.M. le roi a été enchanté de mon album, il m'a envoyé une longue dépêche toute flatteuse et profondément affectueuse.

Quant à ma prochaine démissions, considérez-la comme un canard couvé par un dindon. Tout à vous et toutes nos affections à votre famille,

V. Alecsandri.

Je vous enverrai bientôt une lettre pour Marcuard[2].

B.A.R., ms rom. 3370, f. 241—242

Mirceşti, 25 iunie 1890

Dragul meu Bengescu,

Cu toate că sînt încă slab, constat o îmbunătăţire în starea sănătăţii mele. Nopţile îmi sînt destul de bune şi pofta de mîncare îmi revine. E drept că se aşează în fiecare zi pe masă în faţa mea, o mulţime de feluri de mîncări plăcute, de care am fost înţărcat mai multe luni, şi mai cu seamă mari compotiere cu căpşuni de prima calitate, pe care le înghit cu lăcomie. Mi s-au trimis probe de vin din toate colţurile ţării, dar perfecţiunea apei le pune pe planul al treilea. Medicii mei de la Paris ar fi satisfăcuţi de felul cum mă port la masă, fără însă să mă expun la indigestii.

Am avut cîteva zile frumoase, de care am profitat, ca să petrec ore întregi pe verandă şi să respir aer curat. Din nenorocire timpul s-a stricat, au urmat ploi deluviene, care au întrerupt cura mea de oxigen şi care m-a obligat chiar să încălzesc camerele, ca să lupt împotriva umezelii. Aceste potopuri zilnice ne fac să ne temem pentru recoltă, care este foarte frumoasă, dar care riscă să fie pierdută în mare parte. Nu-mi pasă, numai să-mi recîştig sănătatea.

Sînt încîntat să aflu că noii noştri ataşaţi sînt la înălţimea datoriei lor. Cît despre Văleanu nu ştiu ce s-a făcut de la plecarea lui de la Paris. Nu a fost zărit la Roman, s-o fi oprit la Constanţa, la una din surorile lui. Tatăl lui, bolnav la pat, în urma mîhnirilor, a plecat recent la Constanţa chemat de celălalt fiu al său, care, după cum mi se spune, este ros de boli rele. Astfel că n-aş putea să-ţi dau nici o lămurire despre intenţiile intendentului nostru de la legaţie. Aştept o scrisoare de la d-rul Văleanu, care mă va pune în curent cu faptele şi planurile lui Alexandru.

Am văzut pe ministrul[1] nostru, în ajunul plecării mele de la Bucureşti. Era pe punctul de a pleca la Sinaia şi nu am putut vorbi decît foarte puţin. M-a părăsit, asigurîndu-mă de excelentele sale dispoziţii faţă de mine şi rugîndu-mă să-i scriu direct, pentru orice voi avea nevoie.

M. S. Regele a fost încîntat de albumul meu; mi-a trimis o depeşă lungă, foarte măgulitoare şi adînc afectuoasă.

Cît despre apropiata mea demisie, consider-o ca pe o ştire falsă, scornită de un nătărău. Al dumitale şi toate afecţiunile noastre familiei dumitale,

V. *Alecsandri.*

Îţi voi trimite în curînd o scrisoare pentru Marcuard[2].

---

[1] Ministru al afacerilor străine era Al. Lahovary.
[2] Marcuard, bancher parizian.

CXXI

CĂTRE ZULNIA STURDZA

Mircesti, 28 juin 1890

Ma chère Madame Zulnie,

Certes, il est beau d'être vaillant et d'honorer ainsi la fière devise de notre génération, mais pour cela il faut en avoir les moyens. Mon collègue de Londres, Ion Ghica, m'écrivait dernièrement: „Je serais très bien portant, si je n'étais en pouvoir de trois à quatre maladies, qui m'ont pris en affection et ne veulent plus me quitter: 1-un asthme, 2-une sorte de paralysie de trois doigts de la main droite qui m'empêche d'écrire et qui m'oblige d'imposer à ma femme la charge de secrétaire particulier". Je suis malheureusement moi-même à la même enseigne que lui: j'ai tantôt ci, tantôt ça qui me constitue un joli bouquet de malaises presque journaliers. En ce moment ce sont les jambes qui m'ont pris à parti, en refusant de me servir vaillamment; aussi je me fais l'effet d'un vieil invalide revenu de la batalia, *et j'aurais comme lui acquis le droit de raconter mes hauts faits, mes prouesses de guerre, si j'en étais pourvu, au grand plaisir de mes petites filles.*

Vous m'avez vu à Paris dans un état passablement déplorable; he bien, malgré ma faiblesse, je n'ai pas hésité à me mettre en route, pour arriver plus tôt à Mircesti. J'y suis enfin dans ce coin de terre, qui me plaît et m'enchante.

Me trouvais-je mieux au point de vue de la santé? je ne saurais le constater, de peur de me jetter le diochiu *moi-même. Espérons néanmoins que pendant les trois mois de vacances qui me restent encore, grâce au bon air, à un régime sain et surtout grâce aux soins de ma femme, je finirai par sortir de cet impasse. Demain arrive toute ma famille, grands et petits, et cette perspective me réjouit plus que je ne saurais le dire.*

Cete marmaille va faire un tapage qui parfois m'obligera à prendre des mesures rigoureuses, c'est à dire à la mettre à la porte.

Nous attendons la mi-juillet avec impatience, époque de votre passage par Mircesti. Vous trouverez chez moi Papadopoulo qui fait le bonheur des enfants par les diverses dénominations qu'ils lui donnent. Papabo, Papado, Papacoco etc.

Donc a bientôt et, en attendant, Pauline et moi nous vous prions d'agréer l'expression de nos sentiments les plus sincérement affectueux,

V. Alecsandri.

Nos compliments à Madame Catynka, ainsi qu'à Mme Smaranditza[1].

*Adresa: Madame Zulnia Stourdza, Okna**

B.A.R., S 47 (8)/L VIII

Mircești, 28 iunie 1890

Dragă doamnă Zulnia,

Cu siguranță este frumos să fii curajos și să onorezi astfel mîndra deviză a generației noastre, dar pentru asta trebuie să ai mijloace. Colegul meu

---

* Scris pe plic: „*Dernière lettre de notre pauvre ami*"! (Ultima scrisoare a sărmanului nostru prieten!)

de la Londra, Ion Ghica, îmi scrie de curînd: „Aș fi foarte sănătos, dacă nu aș fi în puterea a trei-patru boli, care s-au îndrăgostit de mine și nu vor să mă mai părăsească: 1-un astm, 2-un fel de paralizie a trei degete de la mîna dreaptă, care mă ımpiedică să scriu și mă obligă să impun soției mele sarcina de secretar particular". Din păcate și eu sînt la fel cu el: am cînd asta, cînd astălaltă, care formează un frumos buchet de rele aproape zilnice. În această clipă picioarele sînt cele care m-au luat în primire, refuzînd să mă servească curajos; de aceea îmi pare că semăn cu un bătrîn invalid, reîntors de la *bătălie*, și, ca și el, am dreptul să povestesc faptele mele mari, vitejiile mele de război, dacă aș avea așa ceva, spre marea bucurie a nepoatelor mele.

M-ai văzut la Paris într-o stare destul de proastă; ei bine, toată slăbiciunea mea nu m-a împiedicat să pornesc la drum, pentru a ajunge mai curînd la Mircești. Mă găsesc, în sfîrșit, în acest colț al pămîntului, care îmi place și mă încîntă.

Mă simt mai bine ca sănătate? Nu-mi vine să o spun de frică să nu mă *deochi** singur. Să sperăm totuși că, în timpul celor trei luni de vacanță care îmi mai rămîn, datorită aerului bun, regimului sănătos și mai cu seamă grație îngrijirilor soției mele, voi isprăvi prin a ieși din acest impas. Mîine sosește întreaga mea familie, mari și mici, și această perspectivă mă bucură mai mult decît aș putea să o spun.

* În original, în limba română.

Această ceată de copii va face o gălăgie, care, cîteodată, mă va obliga să iau măsuri serioase, adică să o dau afară pe ușă.

Așteptăm cu nerăbdare mijlocul lui iulie, epoca trecerii dumneavoastră prin Mircești. Vei găsi la mine pe Papadopol, care face fericirea copiilor, prin diversele denumiri pe care i le dau: Papabo, Papado, Papacoco etc.

Deci pe rînd și, în așteptare, Paulina și cu mine vă rugăm să primiți expresia sentimentelor noastre celor mai sincere și afectuoase.

V. Alecsandri.

Complimentele noastre doamnei Catinca, cum și dnei Smărăndița[1].

Adresa: Doamna Zulnia Sturdza, Ocna.

[1] Catinca Negri și fiica sa, Smărăndița Jora.

INDICE

INDICE DE NUME *

A

* Cifra din paranteză indică pagina unde se repetă numele în traducerea scrisorilor. Cifrele aldine indică paginile cu note privitoare la persoana respectivă.

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

INDICE de opere V. Alecsandri amintite în scrisori*

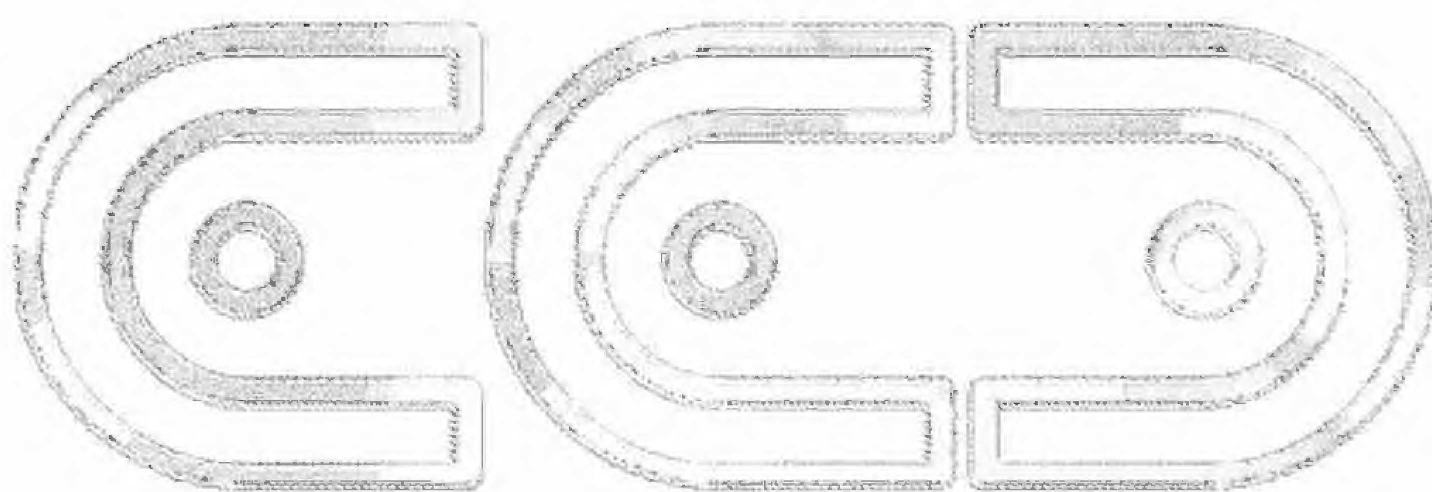
* Cifra din paranteză indică pagina unde se repetă titlul în traducerea scrisorilor.

INDICELE SCRISORILOR, PE DESTINATARI

CUPRINSUL

(Index cronologic al scrisorilor)

Scanare și prelucrare digitală

de

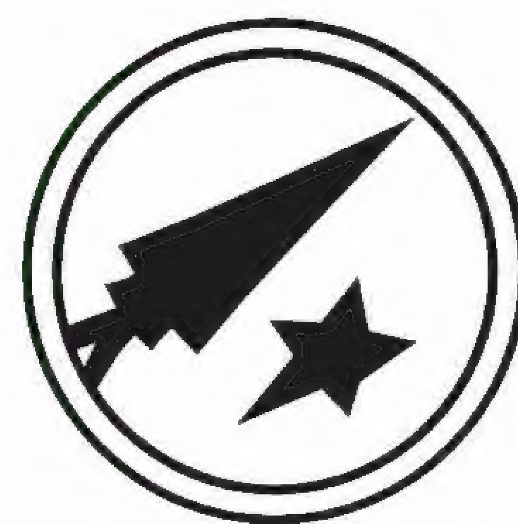

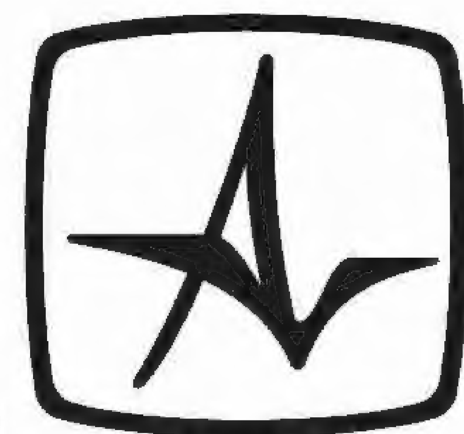
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

